11-11-F-12

PORPHYRII IN ARIST. PRAEDICAMENTA

per interrogationem & reſponſionem breuis explanatio.

NECNON

DEXIPPI IN ARISTOTELIS PRAEDICAMENTA QVAESTIONVM LIBRI TRES.

Ioanne Bernardo Feliciano interprete.

Nunc primum in Latinam linguam conuerſi, atque in lucem editi.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

VENETIIS M D LXVI.

Apud Hieronymum Scottum.

PORPHYRII

IN ARIST. PRAEDICAMENTA per Interrogationem & Reſponſionem breuis explanatio,

Ioanne Bernardo Feliciano interprete.

Cur categoriarum, id eſt Prædicamentorum nomine liber inſcribatur.

INTERROGATIO.

QVA de cauſa cum in conſuetudine ſit, vt κατηγορία .i. accuſatio vocetur ea quæ criminãdo in iudiciis verſatur, cui defenſio opponitur: Ariſtoteles, qui docere nõ vult, quo pacto aduerſarios apud iudices accuſemus, ſed aliud quicpiam, quod hoc nomine appellari apud Græcos minime conſueuit, nouo hoc categoriæ & inuſitato verbo librum ſuum inſcripſit? RESPONSIO. Propterea ꝙ cõſuetudo cum res quæ in promptu ſunt, & facilia declaret, ad eas ſignificandas verba ex communi vſu mutuatur. Philoſophi verò quia abdita ac pleriſque ignota exponunt, nouis vocabulis indigent ad ea exprimenda: atque iccirco vel ipſi verba noua & inſueta finxerunt, vel poſitis in aliud ſignificatum detortis abuſi ſunt, vt res à ſe excogitatas & inuentas explicarent. INTER. Exemplo nobis hoc declara, quod dicis. RESP. Ariſtoteles cũ animaduertiſſet quaſdam species rebus superuenire, quando id quod vel à natura vel ab arte fit, proprium finem conſequitur: quemadmodum quando ſemen animalis iactum à natura motum atque abſolutum equus exempli cauſa euadit: vbi videlicet iam animatum eſt effectum, & animati proprietates iam accepit: animam ἐντελέχειαν .i. perfectihabiam nuncupauit, ex eo ꝙ ſemen in finem proprium deductum animal perfecerit. Quando item ab artifice æs in ſtatuam conformatum eſt, ἐντελέχειαν .i. perfectionem ſpeciem & formam ęri ab artifice inductam appellauit. Ipſe enim nomen hoc ἐντελεχίαν .i. perfectihabiæ ad huiuſmodi actum ſignificandum finxit, quod in vſu antea non erat. Capitatum item quod de alio dici conſueuerat, ipſe de eo quod habet caput, præter conſuetudinẽ vſurpat, capitatæ rei caput accommodatius dici afferens, quàm animalis. Nam caput habentis ſignum eſt capitatum: quippe cum capitati caput ſit: propterea ꝙ non omnia animalia caput habent: cuiuſmodi ſunt echini & vrticæ marinæ, & id genus cætera. Vnde etiam ipſe inquit: Interdum vero etiam nomina fingere opus eſt. Sic igitur cum nomẽ categoriæ de accuſatione quæ oratione in dicendis cauſis fit, vſitate diceretur, ipſe dictionum res ſignificantium denuncupationes categorias .i. prædicamenta appellauit. Quare omnis ſimplex dictio ſignificatiua cum de ſignificata re dicitur, prædicamentum vocatur. Vt puta, cum res ſit lapis hic qui monſtratur, & tangitur, & videtur, cum de eo dicimus, hæc res lapis eſt, hæc dictio, lapis, prædicamentum eſt: quippe cum talem rem ſignificet, & de lapide quæ res eſt quæ monſtratur, denuncupetur. Atque eodem modo in cæteris.

Cur ante topica, aut de generibus entis, aut de decem generibus inſcriptiones non ſint admittendæ.

INTER. Nunquid igitur predicamenta tantum inſcripſit huic libro, aut etiam vt alij decem prædicamenta? RESP. Nequaquam. INTER. Cur dixiſti nequaquam? RESP. Quia alij ante topica, alij de generibus entis, alij de decem generibus inſcripſerunt. INTER. Nunquid recte id fecerunt? RESP. Minime. INTER. Oſtende, quæſo, quænam vniuſcuiuſq; ex his inſcriptionibus abſurditas ſit. RESP. Ante topica quidem abſurde inſcriberetur. INTER. Qua de cauſa? RESP. Cur enim ante topica, & nõ potius ante reſolutoria, & ante librum de interpretatione inſcribi deberet? non enim ob topicorum doctrinam prædiſcenda ſunt prædicamenta, ſed ob reſolutoriorum etiam & categoricarum propoſitionum cognitionẽ, & reliquas omnes fere diſciplinas: quippe cum maxime elementalis & introductorius ad omnes philoſophiæ partes liber hic ſit: & magis naturalem ſcientiam præcedere, q̃ topicam debeat: naturæ enim opus ſubſtantia, quantitas, qualitas, & reliqua ſunt. De generibus autem entis, aut de decem generibus inſcriptio nullo modo facienda eſt. INTER. Curnam? RESP. Quia entia & eorum genera & ſpecies & differentiæ res ſunt, non voces: Ariſtoteles vero vbi decem hæc enumerauit, ſubſtantiam, qualitatem, quantitatem & cætera, ſubiungit: vnumquodque ex antedictis ipſum per ſeipſum in nulla affirmatione dicitur: ſed ex horum inter ſe connexione affirmatio efficitur. Nam ſi horum connexio affirmationem facit: affirmatio autem in voce ſignificatiua & oratione enunciatiua eſſentiam ſuam habet: nequaquam de generibus entis eſſe tractatio hæc poteſt, neq; omnino de rebus quatenus ſunt res, ſed potius de vocibus, quæ res ſignificent. Non enim rerum ipſarum connexio affirmatio eſt, ſed vocum quæ res ſignificant. Quin ex verbis etiam ipſius idem colligitur, cum inquit: Eorum quæ ſecundum nullam connexionem dicuntur, vnumquodq; aut ſubſtantiam ſignificat, aut quãtitatem, & quæ ſequuntur. Si enim de rebus eſſet ipſi ſermo, nequaquam dixiſſet, aut ſubſtantiam ſignificat: quippe cum non res ſignificent, ſed ſignificentur.

Cur de prædicamentis inſcriptio ſit accommodata: vbi etiam de nominibus primæ & ſecundæ impoſitionis, & propoſito libri.

INTER. At vero inſcriptionem non eſſe neq; ante topica, neque de generibus entis, neq; de decem generibus, ſatis ſuperq; declaratum à te eſt. Nunc de prædicamentis eſſe inſcribendum oſtende. RESPONSIO. Sed illud quidem demonſtrari non poſſet, niſi prius propoſitum libri quodnam ſit, fuerit explicatũ. Nam ſi id conſtabit, inſcriptionem quoq; de prędicamentis accõmodatam eſſe facile perſpiciemus. INTER. Propoſitum igitur tractationis libri huius expone. RESP.

Dicendum itaque hoc pacto eſt: cum ad res in mundo expoſitas ſignificandas ac manifeſtandas homo idoneus euaſerit, eo deuenit vt voce etiam ſingula quæque nominaret, atque exprimeret. atque ita primus vſus dictionum ac verborum ipſi extitit, vt vocibus quibuſdam ac dictionibus vnamquanque rem ſignificaret. Qua quidem vocum prima ſignificatione hanc rem ſcamnum, illam hominem, aliam circulum, quandam ſolem appellauit. & item aliam colorem album, aliam nigrum: numerum aliam, aliam magnitudinem: aliam bicubitalem, aliam tricubitalem vocauit. atque in hunc modum ſingulis rebus nomina quædam impoſuit, quę huiuſcemodi vocum ſonis ipſas ſignificarent, atque indicarent. Vbi vero prima hac ſignificatione dictiones quædam quaſi rerum ipſarum ſigna conſtitutæ eſſent, rurſus homo ſecunda animaduerſione vſus ad eaſdem contemplandas reuerſus eas quę talem formam haberent, vt articulis huiuſmodi coaptarentur, nomina appellauit: alias vero cuiuſmodi eſt deambulo, deambulas, deambulat, verba nuncupauit: quaſdam formas vocum ſecundis his nominum & verborum appellationibus exprimens. Quapropter quòd quædam hæc res aurum vocetur, quodque huiuſmodi materia ita effulgens ſol fuerit appellata, primæ nominum impoſitionis fuit: quòd vero dictio hæc, aurum, nomen eſſe dicatur, illud ſecundæ eſt impoſitionis, atque eius quæ certæ cuiuſdam dictionis formam ſignificat. Propoſitum igitur libri eſt de prima dictionum compoſitione, quæ res ipſas exprimit. eſt ſiquidem de vocibus ſignificatiuis ſimplicibus, quatenus rerum ſunt ſignificatiuæ, atque illis quidem non numero, ſed genere tantum inter ſe differentibus. Nam tam res quàm dictiones numero fere infinitę ſunt. Sed ipſe de dictionibus quæ numero differunt, diſſerere minime propoſuit. Cum enim quæ multa numero ſunt, vnum ſint vel ſpecie vel genere: fit vt infinitas rerum, & vocum quæ res ſignificant, decem generibus comprehendatur. Quocirca cum decem generalibus differentijs ea quæ ſunt, comprehendantur, decem quoque voces quæ ipſa ſignificant, ſint, neceſſe eſt, decem generibus etiam ipſæ contentæ. Decem igitur dicuntur prædicamenta genere videlicet, non ſecus atque ipſæ res genere decem ſunt. Vnde quia de vocibus ſignificatiuis propoſitum libri huius eſt, quatenus ſignificãt, quæ quidem diuerſæ genere ſunt: nuncupare res de aliquo ſignificato denuncupare, hoc eſt prædicare dixerunt: cum dictio videlicet ſignificatiua de rebus diceretur. Atq; iccirco merito denuncupationes ſeu prædicamenta traditionem de ſimplicibus dictionibus inſcripſit, quę quatenus ſignificatiuæ ſunt ex prima impoſitione in unoquoq; genere conſiderarentur. INTER. Sed quo pacto ſi de vocibus ſignificatiuis tractatio hæc eſt, de rebus tota ipſi eſt diſputatio? RESP. Quia ſane voces cum ſimiles nuncio ſint, res enunciant: ex rebusque quas enunciant, differentias ſumunt: vt ex quibus neceſſarium vſum habent, ea neceſſario conſiderentur: atque ita ex generalibus differentijs quas enunciant voces, ipſæ quoque diuerſitatem in genere conſequantur, Rerum igitur genere diuerſarum inquiſitio obiter incidit. De vocibus vero ſignificatiuis ſicut dictum eſt, præcipua eſt diſputatio. INTER. At ſi hic ſignificatiuas voces in decem genera diſtinxit, quo modo in libro de interpretatione eaſdem in nomen & verbum diuidit? RESP. Quia hic de prima dictionũ impoſitione qua res ſignificantur, diſputatio inſtituta eſt: in libro de interpretatione uero de ſecunda agitur. Non enim ibi de dictionibus res ſignificantibus, quatenus ſignificatiuæ rerum ſunt, ſermo habetur: ſed de dictionibus formam uocum ſignificantibus, quatenus formę eiuſmodi ſunt. Forma ſiquidem uocis eſt, vt vel nomen ſit, uel verbum: necnon vt propria ſit, vel tranſlatitia, uel alioqui figurata, ad ſecundam de vocibus tractationem, non ad primam pertinet. INTER. Nunquid alij qui de prædicamentis ſcripſere, differentiam hanc omnes agnoſcunt? RESP. Minime. Non enim alij de generibus eorum quæ ſunt principalem eſſe hic tractationem exiſtimarent: alij uero contradicerent diuiſione illorum reprobata, quippe quæ multa prætermitteret, & non complecteretur, vel etiam econtrario redundaret. INTER. Quinam iſti ſunt? RESP. Athenodorus & Cornutus, qui ea quę de dictionibus in quæſtionem ueniunt, quatenus dictiones ſunt, cuiuſmodi ſunt propria & figurata, & id genus cætera: ſunt enim differentiæ dictionum, quatenus ſunt dictiones: in medium producentes, ac dubitantes cuiuſnam eſſent prædicamenti, & non inuenientes, mancam eſſe diuiſionem aſſeruerunt: quippe quę non omnẽ vocem ſignificatiuam cõprehenderet.

De propoſito libri ex Hermini ſententia.

INTER, Sed omnes ne de propoſito huius prædicamentorum diſciplinæ errauerunt. RESP. Nullo modo. Verum & Boethus in iis quæ in prædicamenta cõſcripſit, & Herminus breuiter hęc expoſuit. INTER. Refer, quæſo, quæ Herminus dicat, quandoquidem breuibus inquis fuiſſe explicata. RESP. Herminus inquit, propoſitum hic eſſe neque de primis quæ in natura rerum ſunt, & maxime generalibus generibus, propterea quod huiuſcemodi doctrina adoleſcentibus minime conueniat: neque quænam primæ & elementales eorum quæ dicuntur, differentiæ ſint, ut diſputatio de partibus orationis eſſe uideatur: ſed potius de dictionum prædicatione, quæ in vnoquoq; genere entium ſit accommodata: ut propterea quodam modo de generibus loqui fuerit neceſſe, ad quæ eorum quę prædicarentur, relatio efficiebatur. Fieri enim non poteſt, vt accommodata unicuique rei ſignificatio agnoſcatur, niſi aliqua rei ipſius cognitio anticipet. Iccirco libri inſcriptio eſt prædicatio, ſeu denuncupatio, quæ uidelicet unicuique rerum generi exprimit ſignificationem. Quod autem decem numero genera ipſa ſint, procedẽs diſputatio manifeſtabit. Nam inde etiam prædicamentorũ idem numerus extitit. Qui uero de decem generibus librum inſcribit, is neq; abſurde id facit, ſi tantum ad relationẽ quam voces ad genera habẽt, ſpectet, & nõ principali ratione de decẽ rerum generibus eſſe intelligẽdum putet.

Cur ante prædicamentorum doctrinam quædam alia exponantur.

INTER. Si decem prædicamentis diſputatio eſt, cur non ab his ſtatim à principio doctrinæ exordium ſumpſit, non ab æquiuocis & vniuocis & denominatiuis?

uis? nam hoc pacto mihi quidem ei eſſe ſimilis videtur, qui alıud cum promiſerit, aliud dat. RESP. At neque quia ſuperuacuus ſit, neque quia propoſitæ rei fuerit oblitus, de his prius loquitur, ſed vt quæ neceſſaria erant ad prædicamentorum doctrinam, antea exponat: ne ſi inter diſputandum docere ea ſubinde cogatur, digrediendum ipſi ſit, atq; ita cdntinuatam differendi ſeriem interrumpat. Sicut enim Geometræ diffinitiones quaſdam, & auctoramēta, & poſtulata, & diſtinctiones prius exponere cōſueuerunt, quæ ad euidentiam ſequentium theorematum prędiſcenda ſunt. Ita etiam Ariſtoteles prius de æquiuocis, vniuocis, & denominatiuis doctrinam tradit, cæteraq; omnia quæ ſequuntur, vtiliſsima ad prædicamentorum cognitionem prædocet: quorū vtilitas loco ſuo declarabitur.

Quo modo æquiuoca, vniuoca, multiuoca, diuerſiuoca, & denominatiua exiſtant.

INTER. Vtilitatem quidem eorum quæ ante prędicamentorum traditionem exponuntur, poſtea explicabis. Nunc vero quid ſibi velint æquiuoca & vniuoca, & ſi quid eiuſmodi ordinis eſt, quid vnumquodque ſignificet, & vnde, & quo modo extiterit, doce. RESP. Sciendum eſt, vnamquanq; rem & nomen & diffinitionem ſeu deſcriptionem habere. Exempli cauſa cum res hæc, puta, homo, nomen habeat, quod eſt homo, quo ſignificatur, habet quoque inſuper diffinitionem: nam hominem eſſe animal rationale, mortale mentis & ſcientiæ capax dicimus. quippe cum vnaquæque res & per nomen explicetur, & per orationem diffinitiuam, quæ naturam eius & eſſentiam manifeſtat: quemadmodum cum vocem proprium ſenſibile auditus eſſe dicimus. Cum igitur omnis res & nomen & orationem diffinitiuam habeat, reſpectus in rebus huiuſcemodi orationum ad nomina quatuor euadunt. Nam res vel in nomine & oratione cōmunicant, vel in nomine & non in oratione, vel in oratione & non in nomine, vel neque in oratione neque in nomine. Ac cum in nomine quidem res conueniunt, & non in oratione, æquiuoca dicuntur. Cum verò & in oratione & in nomine communicant, vniuoca appellātur, hoc eſt *συνώνυμα* quaſi id exprimat verbum, quòd *σὺν τῷ ὀνόματι*.i. ſimul cum nomine eandem quoque orationem naturæ explicatricem admittant. Cum autem orationis tātum non nominis etiam eiuſdem participes ſunt, vocantur multiuoca. At cum neque nomen, neq; orationem ſuſcipiunt, diuerſiuoca nuncupātur. Tametſi quintus quoque modus accedit, cum aliqua quæ ſunt diuerſa ab alijs fiunt, ita vt & in nomine, & in oratione quodammodo conueniant, ſed trāsformatione differant: ea denominatiua appellantur.

Cur de æquiuocis, vniuocis, & denominatiuis tantum hic mentio fiat.

INTER. Nunquid horum omnium meminit Ariſtoteles? RESP. Minime. INTER. Sed quorum mentionem facit? RESP. Aequiuocorum, & vniuocorum & denominatiuorum. multiuoca autem & diuerſiuoca in pręſentia omittit. INTER. Qua de cauſa? RESP. Quia his opus ipſi non erat. Eorum enim quæ ad rem faciebant, mentionem tantum facit.

Cur prius de æquiuocis agat.

INT. A quibuſnā incepit? RESP. Ab æquiuocis. INT. Sed cur ab æquiuocis, & nō potius ab vniuocis exorſus eſt, quæ & in oratione cōmunicant? Quod.n. in vtriſq; conuenit tā nomine q̄ oratione manifeſtius & clarius eſt, quàm quod nominis ſolius eſt particeps. RESP. Quia ens æquiuocum eſſe Ariſtoteli uidetur, & prædicamenta æquiuoce dicuntur prædicamenta: iccirco prius de æquiuocis differit.

Cur non de æquiuocatione agat, ſed de æquiuocis.

INTER. Quamobrem vero non de æquiuocatione, ſed de æquiuocis prius agit? cum æquiuocatio vox ſit, æquiuocæ autem res ipſæ exiſtant: tu vero de vocibus in hoc libro non de rebus præcipuam eſſe tractationē aſſeras? RESP. Quia videlicet dictionis nota in voce equiuocationem nullam facit: ſed res ſunt, quæ cum diuerſæ reperiantur, nullamq; inter ſe communicationē habeant, vno tamen & eodem vocabulo nuncupantur. Prius autem quàm perſpectum fuerit res eas plures eſſe, quæ eiuſdē rationis & diffinitionis participes non ſint, ne vlla quidē eſſe poſſet ęquiuocatio. INTER. Sed quid hoc facit ad id, vt non à voce, ſed à rebus incipiendum ei fuerit? RESP. Quia cognoſci nullo modo poſſet rerū æquiuocatio, niſi prius res æquiuocas eſſe fuiſſet perſpectum. Neceſſe igitur fuit, vt prius doceret quænam res æquiuocæ eſſent, vt æquiuocatio, atq; huiuſmodi vocabulum innoteſceret.

Aequiuocorum diffinitio.

INTER. Quo pacto igitur Ariſtoteles ęquiuoca diffinit? RESP. Aequiuoca dicuntur, quorū nomen ſolū cōmune eſt, ratio vero ſubſtantię iuxta nomē diuerſa.

Cur cum alia multa æquiuoca ſint de ſolo nomine meminerit.

INTER. Sed ſi non in ſolis nominibus eſt æquiuocatio, ſed in verbis quoque & in cōiunctionibus, vt in verbo prædatur. nam & qui diripit alterum, prędatur, & qui diripitur ab altero: cur quaſi in ſolis nominibus ſit æquiuocatio, dixit, quorum nomen ſolum commune eſt? RESP. Iccirco quia hęc vox nomen non ſolū de ijs dicitur, quę proprie nomina appellantur, quibus articulus præponi conſueuit, ſed de omni etiam parte orationis. quippe cum quando de verbis etiam inquirimus, an æquiuocationem in ſe habeant, præponere articulum ipſis ſoleamus, & declinare, non ſecus ac nomina, quæ vno ſolo caſu prædita ſint. dicimus enim cum articulo *τὸ ἀνδραποδίζεσθαι*, hoc quod eſt prædari, æquiuocum cum ſit, &c. Sumptum igitur eſt hic nomē, quod cōmuniter de omni parte orationis intelligitū.

Quo modo ſolum nomen commune dicatur.

INTER. Recte quidem quo pacto ſumptum hic nomen ſit, expoſuiſti. Sed quod inquir, ſolum, ſcire cupio quo modo ſit accipiendum. Nunquid ita, vt vnum ſignificet, quemadmodum dicere conſueuimus, ſolus eſt mundus, hoc eſt vnus? an in eam ſignificationem, vt ad alterius diſtinctionem ſpectet: ſicut cum dicimus iſte tunicam ſolam habet: vbi ſubintelligendum eſt pallium eum, aut tale quippiam non habere? RESP. Solum hic ad diſtinctionem eſſe poſitum aſſero. INTER. Cuiuſnam? RESP. Diffinitionis. Nam cum omnem rem & nomen & diffinitionem habere dixerimus, ſolū hic ad diſtinctionem diffinitionis ſumptum eſt: quip-

pe cum æquiuoca nomen tantum commune, non etiã rationem diffinitiuam habeant.

Quo modo nomen dicatur commune, & quot modis commune dicatur.

INTER. Sed commune quo pacto eſt accipiendũ? prius tamen quot modis commune ſumatur, expone. RESP. Multis modis. Nam commune dicitur, quod in partes diuiſibile eſt, vt panis & vinum, ſi vnum ex ijs ſit, quæ diuidantur: pecuniæ item cõmunes in eo ſunt, ꝙ diuidi in partes poſſunt. Commune etiam appellatur, quod licet in partes diuidi non poſsit, in vſum tamen à multis ſumitur, vt equus & ſeruus, qui pluribus fratribus in vſum cedit. Illud quoque dicitur commune quod præoccupatione alicuius fit, & poſt vſum in cõmune iterum redit: cuiuſmodi eſt balneum, & theatrum. Accedit aliud cõmunis ſignificatum, cum totũ ſimul in vſum multorum euadit abſq; vlla diuiſione. Ita enim vocis præconis omnibus ijs qui ſunt in theatro, cõmunis vſus eſt: quæ in ſingulos qui adſunt, in minima diuidi nullo modo põt. INTER. Sed quo ſignificato cõe hic ſumitur? RESP. Eo quod ultimo loco cõmemorani, cũ videlicet cõis vſus multis ſimul efficit rei quæ nulla diuiſione admiſſa integra ꝑmanet. Vox.n. hæc, Aiax, cõem vſum exhibet eadẽ tã de Oilei q̃ de Telamonis filio ſumpta, atq; indiuiſa in vtroque ſeruata.

Cur dictum non ſit ratio ſubſtantię diuerſa, ſed additum ſit, iuxta nomen.

INTER. Quo modo quidem dicta ſint æquiuoca, quorum videlicet ſolum commune nomen eſt, clare explicaſti: quod vero ſequitur, ratio autem ſubſtantiæ iuxta nomen diuerſa nobis declara, ac primũ cur adiũxerit ratio ſubſtantiæ iuxta nomen diuerſa, & non ſatis ipſi fuerit, ſi dixiſſet, ratio ſubſtãtiæ diuerſa? RESP. Ea cauſa, quia neque eſſe quidem poſſet vera diffinitio, niſi iuxta nomẽ aſsignaretur, & nomini eſſet cognata. INTER. Dic, quæſo, quod inquis paulo apertius. RESP. Superius iam diximus rem omnẽ aut nomine, aut ratione ſeu oratione diffinitiua ſignificari. diffinitiua autem ratio cognata nomini eſſe debet, ita vt rem eatenus explicet, quatenus nomine eo ſignificatur. Quemadmodum hæc ſubſtantia, ſit autem exempli cauſa homo ſubiectus, vocatur homo, & item animal, ſignificatione eius vno nomine comprehenſa. ſi vero oratione quæ æqualem nomini vim habeat, exprimere eſſentiam eius velimus, & animal rationale mortale, & ſubſtantiam animatam ſenſibilem eum eſſe dicemus. Sed quatenus homo appellatur, conuenientẽ nomini eam rationẽ aſsignabimus, quæ animal rationale mortale eum eſſe inquit: quatenus vero animal, ſubſtantia animata ſenſibilis nomini correſpondebit. Si igitur ſubiectam ſubſtantiam hominem vocaueris, tum ipſam nomine ita expreſſam, oratione etiam velis explicare, & dicas ſubſtantia animata ſenſibilis, verum id quidem dixeris, non tamen conuenientem nomini diffinitionem aſsignaueris, ſed ſuperuacue & erratice. INTER. Sed quid eſt quod inquis, ſuperuacue & erratice? RESP. Quia diffinitiones cum nominibus debent reciprocari. Reciprocari autẽ eſt adęquari, & neque redundare, neque deficere. vt ſi quid eſt homo, id animal quoque eſt rationale mortale. Verũ eſt. INTER. Sed reciproca, & vide an ſimili modo verũ ſit. RESP. Et ſi quid eſt animal rationale mortale, idẽ quoque homo eſt. Verum etiã hoc eſt. Prętcrea ſi quid eſt homo, id ſubſtantia quoq; eſt animata ſenſibilis. verũ eſt. INTER. Reciproca. RESP. Si quid eſt ſubſtantia animata ſenſibilis, eſt etiã homo. hoc profecto falſum eſt. ecce.n. bos ſubſtantia eſt animata ſenſibilis & non eſt homo. INTER. Quid igiť in cauſa eſt? RESP. Id ꝓculdubio, ꝙ animal rationale mortale ad nomen hoĩs aſsignatum eſt: vnde nulla differentia eſt, ſiue ſubſtantiã hanc, quæ eſt homo, animal rõnale mortale eſſe, ſiue animal rõnale mortale eſſe hoĩem dixerimus. quippe cũ oratio diffinitiua quæ eſt animal rationale mortale cum nomine hoĩs æqualem vim habeat. At ſi hominẽ dixeris, & orationem diffinitiuã eius ſubſtantiã animatam ſenſibilẽ ſubiunxeris, nõ iuxta nomen hoĩs quod poſitum eſt, eam aſsignabis. Omnis igitur diffinitio, ſi recte aſsignari debet, iuxta nomen, hoc eſt cõueniens nomini aſsignanda eſt. Nam ꝙ hoc in omni diffinitione obſeruari opus ſit, vniuoci quoque diffinitio declarat, & ipſe etiã Ariſtoteles, cum diffinitiuam rõnem iuxta nomen aſsignandã eſſe vbiq; præcipiat. Quando igitur cũ & Oilei filius, & Telamonis Aiaces appellent, vtriq; quinam ſint diffinire volens dixeris de Oilei quidẽ filio, hic eſt Aiax Oilei filius, genere Locrenſis: de altero vero Telamonis, hic eſt Aiax Telamonis filius, Salaminius natione: perſpicuũ eſt, te hic nomine Aiacis cõmuniter in vtriſq; vſum fuiſſe: vterq;.n. Aiax nominatur: in aſsignanda vero deſcriptione, quæ loco diffinitionis eſt, alterã Aiacis Locrenſis, alteram Salaminij diffinitiuã ſeu deſcriptiuã rõnem attuliſſe. At ſi vtroſq; hoĩes appelles, diuerſa nullo modo ad nomẽ hoĩs diffinitione in vtriſq; vteris: quippe cũ vtriq; quatenus hoĩes ſunt cões hoĩs nomen habeant, cui cõſentanee aĩalia rõnalia mortalia eos eſſe cõiter aſſeres.

Cur non dictum ſit ratio ſecundum nomen diuerſa, ſed additum fuerit, ratio ſubſtantiæ.

INTER. Quod quidem particula hęc iuxta nomen non in ſola æquiuocorum diffinitione adiuncta ſit, ſed neque alio quidem modo aſsignari recte alicuius diffinitio poſsit, niſi nomini diffinitiua ratio conueniens ſit, optime explicaſti. Sed illud inſuper quæſo, manifeſta, cur adiunxerit ſubſtantiæ ratio? Si enim dixiſſet tantummodo, ratio autem ſecundum nomen diuerſa, illud quidem eſſe ſatis mihi videbatur. RESP. Cum oratio ſeu ratio multis modis dicatur: eſt enim ratio calculandi & ſubducendi, eſt item tam quæ ore profertur, quam quæ animo concepta intrinſecus latet: inter cætera ratio etiam diffinitio dicitur. vt igitur ab aliis ſignificatis diſtinguatur, ratio ſubſtantiæ ſeu eſſentiæ dici ratio diffinitiua conſueuit. Quemadmodum cum multæ ſint drachmæ argenteæ, aureæ, æneæ, ſi quis dicat, da mihi drachmam, quãnam petat incertum eſt: at ſi auream adiungat, & dicat, da mihi auream drachmam, tunc fit, vt eam quam accipere cupit, clare diſtinguat. Sic cum multipliciter dicatur ratio, cum dixerit ratio ſubſtantiæ additione ſubſtantię diffinitiuam rationem expreſsit. Ratio igitur iuxta nomen diffinitiua, & quæ eſſentiã explicat rei, quæ eſt diffinitio, diuerſa eſſe in vnoquoq; æquiuoco debet.

Quot modis æquiuoca ſumantur.

INTER. Cum diffinitionem iam æquiuocorum aſſigna-

ſignaueris, reſtat, vt exemplũ horum ſubiicias. Nunquid igitͤ vnus ęquiuocorũ modus eſt? vt ſi vno eo modo exemplum acceperimus, ſatis ad doctrinam nobis id ſit: an pluribus modis æquiuocum ſumitur? RESP. Plures. INTER. Quinam? RESP. Vt à ſupremis incipiamus, duo quorum vnus à fortuna, alter à cogitatione noſtra eſt. qui vero eſt à cogitatione noſtra in plura diuiditur, in æquiuocum à ſimilitudine, à proportione, ab vno, & ad vnum: qui quidem æquiuocorum modi omnes ſunt. INTER. Sed quodnam eſt ęquiocum à fortuna? RESP. Illud eſt, cum forte fortuna & ſine vlla animaduerſione, ſineq; vllo noſtro conſilio res diuerſæ idem nomen conſequuntur: verbi cauſa, Alexander Priami, & Alexan. Philippi filius, qui Macedonum dux fuit. Hæc ſiquidem à fortuna eſſe æquiuoca dicuntur. Reliqui omnes modi à cogitatione noſtra dependent. Nam cum animal rationale mortale hominem appellem, & imaginem hominis intuitus hominem eſſe dicam, perſpicuum ſane eſt me picturam eam nõ appellare hominem forte quadam, ſed propterea φ viuentis hominis ſimilitudinem pręſefert. A cogitatione igitur noſtra eſt, φ & hominem viuentem, & ſtatuam aut imaginem hominis hominẽ vocamus. Item cum vnitatem principium numeri, pũctum principiũ lineæ, fontem principium fluuiorum, cor animalis principium appellamus, principij nomen conſilio noſtro ex proportione omnibus his æquiuocis commune accommodatur. Quam.n. rationem ad numeros vnitas, habet eandem & ad lineas punctus, & ad fluuios fons, & ad animalia cor habere cõſpicitur. Huiuſmodi autem demonſtrationis ratio ex proportione apud geometras appellatur. Atq; iccirco principij & originis nomen inter æquiuoca ex proportione ſumptum eſt. Tertius modus æquiuocorum à cognitione noſtra eſt, cũ ab vno quodam cõmunis diuerſis rebus appellatio exiſtit. vt cum vna ſit medicina, ab ea & librum & medicamentum, & ſcalpellum medicum appellare conſueuimus, ſed diuerſa tamen ratione. Nam librum medicum vocamus, quia medicas diſciplinas continet: ſcalpellum vero medicum, eo φ inſtrumentum eſt ad inciſiones ex medica arte adhibendas accommodatum: medicamentũ autem, quia vtile medico eſt ad ſanitatem inducendam. In quibus quidem nomen cõmune cum ſit, ratio iuxta nomen quo cõmuniter ſingula appellantur, diuerſa eſt. Ab vna igitur medicina omnia hæc medica communi nomine ſunt vocata: quod quidem non ex fortuna accidit; ſed ex cogitatione & cõſilio eorum qui hæc primum ita nominarunt. Quartus à cogitatione noſtra modus eſt, cum diuerſa ad vnum finem tendentia ab eo cõmunem appellationem ſortiuntur. verbi cauſa à ſanitate, quem finem ſibi proponit ille qui ſanatur, & cibus, & deambulatio, & lectio ſana ſeu ſalubris nuncupatur. At hunc modum æquiuocorum alij cum ſuperiore qui ab vno dicitur, coniungunt: atq; ſic ex duobus vnum efficientes: vnum æquiuocorum tantum genus conſtituunt, quæ ab vno & ad vnum vocẽtur alij neque inter æquiuoca, neq; inter vniuoca hæc connumerant, ſed in medio vtrorumq; ſtatuenda cenſent, eo φ diuerſæ res cum ſint, vel eiuſdem rationis participatione medicæ communi nomine appellentur, vel eiuſdem ſanitatis acquiſitione communiter vocentur ſalubres. INTER. Ariſtoteles vero quonam æquiuocorum modo vſus eſt? RESP. Eo qui à ſimilitudine ſumitur: cum dicat, animal & homo, & quod pictum eſt: quid ſit vtrumque. in eo φ eſt animal, propriam vtriuſq; rationem aſsignabit. nã ſi nomini conuenientem rationem aſsignet, aliam alij attribuet. hominem ſiquidem propterea eſſe animal, quia ſubſtantia eſt animata ſenſibilis: quod vero pictum eſt, quatenus ſubſtantiæ animatæ ſenſibilis imago eſt, eatenus eſſe animal dicet.

Quomodo translatio ab æquiuocatione differat.

INTER. Quoniam vnum modum æquiuocorum ex proportione eſſe dixiſti, nunquid etiam ex translatione modus aliquis eſt, qui ſub hunc proportione reducatur? an diuerſi modi exiſtimãdi ſunt ex proportione, & ex translatione? RESP. Errarunt quidẽ multi, quorum vnus fuit etiã Atticus, qui vnũ & eundem æquiuocorum modum ex proportione & ex translatione eſſe opinabatur, duosq; hos in vnum confundebat. INTER. Plane nobis explica, quid velis. RESP. Ex trãslatione id eſſe dico, cũ res aliqua nomen quidẽ proprium habet, ſed de ea tñ alio nomine quiſpiam aliunde ſumpto ac translato abutitur. Tunc.n. nulla ęquiuocatio eſt. At cũ nomen nullum aliud habet res, niſi id quo vtimur, æquiuocatio eſt. Exẽpli cauſa montium infimæ partes ὑπώρειαι appellantur, quaſi dixeris ſub montana, vt inquit Homerus, Submontana Idę quæ gens habitabat aquoſæ. Has imas montiũ partes poetæ ſæpenumero pedes vocant: quemadmodũ vbi ait Homerus: omnes nanq; pedes Idæ quaſſantur aquoſæ. Lecti etiam partes quæ cubile ipſum ſuſtinent ac fulciunt, pedes nuncupatur. quin etiã menſarum & nauium pedes dicuntur. pedẽ ratis vſq; tenebam, inquit Poeta. Hic igitur neq; nauis, neq; Idæ pedes æquiuoce fuiſſe appellatos quiſpiã diceret, propterea φ & nauis proprio nomine appellatum habet gubernaculum, & mons ſubmontana. In menſa vero & lecto non ita dici põt, quippe cum quæ totum cubile ſuſtentant partes, & quæ menſam ſuſtinent, non alio nomine appellentur, quàm pedes, ex proportione quã ad animalium pedes habent. Qua de cauſa ſolum nomen commune eſſe in æquiuocis dictũ eſt. Nam lectorũ & menſarum & ſuffultrices partes pedũ nomen cõmune habent. ſubmontana & gubernaculum montium & nauium propria ſunt: pedum autem appellatio in his eſt aliunde translata. Quocirca ex translatione dicta eſſe non æquiuoce aſſerendum eſt. Neq; enim dici æquiuoca ex ſimilitudine vllo modo poſſunt. Quam enim ſimilitudinem ad animalium pedes habere montium imę partes queunt? Eſt igitur translate dictus montis pes, non æquiuoce. Niſi quis diffinitionem æquiuocorum attendendam eſſe cenſeat quòd & montis pars, & hominis pes communi pedis nomine appellentur: ita vt in his quoque nomen commune, & ratio diuerſa conſpiciatur: ſi communiter nomen etiam in translationibus ſtatuamus: Digna itaque inquiſitione res eſt.

Vniuocorum diffinitio.

INTER. Quo pacto diffiniuerit æquiuoca Ariſt. quotq; æquiuocorum modi, et quinam ſint, ſatis declaraſti.

claraſti. Quapropter ad vniuoca etiam tibi tranſeundum iam eſt. RESP. Vniuoca igitur dicuntur, quorum & nomen commune eſt, & ratio ſubſtantiæ iuxta nomen eadem, vt animal. Nam homo & bos communi nomine appellatur animal, & ratio quoque eſt eadem. ſi enim quis aſsignet ntriuſque rationem, quid ſit vtrique ex ipſis quod animal ſit eandem rationem aſsignabit. INTSR Hāc diffinitionem, quæſo, explana. RSSP. Vniuoca, inquit, dicuntur res eſſe quarum nomen cōmune eſt, ſed non ſolum, vt in ęquiuocis, nomen autē etiam hic pro vnaquaq; orationis parte ſumendum eſſe: è cōmnne, ſicut de æquiuocis diximus, ita eſſe accipiendū, per ſpicuum eſt. ſiue autē addatur, & ratio ſubſtantiæ iuxta nomen, ſiue non addatur, ſed dicatut tantūmodo, ratio eadem eſt, ſimili modo ſubintellecturos nos eſſe conſtat, & rationē iuxta nomen eſſe aſsignandā, & rationem ſubſtantiæ ſeu eſſentiæ: quippe quę diffinitiua ratio ſit. Quotieſcūq; igitur & nomen cōmune eſt, & ratio iuxta nomen eſt eadem, vniuoce nomine eo res appellantur. Id quod exemplū ſubinnctum declarat. Eſto.n. ſubiecti loco homo, bos, & canis: atq; hi quidem cōmuni nomine vocentur animalia. In hac nominis cōmunitate, ſi diffinitionē iuxta nomē aſsignauerimus: iuxta hoc nomē vero.i. appellationi animalis cōueniens diffinitio eſt, ſubſtantia animata ſenſibilis: nā homo & eſt animal, & ſubſtātia animata ſenſibilis: proculdubio non tantū nomen, ſed diffinitio quoq; omnibus erit communis. quippe cum vnumquodq; ex antedictis vere ſubſtantia animata ſenſibilis dicatur.

Multiuocorum diffinitio.

INTER. Sed hæc quidem iuxta Ariſtotelis verba diffininiſti. nā cum ipſe hæc cōmemorarit, huiuſcemodi diffinitiones etiā attribuit. Quādo vero in oratione aliqua cōmunicantia nomine tñ differunt, quæ vocantur multiuoca: eorum quænā eſſe diffinitio poteſt? RESP. Hæc ſane, multiuoca ſunt, quorum diuerſa & plura ſunt nomina: ratio vero vna atq; eadē eſt, vt enſis, gladius, machęra, & in indumētis, penula & palliū. Res enim in enſe vna eſt, & diffinitio & ratio nomini conueniens vna & eadem: eſt enim ferrum anceps ad animalium occiſionem ſabrefactum: at nomen diuerſum & varium eſt: enſis, gladius, machæra. Atq; hæc quidem oppoſita eſſe æquiuocis videntur: perinde ac ſi quis ὁμγιόλογα aut ὁμγιόεισα hoc eſt æquirationaliā ea diceret, quippe quæ rationem cōmunem, nomina vero iuxta rationem diuerſa haberent. Ita etiam Romani multa habere nomina ſinguli conſueuerunt.

Diuerſiuocorum diffinitio.

INT. Diuerſiuoca vero qūo ſunt diffiniēda? RSSP. Diuerſiuoca quidē ea ſunt, quę neq; nominis, neq; rationis participationem vllā habēt: vt ignis, aurum, Socrates fortitudo: quæ quidē hoc pacto diffiniūtur. Diuerſiuoca ſunt, quorum & nomen, & ratio diuerſa eſt.

Denominatiuorum diffinitio.

INTER. Qnoniā reſtant denominatiua, quorum etiam Ariſtoteles meminit, ipſa etiā nobis explica. RSSP. Denominatiua autē dicuntur, quæcunq; ab aliquo differentia caſu appellationē iuxta nomē habent: vt à grāmatica grammaticus, & à fortitudine fortis. INTSR. Diffinitionē hanc ſimili modo quoq; enodes cupio. RSSP. Denominatiua, inquit, dicūtur, quæcūq; ab aliquo nomine deducta ab eo appellarionē habēt. verbi cauſa, fortitudo de virtute quadam prædicatur: à fortitudinis autē appellatione tranſmutato fine nominis fortis aliquis vocatus eſt: qui eiuſdem quidē nominis, hoc eſt fortitudinis appellationem habet in fine tantū tranſmutatione quadam facta. trāſmutationem enim hanc caſum vocat. Non enim de iis hic eum intelligere cēſendum eſt, quos nominum caſus appellare conſueuimus. Fortis igitur cū à fortitudine caſu, hoc eſt trāſmutatione in fine differat, iuxta idē nomen fortitudinis fortis nūcupatur. Hoc ſiquidem eſt quod inquit, appellationem iuxta nomen habent in fine tantummodo tranſmutatam.

Ad denominatiua conſtituenda quot requirantur.

INTER. Ad denominatiua conſtituēda quibuſnā eſt opus? RSSP. Tribus. INT. Quibuſnam? RESP. Primum opus eſt, vt ſit res à qua fiat participatio: ſecūdo nomen in quo eſſe cōmunicationē neceſſe eſt: tertio vt à nomine tranſmutatione quadā diuerſitas exiſtat. Nam ſi vnum ex his tribus deſit, denominatiua non erunt. Fortis enim denominatiuū eſt: nam fortitudo res eſt, cuius eſt particeps: nominis item cōmunicationē habet, cum à fortitudine fortis denominetur. Sed & trāſmutationē habet, cum in fine nominis caſus contigerit. fortitudo enim cum in o terminetur, fortis in is deſinit. INTSR. Oſtende, quo pacto, ſi vnum ex his deſit, denominatiuum exiſtere non poſsit. RESP. Age verò eſt aliqua mulier quę muſicæ ſcientia prædita muſica dicitur: vbi res quidem inuenitur, cuius eſt particeps, & nomen quoq; ex quo ipſa muſica appellatur: ſed quia tranſmutatio nulla effecta eſt, ſed & habitus ſcientiæ, & ipſa mulier eodē modo muſica nuncupatur mulier muſica non denominatiue, ſed æquiuoce dicitur. Muſicus verò quia tria hęc in ſe habet, rei participationem, cōmunionē nominis, & tranſmutationem, denominatiuum à muſica eſt. Item virtute præditus homo ſtudioſus appellatur. Hic res eſt virtus, cuius cōmunicationem homo habet: quia tamen nominis neutiquam eſt particeps: ſtudioſus enim & virtus diuerſa proculdubio ſunt nomina: denominatiue à virtute ſtudioſus non dicitur. INTSR. Sed quid in cauſa eſt, cur nō potius à ſtudio ſtudioſum dici, quā à virtute aſſeramus? RESP. Quia ſi ex ſtudio quod homo habet, σπουδαῖος ideſt ſtudioſus vocaretur, omnes qui ſtudiū aliquod rei alicui adhiberēt, ſtudioſos appellaremus. Sed nō ita ſe habet res: nō qui alicui rei ſtudet, ſed qui præditus tantū virtute eſt, ſtudioſus vocari cōſueuit. Quapropter ſtudioſus, hoc eſt σπουδαῖος deductum quidē à virtute eſt, ſed nō denoīatiue.

Propoſitum libri de ſimplicibus dictionibus eſſe, & quæ dicantur cum complexione, & ſine.

INTESR. Cum de habitudine nominum qua ad res ſpectant, & diffinitionum ſimili modo reſpectu quem ad res ipſas habent, ſatis iam dixeris, deinceps expone de quonam tractare Ariſtotelem aſſeras. RESPONSIO. Dico igitur, quoniam de ſimplicibus vocibus quæ ſignificāt res propoſitum libri huius eſt, quatenus eas ſignificant: ſunt autem hæ uoces primo gene-

generatim dictinctæ, & per genera rerum, non per numerum particularium & indiuiduorum ſumptæ. Quoniam, inquam, propoſitum huinſmodi eſt, de ſimplicibus dictionibus agere, neceſſe eſſe exiſtimo, ut qualesnã ſint ſimplices voces doceat. INTER. Quid enim inquit? RESP. Ex iis quæ dicuntur, alia cum complexione dicuntur, alia ſine cõplexione. INTER. Cum complexione dici, quidnam eſt, & quot modis accipitur? RESP. Duobus, alia ſiquidem cum complexione ſunt, quæcunque copulatiua coniunctione connectuntur, vt Socrates & Plato: alia vero, cum ſimul ex eo res proferuntur, quod alterum alteri accidit, vt Socrates deambulat. Cum enim deambulatio Socrati accidat, Socrati deambulationem abſque coniunctione vlla in voce connectentes dicimus, Socrates deambulat. At vero abſque complexione dicimus, Socrates, aut Plato, aut currit, aut vincit. Hic antem de rebus & dictionibus abſque complexione, in quot generibus exiſtant, conſideratio eſt. Propterea quod ſicut ſe habent res, ita ſeſe habere quę ipſas primo ſignificant dictiones, neceſſe eſt.

Quanam ſit minima & maxima generum diuiſio.

INTER. Propoſitum quidem libri huins eſſet de dictionibus & vocibus ſignificatiuis, quatenus in genera quædam referuntur, ſatis ex te percepi. Sed quonam pacto ipſa hæc & minima diuiſione, qua nulla alia eſt minor, & maxima, qua nulla maior eſt partireris? RESP. Minima quidem generum diuiſione entia & quæ ea ſignificant voces, in quatuor diuidemus. ſi entia vel ſubſtantiam vniuerſalem, aut particularem, vel accidẽs vniuerſale aut particulare eſſe dixerimus. Nulla enim hac diuiſione euadere minor poteſt. Maxima autem diuiſio eſt in decẽ, cum dicimus entia eſſe vel ſubſtantiam, vel quantitatem, vel qualitatem, vel ad aliquid, vel facere, vel pati, vel quando, vel vbi, vel habere, vel poſitum eſſe. Nam & quæ hęc ſignificãt ſimplices voces, totidem generales differentias habebunt. Maior hac partitione nulla inueniri poteſt.

Quo modo minima diuiſio in quatuor exiſtat.

INTER. Sed qui fit, vt minima diuiſio in quatuor euaſerit? RESP. Quia videlicet ſuprema & prima diuiſio in duo eſt, in ſubſtantiam & accidens, quæ vtraque niſi vniuerſaliter & particulariter intellig: nõ poſſunt. Subſtantiæ enim vel vniuerſaliter proferuntur, vt animal, canis, homo: vel particulariter, vt Socrates, Bucephalas. Simili modo item accidentia uel uniuerſaliter, uel particulariter dici conſueuerunt. Nã ſcientia uniuerſale, Ariſtarchi ſcientia particulare accidẽs eſt. Quoniam igitur neque ſubſtantia uno ac ſimplici modo dicetur, ſed uel uniuerſaliter, uel particulariter & indiuidue: neq; accidens abſolute accidens, ſed etiam ipſum uel uniuerſale eſt, uel particulare: in quatuor membra diuiſio integra efficiatur, neceſſe eſt, licet primo in ſubſtantiam & accidens exiſtere uideatur. In ſubſtantiam igitur uniuerſalem, & accidens uniuerſale, & in ſubſtantiam particularem, & accidẽs particulare partitio hæc fit. INTER. In his vero quænam ſunt, quę coire inter ſe non poſsint? quæ itẽ, quæ poſsint? RESP. Neq; ſubſtantia accidens, neq; accidens ſubſtantia eſſe ullo modo poſſunt. Accidens enim accidere ſubſtantiæ quidem poteſt: ut uero ſubſtantia accidens, aut accidens ſubſtantia efficiatur, eſſe ullo pacto nequit. Vniuerſale item cum particulari, aut particulare cum uniuerſali eſſe ſimul non poſſunt. Poteſt tamen fieri, ut ex uniuerſalibus aliquid de particulari prædicetur. Quemadmodum de Socrate quæ particularis ſubſtantia eſt, prædicari homo poſſet, quod eſt uniuerſale: Socrates ſiquidem homo eſt. unde quatuor exiſtunt connexiones. Nam uniuerſale uel cum ſubſtantia, uel cum accidente coniunctum duas connexiones facit: & particulare ſimili modo uel ſubſtantiæ uel accidenti additur: atque inde aliæ duæ connexiones conſtituuntur. Subſtantia uero quatenus eſt ſubſtãtia, nunquam eſſe accidens poteſt: neq; accidens quatenus eſt accidens, ſubſtantia. Sic neque uniuerſale quatenus eſt uniuerſale, unquam erit particulare: aut particulare quatenus eſt particulare, uniuerſale unquam efficietur. INTER. Sed cur addidiſti, quatenus eſt ſubſtantia, & ſimili additione in cæteris quoq; uſus es? RESP. Ea de cauſa, quia licet accidentia eſſe & ſubſiſtere in ſubſtantia poſsint, quatenus tamen ſunt accidẽtia, & eſſe accidentia intelliguntur, eatenus eſſe ſubſtantia non poſſunt. Album enim accidere corpori poteſt, quippe cum corpus eſſe album dicamus: album tamen eſſe idem quod corpus non poteſt: ſed corpus ſubſtantia eſt album accidens. & albedinis eſt particeps corpus, utpote quæ ipſi accidat: idem autem quod corpus albedo non eſt: neq; enim corporis eſt particeps: ſed eſt ipſum id, quod eſt. Ita quoque uniuerſale, quatenus eſt uniuerſale, nunquam eſſe indiuidui pars ualet. ſed indiuidua ipſa res uniuerſalis particeps fit, utpote quæ in uniuerſali uel ſpecie, uel genere conſiſtat. ut Socrates in ſpecie eſt in homine, in genere, in animali. Pars ſiquidẽ eſt in toto, ſicut manus in corpore. Iccirco adiunctum eſt, vnumquodq; quatenus eſt eiuſmodi, eſſe alienum non poſſe. Eſt autẽ diuiſio hæc maxime generalium, & eorum quæ genus aliud ſupra ſe nullum habẽt. nam neq; ante ſubſtantiã, neq; ante accidẽs reperiri aliud genus poteſt, quod ſuperexcedat.

Quòd Ariſtoteles pro ſubſtantiæ & accidentis, uniuerſalis item & particularis nominibus, deſcriptionis eorum rationibus uſus ſit.

INTER. Sed quo pacto tu diuiſionem ita inſtituiſti, ut ex iis quæ ſunt, alia eſſe uniuerſale ſubſtantias alia accidentia uniuerſalia, alia ſubſtantias particulares, alia particularia accidentia eſſe diceres: Ariſtoteles uero non iiſdem nominibus, ſed aliis diuiſionem ſuam facit? RESP. Quia ipſe loco nominum horum orationes expoſitiuas, & quaſi deſcriptiuas ſumpſit. INTER. Quo modo deſcriptiuas has rationes aſsignarit, oſtende. RESP. Cum duo ſumpſerit, quod in ſubiecto eſt, & quod de ſubiecto dicitur, horumq́ue negationes adiunxerit, quod non eſt in ſubiecto, & quod de ſubiecto non dicitur: quatuor has orationes ſimplicibus & incompoſitis diuiſionis notionibus accommodauit. INTER. Quid eſt hoc, quod inquis, ſimplicibus & incompoſitis diuiſionis notionibus. RESP. Simplices & incompoſitas notiones in hac diuiſione eſſe dico, cum ex ijs quæ ſunt, alia eſſe ſubſtan-

tias; alia accidentia, alia vniuerſalia, alia particularia dicimus. quippe cum ſimplex quoddam, & compoſitionis omnis expers ſumptum hic ſit. Cum enim dicimus ſubſtantiam, ſimpliciter quid dicimus: ſimili modo etiam cum dicimus accidens. Necnon vniuerſale & patticulare vno ac ſimplici verbo profertur. At ſi dicamus ex ijs quæ ſunt, alia ſunt ſubſtantiæ vniuerſales, tunc plane complexe loquimur: ſubſtantijs enim vniuerſale annexum eſt. Et item alia ſubſtantiæ ſunt particulares: quippe cum particulare ſubſtãtiis ſimili modo adiungatur. Simili modo accidentia vniuerſalia, & accidentia particularia: nam tum vniuerſale, tum particulare cum accidente complicatur. Si igitur oſtendamus, quaſuam orationes explanatiuas ſimplicium horum ipſe Ariſtoreles adduxerit, eaſq; inter ſe connectamus, res perſpicua euadet. INTER. Quo modo connectendæ huiuſcemodi expoſitiuæ orationes ſint, declara. RESP. Expoſitiuam & quaſi notionalem accidentis quatenus eſt accidens orationem aſsignauit, in ſubiecto eſſe. Sicut enim ſiue dicamus hominem, ſiue animal rationale mortale, nulla differentia eſt: ita hic nihil intereſt. ſi quid enim eſt accidens, id in ſubiecto proculdubio etiam eſt: & ſi quid eſt in ſubiecto, idem accidens eſſe manifeſtum eſt. Quo pacto autem in ſubiecto dixerit, poſtea demonſtrabo. At vero ſi accidens in ſubiecto eſt in ſubſtantia, nulla dubitatio eſt, quin ſubſtantia diuerſa ab accidente cum ſit, non ſit in ſubiecto. Quare quicquid eſt ſubſtanria, id in ſubiecto nõ eſt. Item ſi quid eſt vniuerſale, de ſubiecto dicitur: ſi quid particulare, de ſubiecto non dicitur. Atque ita quidem orationes quatuor ſimplicium nominum exiſtunt: ſubſtantiæ ſane, in ſubiecto non eſſe: accidentis, eſſe in ſubiecto: vniuerſalis, de ſubiecto dici: particularis, de ſubiecto non dici. Sed quia Ariſtoteles non eorum quæ ſimpliciter dicuntur, diniſionem fecit, ſed compoſitorum & connexorum, ita vt alia vniuerſales ſubſtantiæ, alia vniuerſalia accidentia, alia ſubſtantiæ particulares, & particularia accidentia dicerẽtur: debemus etiam nos expoſitiuas has orationes compoſitas loco compoſirorum nominum proferre. INTER. Age vero dum tibi ego compoſitionem quandam nominum propono, tu orationes conuenientes nominibus ſubinde cõnecte. RESP. Fac, qđ inquis. INTSR. Ecce iam propono. Vniuerſalis ſubſtantia quo modo orationibus illis quas aſsignaſti, ſignificabitur? RESP. Quia dici de ſubiecto vniuerſale, in ſubiecto non eſſe ſubſtantiam ſignificabat, vniuerſalis ſubſtantia ea dicetur, quæ de ſubiecto dicitur, & in ſubiecto nullo eſt. INTER. Accidens vero vniuerſale quo pacto manifeſtabis? RESP. Loco vniuerſalis expoſitiuam eius orationem, hoc eſt dici de ſubiecto, Et loco accidentis eſſe in ſubiecto ſumam: & ita compoſita oratio dici de ſubiecto, & eſſe in ſubiecto erit, quæ accidens vniuerſale ſignificet. INTSR. Age vero particularé etiam ſubſtantiam compone, eiuſque orationem ſignificatiuam expone. RESP. Ea eſt particularis ſubſtantia, quę neque in ſubiecto eſt, neq; de ſubiecto aliquo dicitur. Quatenus enim non eſt vniuerſalis, ſed particularis, dici de ſubiecto non poteſt: quatenus vero eſt ſubſtãtia & non accidẽs, in ſubiecto nullo eſt. INTER. Particulare etiam accidens oratione mihi declara. RESP. Quod de ſubiecto cum non dicatur, in ſubiecto eſt. Quatenus enim eſt particulare, de ſubiecto vllo dici nequit: quatenus eſt accidens, in ſubiecto eſt.

De ſubſtantia uniuerſali.

INTER. Quoniam mihi interroganti de notis nominibus, orationes ab Ariſtotele ipſis accommodatas aſsignaſti: vide an etiam econtrario ſi requiram quid ſibi uelint orationes, nota nomina aſsignare ipſis poſsis. RESP. Require. Nã Ariſtoteles omiſsis notis nominibus loco ipſorum orationes tantum poſuit. INTER. Dic, quæſo, quid ſibi uult quod inquit. Ex iis quæ ſunt, alia de ſubiecto quodam dicuntur, & in ſubiecto nullo ſunt? RESP. Nihil aliud, quam ex iis quæ ſunt, alia uniuerſales ſubſtantiæ ſunt. INTER. Vnde hoc colligis? RESP. Ex eo quod oratio quæ ait, de ſubiecto dici, uniuerſale: quæ uero dicit, in ſubiecto nullo eſſe, ſubſtantiam ſignificabat. INTER. Exemplum ſubiunge. RESP. Vt homo. INTER. Sed quo pacto uno atq; eo quidẽ ſimplici uerbo hominis orationẽ compoſitam aſsignaſti. RESP. Quia homo duobus modis dicitur, & ut ſubſtantia, & ut uniuerſale, non autem particulare. INTER. Quo modo ex hoc nomine, homo, ſubſtãtia intelligitur. RESP. Quia homo non eſt in ſubiecto, neque accidens quicquam eſt. INTER. Quo pacto uniuerſale percipitur. RESP. Quia de ſubiecto de quodam homine dicitur, neque particulare & indiuiduum quicpiam eſt: ſed de pluribus denuncupatur, quæ diuerſa numero ſunt. Recte igitur etiam Ariſtoteles dixit, hominem de ſubiecto dici aliquo homine, & in ſubiecto nullo eſſe. Quia enim uniuerſale eſt, de ſubiecto aliquo homine dicitur. Nam Socrates & Plato homo dicitur. Homo autem dicitur Socrates, non quia homo accidat Socrati, ut muſicum & album: ſed quia Socratis ſpecies eſt homo. Quemadmodum quoque ſi animal de Socrate diceres, id non ut accidens, ſed vt genus diceres. At ſpecies & genera ſubſtantiarum ſubſtantiæ ſunt ſicut accidentium accidentia. Subſtantiæ uero in ſubiecto non erant. Neque igitur ſpecies ſubſtantiarum, aut genera in ſubiecto ullo erunt: Sed de ſubiecto de indiuiduis ſubſtantiis dicentur: non tamen in ſubiecto ullo erunt. INTER. Sed cur uniuerſalia de ſubiecto dici aſſeruiſti, accidẽtia uero in ſubiecto eſſe. Quid enim ſibi uult, quod ea dici, accidentia autem eſſe dixeris? RESP. Profundior conſideratio hæc eſt, & maior, quam ut tibi conueniat. Nam quod accidentia ſint, non ſecus ac ſubſtantiæ, uniuerſalia autẽ dici non exiſtat, niſi quantum ad intellectionem noſtram attinet: illud ſane percipere eorum non eſt, qui introducuntur. Quocirca in præſentia quæſtio hæc omittenda eſt.

De accidente particulari.

INTER. Sed cum ſubiungit, atque inquit, alia uero in ſubiecto quidem ſunt, ſed de ſubiecto nullo dicuntur, quid ſignificare uelit, mihi explicat. RESP. Accidentia particularia. In ſubiecto enim eſſe, accidens, de ſubiecto nullo dici particulare manifeſtat.
INTER. Huius etiã exemplum ſubiunge. RESP. Subiungam, atq; illud quidem nõ unum. nam cum ſint nõnulla quę animæ, alia quæ corpori accidant, ab utriſque exemplum tibi afferam. Ac primum ex iis quæ ani-

mæ

mæ accidunt, ſumatur aliqua grammatica, eſt autem aliqua grammatica, Ariſtarchi ut ita dicamus, grammatica. Ariſtarchi autem grammatica particularis eſt: quæ animæ ipſius cum accidat, de ſubiecto non dicitur. eſt enim particularis. Particulare uero cũ indiuiduum ſit, de ſubiecto nullo dici poteſt. Atq; hoc animę accidentis exemplum eſt. Corporis autem accidens eſt quoddam album. quod in ſubiecto quidẽ eſt in corpore: quippe cum album color ſit, & color omnis in corpore exiſtat: de ſubiecto uero nullo dicitur, cum uniuerſale non ſit, ſed particulare.

De accidente vniuerſali.

INTER. Cum vero infert Ariſtoteles, alia autem & de ſubiecto dicuntur, & in ſubiecto ſunt quidnam, huiuſcemodi orationũ connexione ſignificat. RESP. Nihil aliud profecto, niſi alia eſſe vniuerſalia accidentia declarat. cũ. n. ait alia de ſubiecto dicuntur, vniuerſalia ſignificat: nam de ſubiecto dici oratio erat, quæ vniuerſale explicabat. cum vero inquit, & in ſubiecto ſunt, accidentia manifeſtat. quippe cum ea ſint, quæ eſſe in ſubiecto dicebantur. Inquit igitur, alia vniuerſalia accidentia ſunt. INTER. Exẽplum affert. RESP. Huiuſmodi eſt ſcientia. Scientia enim cum animæ accidat, ſubiectum animam habet: nam ſubiacet ſcientiæ anima. Vniuerſalis enim ſcientia de particularibus, vt puta grammatica dicitur. Eſt enim genus grammaticæ ſcientia: grammatica autem eſt accidens. eſt item accidens ſcientia: propterea quòd genera & ſpecies accidentium accidentia etiam ipſa ſint.

De ſubſtantia particulari.

INTER. Reliquum vero diuiſionis membrum exponens, quod nam id eſſe inquit? RESP. Quale id ſit, propone. INTER. Alia vero neque in ſubiecto ſunt, neque dicuntur de ſubiecto. RESP. Hac oratione illud exprimit, perinde ac ſi dicat, Alia autem indiuiduæ ſubſtantiæ ſunt. INTER. Exemplo declara. RESP. Eiuſmodi eſt quidam equus, cuiuſmodi erat Alexandri Bucephalas, & quidam homo, vt puta Socrates. Nihil. n. huiuſmodi neq; eſt in ſubiecto, non enim eſt accidens, ſed ſubſtantia: neque de ſubiecto dicitur: cum non ſit vniuerſale, ſed particulare. Hæc ſubiũxit, dum orationes ſimplices & ſine complexione, quæ ea explicant ac deſcribunt, exponere nobis vellet. Id quod à principio nos ſignificauimus, cum dixerimus de ſubiecto vllo non dici, illud exprimere quod vniuerſale non eſt, ſed indiuiduum, & in numero conſtitutum. Sicut in ſubiecto eſſe accidens, & in ſubiecto non eſſe ſubſtantiam manifeſtabat. Quoniã igitur ſubſtantia cum accidente coniungi non poteſt. Quatenus, inquit, particulare aliquid eſt ſiue ſubſtãtia id ſit, ſiue accidens, de ſubiecto nullo dicitur. Si tamen accidens ſit, id quod eſt particulare, in ſubiecto etiam eſſe poteſt. Si vero ſubſtantia ſit particularis, neque erit in ſubiecto, neque de ſubiecto aliquo dicetur. Si particulare accidens ſit, de ſubiecto aliquo non dicetur, in ſubiecto tamen erit.

Quid ſit eſſe in ſubiecto, & quot modis dicatur quiſpiam eſſe in aliquo.

INTER. Hoc autem quod in ſubiecto eſſe dicitur, quo modo ſumptũ eſt, & quomodo ab Ariſtotele explicatur? RESP. In hunc modum. In ſubiecto, inquit, illud dico, quod in aliquo cum ſit non vt pars, fieri nõ poteſt, vt ſit ſine eo in quo eſt. INTER. Quidnã his verbis ſibi vult Ariſtoteles? RESP. In ſubiecto illud eſſe inquit, quod in aliquo eſt. Sed quia quod in aliquo eſt, multis modis dici conſueuit, & eſt æquiuocum, alia quoq; afferri in medium debent, vt eſſe in aliquo, quod hic accidenti & ei quod eſt in ſubiecto, attribuit, à reliquis diſtinguatur. Cum igitur multis modis eſſe in aliquo quippiam dicatur: quod in loco eſt, eſſe in aliquo dicitur: vt in domo, aut in Lycio, aut in balneo, aut in theatro Socrates. Eſt etiam in aliquo quod tanquam in vaſe collocatum eſt: vt in poculo aqua, & in vrna uinum. In aliquo item eſt, ut pars in toto: quemadmodũ manus in toto in hominis corpore eſt. Totum quoq; dicitur eſſe in aliquo, quia in omnibus ſuis partibus cõſiſtit. Item ut ſpecies in genere, ſicut in animali homo: quippe cum ſpecies à genere contineatur. Et ut genus in ſpecie: eo ꝙ ſpecies participes generis ſint. animal enim de homine dicitur, utpore qui participationem eius habeat. Dicitur etiam eſſe in aliquo quod in fine eſt. In felicitate enim & feliciter agendo qui eſt finis hominis, omnes res hominis eſſe cõſtitutas dicimus. Alio modo quoque in aliquo quippiam eſt, cum eſt in dominante: vt cum in rege eſſe negocia aſſerimus. Alio item modo, vt forma in materia, ſicut in ære hominis ſpecies, & in ferro enſis figura; tum in anima ſcientia, & in corpore color. INTER. Quot ſignificata eius quod eſt in aliquo enumeraſti? RESP. Nouem. INTER. Quænam? RESP. In loco, in vaſe, in toto ut pars, in partibus vt totum, in genere vt ſpecies, in ſpecie vt genus, in fine, in dominante, in materia vt forma. INTER. Quodnam ex his nouem ſumitur tanquã in ſubiecto? RESP. Illud proculdubio quod vltimo loco enumerauimus, quod vt forma in materia eſt. INTER. Qua de cauſa? RESP. Quia ſolæ ſpecies inſeparabiles à materijs ſunt. INTER. Nunquid omnium horum nouem mentionem fecit Ariſtoteles? RESP. Minime. INTER. Sed quorum? RESP. Duorum tantum, & eius quod in aliquo eſt, vt pars in toto, & eius qđ eſt vt in vaſe. Inquit enim, quod in aliquo cum ſit, non vt pars: non. n. qđ in ſubiecto eſt, ita eſt in aliquo, vt pars in toto neque item eo modo ſicut quod in vaſe eſt: quippe cum quæ in vaſe ſunt, ſine illis in quibus ſunt, ſalua eſſe poſſint. Accidens vero, quod in ſubiecto eſſe dixit, ſine eo in quo eſt, eſſe nullo pacto poteſt. non ſane quia albedo ſeparari à corpore nequeat, & forma ab ęre, id enim poteſt: ſed quia ſi ſeparetur, ſalua non remanet, vt vinum à vaſe, ſed continuo interit.

Quod diuiſio ab Ariſtotele ſubſtantiæ & accidentis vniuerſalis et particularis per decuſſationem fiat.

INTER. Quià diuiſionem hanc, & quæ in ea dicta ſunt, ſatis explanaſti: mihi etiam hoc declara. Cum multis modis exponere diuiſionem poſsimus: verbi cauſa, ſi dicamus, nominibus autem ipſis tantummodo vtar ex ijs quæ ſunt, alia ſunt vniuerſalia accidẽtia, alia ſubſtantiæ vniuerſales, vel ecõtrario, alia vniuerſales ſubſtantiæ, alia vniuerſalia accidentia ſunt: Et alia particularia accidentia, alia particulares ſubſtantiæ ſunt, vel econ-

econtrario, aliæ particulares ſubſtantiæ ſunt, alia accidentia particularia: Vel alio modo, ex iis quæ ſunt, alia ſunt vniuerſales ſubſtantiæ, alia particulares: & alia accidentia vniuerſalia, alia particularia. Vel alio etiam modo, ex iis quæ ſunt, alia vniuerſales ſubſtantiæ, alia particularia accidentia ſunt: vel econtrario, alia particularia accidentia, alia vniuerſales ſubſtantiæ ſunt: Et alia accidentia vniuerſalia, alia particulares ſubſtantiæ: vel econtrario, alia particulares ſubſtantiæ, alia accidentia particularia ſunt: Cum igitur multis his modis fieri diuiſio poſsit, dic quæſo, quennam ordinem in diuiſione hac exponenda ſeruarit Ariſtoteles. RESP. Ordine eſt vſus per decuſſationem. INTER. Quænam eſt hæc decuſſatio? RESP. Cum ſubſtantia ſtatuitur ita, vt ex aduerſo accidens ei opponatur: & vniuerſale ſimili modo, vt particulare ex aduerſo ei reſpondeat. INTER. Clarius explica quod inquis. RESP. Cum ita diuidimus, ac dicimus, ex iis quę ſunt, alia vniuerſales ſubſtantiæ, alia accidentia particularia ſunt: & alia vniuerſalia accidentia, alia particulares ſubſtantiæ ſunt, decuſſatione vtimur: cum neq; vniuerſalia deinceps, neque particularia: neque ſubſtantias, neque accidētia deinceps enumeremus: ſed vniuerſalis cum particulari, & ſubſtantiæ cum accidente complicationem faciamus in hunc modum.

INTER. Sed vnde cōſtat, quòd ita diuiſerit. RESP. Ex eo ſane, quòd orationes horum nominum explanatiuas ita inter ſe complicatas expoſuit.

Quomodo quod eſt in loco non ſit in ſubiecto.

INTER. Sed ſi accidentia in aliquo cum ſint non vt pars, abſque eo eſſe nequeunt, in quo ſunt, quid obſtabit, quo minus Socrates qui in loco eſt, & non vt pars loci eſt, neque ſine loco eſſe unquam poteſt, accidens non eſſe exiſtimetur? RESP. Propterea quòd videlicet accidens in corpore aliquo cum ſit, deſerto eo in alio atq; alio eſſe non poteſt. At Socrates licet à loco ſeparari non poſsit, ab eo tamen in quo eſt, ſeparatur. INTER. Quænam horum differentia eſt. RESP. Ea, quòd cum ſemper in loco ſit Socrates, relicto priore loco in alio atq; alio eſſe poteſt. Quod vero in ſubiecto eſt, illud in quo eſt, nullo modo deſerit.

Quomodo odor nunquam ſit ſine ſubiecto.

INTER. At vero quomodo abſurdum hoc ſit, non video, ſi non ſeparari à ſubiecto accidentia dixerimus cum & odor, & dulcedo à malo ſeparari euidentiſsime percipiantur. RESP. Sed Ariſtoteles non dixit non poſſe fieri, vt ſeparetur. INTER. At quidnam? RESP. Fieri non poſſe, vt abſque eo ſit, in quo eſt, Aliud igitur eſt ſeparari, & aliud ſine aliquo eſſe. Neq; enim dixit ſine eo eſſe in quo erat, ſed ſine eo eſſe in quo eſt. Nam odor ſeparari quidem poteſt ab eo in quo eſt: ſeorſum autem per ſe eſſe non poteſt: ſed vel corrumpitur atq; interit vel in aliud ſubiectū transfertur: propterea quòd fieri nulla ratione poteſt vt accidens ſine aliquo ſubiecto ſeorſum per ſe eſſe intelligatur. Hoc ſignificauit Ariſtoteles, non quod ſeparari omnino nequeat.

Quid ſit dici de ſubiecto.

INTER. Recte quidem quid in ſubiecto ſit, hac diffinitione explicauit. In ſequentibus vero quid docet, vbi inquit. Quando alterum de altero prædicatur, tanquam de ſubiecto? RESP. De ſubiecto illud prędicari de aliquo inquit, quod in eo quod quid ſit, prædicatur: & ſi interrogemur quid ſit ea res, aſsignare cōſueuimus. Exempli cauſa, deambulatio de Socrate prædicatur. Sed ſi quid ſit Socrates, aſsignemus, eum eſſe deambulationem nequaquam dicemus. Quare deambulatio non de ſubiecto de Socrate prædicatur. At de Socrate etiam homo prædicatur, dicimus enim Socrates eſt homo. Sed ſi interrogeris, quid ſit Socrates, hominem quoque eum eſſe reſpondebis. Homo igitur de Socrate de ſubiecto prædicatur. Item grammatica eſſe nomē dicitur. ſed ſi requirat quiſpiam quid ſit grāmatica, nomen eam eſſe nullo pacto dices: quippe cū grammaticæ eſſentia nomen non ſit: nam ſi eſſet, vnuſquiſque ex nominis participatione eſſe etiam re ipſa grammaticus poſſet. Sed grammatica eſt ſcientia. Idcirco ſcientia de grammatica, vt de ſubiecto dicitur: nomen non dicitur. Quin ipſe hoc prędocuit, cum diceret, quę de ſubiecto prędicarentur, ea & iuxta nomē & iuxta rationem ſubiecto debere accommodari: quæ vero eſſent in ſubiecto, quantum ad rationem attinet, nunquam: quantum ad nomen ſpectat, aliquando ſubiecto accommodari poſſe. Quapropter quod de ſubiecto prædicatur, illud erit, quod vniuerſalius ſubiecto cum ſit, & nomine & ratione conuenit: hoc eſt vniuoce de eo dicitur. Cuiuſmodi ſunt & ſpecies & genera ſubiectorum, ſiue ſubſtantiæ fuerint, ſiue accidētia. Nam quòd vniuerſale ſit, quod de ſubiecto dicitur, ipſe etiam ſignificauit, cum indiuidua de ſubiecto nullo dici affirmarit. Oportet igitur, vt quod de ſubiecto dicitur, indiuiduū non ſit. & in quid ſit, de ſubiecto prædicetur, Vnde vniuerſalius etiam ſubiecto eſt.

Quo modo cum ſpecies de homine prædicetur, de Socrate dici non poſsit.

INTER. Quid ex his autem euenit. RESP. Quid eueniat, ipſe Ariſtoteles declarat, cum inquit. Quādo alterum de altero prædicatur vt de ſubiecto, quæcunque dicuntur de eo quod prædicatur, omnia de ſubiecto etiam dicentur. INTER. Sed quo pacto hoc verum eſt? Nam homo de Socrate dicitur de ſubiecto: de homine vero non ſolum animal, verum etiam ſpecies prædicatur: homo ſiquidem ſpecies eſt. Non tamen ſequitur, vt de Socrate omnia prędicentur: ſed animal quidem dici perſpicuum eſt: ſpecies vero de Socrate prædicari nullo modo poteſt. quippe cum Socrates ſpecies non ſit. RESP. Vides quo pacto abſurdum hoc ex eo euenerit, quòd non recte rem perceperis? INTER. Sed quo modo intelligi debet, quod

inquit

inquit. Quæcunque de ſubiecto dicuntur? RESP. Non abſolute dixit, quæcunque prædicantur de ſubiecto: ſed cum dixerit, quando alterum de altero prædicatur, tunc quæcunque de eo dicuntur, quod prædicatur, eadem de ſubiecto etiam dicentur: illud nobis ſignificauit, vt vniuocam prędicationem intelligeremus. Exempli cauſa, animal de homine vt de ſubiecto dicitur: nã & nomẽ animalis, & diffinitio omnĩ conuenit: animal enim eſt homo, & ſubſtantia animata ſenſibilis. At ſpecies licet quantum ad nomen tantum ſpectat, homini congruat: homo ſiquidem eſſe ſpecies dicitur: non tamen ſiquis de ſubſtantia eius quænam ſit, interrogarit, eum eſſe ſpeciem reſpondebimus, ſed animal. Nam homo ſpecies dicitur, vt ab eo diſtinguatur, quòd non ſit indiuiduum, ſed ex iis quæ cum communicatione quadam appellantur. At cum communicatione dici magis accidens quàm ſubſtantiam ſignificat. Accidit autẽ homini hoc non vt à proprio indiuidui, ſed vt à ſimili quod in eo eſt, differat. Nam differt homo à Socrate, quia homo cum communicatione: Socrates vero nulla cum communicatione, ſed indiuidue dicitur. Quatenus igitur cũ communitate eſt, ſpecies homo appellatur, & item animal genus: propterea quòd ipſis accidit, vt plura complectantur. hominis vero ſubſtantia in quid ſit, prędicatur.

De differentiis.

INTER. Poſt hæc autem quęnam tradit Ariſtoteles? RESP. De differentiis agit. INTER. At quid inquit? RESP. Diuerſorum generum, & quæ ſubalternate conſtituta non ſunt, diuerſæ ſunt ſpecie etiam differentiæ: vt animalis & ſcientiæ. Animalis ſiquidem differentię ſunt, vt pedeſtre, & bipes, & volucre: ſcientiæ vero nulla ex his differentia eſt: quippe cum in eo quòd bipes ſit, ſcientia à ſcientia non differat. At ſubalternatorũ generum nihil vetat, quo minus eædem differentiæ ſint. nam ſuperiora de inferioribus prædicantur. Quamobrem quæcunque eius quod prædicatur, ſunt differentiæ, eædem ſubiecti etiam erunt. INTER. Sed nonne vides quàm multa hæc ſint, quæ hic dicuntur? RESP. Video quidem. nam de generibus dictum eſt, quorum alia eſſe inquit diuerſa, alia ſubalternata: necnon diuerſa ſpecie. Dictum item eſt de differentiis, atque harum alias ſpecie diuerſas, alias eaſdem eſſe ait. INTER. Cum de omnibus itaque his dixerit, quid ſibi velit oratio eius, declara. RESP. Multis quidem modis & ſpecies, & genus, & differentia dici conſueuit. ſed de quo nunc agitur, genus illud, eſt quod de pluribus, & ſpecie differentibus in quid ſit, prędicatur. vt animal volucris, pedeſtris & aquatici eſt genus: cum de his omnibus ſpecie inter ſe differentibus, ſi quid ſit vnũquodque horum fuerit requiſitum, prædicetur. quid enim ſit vnũquodq; ex his aſſignantes animal dicemus. Species vero hic ſumitur ea quæ de pluribus numero differentibus prędicatur. Nã homo cum ſit ſpecies, de pluribus hominibus qui numero tantum inter ſe diuerſi ſunt, ſi quid vnuſquiſque ſit, ſigillatim fiat interrogatio, prædicatur. Si enim requirat quiſpiã quid ſit homo, accommodate hominem aſſignaueris. Quoniam vero ſæpenumero multæ ſpecies eædem genere cum ſint, differẽtiis à ſe mutuo diſtinguuntur, ſicut homo, bos, & canis, eadem genere cum ſint, omnia.n. ſunt animalia, differentiis à ſe mutuo ſeparantur: atq; inde efficitur, vt differentia qualiſnam vnaquæq; ſpecies ſit, nobis manifeſtet. Nam vt hominem animal rationale mortale, & canem animal irrationale latrabile eſſe cognoſcamus, differentiæ faciunt. icirco differentia ea eſt, quę de pluribus ſpecie inter ſe differentibus, in quale nam ſit, prædicetur: vt volucre differentia cum ſit, de pluribus dicitur, cum de olore, coruo, & aquila prædicetur. INTER. Nunquid volucre eſt: quod vnunquodque animal quale ſit, oſtendit: ita vt differentia qualitatem, & generis & ſpeciei manifeſtet? RESP. Minimè. Sed cum decem ſint ſuprema genera, in vnoquoque prædicamento diuerſa ſunt genera, & ſpecies, & differentię. Cuius enim prædicamenti eſt genus, eiuſdem ſunt generis ſpecies, & generis & ſpeciei differentiæ.

Differentiam non ſemper de pluribus differentibus ſpeciei dici.

INTER. Cum dixeris differentiam de pluribus ſpeciebus dici, nunquid rem ita vt ſeſe habet, explicaſti? RESP. Non ita plane, ſed vt plerunque eſſe conſueuit. Reperiuntur enim aliquæ, quæ ſpeciebus adæquantur, ſicut eſt leuitas & grauitas, quarum altera ignis, altera terræ eſt.

Non ſemper ſpeciem de pluribus differentibus numero dici.

INTER. Species vero cum aſsignata ſit de pluribus quæ in numerum cadunt, nunquid ſemper ita ſeſe habet? RESP. Non ſemper, ſed plerunque. Nam phœnix auis ſpecies cum ſit, non de pluribus numero dicitur, cum ſemper ſola vna ſit: ſed ſi modo dicitur, de pluribus nõ numero, ſed ſucceſsione pluribus dicetur.

Quæ ſint diuerſa genera & ſubalternata.

INTER. Quidnam ſit genus quod hic ſumitur, quæ ſpecies quæ differentia, ſatis explicaſti. Reſtat ut quænam ſint diuerſa, & quę ſubalternata genera explanes. RESP. Diuerſa genera appellãtur, quæ in diuerſis ſunt prædicamentis. Alia enim ſunt genera ſubſtantiæ, alia qualitatis, alia quantitatis: & aliorum ſimili modo alia. Species item quæ ſub vnoquoque genere ſunt. diuerſæ etiam ipſæ ab aliis ſunt, quæ alij generi ſubiiciuntur. Horum igitur generum quæ ita diuerſa ſunt, diuerſæ etiam ſunt differentiæ. Animalis enim quod eſt genus, & ſcientiæ diuerſæ differentiæ ſunt. nam animal è prædicamento ſubſtantiæ eſt, ſcientia vero è qualitatis. Aliæ item animalis, aliæ ſciẽtię ſpecies ſunt. Animal enim ab animali in eo differt, quod bipes eſt, aut quadrupes. Scientia verò à ſcientia nequaquam in eo diſtat, quòd ſit bipes. Atque hæc quidem diuerſa genera, & ſpecies, & differentiæ ſunt. At ſubalternata genera dicuntur, cũ aliud genus in eadem prędicamẽti ſerie ſub alio eſt. Quemadmodum eſt volucre animal ſub animali, hoc eſt auis: quod è prædicamento ſubſtantię eſt. INTER. Adhuc clarius explica. RESP. Ex iis quæ vniuerſalia dicuntur, alia ſunt genera, alia ſpecies, alia differẽtię. Ex generibus vero et ſpeciebus

aliæ ſunt tantummodo ſpecies, quæ in particularia diuiduntur: alia tantummodo genera, ſupra quæ aliud ſuperius genus non inuenitur. At quæ his interpoſita ſunt, cum ſuperiorum ſpecies ſint, inferiorum vero genera, merito ſubalternata genera eſſe dicuntur. INTER. Exemplis hæc dilucidiora nobis redde. RESP. Subſtantia genus eſt tãtum ſupremum ſubſtantiarum omnium: quippe cum nullum aliud genus reperiatur, quod ſupra ipſam conſtitutum ſit. Homo vero ſpecies tantum eſt: propterea quòd ſub ipſa indiuidua & particulares homines ſubiiciũtur. At quæ poſt ſubſtantiam vſq; ad hominem quæ eſt tãtum ſpecies, ſunt interiecta, ea omnium quæ anteceduut, ſpecies, omnium quę ſubſequuntur, genera ſunt. Quemadmodum animal ſpecies eſt ſubſtantiæ, & genus rationalis animalis. Animal vero rationale genus hominis cum ſit, animalis ſpecies eſt. Hæc igitur quæ inter generaliſsimum, & ſpecialiſsimum, ſi ad aliud atq; aliud reſpiciamus, & genera & ſpecies ſunt ſubalternata genera appellantur. INTER. Nunquid igitur ſubalternata propterea ſunt, quia ferri alterũ ſub altero mutuo poſsit? RESP. Minimè. Fieri enim nullo pacto poteſt, vt cum rationale animal mortale, hoc eſt homo, ſub animali ſit, animal quoq; homini ſubiiciatur. Non ſane ob id ſubalternata appellantur, quia idem eiuſdem & ſpecies eſſe & genus queat: ſed propterea quòd alterum ſub altero eſt. Nam cum vtraque ſunt genera, & alterum ſub altero non eſt, ea ſubalterna minime ſunt. Sicut animal & ſcientia. cum enim vtraque ſint genera, neque ſcientia ſub animali, neq; animal ſub ſcientia collucari vllo modo poſſunt. ſunt enim diuerſa, & non ſubalternata. Sunt autem diuerſa quæ a ſe mutuo prorſus diſtant, vt ſunt decem genera decẽ prædicamentorũ: quæ videlicet a decẽ diuerſis prędicamentis manifeſtantur. Horũ quidẽ quę a ſe mutuo abſunt, vt alterum ſub altero ſtatui nullo modo poſsit, diuerſæ etiam ſunt differentiæ. At ſubalternorum eædem interdum eſſe differentiæ poſſunt. non enim omnium eædem ſunt: ſed fit, vt in aliquibus eędem, in aliquibus non eædem reperiantur.

Quomodo ſubalternorum eædem interdum, interdum non eædem ſint differentiæ.

INTER. Quo pacto in aliquibus eædem ſint, in aliquibus non ſint, oſtende. RESP. Animal & auis ſubalterna ſunt genera: auis enim eſt ſub animali. ſed animalis differentię ſunt rationale & irrationale: quæ eædem eſſe auis etiam nequeunt. ſunt tamen nonnullæ aliæ animalis differentiæ, quæ aui quoq; conueniunt. Nam ſi animal ita diuiſerimus, vt alia animalia herbiuora, alia ſeminiuora, alia corniuora eſſe dicamus: eædem auium differentiæ ſimili modo erunt. INTER. Qua de cauſa hoc euenit? RESP. Propterea quòd animal inter ſuas ſpecies auem etiam continet, ſcientiam vero non continet: neque animalis ſpecies ſcientia eſt. Eius autem quod continet, & eius quod continetur eædem eſſe differentię poſſunt. Quod vero non continet, neque continetur, eaſdem differentias habere nunquam poterit. INTER. Vbi hoc declarauit Ariſtoteles? RESP. Vbi ait: Subalternorum autem generum nihil vetat, quo minus eædem differentiæ ſint. tum cauſam ſubiungens, ſuperiora enim, inquit, de generibus prædicantur, quæ ſub ipſis ſunt. Quare quæcunque eius quod prędicatur, differentiæ ſunt, ſubiecti etiam erunt.

Quænam differentiæ ſuperioris de inferiori omnes, & quæ non omnes prædicentur.

INTER. Sed tu quaſdam animalis differentias eaſdem eſſe etiam auis oſtendiſti. non ita, vt ipſe inquit, Quare quęcunque eius differentiæ ſunt, quod prædicatur, eædem erunt etiam ſubiecti: Non enim quæcunque animalis ſunt differentiæ, eædem omnes auis quoque eſſe reperiuntur. Et tamen paulo antè dixerat, nihil vetat, quo minus ſubalternorum generum differentiæ inferiorum etiam ſint: quaſi non omnes inferiorum eſſe poſſent. Nunc vero abſolute, quæcunque, inquit, ſunt eius quod prædicatur, eædem etiam ſubiecti erunt. RESP. Hac de cauſa vt puto, nonnulli fuerunt, qui erratum eſſe locum hunc exiſtimantes legendum aſſererent, non quæcunque eius quod prædicatur ſunt differentiæ, eædem etiam erunt ſubiecti: ſed econtrario, quæcunque ſubiecti ſunt, eædem eius etiam erunt, quod prædicatur. Ego vero ex eo quòd dixit, quaſdam, & poſtea, omnes, ſolutionem dubitationis huius ſumendam arbitror. Si enim non omnes differentiæ eius quod prædicatur, ſubiecti quoq; eſſe reperiuntur, ſed quędam tantummodo: poſtea vero omnes eius quod prædicatur, differentiæ, eſſe etiam ſubiecti dicuntur: deueniendum ad differentias nobis eſt, & ſi in ipſis ſpecies fuerit, videndum in qua ſpecie differentiæ omnes prædicari de ſubiecto etiam poſſint. INTER. Apertius declara, quod inquis. RESP. Ex differentiis alias eſſe ſpecificas dico, quibus ſpecificatur, hoc eſt in ſpeciem redigitur, & quaſi qualitate quadam afficitur illud quod prædicatur: alias diuiſiuas quibus genus in ſpecies diſpertitur. Vt animatum & ſenſibile, differentiæ ſunt: quæ quidem ſubſtantiæ accidentes ipſam ſpecificant, & quaſi qualitate quadam afficiunt, ita vt in animal euadat. Specificatur ſiquidem, & qualitate afficitur animal animati & ſenſibilis differentię acceſsione: quibus formata ſubſtantia animal effecta eſt. Vnde animal eſſe ſubſtantiam animatam ſenſibilem dicimus. Suntque hæ differentiæ quæ producunt, atque abſoluunt animal, ſupraque ipſum ſunt: vt propterea etiam de ipſo prædicentur. Nam animal & animatum & ſenſibile ſimili modo recte dixeris. Aliæ vero differentię ſunt, quæ non ita animal ſpecificant ac formant, ſed in ſpecies tantummodo ſecant, quæ inferiores ipſo proculdubio ſunt: atque iccirco ſingulæ prædicari de animali non poſſunt. Cuiuſmodi ſunt, rationale, irrationale: mortale, immortale: volucre, terreſtre, aquaticum: bipes, quadrupes, reptile: pennatum, impennatum. Multæ ſiquidem ſub animali ſunt differentiæ, quibus & ipſum diuiditur, & quę ſub ipſo ſunt ſpecies informantur. Ipſum enim non quibus diuiditur, ſed ſuperioribus ſpecificatur. INTERROGATIO. Si igitur non omnibus differentiis eorum quæ prædicantur ſubiecta vti poſſunt, ſed aliquibus: quænam ſunt illæ omnes, quæ conuenire ſubiectis etiam queunt? RESPONSIO. Non omnes quidem animalis differentiæ de ſubiecto, hoc eſt de homine

prædicari

prędicari poſſe affirmo, ſed omnes tamen ſpecificas poſſe nemini dubium eſt. Sunt autem animalis differentiæ ſpecificæ ſuperiores, hoc eſt animatum, & ſenſibile: quas prædicari de homine licet. ſenſibilis enim & animatus homo eſt. Recte igitur dictum eſt, omnia quæ prædicantur de ſuperioribus, de inferioribus etiam eadem prædicari poſſe. Nã diuiſiuas differentias de animali prædicari non poſſe perſpicuum eſt: ſpecificas vero quia ſuperiores ſunt, poſſe. Quapropter quæcunque de ſubiecto prędicari poſſunt, poſſunt autem ſuperiora, & ſpecificæ differentiæ: eadem etiam de ſubiecto poterunt prędicari. At quę prædicari nequeunt, ea nullo modo prædicabimus. Sunt tamen nonnullæ ex inferioribus & diuiſiuis animalis differentiis, quas ſubiecto etiã fieri diuiſiuas poſſe oſtẽdimus.

Diuiſionem in maxima, eſſe enumerationem potius.

INTER. Poſteaquàm hæc docuit Ariſtoteles, ad quamnam diuiſionem poſtea tranſit? RESP. Ad eam quæ in maiora fit: erat autem in maiora ea, quæ in decem fiebat. INTER. Nunquid ea eſt diuiſio? RESP. Minimè. INTER. Cur? RESP. Diuiſio quidem eſt, cum genus in ſpecies ſecatur. hic vero non vnum genus in decem ſpecies diuiditur, ſed decem genera ipſa exponuntur. Vnde enumeratio potius eſt primorum generum, & decem circa prima genera prædicamentorum, hæc quam facit. INTER. Quid igitur inquit? RESPONSIO. Eorum quæ cum nulla complexione dicuntur, vnumquodq; vel ſubſtantiam ſignificat, vel quantitatem, vel qualitatem, vel ad aliquid, vel vbi, vel quando, vel poſitum eſſe, vel habere, vel agere, vel pati. Deinde ſingulorum exempla ſubiungit, cum ait: ſubſtantiam quidem, vt figura quadam dicam, homo, equus: & ſic deinceps accommodato ad cæterorum declarationem exemplo vtitur. INTER. Omnes ne hanc in eadem hæc genera enumerationem dictionum concedunt, quæ primo ac principali ratione res ſignificant? RESP. Minime. Athenodorus enim fuit Stoicus, qui libros aduerſus Ariſtoteles prędicamenta conſcripſit: Cornutus item in rhetoricis, ſuis artibus, & in iis quæ ad Athenodorum ſcribit: & alij complures. INTER. Nunquid recte contradicunt. RESP. Nequaquam. INTER. Vnde id conſtat? RESP. Inde profecto, quòd ad omnia fere ipſis reſpondit, cum contra ſcripſerit, & quanto in errore ſint, oſtenderit. INTER. Sed quis contradicendi modus eſt? RESP. Triplex. Alij enim ſuperuacaneam eſſe enumerationem dicebant. Quidam deficere eam aſſerebant. Nonnulli alia pro aliis aſſumpta fuiſſe genera obiiciebant. INTER. Qua de cauſa autem dixit, eorum quæ nulla cum complexione dicuntur, alia ſubſtantiam, alia quantitatem, & cætera quæ ſequuntur? RESP. Quia propoſitum ipſi non fuit, vt de entibus, eiuſque generibus diſputaret: ſed de vocibus quæ primo res ipſas ſignificant. Quot videlicet & quæ ſint genera eorum quæ ex complexione non dicuntur. voces autem & dictiones ſunt, quæ dicuntur, non res.

Quæ ſint cum complexione, & ſine complexione.

INTER. Sed quænam ſunt differentiæ? RESP. Alia cum complexione dicuntur: alia ſine complexione. INTER. Quæ ſunt cum complexione RESP. Quæ ex prædicationibus integris duabus, aut pluribus componuntur. vt homo currit: homo in Lycio deambulat. INTER. Sine complexione vero quænam? RESP. Quæ non ita ſeſe habent. vt æquiuoca omnia ſunt, & vniuoca, & denominatiua. INTER. Quæ vero huiuſmodi ſunt, vt famigerat, turpificat, quadrupedat, ſunt ne cũ complexione, an ſine complexione? RESP. Sine complexione. INTER. Curnam? RESP. Quia nullum ex ipſis ex prædicationibus integris conſtat. INTER. Quot ſunt igitur genera quę ſine complexione dicuntur. RESP. Decem ea, quæ dicta iam ſunt.

Cur nullius ex decem generibus eſſe diffinitio queat.

INTER. Sed quænam vniuſcuiuſque horum eſt diffinitio. RESP. Nullam ipſorum diffinitionem afferre poſſumus: propterea quòd diffinitio omnis ex genere cum conſtituatur, ipſa genus ſupra ſe nullum habent: quippe cum generalia maxime ſint. INTER. Quid vero afferri de ipſis poteſt? RESP. Exempla & propria: ſicut etiam facit Ariſtoteles, qui cum nunc exempla eorum nobis tradat, poſtea in vnoquoque prædicamento quodnam ſit vniuſcuiuſque proprium inquirit, ac demõſtrat. INTER. Sed quo modo exempla tradidit. RESP. Cum inquit, Subſtantia quidem, vt homo. Qualitas, vt album. Quantitas, vt tria. Ad aliquid, vt pater. Facere, vt verberare. Pati, vt verberari. Habere, vt calceatũ eſſe. Poſitum eſſe, vt recũbere.

Ex prædicamentorum compoſitione propoſitio exiſtit.

INTER. Ex horum vero compoſitione quid conſtituitur? RESP. Propoſitio. INTER. Cur? RESP. Propterea quòd per ſe nullum prædicamẽtum propoſitio eſt: ſed ex quadam ipſorum connexione exiſtit. INTER. Quo pacto? RESP. Omnis propoſitio aut vera eſt, aut falſa. Vnumquodq; vero prædicamentum per ſe neq; verum neq; falſum eſt: cũ imperfectũ quid ſignificet. INTER. Sed qd? Nõne dicere poſſumus, viuo deambulo, vel pluit, quæ licet cõplexione careant, non propterea tñ fit, vt aut verum, aut falſum non ſignificent? RESP. Poſſumus quidem, ſed ea tñ vi ac poteſtate cum connexione dicta ſunt, licet voce & pronunciatione ſimplicia eſſe videantur. Cum.n. dicimus, viuo perinde eſt ac ſi diceremus, ego viuo: & itẽ pluit, non aliter intelligitur, ac ſi, Iuppiter pluit dictũ eſſet.

DE SVBSTANTIA, ET CVR primum de ea diſputet.

INTERROGATIO.

SEd quodnam ſit vnumquodque prædicamentum exemplis ſatis dilucide explicaſti. adhuc tamen vt de ſingulis doceas, illud declara, quàm de cauſa de ſubſtantia primum ante alia omnia diſſerit? RESP. Propterea ꝙ ſicut quia reliqua omnia in ipſa ſunt, & ipſa ad exiſtendum indigent, prior eſſe natura

declaratur: ita diſputationem quoque de ea ante alia fieri conſentaneum eſt. INTER. Quid igitur eſt ſubſtantia? RESP. Diffinitio quidem eius, ſicut diximus, dari vlla non poteſt: exempla vero expoſita iam ſunt. Ipſe autem eiuſmodi ipſi notionem aſſignat, vt non eſſe in ſubiecto dicat; quippe cum aliis generibus nullis ſubiaceat, ſed alia ſine ipſa eſſe non poſsint. Deinde proprium eius inquirit.

De qua ſubſtantia in prædicamentis agatur.

INTER. Quot modis alibi ſubſtantiam appellat? RESP. Tribus. Nam & materiam, & formam, & cõpoſitum ex vtriſq; ſubſtantiam vocat. INTER. Nunc vero de qua ſubſtantia agit? RESP. De compoſita. INTER. Nunquid aliarum mentionem vllam facit? RESP. Facit quidem. INTER. Quo modo? RESP. Cum partes ſubſtantiæ eſſe ſubſtantias inquit. partes autem compoſiti materia, & forma eſt.

Diuiſio ſubſtantiæ in primas & ſecundas.

INTER. Hic vero quas ſubſtãtiæ differentias affert. RESP. Alias eſſe primas, alias ſecundas. INTER. Quænam primæ ſunt? RESP. Indiuiduæ, Socrates, Plato, atque huiuſmodi. INTER. Quænam ſunt ſecundæ? RESP. Genera & ſpecies indiuiduarum ſubſtantiarum. vt homo, qui particularium hominum ſpecies eſt: & animal, quod eſt genus. INTER. Sed quænam ſunt, quæ maxime proprium ſubſtantiæ, & maxime, & primæ ſubſtantiæ appellantur. RESPON. Indiuiduæ.

Primæ ſubſtantiæ deſcriptio.

INTER. Quo pacto has Ariſtoteles deſcribit? RESP. Quæ neque de ſubiecto dicuntur, neque ſunt in ſubiecto. INTER. Quid ſignificare his appellationibus vult. RESP. Cum eas non eſſe in ſubiecto inquit, ſubſtantiam; vt iam diximus, non eſſe accidens oſtendit. Hoc autem commune omni ſubſtantiæ eſt, ſiue prima fuerit, ſiue ſecunda. Cũ vero ait, neque de ſubiecto dicũtur, primas ſubſtantias à ſecũdis diſtinguit. Secundæ.n.ſubſtantiæ, quæ ſunt genera, & ſpecies, de ſubiecto de primis ſubſtantiis dicuntur. At primæ ipſę cum ſubiectæ omnibus ſint, de ſubiecto vllo dici nequeunt. Quare cũ cõmune omnibus ſit, in ſubiecto non eſſe, eo à ſe mutuo diſtinguuntur, ꝙ ſecundæ in ſubiecto cum non ſint, de ſubiecto dicuntur. Primæ vero & in ſubiecto non ſunt, & de ſubiecto non dicuntur.

Cur indiuidua ſubſtantia maxime proprie, & primo, & maxime ſubſtantia dicatur.

INTER. Sed cur primas ſubſtantias & maxime proprie, & primo, & maxime ſubſtantias dici aſſerit? Quo pacto id à ſecundis eas diſtinguit. RESP. Hoc pacto quia indiuiduæ primo ſubſtantiæ ſunt, propterea ꝙ ipſæ primę appellãtur, aliæ vero ſecũdæ. Maxime proprie vero ſubſtãtię ſunt, quia reliqua omnia partim de ſubiectis his primis dicuntur, partim in ſubiectis ipſis ſunt, hoc eſt cætera nouẽ prædicamenta, quæ ſunt accidentia: vt ſi primæ ſubſtantiæ non ſint, nihil ex cęteris futurum ſit. Verbi cauſa, de homine animal prædicatur, ergo etiã de aliquo homine. nã ſi de nullo ex particularibus dicatur, neq; de homine omnino prædicabitur. Color item, vel aliud aliquod accidens ſi in corpore & in ſubſtantia eſt, procuIdubio in aliquo corpore, & in aliqua ſubſtantia quoq; ſit, neceſſe eſt. Si.n. in nullo corpore aut ſubſtãtia particulari ſit, neq; in corpore, aut ſubſtantia vniuerſaliter erit. Quocirca quia reliqua oĩa aut de ſubiectis his primis ſubſtantiis dicuntur, aut in ſubiectis his inſunt: & ſi hę nõ ſint, aliud quippiã eſſe non poteſt: merito hæ maxime proprie, & primo ſubſtantiæ vocantur. INTER. Sed cur maxime? RESP. Quia cũ inter decem genera ſubiectũ ſit ſubſtantia, qđ maxime eſt ſubiectũ, id maxime ſit, neceſſe eſt. At indiuidua ſubſtantia maxime ſubiacet: erit igitur maxime ſubſtantia, Subiacet autẽ omnibus tam propriis ſpeciebus & generibus quæ de ſubiecta ea prædicantur: q̃ accidentibus, quæ in ſubiecta ipſa ſunt. Quarę & maxime proprie, & maxime, & primo ſubſtantia indiuidua ſubſtantia iure appellatur.

Secundæ ſubſtantiæ, quæ ſint.

INTER. At ſecundas ſubſtantias quas dixit eſſe Ariſtoteles. RESP. Species & genera. INTER. Nunquid ſpecies & genera abſolute omnia. RESP. Nequaquam. INTER. Sed quaſnam ſpecies & genera? RESP. In quibus, inquit, ſpeciebus inſunt eæ quæ primo ſubſtantiæ dicuntur: & ipſæ, & ſpecierum harũ genera. INTER. Sed in ſpeciebus indiuidua quo pacto inſunt. RESP. Cum in iis quæ vniuerſalius dicuntur, ea quæ ſunt magis particularia, contineri dicantur: hæ ſpecies quæ indiuiduas ſubſtantias continent, & harũ ſpecierum genera quę ipſas continent, ſecundę ſubſtantiæ ſunt: vt homo, & animal. In homine.n. qui eſt ſpecies, quidam homo eſt: & homo in animali, qđ ſpeciei hominis genus eſt. ſunt igitur hæ ſecundæ ſubſtantiæ: hoc eſt homo & aĩal, & huiuſmodi cætera.

Cur genera & ſpecies primę ſubſtantiæ potius non appellentur, quàm indiuidua.

INT. Sed ſi quia tollũtur, & nõ tollunt, propterea primas ſubſtãtias primo & maxime, & maxime proprie ſubſtantias dici aſſeris, & homine qui cõmuniter prędicatur, cogitatione ſublato Soc. etiam quę indiuidua ſubſtãtia & prima eſt, tollitur: nõne ſpecies eſſe magis ſubſtãtia dicetur? Nã ſimili modo quoq; animali ſublato homo & Socrates, nõ amplius erũt. Quare cur non prior Socrate homo eſſe debeat, nõ video cum ſi tollatur, Socratem quoq; ſimul tollat, Socrate vero deſtructo non ſimul deſtruatur: adhuc enim remanet homo. Idem fit in animali. Nam ſi animal ſit, poteſt eſſe Socrates. at ſi prorſus tollatur animal, ne Socrates quidem erit. Quid igitur ex his colligitur? Si enim prima ea ſunt, quæ ſimul deſtruunt, & non deſtruuntur: animal vero & homo Socratem ſimul deſtruunt, & non ſimul cum Socrate intereunt: quo pacto non fit vt Socrates prima ſubſtantia non ſit, ſed genera & ſpecies? Quid igitur habes, quod ad dubitationem hanc dicas? RESPONSIO. Dico te

non

non recte in hac argumenti concluſione progreſſum fuiſſe. INTER. Qua de cauſa? RESP. Quia de Socrate tantum loquendo rationem collegiſti: quo ſublato & homo & animal adhuc remanet. De vno autem tantum loquendum non eſt, ſed ſciendum indiuiduã ſubſtantiam non eſſe vnum tantum ex particularibus, ſed omnes particulares homines ſimul, ex quibus homo etiam qui cõmuniter prędicatur, exiſtit: & omnia particularia animalia, ex quibus animalis eius quod communiter prædicatur, notionẽ concepimus. Quæ quidem etiam in cauſa ſunt illis communibus, vt exiſtant. Præter.n. ſingula hæc, neq; bouem, neq; hominẽ, neq; equum, neq; omnino animal licet excogitare. Quod ſi ex particularium horum ſenſu ad cõmune quoddam cogitatione deuenimus, quod non amplius hoc quiddam eſſe intelligimus, ſed tale quiddam: fiet proculdubio, vt ſi ſingula hæc animalia de medio tollãtur, neq; amplius id ſit, quod communiter de ipſis prædicabatur. Voces autem ipſæ & dictiones quę ſignificant res prius etiam nominandis indiuiduis fuerunt aſsignatę: poſtea ex his ad communia cogitatione referuntur. Quoniam igitur de dictionibus quæ ſignificant res libri huius propoſitum eſt, dictiones vero rebus primo impoſitæ ſunt, quæ ſenſu percipiuntur, quippe cũ primo hæc ſenſui noſtro occurrant: merito has quoque primas eſſe ſubſtantias dixit Ariſtoteles. Vt ſicut primo res quæ ſenſui patent, nominatæ ſunt, ſic quantũ ad voces ſignificatiuas ſpectat, indiuiduæ ſubſtantiæ primæ eſſe ſtatuerentur. INTER. Ex hac vero cauſa qua primas ſubſtãtias fuiſſe appellatas dicis, nunquid alia exiſtere dubitatio poteſt? RESP. Reprehendi in eo poſſe videretur Ariſtoteles, quòd cum maxime proprie ex ſententia ipſius, & maxime, & primo ſubſtantiæ dicantur, quæ intelligibiles ſunt, vt Deus, & mens, & ſi modo ſunt ideæ, ipſæ etiã ideæ: omiſsis his nunc ſubſtantias indiuiduas quę in ſenſibilibus rebus conſtitutę ſunt, primas ſubſtantias vocet. INTER. Sed quo modo crimen hoc ipſi dilues? RESP. Dicam enim, quia propoſitum ipſi eſt de vocibus quatenus res ſignificant, agere, voces vero primo ſenſibilibus rebus ſignificandis impoſitæ ſunt: quippe cum ea prima nominauerint homines, quæ videbant, ſenſuq; percipiebant: ſecunda vero ea, quæ licet quantum ad naturam attinet, prima eſſent, ſenſu tamen erant ſecunda: merito ea quæ vocibus prima ſunt nominata, quæ videlicet ſunt ſenſibilia & indiuidua, primas ſubſtantias eſſe ſtatuit. Nam quãtum ad ſignificatiuas voces ſpectat, indiuiduæ ſubſtantiæ ac ſenſibiles primæ ſunt: quantum vero ad naturam attinet, illæ ſunt primę, quæ intellectu percipiuntur. Hic vero quantum ad voces ſpectat, quę res ſignificant, diuidere entium genera propoſuit. voces autem ſignificatiuæ indiuiduis ac ſenſibilibus ſubſtantiis primo conueniunt.

Quæ ſpecies & genera ſecundæ ſubſtantiæ ſint.

INTER. At vero cum æquiuoce & ſpecies & genus dicatur, quaſnam hic ſpecies, & genera accipit? RESP. Quas videlicet ſecundas eſſe ſubſtãtias inquit. INT. Quo pacto id ſignificauit? RESP. Cum inquit, in quibus ſpeciebus ſunt indiuiduæ ſubſtantiæ: perinde ac ſi dicat: ne me aliarum ſpecierum genera, aliorumúe indiuiduorum ſpecies, vtputa accidentium, dicere exiſtimes: ſed has ſpecies in quibus ſpeciebus indiuiduæ ſubſtantiæ ſunt, & ſpecierum harum genera. Ac quod inquit, exemplo ipſe explicat, vbi ſubiungit: vt quidam homo in ſpecie quidem ineſt in homine: genus autem ſpeciei huius eſt animal,

Cur genera & ſpecies ſubſtantiarum ſecundæ ſubſtantiæ appellentur.

INTER. Quomodo quidem primæ ſubſtantiæ indiuiduæ ſint, ſatis declaraſti. Quocirca ſupereſt, vt de ſecundis agas: cur ſpecies & genera indiuiduarum ſecundæ debeant appellari. RESP. Species & genera primarum ſubſtãtiarum merito ſecundæ ſubſtantiæ propterea dicuntur, quia ſolæ ex iis quæ de ipſis prędicantur, primas ſubſtantias ſignificant. Si enim quid ſit Socrates, quiſpiam aſsignet, ſpeciem & genus proprie aſsignabit: & notiorem reddet rem, ſi hominem & animal eſſe dicat, quàm ſi quicquam ex nouem aliis prædicamentis aſsignet. Quicquid enim ex aliis de Socrate prædicarit, improprie erit aſsignatum, ſiue album, ſiue tricubitale ſiue humidum, ſiue currens, ſiue aliud quicpiam huiuſmodi. Hæ enim prædicationes cum ex accidentibus fiant, præter naturam ſunt, neque quid ſit ſubiectum, ſignificant, ſed quid ipſi extrinſecus accidat, declarant. Specierum vero propriarum & generum prædicationes accommodatæ tantum ſunt. Quapropter merito poſt primas ſubſtantias ſolæ hę ſecũdæ ſubſtantiæ appellãtur. INTER. Aliam cauſam affer, cur ſpecies & genera primarum ſubſtantiarum ſecundæ ſubſtantiæ vocentur. RESP. Altera cauſa eſt, quod ſpecies & genera primarum ſubſtantiarum ſimilitudinem cum primis maximam omnium habent. Sicut enim illæ quia omnibus aliis ſubiiciuntur, maxime proprie ſubſtantiæ dicuntur: ita ſpecies & genera reliquis omnibus ſubſtant: quippe cum reliqua omnia, hoc eſt accidentia de ipſis prædicentur. Quemadmodum enim quendam hominem grammaticum, & tricubitalem, & ex aliis accidentibus denominatiue appellare conſueuimus: ita hominem quoque & animal abſolute grammaticum & tricubitale dicimus. Secundæ igitur ſubſtantiæ de primis vniuoce prędicantur. In vniuerſum enim quæ de ſubiecto dicuntur, vniuoce dicuntur. cum enim homo de quodam homine de ſubiecto prædicetur, vniuoce prędicatur. Nam Socrates & homo, & animal rationale mortale eſt. At reliqua quæ accidentia ſunt, ratione quidem & diffinitione ſubſtantiis conuenire, nullo modo poſſunt: nomine tamen de ſubſtantiis nõnulla prædicantur, vt de corpore album: dici enim album corpus poteſt: nonnulla vero ne nomine quidem conueniunt: albedo enim de corpore dici nequit. Nam corpus color viſionis diſgregatiuus nõ eſt.

Species magis ſubſtantia quam genus quo modo ſit.

INTER. Quoniam ſpecies & genera ſecundas ſubſtantias eſſe declaraſti: nunquid hę æquali modo ad primas ſeſe habent? RESPONSIO. Nequaquam. Species enim magis ſubſtantia, quàm genus eſt. Nam ſi primam ſubſtantiam aſsignare velit quiſpiam,

proprius aſsignabit, ſi ſpeciem, quàm ſi genus ſubiungat. Exempli gratia, ſi hominem dicat eſſe, quàm ſi animal. Quod vero ei quæ magis eſt ſubſtantiæ, vicinius accedit, magis ſubſtantia ipſum quoq; eſt. Cuidam vero homini homo vicinius magis proprium, animal communius eſt. INTER. Aliã cauſam adhuc, cur ſpecies magis ſubſtantia, quàm genus ſit. RESP. Quemadmodum primæ ſubſtantiæ, quia aliis omnibus ſubiacent, & reliqua omnia, vel de ipſis, vt de ſubiecto prædicantur, vel in ipſis, vt in ſubiecto ſunt, propterea maxime ſubſtantiæ eſſe dicuntur: ſic ſpecies quoq; ſeſe habet. Sicut enim primæ ſubſtantiæ ad ſpeciem & genus, ita ſpecies ad genus. Et item ſicut primę ſubſtantiæ ad accidentia, ita etiam ſpecies. Subiacer enim ſpecies generi, quod de ipſa de ſubiecto prædicatur: ſic enim genera de ſpeciebus dicuntur. Subiacet etiam accidentibus ſpecies eſtq́; quantum ad hoc quoque attinet, ſubiectum. Quapropter hac quoque de cauſa magis ſubſtantia ſpecies eſt.

Neq; ſpecies inter ſe, neque genera, neq; primæ ſubſtantiæ altera quàm altera eſt magis ſubſtantia.

Ex ipſis vero ſpeciebus & generibus quæ ſubalterna ſunt, nihil magis ſubſtantia alterum altero eſt, licet dignitate alterum præſtet, alterum deficiat. eo quòd ſiquis de quodam homine. hominẽ aſsignet, nihilo magis proprie aſsignaturus ſit, quàm ſi de quodam equo equum aſsignet. Eadem in primis ſubſtantiis ratio eſt. Neq; enim quia Socrates Bucephala equo eſt excellentior, propterea magis ſubſtantia Socrates quàm Bucephalus dicendus eſt.

De proprio ſubſtantiæ, & quot modis proprium dicatur.

INTER. Sed hucuſq; quidem de primis ſubſtantiis & ſecundis diſſeruiſti. Reſtat vt proprium ſubſtantię exponas: id enim te demõſtraturũ es pollicitus, quãdo ſubſtantiæ non poſſe tradi diffinitiones aſſerebas, ſed exempla tantum afferri, & propria. Atq; exempla quidem attuliſti: proprium vero aſsignare adhuc debes. primum igitur, quid ſit proprium, deſcribendum eſt. RESP. Tribus modis proprium dicitur: ex quibus vnum eſſe præcipuum aſſero. INTER. Tres hos modos expone. RESP. Proprium eſt quod vel omnibus & non ſolis, vel ſolis & nõ omnibus, vel & omnibus & ſolis ineſt: quod quidem vltimum præcipuũ eſt. INTER. Exempla horum affer. RESP. Dicere enim poſſem hominem proprium eſſe, vt ſint bipedes: ſed omnibus id quidem accidit, non tamen ſolis: nam alia etiam quædam animalia eiuſmodi ſunt. Item grammaticum eſſe, & aurificinam facere hominum proprium eſt: ſolis enim hominibus ineſt, licet non omnibus. Sed hæc ſanè non præcipue ſunt hominibus propria, ſed illa tantummodo, quæ ſicut ſolis, ita etiam inſunt omnibus. Vt riſibile & omnibus & ſolis hominibus conuenit. Quoniam igitur ſubſtantiæ proprium quærimus, id ſiue omnibus acciderit, & nõ ſolis, ſiue ſolis & non omnibus proprium eſſe ſubſtantiæ poterit videri, ſed re vera tamen non erit. Nam ſolum illud ipſarum eſt proprium, quod & ſolis & omnibus ipſis conuenit.

In ſubiecto non eſſe non ſolis ſubſtantiis eſſe proprium.

Age enim vt rem ipſam iam excutiamus, in ſubiecto non eſſe cum commune, & primarum, & ſecundarum ſubſtantiarum ſit, non ſolis ineſt ſubſtantiis, ſed differentiis etiam ſubſtantiarum conuenit, cũ etiam ipſæ in ſubiecto non ſint. INTER. Sed quo pacto ſubſtantiis communiter ineſſe inquit, vt in ſubiecto non ſint? cum partes ſubſtantiæ quæ etiam ipſæ ſunt ſubſtantiæ, in ſubiecto ſint, in toto: in toto enim proculdubio partes ſunt. RESP. At in ſubiecto eſſe illud diffinitũ eſt, quod in aliquo eſt, non vt pars. partes vero ſubſtantiarum, vt manum & oculum in toto eſſe in corpore, ignorat nemo. Quare accidens in ſubiecto eſſe tantũmodo dici debet. partes vero ſubſtãtiarum in totis cum ſint ſuis, in ſubiecto nullo ſunt. ſunt.n. in toto vt ſubſtantiæ, non vt accidentia. Commune igitur ſubſtantiis & differentiis eſt in ſubiecto non eſſe. Sed hoc propriũ vere non eſt. ſed quod omni & ſoli ineſt. nam cum in ſubiecto eſſe differentiis etiam conueniat, pręcipue proprium eſſe non poteſt. INER. Quo modo differentia in ſubiecto non eſt, cũ tamen dicatur de ſubiecto? RSSP. Quia bipes & pedeſtre, quæ differentiæ ſunt in homine, in eo non ſunt ſicut accidentia: quippe cum ſi ineſſent, vt accidentia, nullo modo de homine & nomine & ratione prædicarentur. At hominem tam nomine pedeſtris, quàm ratione appellare potes, quæ eſt, quod tu per terram cruribus ingrediatur, idoneum eſt.

Omnia ex ipſis uniuoce dici, non omnibus ſubſtantiis eſt proprium.

INTSR. Iccirco hoc quoque commune ſubſtantiis & differentiis eſt, quòd omnia ex ipſis vniuoce dicantur. ac ſubſtantiis quidem non omnibus, ſed ſecundis tantum. nam indiuidua ſubſtantia, quia de ſubiecto non dicitur, de nullo vniuoce poteſt prædicari, cum ſubiectum aliud non habeat. De ſubiecto autem prædicari, nihil aliud erat, quàm vniuoce prædicari. Quapropter ſpecies & genera cum de ſubiecto, de ſecundis ſubſtantiis dicantur, vniuoce de ipſis prædicantur. Simili modo etiam differẽtiæ. Omnes ſiquidẽ differentiæ de ſubiecto eo prędicantur, cuius ſunt differentiæ: propterea ꝙ differentię indiuiduorum nullę ſunt. Differentia enim illud eſt, quo vnaquæq; ſpecies alia ab alia differt, quod videlicet de pluribus & differentibus ſpecie in quale nam ſit, prædicatur. Generum igitur & ſpecierum, non indiuiduorum differentiæ ſunt.

Differentiam eſſe qualitatem ſubſtantialem.

INTER. Si igitur differentia neque ſubſtantia eſt, ita enim dixiſti, cum non ſit in ſubiecto, quemadmodum ſubſtantia: neque eſt accidens, quia in ſubiecto non eſt: nihilq́; aliud reperitur, quod inter ſubſtantiam & accidẽs eſſe medium poſsit: omnia.n. quæ ſunt aut eſſe in ſubiecto, aut non eſſe in ſubiecto, perſpicuum eſt: omnia vero cum in decem prædicamentis contineantur, aut ſubſtantiæ ſunt, aut accidentia: ſubſtantiæ in ſubſtantiæ prædicamento, in reliquis nouem

uem accidentia. Si itaque neque ſubſtantia eſt, neq; accidens differentia, quiduam eſſe eandem dicendum eſt? RESP. Ariſtoteles neq; qualitatem tautum eam eſſe inquit, quia eſſet accidens: neq; ſubſtantiam tantum, propterea ꝙ inter ſecundas ſubſtantias fuiſſet connumerata: ſed eam totũ hoc qualitatem eſſe ſubſtantialẽ aſſerit. Vnde etiam non in quid ſit, ſed in qualenã ſit, prædicari conſueuir. INTER. Quo pacto differentia ſubſtantialis qualitas ſit, oſtende. RESP. Subſtantiales qualitatas ſunt, quæ ſubſtantias explent ac perficiunt. explere autem illa dicuntur, quæ ſi abſint, ſubiecta ipſa corrumpunt. Quæ vero ſiue adſint, ſiue abſint, non corrumpunt, ſubſtantialia non ſunt. vt caliditas ineſt & aquæ calidæ, & igni: ſed aquæ nõ eſt ſubſtantialis, propterea ꝙ licet ſublata ea ſit, frigida effecta aqua nõ interit. at igni cum ſit ſubſtantialis, cum ab eo recedit caliditas, ipſum corrumpit. Differentiæ quoque fere huiuſmodi ſunt, ſicut qualitates eſſentiales. Si enim ab homine rationale auferatur, corrumpitur. Si item terreſtre ab eo detrahatur. Quin mortale etiam ſi tollatur, fiet vt in immortale trãſmutatus naturã ſuam amittat. Iccirco in diffinitione aſſumitur differentia, quia ſubſtãtiam atq; eſſentiam rei abſoluit, ac complet. At quæ ſubſtantias explent, ſubſtantiæ ſunt. Adde ꝙ accidentia ſubſtantiã non exprimunt, differentia exprimit. Cum enim homo ſit animal, quale is animal ſit, differentiæ declarant. Sunt igitur ſubſtantiales qualitates differentiæ. Non eſſe ergo in ſubiecto cum omnibus ſubſtantiis inſit, non ſolis ipſis, ſed differentiis etiam ineſt. ac propterea non eſſe eius id proprium poteſt, quod vere præcipue proprium dicitur.

Hoc quiddam ſignificare non omnibus ſubſtantiis cõuenit.

INTER. Aliud profer, quod proprium ſubſtantiæ eſſe videatur, non ſit tamen. RESP. Quod hoc quiddam ſignificet. Cum enim dico, Socrates, hoc quiddam ſignifico. INTER. Nunquid de omni ſubſtantia dici hoc poteſt? RESP. Minime. Non enim de ſecundis ſubſtantiis hoc quiddam dici valet, ſed potius tale quiddam. Quippe cum homo & animal nõ definitam quandam & vnam rẽ ſignificet: quid enim magis Socratem, quàm Platonem exprimit, qui hominẽ dici? Simili modo ſi animal dixero, ex hac voce nihilo magis homo quàm equus, aut bos, aut canis, aut aliud quodpiam animal intelligetur. Non igitur hoc quicpiam, ſed potius tale quicpiam ſecundis ſubſtantiis congruit.

Quo modo homo & animal qualitatem ſignificent.

INTER. Sed quid eſt, quod inquit: Non abſolute autem qualitatem ſignificat homo & animal, quemadmodum album: ſed circa ſubſtantiã qualitatem præfinit: cum qualiſnam ſubſtantia ſit, declaret? Nam vt mihi quidẽ videtur, album quoq; & nigrum, atq; omnes demũ qualitates circa ſubſtãtiam qualitatem præfiniunt, cum abſq; ea eſſe nequeant, ſed in ipſa inſint. RESP. Non abſolute, inquit, ac ſimpliciter qualitatem ſignificat homo, ſed duo quædam ad minimum: ſubſtantialem enim qualitatem, & cõmunitatem ſubiectarum ſubſtãtiarum oſtendit. Album vero ſubſtantialem qualitatem, neque vllam aut hominis, aut lapidis, aut alicuius alterius ſubſtantiæ cõmunitatem ſignificat. Neq; igitur ꝙ omnia ex ipſis vniuoce prædicentur, proprium eſt, quia non omnibus ineſt ſubſtantiis. indiuiduæ.n. de nullo prędicantur. At proprium & ſoli & omni ineſſe debet. Hoc autem cum omni nõ inſit, ſubſtantiæ proprium nõ eſt. Dixit præterea hoc quiddam videri ſignificare ſubſtantiam. ſed neq; id omni ineſt: genera ſiquidem & ſpecies non hoc quiddam, ſed tale quiddam magis ſignificant. Neq; hoc igitur proprium ſubſtantiæ eſt.

Nihil ipſi eſſe contrarium non ſolis ſubſtantiis conuenit, ſed etiam quantitati.

INTER. Quid igitur aliud præterea inquit? RESP. Nihil ſubſtantiæ eſſe contrarium. id quod inductio manifeſtat: quippe cum neq; Socrati, neq; lapidi, neq; boui, neq; alicui alteri ſubſtantiæ contrariũ quicpiam reperiatur. INTER. Nunquid ſoli hoc ſubſtantiæ conuenit, vt proprium ipſius iam ſit? RESP. Minime. Nam neq; præfinitæ quantitati eſt quicpiam cõtrarium. duobus enim eſſe contrarium quid poteſt? fortaſſe aliquis tria eſſe dicet: ſed cur magis tria quã quatuor, quàm quinque, quàm ſex? Niſi quis, inquit, multum pauco, aut magnum paruo eſſe contrarium dicat. ſed hæc determinatę quantitates non ſunt, quibus nihil contrarium eſſe dictum eſt. Tametſi neq; è genere quantitatis fortaſſe ſunt, ſed ex eo quod eſt ad aliquid. Sicut vbi de quãtitate aget, demonſtrabit. Quocirca neque hoc, quòd nihil ipſi contrarium ſit, proprium ſubſtantię eſt.

Non admittere magis & minus non ſolius ſubſtantiæ proprium eſt.

INTER. Quodnam aliud proprium eius inquirit? RESP. Non admittere vt magis & minus dicatur. id quod tamen non ita abſolute, ſed cum diſtinctione eſt intelligendum. Indiuidua.n. ſubſtantia, neq; ſi ipſa ſibi ipſi, neq; ſi alteri indiuiduæ ſubſtantiæ comparetur, magis eſſe ſubſtantia vel minus poteſt. Neq; quæ eſt in ſpecie & genere ſubſtantia, aut ſeipſa, aut altera eiuſdẽ ordinis magis aut minus ſubſtãtia eſt. INTER. Exemplis rẽ explica. RESP. Socrates cũ indiuidua ſubſtantia ſit, non eſt hodie quàm cras magis vel minus. Socrates, aut cras quàm hodie, aut in dies decẽ, ſe ipſo magis vel minus ſubſtantia. Neq; etiam Socrates quàm Plato magis vel minus ſubſtantia eſt. Sed neq; homo in ſpecie vel ipſe ſeipſo, vel altera ſpecie, puta boue, vel equo magis ſubſtantiæ eſt. In eo.n. quòd eſt ſubſtantia, neq; ſe, neq; altero ſubſtantia eſſe magis aut minus poteſt. At album & ipſum ſeipſo, & altero eſſe magis album aut minus poteſt. ſuperius autem alteram altera eſſe magis ſubſtantiam dictum eſt, quando eiuſdem ordinis non fuerint: ſed vna indiuidua, altera vel genus, vel ſpecies: vel vna ſpecies, altera genus. tunc enim indiuidua magis ſubſtantia quàm genus vel ſpecies eſt: & item ſpecies magis ſubſtantia quam genus dicitur. Sed ſi, vt dixi, indiuiduas indiuiduis, ſpeciales ſpecialibus, & generales generalibus eiuſdem per latitudinem ordinis inter ſe comparemus: nulla magis vel minus ſubſtãtia habetur. INTER.

Nun-

Nunquid vero hoc ſolius ſubſtantiæ proprium eſt? RESP. Nequaquam. Nam neque duplum, vt magis & minus dicatur, admittit: neque pater. Quid enim Vlyſſes hodie magis, quàm cum eſſet in Ithaca, aut e Troia rediiſſet, Telemachi pater eſt cenſendus? Nō eſt igitur ſolius ſubſtanriæ propriom hoc, vt per ſe cōſiderata vel ſeipſa, vel aliis conſortibus magis vel minus ſubſtantia dici poſsit.

Proprium ſubſtantiæ ut una & eadem numero cum ſit, ſuſceptrix ſit contrariorum.

INTER. Sed quid maxime ſubſtantiæ propriū eſt? RESP. Illud ſane quòd cum vna & eadem numero ſit, contrariorum eſt ſuſceptix. Vt Socrares vnus & idem numero cum ſit, ſanitatis & morbi: & eadem anima prudentiæ & imprudentiæ eſt capax. INTER. Sed quid? nonne oratio etiam vna cum ſit nomero, contrariorum eſt ſuſceptrix, cum aliquando vera, aliquando falſa efficiarut? Verbi cauſa, Dies eſt, nonne hæc oratio aliquando falſa eſt, aliquando vera? nunquid igitur oratio eſt ſubſtantia? RESP. Non ſane. INTER. Sed de quo prædicatur? RESP. De quantitate proculdubio. INTER. Non igitur hoc propriū ſubſtantiæ videtnr vt contrariorū ſit ſuſceptrix. Quo pacto ergo ſubſtantiæ eſſe proprium dicitur? RESP. Quia videlicet ſubſtantia dum cōtraria admittit, ipſa afficitur: oratio nihil quicquam afficitur. INTER. Quo pacto? RESP. Quia Socrates dum interdum valet, interdum ęgrotat, in ſe ipſe mutationem admittit: oratio autem, vtputa, dies eſt, modo vera eſt, modo falſa, non ex mutatione ſui, ſed rei ipſius de qua dicitur. Ipſa.n.oratio nihil immutata modo vera, modo falſa eſt reperitur. INTER. Obiectionem quidem diſſoluiſti: ſed cum proprium ſit quod omni & ſoli conuenit, ſoli & omni ſubſtantiæ hoc ineſſe oſtende. RESP. Soli quidem hoc ineſſe demonſtrare iam poſſum: omni vero, fortaſſe etiam potero.

Solius ſubſtantiæ propriū, ut ſuſceptrix ſit contrariorum.

INTER. Sed age ſoli hoc ineſſe demōſtra. RESP. Nihil ex aliis rebus inueniet quiſpiam, quod vnum & idem numero permanens admittere in ſe contraria queat, niſi ſolam ſubſtantiam. Nam licet actionē aliqnando honeſtam eſſe, aliquādo turpem dicamus, ea tamen non vna & eadem numero eſt: ſed quæ vel temporibus diuerſis, vel alio atque alio modo facta fuerit. Subſtantia vero non eſt alia, ſed vna & eadem cum permaneat, bona & mala efficitur.

Quomodo omnis etiam ſubſtantiæ ſit proprium, vt ſuſceptrix ſit contrariorum.

INTER. Quod quidem in ſola indiuidua ſubſtantia hoc ſit, ſatis patet. ſed ſi in omni etiam ineſſe demonſtrauetis, id proprinm ſubſtantiæ eſſe proculdubio exiſtimabimus. RESP. primum quidē illud ſcias, demonſtrari in æternis id non poſſe. Neque enim cęlum quod ſemper mouetur, & eſt ſubſtantia, ſtare vnquam valet. ſtationi autem motio contraria eſt. Quo circa de æternis ſubſtantiis ſermo nobis in præſentia non erit. quippe cum vniformes eæ ſint, & plerunq; minime idoneæ, vt contraria ſuſcipiant. Quinetiam ignis corruptibilis cum ſit caliditatis quidem eſt capax, ſed non frigiditatis. & nix quoq; frigiditatis, nō caliditatis ſuſceptrix eſt. Aqua item humida cum ſit, ſiccitatis ſemper eſt expers. Quamuis ad hęc dicere poſſet Ariſtoteles ſe ſubſtanriam contrariorum eſſe ſuſceptricem aſſerere, hoc eſt, ſuſcipere quidem contraria poſſe, non tamen eſſentiam ſuam habere in contrariis poſſe. ignem vero caliditatem non ſuſcepiſſe, ſed in ſubſtantia ſua eam habere: ita vt admittere eā non valeat, quæ habet, ſed aliquid quod extrinſecus ſit. Nam aqua etiam, quia in caliditate ſubſtantiam ſuam non obtinet, frigiditatis & caliditatis eſt capax. at humiditatem ſicut terra, admittere nullo modo poteſt: propterea q̄ in ſubſtantia eius humiditas eſt. In ſubſtantia vero terræ non eſt humiditas: vnde admittere etiam ſiccitatem poteſt. Cœleſtia quoq; contrarietatem non admittunt, quæ ſubſtantiali eorum qualitati oppoſita ſit. Vnde neq; qualitates hæ abſolutæ ſunt, ſed ſubſtantiales qualitates. Quapropter ſubſtantiæ qualitatum earum ſuſceptrices ſunt, quæ præter eas ſunt, quæ ſubſtantias explent & abſoluunt. Ac ſubſtantiæ quidem, quæ vnum numero ſunt, per vices contrarietates quæ extrinſecus ſunt, admitunt: quæ quidem contrarietates non aliunde ſunt, quàm ex nonem generibus. Sicut vero vna numero, ideſt indiuidua ſubſtantia hoc modo afficitur, ſic etiam ſecundæ, ſi enim Socrates eſt prudens, aut imprudens, homo quoq; prudens aut imprudens erit, nec non animal ſimili modo: propterea quòd Socrates & homo & animal eſt. Quatenus igitur & homo, & animal ſubſtantia eſt, eatenus etiam ipſa contraria poſſunt admittere. Quatenus vero ſunt vniuerſalia, non ipſa admittunt, ſed quę ſub ipſis ſunt. Sicut enim color, neque albus eſt, neque niger, ſed ſub ipſo album & nigrum eſt: ſic homo quatenus eſt commune quid, & animal quatenus commune, neq; prudens, neque imprudens, neq; ægrotans, neq; valens eſt: ſed quæ ſub ipſis ſunt, & prudentia prædita ſunt, & imprudentia, & ęgrotāt, & valent. Quatenus tamen & homo & animal ſubſtātiæ ſunt, contraria ſuſcipere per vices poſſunt. Quippe cum quatenus eſt ſubſtantia, excogitari homo poſſit, qui contrarium qualitatum ſit capax. Similimodo etiam animal. Vtrunque enim vnum & idem permanens ſubſtant. At color quatenus eſt color, idem & niger, & albus fieri ne mente quidem concipi poteſt: ſed quod colori ſubiacet corpus, nigrum & album viciſsim ſuſcipit: qui vero non permanet color, nigrum & album minime admittit: ſed ſimul atque excedit album, ipſe etiam interit: & ſimul ac nigrum accedit, ipſe quoque aduenit. Non enim permanet color, vt abire album ex eo, & ad eum accedere nigrum valeat. Spectandum igitur illud eſt, an homo & animal permaneat, & contraria viciſsim admittat. Quapropter commune omni ſubſtantiæ eſt, quatenus eſt ſubſtantia, vt contrariorum per vices ſuſceptrix ſit. Quin etiam ſolius eius proprium eſt: quæ videlicet admittere mutationem poteſt: non eius quæ immutabilitatem qualitatum in eſſentia ſua obtinet.

DE QVANTITATE.

Cur poſt ſubſtantiam primo ſubſequatur.

INTERROGATIO.

SEd de ſubſtantia quidem ſatis hæc à te dicta nunc ſint. cnr vero quantitatis & non qualitatis prędicamentum poſtea ſnbſequitur? RESP. Quoniã vnumquodque ſimul atque eſt, vel vnum eſt, vel multa. Vnum autem vel multa quantitatis eſt. Non tamen ſimul atque eſt vnumqnodq; vel qualitas eſt, vel ad aliquid. Qnæ enim ſunt quanta, numerabilia ſunt. corpus ſiquidem, vt ſit corpus, trifariã eſſe dimetirũ debet: vt autem ſit quale corpus, tunc vel album vel nigrum ſit, neceſſe eſt. Prius autem eſt proculdubio corpus quàm ſit qualitate aliqua affectum. INTER. Habeſne aliam cauſam, quam afferas cur poſt ſubſtantiam quantitas, & non aliud prædicamentum collocatum ſit? RESP. Habeo INTER. Quamnam? RESP. Eam ſane: ꝙ pleraq; quæ ſubſtantiæ inſunt, quantitati magis quàm aliis generibus ineſſe conſpiciuntur. cuiuſmodi eſt quod neq; cõtrarietatem admittat, neq; id vt magis & minus dicatur. Hæc enim & ſubſtantię inſunt, & quantitati. Adde qnòd ſi qualitatem, & cætera quę in aliis prædicamentis ſnnt, à ſnbſtantia detraxeris, & quantiratem ſolam reliqueris, exiſtere adhuc ſubſtantia poteſt. At ſi ſubſtantiæ quantitatem penitus eripias, tunc neque continunm, neque diſtinctum numero quicpiam amplius remanebit. Deniq; quantitas proprius quàm reliqua accidentia ad ſubſtantiam accedit.

Quantitatis diuiſio, & quòd eiuſdem rei multa eſſe diuiſiones poſsint.

INTER. Quotnam ſunt differentiæ quantitatis? RESP. Duæ. INTER. Quænam? RESP. Altera eſt continua, altera diſtincta ac diſcreta. INTER. Cnm vero poſt hanc dinifionem, inquit: alia ex habentibus poſitionem inter ſe partium quæ in ipſis ſnnt, alia ex non habentibus poſitionem conſtant, cuiuſmodi hanc diuiſionem facit? RESP. Idem denuo partitur. Idem.n.hoc eſt, quãtitas alio atq; alio modo diuiditur. Nihil enim vetat, quo minus eiuſdẽ rei ſi alio atq; alio modo conſideretur, diuiſiones eſſe plnres poſsint. INTER. Oſtende quo pacto hoc in alio etiam prædicamento efficiatur. RESP. Oſtendam animal nanq; in immortale & mortale diuidjtnr: & item in rationale & irrationale: necnon in pedatum & impedatum: Quinetiam totum denuo in volucre, & pedeſtre, & aquaticum ſecari poteſt. Sic etiam quantitas cum in continuam & diſcretam prius ſit diuiſa, rurſus alia aggreſsione diducitur in ea quæ ex habentibus poſitionem partinm inter ſe, & ex non habentibus conſtant. INTER. Sectiones in quas diuiſit, explana. RESP. Quãtitatem aliam eſſe diſcretam, aliã continuã dixit.

Diſcreta quantitas quænam ſit.

INTER. Diſcreta quænam eſt? RESP. Ea inter quam interiici nihil poteſt, quod quaſi vinculum cognatas quantitates inter ſe contineat. Dicere etiam in hunc modum poſſumus: diſcretam quantitatem eam eſſe, in qua communem aliquem terminum ſnmere non valemus, ad quem partes inter ſe cohereant. In quinqne enim numero non eſt ſola vnitas, quę duo & duo vtrinq; adiacentia connectat. nam neque ipſa duobus vtrinque connexa eſt. ſi enim eſſet annexa, quidnam eſſet id quod annecteret, inueniri poſſet. Ex diſcretis autem quantitatibus numerus eſt.

Oratio diſcreta quantitas eſt.

INTER. Nunquid ſolus numerus eſt, qui inter diſcretas quantitates referatur? RESP. Minime. Nam oratio quoq; diſcreta qnantitas eſt. INTER. Quænam oratio? RESP. Non ea ſane quæ in mente noſtra etiam tacentibus nobis ineſt: quæ vel operatio, vel affectio mentis noſtræ eſt. Sed neque id quod ex oratione ſignificatur, quatenus ſignificatur, eſſe quantitas poteſt. Sed ea tantum eſt quantitas, quam pronunciamus. INTER. Quonam pacto? RESP. Oratio omnis ex nominibus & verbis compoſita eſt, & cæteris, quæ eſſe partes orationis dicuntur. hæc autem omnia ex ſyllabis conſtant. Syllabæ vero vel longæ vel breues ſunt. Ac longæ quidem ad breues ita ſeſe habent, ſicut duo ad vnnm. Vnum antem & duo eſt numerus. at numerum eſſe qnantitatem diſcretã dictum iam eſt. Quocirca etiam ſyllabæ, ſimili modo erunt. Sed oratio ex ſyllabis conſtat. Quod autem ex aliquibus conſtat, eiuſmodi eſt, cuiuſmodi ea ſunt ex quibus conſtituitur. Quantiras igitur etiam oratio, & diſcreta quantitas eſt. INTER. Quam ob cauſam. RESP. Si enim ea eſt diſcreta quantitas, in qua communem terminum partium inuenire non licet, & in qua ſumere commune quicquam non poſſumus, quod partes inter ſe connectat: & nihil accipere valemus, quod ſyllabas inter ſe coniungat: diſcreta profecto quantitas & ſyllabæ & oratio erit. Exempli cauſa Socratis nomen ſumamus. Quid, quæſo, in eo eſt, quod So, ſyllabam ad cra, ad tes, applicet, & connectat. Nihil ſane reperiri poteſt, quod id faciat. nam ſignificatum non eſt, cum etiam blytiri vox quæ nihil ſignificat, tribns ſyllabis conſtet. Quantitas igitur diſcreta oratio eſt.

Continua quantitas quænam ſit.

INTER. Qnænam ſit diſcretã quantitas, ſatis declaraſti. Qnocirca quęnam ſit continua, explica. RESP. Continuam eſſe eam aſſero, quæ contrario modo affecta eſt, quàm diſcreta. illa enim nihil habebat. quod partes eius inter ſe colligaret: continua habet communem terminum, quo inter ſe partes connectuntur: ſicut in linea, quæ longitudo eſt carens latitudine, partes inter ſe mutuo connexæ conſpiciuntur. vnde etiam cum pars monetur, totum etiã ſimul moueri neceſſe eſt. Id quod nullo modo in diſcreta reperitur. nam ſi tritici plenus modius ſit, non ſit propterea, vt vno grano attracto, reliquum etiam triticum ſequatur. ſi vna pars tamen grani moueatur, moueri totum granum, eo quod partes eius inter ſe cohærent, neceſſe eſt, Linea igitur quantitas continua eſt.

De ſuperficie.

INTER. Habeſne aliud quantitatis continuæ exẽplum

plum quod afferas? RESP. Habeo INTSR. Quodnam? RESP. Snperficiem. INTER. Sed quo pacto continua quãtitas ſuperficies eſt? RESP. Quoniam linea eſt quæ ſuperficiem ſecat. Qua parte vero ſuperficies ſecatur, ea parte communis terminus fit linea quæ eſt cogitatione concepta, perinde ac ſi ſuperpoſita eſſet, qua partes ſuperficiei inter ſe connectũtur. Huiuſmodi enim lineam ſi inter ambas partes exiſtere re ipſa cogitatione fingeres, ea eſſet quæ totum ſecaret. cum vero non ſecet, alterius partis tanquam finis, alterius tanquam initium conſiderata terminorum communicatione vtraſq; inter ſe connectet.

De corpore.

INTER. Nunquid aliud exemplum reſtat continuæ quantitatis, cuiuſmodi eſt linea & ſuperficies? RESP. Sane quidem. INTER. Quodnã. RESP. Corpus: quod etiam ipſum, & quantitas eſt, & continuũ quantitas, quia dimetitum triſariam eſt. continuum vero eo quod partes ad communem terminum coniunguntur, quæ eſt quaſi ſuperficies, quæ inter ipſas partes interiacet INTER. Cur dixiſti, quaſi ſuperficies? RESP. Quia ſuperficies terminus quidem corporis eſt, ſed non pars. INTER. Inter partem & terminum quid interſit, ſcire cupio. RESP. Ea eſt differentia, quòd ex partibus totum conſtat: ex terminis conſtitui nihil poteſt. quippe cum neque linea ex punctis conſtituatur: ſed terminetur quidem ipſa in punctum, punctus vero pars eius minime ſit: neque ſuperficies ex lineis conſtitui poſsit: ſed partes ſuperficiei ſint ſuperficies, ipſa vero lineis terminetur: neq; corporis partes ſint ſuperficies, ſed corpora. Corpus enim ipſum ſuperficies terminant. Superficies igitur quæ inter partes corporis mente concipitur, non eſt proprie ſuperficies, ſed cogitatione tantum ficta. Nã ſi re vera eſſet, corpus ſecaret, & corporum terminus efficeretur. Qua parte autem ſecatur, ſi ſuperficiem excogites finem alterius partis, alterius initium eſſe: efficietur, vt communis terminus partium corporis ſuperficies ſit: quæ quidem re vera non ſit, ſed mente conſideretur.

De loco quomodo ſit quantitas continua.

INTER. Nunquid hæ ſolæ continuæ quãtitates reperiuntur? RESP. Minimè. Sed præter has ſunt etiam & locus, & tempus. INTER. Quo pacto locus eſt quantitas, & quantitas continua? RESP. Quia locus circa corpus conſideratur, & corpus, ipſum conſequitur, quatenus corpus corpus eſt. at corpus quatenus eſt corpus, triſariam eſt dimetitum. Locus igitur etiam quatenus corporis eſt locus, dimetitus triſariam erit. INTER. Sed quo modo eſt continuus? RESP. Qua ratione corporis partes quod in loco aliquo eſt, ad communem quendam terminum coniunguntur: eadem ratione loci quoque partes, quæ corporis partes continent, ad communem quendam terminum connectentur: atq; ad eum quidem, ad quem etiam corporis partes iunguntur.

De tempore, quomodo ſit quantitas.

INTER. At tempus quo modo quãtitas eſt? RESP. Quantitas eſt, quia in diſtantia conſideratur & quantitate etiam quadam numeri, horarum videlicet, & dierum, ac noctium, menſium item, & annorum menſurari cõſueuit. Cõtinua vero eſt quãtitas, quia quod nunc eſt, præteritum cum futuro coniungit: quod quidem ſicut futuri initium, ita præteriti finis eſt. INTER. Quo pacto hæc expoſuit Ariſtoteles? RESP. Cum deinceps lineam ſuperficiem, & corpus enumeraſſet, poſtea ſubiunxit: Item præter hæc tempus & locus. INTER. Sed cur hoc pacto expoſuit? RESP. Quia videlicet linea & ſuperficies vnitę corpori quodam modo ſunt. Terminus ſiquidem ſuperficiei eſt linea, lineæ punctus, corporis vero ſuperficies. At locus corpori vnitus non eſt, ſed extrinſecus conſequitur: tempus item ſimili modo nullam cum corpore coniunctionem habet.

Quæ ſint ea quæ poſitionem partium habeant, & quæ non habeant.

INTER. Quamnam aliam quantitatis diuiſionem facit? RESP. Quam diximus, ꝙ videlicet alia ex habentibus poſitionem inter ſe partiũ quæ in ipſis ſunt, conſtent: alia ex non habentibus. INTER. Sed quid eſt, quod ita inquit? RESP. Rurſus in alias ſectiones totam quantitatem diuidit, in hunc modum: Ex quãtitatibus aliæ ſunt, quę ex partibus poſitionem inter ſe habentibus, alię, quæ ex non habentibus poſitionem conſtant. INTER. Quid ſit habere poſitionem, & non habere explica. RESP. Tria conſiderari in iis debent, quę poſitionem habent: locus, vbi poſitæ partes ſunt: partes ipſæ, quæ non euaneſcant: mutua partium continuitas. Si enim aliqua ex his deſint, habere quidem ordinem poterunt, ſed non poſitionem. Verbi cauſa, decem vaſa alicubi in ſolo poſita ſunt, ita vt primum hoc, illud ſecúndum, & cætera deinceps, & vnum hic, aliud illic collocatum eſſe oſtendi queat, & non interierint partes, ſed remaneant: quia tamen partes mutua connexione inter ſe non cohærent: habere ordinem, non poſitione dicentur. Item in aqua quæ ex clepſydra deſtillat, licet continuatæ inter ſe partes ſint, quia tamen non remanent, vt monſtrari queant, ſed ſimul atque è foramine exierint, ſtatim intereunt, hæ inter ſe ordinem habent, non poſitionem. Atque in diſcretis quidem quantitatibus poſitio non eſt, ſed ordo tantummodo, ſicut in numeris: quo fit, ut prius duo, quam tria eſſe dicantur. In partibus vero orationis ne ordo quidem reperitur. Cur enim magis ba ſyllaba, quam be aut pſe prior eſt exiſtimanda? Tametſi etiam ipſa ordinem quendam habet, quem tu videlicet proferendo verbo ſyllabis exhibueris; quippe cũ verbum ſimile iis ſit, qui diſtinctas inter ſe vrnas componunt, ita vt alias in primo, alias in ſecundo verſu collocent: non ſecus ac militum ordines in bello diſponi conſueuerunt. In linea autem, & ſuperficie, & corpore, & loco poſitio quædam eſt, tam quia poſitę alicubi partes ſunt, quam quia remanent, & inter ſe mutua connexione coniunctæ ſunt. At in tempore propterea ꝙ partes eius non remanent, ordo tantum eſt, non poſitio. In fluuio etiam dum fluit, & mari commiſcetur, ſuperficies aquæ quę commiſcenda eſt, & mari appropinquat, quia non ſtat, ſed mouetur, poſitionem non habet. Nam etiam motus licet continuus

nuus ſit, poſitionem non habet: propterea quòd tempus quod ei ſuperuenit, continua quantitas eſt, & poſitionem non habet. Motus autem ipſe quantitas non eſt, ſed quantitatis particeps, ſicut poſtea demonſtrabitur. Ex prima igitur diuiſione efficiebatur, vt quinq; eſſent cõtinua, linea, ſuperficies, corpus, tẽpus, locus: diſcreta autem duo, numerus & oratio. Ex ſecunda vero quatuor exiſtunt, quæ ex poſitione habentibus partibus conſtent: linea, ſuperficies, corpus, locus: & tria, quę ex non habentibus poſitionem conſtituantur: numerus, oratio, & tempus: ex quibus duo habent ordinem, numerus & tempus. nam oratio quodam modo habere, & quodam modo non habere eum videtur.

Quantitatis ex accidenti quæ ſint.

INTER. Nunquid ſole hæ ſunt quantitatis ſpecies? RESP. Principali quidem ratione hæ tantum ſunt: ex accidenti tamen aliæ quoq; reperiuntur. INTER. Quid eſt hoc quod inquis, principali ratione, & ex accidenti? RESP. Principali ratione appello, quod per ſe eiuſmodi eſt: ex accidenti vero quod ex alio id habet. Verbi cauſa, omnia quæ expoſuimus ſuperius, principali ratione quantitatis ſunt: album autem ex accidenti. Album enim multum dicitur, non quatenus eſt album, ſed ex eo quod ſuperficies in qua ineſt, multa eſt. Homo item procerus dicitur non quatenus eſt homo, ſed quatenus ipſius lõgitudo eiuſmodi eſt. INTER. Eſſe ne hęc etiam poſſes quantitatis differentia? RESP. Poſſet. INTER. Quo pacto? RESP. Quantitas alia principali ratione, alia ex accidẽti eſt. INTER. Quænam eſt quantitas quæ principali ratione dicitur? RESP. Ea quæ per ſe, & non ex alio eſt quantitas, aut numerus, & tempus, & cætera eiuſmodi. INTER. Ex accidenti vero quænam eſt? RESP. Quæ ex alio dicitur, vt album multum ex ſuperficie, & homo procerus ex longitudine. Febris etiam multa dici conſueuit, quia in multum tempus fuerit producta. nam ſi non eam quæ longius protracta ſit, ſed quæ vehementius ingruerit, multam appellemus, improprie loquemur, ac qualitatem potius eo verbo, quàm quantitatem ſignificabimus: quippe cum vehementiam qualitatis eſſe nemini dubium ſit. Quin etiã ſi aliquem multum cucurriſſe dixerit quiſpiam, de motione intelligens, quæ in multo tempore facta fuerit, ex tempore multum curſum appellabit.

De motu, quòd ſit quantitas ex accidenti.

INTER. Sed quid? motus nonne eſt quantitas? RESP. Minimè. non enim connumerata inter quantitates eſt. INTER. Quo pacto igitur & multus & longus motus eſſe dicitur? motus enim hic magnus fuit, inquit Thucydides. RESP. Non per ſe videlicet ita appellat motum, ſed quia cum tempore exiſtit. in tempore vero multum eſt & paucum, longum & breue, magnum & paruum. Ex tempore igitur, quod eſt quantitas, in quo inſunt hæc, atque ex accidenti motui ineſſe etiam dicuntur. Nam ſi quis multum & paucum motionis, aut actionis diffinire voluerit, quantitatem earum tempore diffiniet, annuam, aut menſtruam, aut tale quicpiam vocans.

Quantitati nihil eſt contrarium.

INTER. Age vero, quoniam quænam ſint proprie quantitates, & quæ ex accidenti, quę item eiuſmodi vt poſitionem partium habeant, & quæ non habeant, quæ etiam continue, & quæ diſcrete ſint, ſatis explicaſti: proprium eius quod nam ſit, expone. RESP. Illud ineſſe quantitati aſſero, quòd contrarium nihil habet. INTER. Sed quia proprium omni & ſoli & ſemper ineſſe debet, oſtende an nulli ex iis quę connumeratæ proprie ſunt quantitates, contrarium quicpiam reperiatur. RESP. Neq; enim lineæ quatenus linea eſt, contrarium aliquid eſt. INTER. Sed quo pacto alia recta, alia curua eſſe dicitur? RESP. At enim rectum & curuum lineæ ineſt, non quatenus eſt linea, neque quatenus quantitas eſt: ſed quatenus talis eſt linea, ei hoc accidit. neq; igitur linea lineæ, ſed curuitas rectitudini contraria eſt. Neque item ſuperficiei in eo, quòd eſt ſuperficies contrarium quicquam eſt. INTER. Quo modo verò alia nigra, alia alba ſuperficies appellatur? RESPONSIO. Sed quatenus quidem alba, & nigra eſt, eatenus maxima ineſt contrarietas: propterea quòd album & nigrum contraria inter ſe ſunt: idem quoque de aſpero & læui dicendum: quatenus tamen eſt ſuperficies, eatenus ſuperficiei eſſe contraria nullo modo poteſt. Corpori etiam quatenus eſt corpus, contrarium reperitur nihil. INTER. Incorporeum vero nonne corpori contrarium eſt? RESP. Nequaquam. Contraria enim ſub eodem genere ſunt. corporis vero & incorporei eſſe nullum commune genus poteſt. Adde quòd cum contraria cum affirmatione dici ſoleant, vt dulce, & amarum: incorporeum per priuationem dictum eſt. Sed neq; tempori quicquam eſt contrarium, quatenus eſt tempus. Nam licet nox & dies contrario modo ſeſe habere videantur: non tamen quatenus in tempore ſunt, contrarietatem vllam habent. ſed in eo quòd dies eſt aer illuſtratus, & nox aer obtenebratus, contraria inter ſe ſunt. aer vero quatenus eſt aer, quantitas non eſt. Nihil etiam inuenitur, quod orationi eſſe contrarium poſsit. INTER. Sed quo pacto fit, vt alia ſit vera, alia falſa? RESP. Oratio ſanè non quatenus eſt ſignificatiua, in quantitatis genere poſita fuit: ſed quatenus in pronunciatione conſiderata longa, & breui ſyllaba menſuratur. quãtum autem ad hoc ſpectat, verum & falſum in ſe non habet, neque vllam contrarietatem admittit. In numero quoq; contrarietas nulla ineſt. duobus enim quatenus duo ſunt, aut tribus, aut quinque, aut omnino numero alicui contrarium eſſe quid poteſt?

An in loco vlla ſit contrarietas.

INTER. Quid de loco dices? nonne in eo cum ſpecies quantitatis ſit, contrarietas reperitur? RESP. Fortaſſe. Si quidem ſupra & infra loci partes aut ſpecies ſunt. eas autem contrarias inter ſe eſſe perſpicuũ eſt. INTER. Sed cur dixiſti fortaſſe? RESP. Quia nonnulli ſunt, qui ſupra & infra non loci ſpecies, ſed reſpectus quoſdam, & differentias loci eſſe voluerunt. Quod enim ſupra caput noſtrum eſt, ſupra, quod eſt ſub pedibus, infra: In vniuerſo autem quod circulare ac rotundum eſt, nihil neque ſupra, neque infra eſſe

iuquiunt

inquiunt. Si tamen ſupra & infra non aliqua alia, niſi vniuerſi diſtantia cõſiderata ſumpſerimus, ita vt quia orbiculare eſt, infra illud ſit quod ad mediam vniuerſi regionem fuerit ſitum; ſupra, quod à medio ad extremum ambitum acceſſerit: ſupra & infra contraria inter ſe eſſe poterunt, propterea ꝙ plurima à medio ad externam vſque ſuperficiem: non ſecus atque in circulo & globo ad extremum ambitum diſtantia ſit. Hic ſiquidem ſupra tantummodo eſt ſupra, & infra, tantummodo infra. In alijs autem diſtantijs idem eſſe & ſupra & infra, ſi alijs atq; alijs comparetur, poteſt. Iccirco illa cum per ſe ſint, vtpote loci differentiæ ſupra & infra contrarietatem queunt admittere: vt in quãtitate circa ſolum locum cõtrarietas reperiatur. Nam in loco eſſe contrarietatem etiam illi videntur ſignificare, qui contraria ea eſſe diffiniunt, quę inter ſe plurimum diſtant: quippe cum ex contrarietate ſuperioris & inferioris loci regionis ſumpſiſſe diffinitionem videantur: diſtare enim non niſi de loco dici proprie cõſueuit. Quare in ſolo loco cõtrarietas erit. INTER. Sed quo pacto rei huic Herminus occurrit? RESP. Ita videlicet, com diceret ſupra & infra non locum ſignificare, ſed vbi: quemadmodum neq; heri, & cras tempus, ſed quando. Sed ſicut quando eſt circa tempus, ita vbi circa locum. aliud tamen eſt aliquid eſſe quantitatis, & aliud eſſe quantitatem. Atq; ita quidem Herminus contrarietatem è quantitate amouebat.

Magnum & paruum neque quantitates definitas eſſe, neque contraria.

INTER. Nunquid in alijs quantitatibus contrarietas non reperitur? RESP. In definitis ſane nulla eſt: in indefinitis vero quædã eſſe videretur. INTER. Indefinitæ quantitates quænam ſunt? RESP. Quæ proferuntur in hunc modum: multum vel paucum: magnum vel paruum: quantitas enim aliqua procul dubio eſt, quæ multa vel pauca, magna vel parua eſſe dicitur. INTER. Suntne hæ proprie quantitates? RESP. Non ſane videntur. INTER. Cur? RESP. Quia quantitatem non ſignificant, ſed potius ad aliquid. INTER. Sed quid? num contraria huiuſmodi ſunt? RESP. Minimè. Sed oppoſita quidem inter ſe ſunt, ſed oppoſita tamen non vt contraria, ſed vt ea quæ ad aliquid ſunt. Quapropter cum ad aliquid ſint, non contraria ſunt, ſed oppoſita. INTER. Quo modo hoc dixiſti? RESP. Quia ex ijs quæ opponuntur, alia vt affirmatio & negatio, alia vt priuatio & habitus, alia vt ad aliquid, alia vt contraria opponi conſueuerunt. Quare quæ ſunt aliquid oppoſita quidem ſunt, ſed non cõtraria. INTER. Magnum & paruum, multum & paucum, nunquid ſunt ad aliquid? RESP. Non ſolum ſunt ad aliquid, ſed abſolute etiam vnumquodq; horum quantitatẽ indefinitam ſignificat. quippe cum & magnum & paruum, & multum & paucum duobus modis dicatur, & abſolute videlicet, & ad aliquid. INTER. Quantitates quæ abſolute ſignificantur, cuiuſmodi ſunt? RESP. Indefinitæ. INTER. Cur indefinitæ? RESP. Propterea quòd magnum quanto magnum, & paruum quanto paruum ſit, præfiniti non poteſt. Sed ſtatim vbi magnum eſſe aliquid dixerit quiſpiam, ad paruum quoddam conſiderandum animus fertur, vt quanto magnum dictum illud ſit, percipere valeat. INTER. Sed cur non ad aliquid tantummodo hæc eſſe dicis: ſed etiam abſolute quantitates eſſe adiungis? RESP. Quia magnum & paruum, multum & paucum præ ſe fert, ꝙ abſolute, & non ad ſe mutuo, reſpiciendo ita dicatur: ſignificat etiam ꝙ ad aliud ſpectet. Iccitco duo eſſe diximus quæ ex ipſis ſignificentur, & abſolutum quicpiam, & ad aliquid.

Magnum & paruum, multum & paucum non eſſe quantitates, ſed ad aliquid.

INTER. Nunquid duarum harum ſignificationum mentionem fecit Ariſtoteles? RESP. Nequaquam. INTER. Sed vtriuſnam? RESP. Eius tantum quæ eſt ad aliquid. atque id comprobare pluribus nititur. INTER? Quęnam prima ratio eſt, quę ad huiuſce rei demonſtrationem ab ipſo ſumitur? RESP. Ab inductione. Nihil enim eſt, quod per ſe magnum vel paruum dicatur: ſed ad aliud omnia referuntur, ſicut ex inductione facile perſpicitur. vt mons paruus dicitur, licet ſi abſolute conſideretur, paruus minime ſit: vbi ad alterum cognatũ quod maius eo ſit, fieri relationem perſpicuum eſt. Contra vero milij granum, quod eſt aliorom fere omnium minimum, ſi ad alterum tamen milij granum, quod minus ſit, comparetur, magnum dici conſueuit. INTER. Sed quid hoc ad demonſtrationem, ꝙ magnum & paruum ad aliquid dicatur, facit? RESP. Quia videlicet, ſi idem vtrunque per ſe ſumeretur, & ad alterum quicpiam cognatum relatio non fieret, nullo modo aut mons paruus, aut milij granum magnum diceretur. INTER. Quo pacto breuiter hoc ratiocinando colligeres? RESP. In hunc modum: Quantitas ad aliquid non dicitur, vt bicubitale, ſuperficies, & cætera. At magnum & paruum ad aliquid dicitur. magnum igitur, & paruum quantitates non ſunt. Item alio modo. Quantitas per ſe dicitur: id quod inductione patet. magnum autem & paruum per ſe non dicitur. non ſunt igitur quantitates magnum & paruum. INTER. Magnum quidem & paruum quantitates non eſſe, ſed ad aliquid, ſatis iam demonſtratum eſt. de multo & pauco idem demonſtrandum reſtat. RESP. Athenis exempli cauſa ſi tria milia hominum ſint, paucos; in pago ſi ſint trecenti, multos eſſe dicimus: cum tamen multo plures ſint Athenis. In domo item quingenti multi habentur: in vrbe etiam ſi multo plures ſint, pauci cẽſentur. Multi & pauci igitur relatio ad alterum fit. Altera argumentatio in hunc modum progreditur: bicubitale, & tricubitale, & duo, & quinque quantitatẽ vnumquodque ſignificat. multum, & paucum ſignificatiua quãtitatis non ſunt: non enim dum dicimus multum, aut paucum numerus quiſpiam ſignificatur: neque etiam dum dicimus magnum aut paruum præfinitam quampiam quantitatẽ exprimimus. Hæc igitur quantitates minime ſunt. INTER. Nunquid aliud habes, quo idem probes? RESP. Habeo. INTER. Quodnam? RESP. Amarum cum dulci contrarium ſit, per ſe & dicitur, & intelligitur. propterea ꝙ quamuis amarum nihil ſit, dulce intelligi per ſe poſsit: & licet dulce non ſit, per ſe amarum percipiatur. Simili modo quoque album & nigrum frigidum & calidum, cum contrarietatem in ſe admittant, prius tamen per ſeſe intelliguntur. At magnum & paruum, multum & pau-

cum per ſe neque dici, neq; intelligi prius poſſunt: ſed vna cum ipſis aliud intelligamus neceſſe eſt, ad quod referantur. Nam magnum neq; dicere, neque animo poſſumus concipere, niſi ad aliquid aliud prius reſpiciamus, cui id comparantes eſſe magnum dicamus. Eodem modo reliqua tria. Quid enim præfinitum intelligamus, dum vel magnum & paruum, vel multum & paucum audimus, dici nõ poteſt. Si igitur quæ contrarietatem habent per ſe primo dicuntur; quatuor vero hæc per ſe primo dici non poſſunt: quatuor hæc inter ſe contraria non ſunt. INTER. Quanam alia argumentatione confirmare idem potes? RESP. Hac. Si magnum & paruum, contraria inter ſe ſunt, quoniã ad magnum præfinire aliquod paruum debemus, & ad paruum item aliquod magnum, ad quod dicatur: idq; eodem tempore euenire poteſt: fiet, vt idem ſibi ipſi eſſe contrarium queat. Non ſunt igitur magnum & paruum contraria. Idem de multo & pauco dicendum eſt. Quod ſi neq; in his contrarietas reperitur, neq; in loco, vt quibuſdam placet; in quantitate nullum erit contrarium. INTER. Nunquid igitur hoc quantitatis proprium eſt? RESP. Minime. Nam & in ſubſtantia contrarietatem nullam ineſſe demonſtratum eſt, & in qualitatibus nonnullis demonſtrabitur. Quare proprium quantitatis id non eſt, etiam ſi omni ineſſe conſpiciatur.

Non ſuſcipere magis & minus quantitatis ſolius non eſſe proprium.

INTER. Dic vero an quantitatis aliquid aliud proprium habeat? RESP. Illud etiam quantitati ineſt, vt neq; magis eſſe, neque minus dicatur. id quod per particularia omnia percurrenti perſpicuum eſt. Linea enim quatenus linea, non eſt magis linea quã alia: neq; ſuperficies magis vel minus ſuperficies eſt, quam alia ſuperficies: neq; corpus quatenus eſt corpus, neque locus quatenus locus, neq; numerus quatenus numerus, neq; tempus quatenus tempus. Vnde quantitatem neq; magis ſuſcipere, neq; minus cõſtat. INTER. Eſtne hoc quãtitatis proprium? RESP. Nequaquam. Non enim ſoli ipſi hoc ineſt, etiam ſi omni. quippe cum ſubſtantiam quoque nihilo magis alteram altera eſſe ſubſtantiam demonſtratum ſit.

Quod æqualis vel inæqualis dicatur, proprium quantitatis eſſe.

INTER. Sed quid proprium ſubſtantiæ eſt? RESP. Quod æqualis dicatur, vel inæqualis: linea ſiquidem lineæ, & corpus corpori, & ſuperficies ſuperficiei, vel æqualis eſt, vel inæqualis. INTER. At cum album quiſpiam albo alicui æquale eſſe dicit, quo pacto id dicit? RESP. Improprie quidem. abutitur enim verbo æqualis pro ſimili. INTER. Sed homo homini æqualis, & turris turri cum non quantitas, ſed ſubſtantia ſit, quo modo dicitur? RESP. Ex accidenti. INTER. Quo pacto ex accidenti? RESP. Quia non quatenus ſubſtantia eſt, ſed qua tenus magnitudinem habet, æqualis dici conſueuit. Nam dimenſiones & diſtantię quæ vocantur, quantitates ſunt, quæ primo circa ſubſtantiam noſtram exiſtant: quæ longitudo, & latitudo, & altitudo ſunt.

DE IIS QVAE SVNT ad aliquid.

Cur poſt quantitatem primo ſubſequantur.

INTERROGATIO.

POſt quantitatem quodnam deinceps prædicamentum ſubſequitur? RESP. Eorum quæ ſunt ad aliquid. INTER. Qua de cauſa id potius, quã qualitas? RESP. Quia ſtatim vbi longitudo, latitudo, & profunditas præceſſit, maius & minus exiſtit: id quod ad aliquid eſt. Iccirco poſt quantitatem ſtatim eorum meminit, quæ ſunt ad aliquid. Necnõ eanrob cauſam quoque, quod in quantitate eorum fecerat mentionem quæ ſunt ad aliquid. Vnde vt perſpicuum nobis magis faceret, quo pacto magnũ & paruum, multum & paucum dicerentur, neceſſe fuit, vt quænam eſſent ad aliquid, deinceps ſtatim doceret.

Quænam ſint aliquid.

INTER. Quænam igitur ſunt ad aliquid? RESP. Diffinitionem eorum quæ ſit maxime generalis, aſſignare non poſſumus, quemadmodum neque in alijs: notionem tamen quandam eorum colligere licet: id quod ipſe etiam Ariſtoteles facit, cum ea eſſe ad aliquid, inquit, quæcunq; ea ipſa quæ ſunt, eſſe aliorum, vel quocunq; alio modo ad aliud dicuntur. INTER. Quidnam ex hac aſſignatione explicare nobis vult? RESP. Primum, hæc quæ ad aliquid ſunt, in multitudine conſiderari, quaſi non vnum ſit, ſed plura quæ ad aliquid dicuntur. Nam licet vnum etiam ſit ex ijs quæ ad aliquid ſunt, nõ tamen id ad aliquid recte dici poſſet. Sicut enim nõ recte diceres eius quod inter ſe eſt, ſed eorum quæ ſunt inter ſe: ita neq; eius quod eſt ad aliquid, ſed eorum quę ſunt aliquid dici debet. Hac de cauſa & de quantitate & de ſubſtantia ſingulari numero, de ijs vero quæ ſunt ad aliquid in multitudinis numero dixit, in hunc modum: Ad aliquid autem ea dicuntur, &c. Præterea Platonica eſſe hæc deſcriptio dicitur, quam procedendo poſtea corrigit.

Non omnia ad aliquid ad eundem caſum dici, immo aliqua ne ad caſum quidem vllum dicuntur

INTER. Quid ſibi vult quod adiunxit; vel quocunque alio modo ad aliud dicuntur? RESP. Ex eo quòd inquit, ea ad aliquid dici quæ ipſa ea quæ ſunt, aliorum dicuntur, ea quæ ſunt ad aliquid, non eſſe abſoluta, ſed ad aliud aliquid reſpicere ſignificat: quorum nonnulla aliorum dicãtur ad eundem caſum vtraq;: quædam ad alium atq; alium: alia ne ad caſum quidẽ vllum dici conſueuerint. INTER. Sed deinceps quid ſubiungit? RESP. Vel quocunque alio modo ad aliud. INTER. Exemplis quod dixiſti, declara. RESP. Ad eundem caſum dicuntur pater filij, & filius patris. A quo enim fit relatio, id in recto: ad quod fit, in genitiuo caſu id in vtriuſq; ponitur. Hæc igitur, atq; huiuſmodi in caſibus ijſdem conueniunt. Senſio autem ſenſibilis ſenſio cũ à recto ad genitiuum dicatur, à recto poſtea ad ablatiuũ non ad genitiuum fit reciprocatio: ſenſibile enim ſenſione ſenſibile eſſe dicimus.

In quibus immutatos fuiſſe caſus perſpicuum eſt. magnum licet ad paruum dicatur, non tamen neque magnum parui magnum, neque paruum magni paruum dici poteſt. Sed intellectione quidem ad aliquid dici percipitur, non tamen vlla caſuum prolatione exprimi conſueuit. Hæc igitur ſunt quæ quocunque alio modo ad aliud ſeſe habent, ſed non ita, vt quemadmodum alia ad caſum aliquem dici valeant. Omnia autem hæc ea ipſa quæ ſunt, non per ſe, ſed aliorum quorundam dicuntur. INTER. Sed quænam exempla Ariſtoteles ipſe adduxit? RESP. Maius minoris maius, & minus maioris minus dici: & item duplum dimidij duplum, & dimidium dupli dimidium. præterea habitus, inquit, diſpoſitio, ſenſio, ſcientia. Omnia enim hæc ea ipſa quæ ſunt, aliorum eſſe dicuntur. Non tamen eodem caſu omnia reciprocantur. Scientia enim ſcibilis ſcientia, & ſenſio ſenſibilis ſenſio dicitur. non tamen ſcibile ſcientiæ ſcibile, aut ſenſibile ſenſionis ſenſibile: ſed ſcientia ſcibile, & ſenſione ſenſibile. Simili modo quoque cum habitus rei habitu perceptæ habitus dicatur: res autem habitu percepta non ipſius habitus, ſed habitu percepta res dicitur. Item poſitio poſitæ rei poſitio, poſita vero res poſitione poſita. Hæc igitur ea ipſa quæ ſunt, eſſe aliorum dicuntur. INTER. At eorum quænam affert exempla quæ quocunque alio modo ad aliud dicuntur? RESP. Ipſe id planum facit, cum enim dixerit, vel quocunque alio modo ad aliud, ſubiungens, mons, inquit, magnus dicitur. Ad paruum enim montem comparatus proculdubio magnus appellatur: non tamen caſu aliquo id fit. quippe cum neque magnum parui magnum, neque paruum magni paruum dicatur. Sed maius tantum minoris maius, & minus maioris minus.

Differentia eorum quæ ad eundem caſum dicuntur.

INTER. Eorum vero quæ ad eundem caſum dicuntur, quænam eſt differentia? RESP. Ea ſane quod alia ſunt, quæ eodem nomine, alia quæ diuerſo vtuntur. INTER. Quænam ſunt quæ eodem nomine vtuntur? RESP. Cuiuſmodi ſunt, ſimile, æquale, diſſimile, inæquale. ſimile ſiquidem hoc illi eſſe, & alterum alteri dicimus: & diſſimile eodem modo, & æquale & inæquale. INTER. Quæ non eodem nomine, ſed caſu eodem vtantur, ſubiunge. RESP. Pater & filius: ſicut enim pater filij pater, ſic filius patris filius dicitur. Species quoque poſitionis ad aliquid ſunt. Nam ſi poſitio eſt ad aliquid, ſpecies quoque eius eſſe ad aliquid neceſſe eſt. RESP. Quænam ſunt poſitionis ſpecies? RESP. Recubitus, ſtatio, ſeſſio. quippe cum recubitus recumbentis recubitus: & recumbens recubitu recumbens ſit: & ſtatio ſtantis ſimili modo ſtatio ſit, & ſtans ſtatione ſtare dicatur: ſeſſio item ſedentis ſit ſeſſio, & ſedens ſeſſione ſedens ſit.

Cur recumbere, ſtare, & ſedere ad aliquid non ſint.

INTER. Nunquid vero quia recubitus, & ſtatio, & ſeſſio ad aliquid ſunt, recumbere etiam, & ſtare, & ſedere eſſe ad aliquid dicentur? RESP. Nullo modo. INTER. Qua de cauſa? RESP. Quia poſitio & ſpecies eius ad aliquid ſunt: hæc vero neque poſitiones, neque poſitionum ſpecies habentur: ſed à ſpeciebus poſitionis enumeratis ſunt denominatiua. Nullum autem denominatiuum cum eo idem eſt à quo denominatur: non enim grammaticus idem eſt quod grammatica. Nam mulier cũ à grammatica dicitur grammatica, id denominatiuum non eſt, ſed æquiuocum, vt iam ſuperius fuit declaratum. INTER. Sed quid? nõne ſedere quodam modo ad ſedẽtem reſpicit? RESP. Reſpicit quidem, ſed id ipſi accidit. ex eo autem quod accidit, ad aliquid dicendum propterea non eſt.

In quibus ex ijs quæ ſunt ad aliquid, ſit contrarietas, & in quibus non.

INTER. Sicut vero in ſubſtantia & quãtitate dum proprium inquireres, nunquid habere contrarium aut non habere eorum eſſet proprium, indagaſti, & demum non eſſe demonſtraſti: ita hic quoque idem effice. RESP. In ijs quæ ſunt ad aliquid, quandam eſſe contrarietatem aſſero. INTER. Id demonſtra. RESP. Virtus vitio contraria eſt. virtus autem & vitium ſunt ad aliquid. Nam cum omnem habitum ad aliquid eſſe dictum ſit, quatenus cuiuſdam eſt habitus: virtus quoque & vitium quia ſunt habitus, ad aliquid etiam ipſa erunt. virtus ſiquidem alicuius eſt habitus, & ſimili modo vitium. INTER. Sed quo pacto fieri id poteſt, cum virtus & vitium qualitates ſint? Nam habitus etiam ipſos qualitates eſſe dicit. RESP. Sed nihil vetat, quo minus vna & eadem res alio atque alio modo ſumpta in plura prædicamenta poſſit referri. Quemadmodum qualitas, quatenus eos quales reddit qui eius ſunt participes, eſt è prædicamento qualitatis: quatenus vero cuiuſdam eſt qualitas, eſt enim qualis, ex ijs eſt quæ ſunt ad aliquid. Abſque autem alio prędicamento excogitare non licet quidpiam quod per ſe ad aliquid ſit. Vnde etiam fit, vt quæ ſunt ad aliquid, ſi in prædicamento alio reperiantur quod contrarietatem admittat, ipſa etiam eandem ſuſcipiant: ſi in prædicamento ſint, in quo non ſit contrarietas, neque ipſa admittere eam poſſint. Exempli cauſa quia qualitas cõtrarietatem admittit, virtus enim vitio contraria eſt: ea quæ ſunt ad aliquid, quæ in qualitate reperientur, etiam ipſa contrarietatem habebunt. Quia vero ſubſtantia quatenus eſt ſubſtantia, contrarietatem nullam admittit, Socrates autem eſt, & quælibet alia ſubſtantia quæ patri vel filio, domino vel ſeruo ſubijcitur: neque his quæ ad aliquid ſunt, quicquid contrarium erit. Neque duplo quod quantitati ſubijcitur, contrarium aliquid eſt. quid enim fieri poteſt, vt duo vni, aut quatuor duobus contraria ſint? Sed neque dimidio eandem ob cauſam contrarium eſt quicpiam. Quapropter admittere contrarietatem proprium ijs quæ ſunt ad aliquid, eſſe nullo modo poteſt. INTER. Cur? RESP. Quia neque omnibus ineſt, neque ſolis.

Magis & minus non omnia quæ ſunt ad aliquid, admittunt.

INTERROGATIO. Quid? ea quæ ſunt ad aliquid, nonne id admittunt, vt magis & minus dicantur?

RESP.

RESP. Admittunt quidem, ſed non omnia. INTSR. Quo pacto admittunt? RESP. Simile enim & ęquale magis vel minus alterum altero dicimus. Simile vero & æquale ad aliquid ſunt. INTSR. Si quantitas non admittit, vt magis & minus dicatur, æquale vero & inęquale admittit: qua ratione fieri id poteſt, vt ęquale & inæquale proprium quanritatis ſit? RESP. Fieri id ſane non poſſet, ſi quatenus eſſet quantitas, magis & minus admitteret. Sed quæ accidunt quantitati, vt magis & minus admittant, nihil abſurdi in ſe habet. Quemadmodum etiam in ſubſtantia ſit. ipſa enim contrarietatem nō admittit. nihil tamen obſtat, quin ei accidat, vt contrariorum vicisſim eſſe ſuſceptrix queat. Ita hic aliud eſt quātitas, aliud proprium quantitatis. proprium ſiquidem eius qualitas eſt, quæ eſt affectio quædam ſubſtantialis quantitatis. at affectiones & qualitates admittunt id vt magis & minus dicantur. æquale igitur & inæquale idem etiam admittet, licet quantitati id minime conueniat. INTER. Sed ſi æquale & inæquale affectiones ſunt quantitatis, quo pacto eſſe ad aliquid poſſunt? RESP. Quia æquale æquali æquale, & ſimili modo inæquale inæquali inæquale eſſe dicitur: ipſum enim id quod ſunt, alterius dicuntur. INTER. Nunquid omnia quæ ſunt ad aliquid, magis & minus admittunt? RESP. Minime. Neque enim duplum magis aut minus aliquo alio duplum, neque dimidium magis aut minus dimidium dici poteſt.

Proprium eorum quæ ſunt ad aliquid, dici ad ea quæ reciprocantur.

INTER. Quodnam igitur proprium eſt ijs quæ ſunt ad aliquid, in eo ꝙ ad aliquid ſunt? RSSP. Quod dicuntur ad ea quæ reciprocantur, tā prima ad ſecunda, quam ſecunda ad ptima. exempli cauſa, dicatur pater primus, & filius ſecundus, & ſit pater filij pater. in his fit reciprocatio, ſi filium anteponamus, & dicatur filius, patris filius. INTSR. Nunquid omnia ita ſeſe habent? RESP. Omnla quidem, ſed intellectione omnia, oon pronunciatione. Nam alia ad eoſdem caſus cum ijs quæ prima dicuntur, reciprocantur, vt pater, filij pater: & filius patris filius: in vtriuſq; enim ad genitum caſum facta pronunciatio eſt. Alia non ad eoſdem caſus reciprocantur, vt iam demonſtrauit. ſenſio enim ſenſibilis rei ſenſio ad genitiuum caſum dicitur. ſenſibilis vero res ſenſione ſenſibilis ad ablatiuum reciprocatur. Alia ſunt, quæ nihil habent ad quod pronunciatione posſint referri: quippe cum neq; magnum parui magnum, neque paruum magni paruum dicatur. Sed hæc dicta ſatis ſuperius ſunt.

Accommodate faciendam attributionem, vt reciprocatio fieri omnium poſſit.

INTSR. Nunquid hoc ita vt forte incidit, fieri poteſt? RESP. Nequaquam. INTSR. Sed quid obſeruandum eſt? RESP. Vt accommodate fiat attributio ad id, ad quod asſignatur. INTER. Quidnam illud eſt? RESP. Verbi cauſa, ſi pennam auis pennam eſſe dicamus, vere quidem dicimus, ſed non accommodare tamen. Iccirco fieri reciprocatio nō poterit. Non .n. autem pennę dicere poſſumus. In cauſa autem eſt non qnia nō reciprocatur, ſed quia à principio nō accommodate fuit asſignatum. Penna ſiquidem, non quatenus eſt auis, penna eſſe dicitur, ſed quatenus eſt rei pennatæ. Ideo ſi ita asſignemus, & pennam pennatæ rei eſſe pennam dicamus, reciprocatio optime fit. nam pennata res penna pennata eſſe dicitur: quippe cum multorum aliorum pennæ ſint, quæ non ſunt aues, vt aprum, veſperarum, locuſtarum, & cæterorum id genus.

Quo pacto nomina fingenda, ſi deſint, vt accommodate fieri attributio poſſit.

INTSR. In omnibus ne nomina in vſu repetientur, ad quæ attributionem eorum quæ ſunt ad aliquid, faciamus? RESP. Minime. INTSR. Quid igitur erit faciendum? RESP. In quibus nomina non ſunt, in ijs nos, inquit, accommodata inueniemus, ac fingemus. INTER. Quo pacto fingemus? RESP. A primis ſecunda faciemus nomina fingendo. Verbi cauſa, caput eſt quod dicitur. Id nos ſi animali asſignemus, & caput animalis caput dicamus, errabimus: quippe cū multa ſint animalia, quæ caput non habeant, vt ſunt oſtrea, cancri, & ſimilia. Quo circa ſi ita asſignemus, caput animalis caput, non vera erit reciprocatio. nam animal capite eſſe animal dici noo poteſt. eo ꝙ, vt iam dixi, multa animalia ſint, quæ capite careant. INTER. Quo pacto igitur faciendum eſt? RESP. A capite denominatiuum dicendum eſt, capitatum. atque ita fiet, vt reciprocetur. Caput enim capitati caput: & capitatum capire capitatum dicetur. Simili modo quoq; in gubernaculo eſt faciendum. Si enim dicamus gubernaculum nauigij gubernaculum, nō in omnibus congruet: propterea ꝙ multa nauigia ſunt, quæ gubernaculo minime regantur: vt ſunt parua, quæ remis tantum aguntur. Iccirco fieri reciprocatio non poterit. Nauigium enim gubernaculo nauigium eſſe, verum non eſt. Sed ſi à gubernaculo denominatiuum nomen fecerimus gubernaculatum, vera euadet oratio, cum dixerimus gubernaculum gubernaculatæ rei gubernaculum: & reciprocatio optime efficietur. gubernaculatum enim gubernaculo gubernacularum eſt. Nō abſolute igitur dicendum eſt, omnia quæ ſunt ad aliquid, ad ea dici quæ reciprocentur. INTER. Sed quid adiungendum eſt? RESP. Illud proculdubio: ſi accommodate facta asſignatio fuerit.

Quid obſeruandum in aſſignatione accommodate facienda.

INTER. Quidnam aliud huiuſce rei præterea argumentum facit? RESP. Quod ſi non accommodate fiat asſignatio, nihil ne eorum quidem quæ ſine dubio ad ea dicuntur quę reciprocantur, nominaque in vſu habent, poterit reciprocari. Vt ſeruus & dominus. ſerui enim dominus dicitur. at ſi non ad dominum dici ſeruum quiſpiam ſumat, ſed ad alium, puta bipedem, aut hominem, aut quodlibet aliud huiuſmodi: reciprocatio non fiet. vt enim ſtatuamus ſeruum hominis ſeruum dici: hominem tamen ſerui hominem dicere non licebit. INTER. Quodnam aliud einſdem rei argumentum affers? RSSP. Quod ſi accommodate facta asſignatio eius ſit, ad quod dicitur, ſi omnia alia detrahnutur, q̄ accidūt, ſolumq; id ad qđ facta aſ-

ſignatio eſt, relinquatur, ſemper ad id dicetur. Vt puta ſeruus ad dominum dicitur. Si igitur bipedē, ſcientiæ capacem, mortalem, hominem, cæteraque huiuſmodi auferas, ita vt nihil aliud remanear q̃ dominus: ſeruus ad dominum dicetur. Econtrario vero ſi reliquis omnibus ſeruatis dominū detrahas, etiā ſeruum ſimili modo detraxeris: quamuis homo, & bipes, & animal rationale mortale relinquatur. Si enim dominus non fuerit, ad nihil ex alijs quæ reſtāt, dici accommodate ſeruus poteſt. Idem de aui eſt dicendum. Nā ſi pennatum ab ea detraxeris, neq; penna quidem eſſe ad aliquid poterit, cum pennatum in rerum natura nihil ſit. INTER. Quidnam ex hoc conſequitur? RESP. Illud proculdubio: ꝙ ad ea aſsignare debemus, ad quæ accommodate dicitur quodlibet. & ſi nomen poſitum eſt, eo eſt vtendum: ſin minus, fingendum aliquod eſt, ad quod accommodate referre valeamus. Si enim ita aſsignauerimus, perſpicuum eſt fore, vt omnia ad ea dicantur, quæ admittere reciprocationem queant. INTER. Cur id conſequitur? RESP. Quia oportet, vt ea quæ reciprocantur, æqualia ita inter ſe ſint, vt neq; excedant, neq; deficiant. Quando enim alterum excedit, vt penna auem, vel alterum deficit, vt gubernaculum à nauigio, vt reciprocentur, fieri nullo modo poteſt: niſi fuerint inter ſeſe adæquata: id quod fit, ſi æquale nomen vel reperias, vel fingas.

Quæ ſunt ad aliquid, ſimul natura ſunt.

INTER. Quia ſatis iam declaraſti quæ ſunt ad aliquid. ad ea dici quę reciprocentur, ſi accommodate ad ea quiſpiam aſsignet, ad quæ dicuntur: Quidnā aliud proprium ſit horum quæ ſunt ad aliquid, expone. RESP. Eſt etiā illud, vt ſimul natura ſint. INTER. Doce quo pacto. RESP. Ipſe quidem procedendo de ijs quę ſimul ſunt, diſſeret, quotq; modis dicantur, declarabit: quorum vnus is modus eſt, cum ſimul natura eſſe aliqua dicuntur. id quod ineſſe ijs quæ ſunt ad aliquid, affirmat. INTER. Sed quænam hæc ſunt, quæ ſimul eſſe inquis? RESP. Ea quæ ſeſe mutuo ſimul & introducunt, & perimunt. Quotieſcunq; enim aliqua ſimul ſeſe mutuo & tollunt, & ſtatuunt, ſimul natura ea ſunt. INTER. Apertius quod inquis, explica. RESP. Pater ſimul cum filio eſt pater. cum eo ſiquidem eſſentiam ſuam habet, & tunc efficitur pater. vnuſquiſque, cum filius ipſi naſcitur. Simul igitur ſecum & pater filium, & filius parrē introducit. & econtrario ſi filius non ſit, non erit pater: & ſi non ſit pater, non erit filius. Quia igitur pater & filius ſeſe mutuo introducunt, & ſi alter tollitur, alter quoq; intereat, neceſſe eſt: ſimul hæc natura ſunt. Omnia autem quæ ſunt ad aliquid, eſſe eiuſmodi videntur, vt ſeſe mutuo & introducant, quæcunque ea ipſa quæ ſunt, eſſe aliorum dicuntur, & interimant. Ea igitur ſimul natuta ſunt.

De prioribus & poſterioribus natura.

INTER. Sed quia quænam ſint priora, & quæ poſteriora, intra quæ ea exiſtere intelliguntur quæ ſunt ſimul, quænam ſint priora, & quę poſteriora, intra quę ea exiſtere intelliguntur quæ ſunt ſimul, ſcire nobis neceſſe eſt: quænam priora, & quæ poſteriora ſint, expone. RESP. Sed de his quoq; ipſe Ariſtoteles latius poſtea docebit. nūc tamen nos etiam nonnulla dicemus, præſertim cum ipſe etiam ad contemplationem eorum quæ ſunt ad aliquid, vſurus ipſe ſit. INTER. Quænam igitur priora, & quæ poſteriora ſint, explica. RESP. Multæ quidem & priorum & poſteriorum differentiæ ſunt. nam multis modis hæc quoq; dicuntur: ſed is qui nunc quæritur, eiuſmodi eſt. prius illud dicimus, quod cum ſimul perimat, ipſum ſimul non tollitur. Verbi gratia, vnitas dualitate eſt prior: propterea ꝙ ſi ipſa tollatur, ſimul tollit etiā dualitatem: ſi vero dualitas ſublata ſit, vnitas ſimul nō perimitur. Quoniam igitur vnitas ſimul deſtruit, & non ſimul deſtruitur, vnitas prior dualitate eſt exiſtimanda. Ac quātum quidem ad ſublationem attinet, quod tollit, quam quod non tollit, prius eſt: quantum ad exiſtendi conſequutionem, contrario modo res ſeſe habet. Eo enim quod ſi ſit, aliud eſſe neceſſe non eſt, poſterius illud eſt, quod ſi ſit, eſſe aliud neceſſe eſt. nam ſi dualitas ſit, vnitatem eſſe eſt neceſſe: ſi vero ſit vnitas, nulla eſt neceſsitas, vt dualitas ſit. Cū igitur duo ſunt, & ſi alterum ſit, alterum eſſe neceſſe non eſt: ſi vero ſit alterum, neceſſe omnino eſt, vt alterum ſit: prius illud eſt ex quo alterū minime ſequitur. Sicut euenit in ſubſtantia & accidente. Si enim ſit accidens, neceſſe eſt vt ſit ſubſtantia: ſi autem ſit ſubſtantia, nihil eſt neceſſe, vt accidēs ſit. prior igitur eſt ſubſtantia quam accidens. Quare tollendi cōtrario modo ſeſe habet, quam exiſtendi conſequutio. Quod enim ſimul tollit, & non ſimul tollitur, prius eſt: Quod vero ſimul inducit, & non ſimul inducitur, eſt poſterius.

De ſcientia & ſcibili, ſenſu & ſenſibili, quòd ſimul natura ſint.

INTER. Nunquid vero omnia quæ ſunt ad aliquid, ſimul naturę ſunt? RESP. Re vera quidem omnia, licet non omnia quibuſdam videātur, ex ijs quæ probabili modo diſputat Ariſtoteles. INTER. Quid dicas, apertius explica. RESP. Cum Ariſtoteles ex ijs eſſe ſcientiam & ſenſum ſtatuat, quæ ſunt ad aliquid, ſcientia, inquit, ſcibilis rei ſcientia, & ſcibile ſcientia ſcibile eſt: & itē ſenſum ſenſibilis rei ſenſum, & ſenſibile ſenſu ſenſibile eſſe ait. At ſi quis & ſcientiā & ſenſum eſſe ad aliqd cōceſſerit, proculdubio is neq; ſcientiam ſimul cum ſcibili, neq; ſenſum ſimul cum ſenſibili eſſe affirmabit. Nam ſi ea ſunt ſimul, quæ ſimul ſeſe mutuo & introducunt, & perimunt: ſenſibile autem non inducit ſenſum, neq; ſcibile ſcientiam: nec ſi tollatur ſcientia aut ſenſus, ſcibile aut ſenſibile prorſus tollitur: non igitur neq; ſcientia & ſcibile, neq; ſenſus & ſenſibile ſimul eſſe dicenda ſunt. INTER. At ſi non ſunt ſimul, quo modo ſeſe habent? RESP. Alia priora, alia poſteriora proculdubio ſunt. INTER. Quo pacto non ſint ſimul, oſtende. Fortaſſe enim ex eo ꝙ neceſſe eſt, vt ſimul non ſint, quænam ex ipſis priora, & quæ ſint poſteriora, perſpicuum fiet. RESP. Senſibile & ſcibile, ſi ſcientia & ſenſus è medio tollatur, reſtat. ſi vero ſenſibile & ſcibile ſublatum ſit, remanere amplius, neq; ſcientia neq; ſenſus poteſt. Nō ſunt igitur ſimul neq; ſenſibile & ſenſus, neq; ſcibile & ſciētia: ſed prius ſenſibile quam ſenſus, & ſcibile quam ſcientia eſt. INTER. Sed quo pacto fit, vt ſi non ſit

ſcientia

ſcientia ſit tamen ſcibile, & ſi non ſit ſenſus, ſenſibile tamen remaneat: econtrario vero cum eſt ſcibile, & ſenſibile, non prorſus etiam & ſcientia & ſenſus exiſtat? RESP. Cum admodum infantes eramus, nullam alicuius rei ſcientiam habebamus: vt autem ſcibilia ſemper nō ſint, fieri nullo pacto poteſt. neque:n. ea ſcientia vlla eruditi potuiſſemus percipere, ſi prius non extitiſſent. Adde ꝙ ſi animalia omnia prorſus interirent, quemadmodum in deſlagratione vniuerſi futurum eſſe Stoici aſſerunt, ſenſus omnis tolleretur, & ſenſibile tamen adhuc remaneret. ignis enim proculdubio teſtabit. Quin etiam mathematicas ſcientias ferunt ſero ad Græcos deueniſſe, cuiuſmodi eſt geometria, arithmetica, aſtronomia: cum tñ ante etiã q̃ Græci eas ſcirent, ſcibiles omnino eſſent. INTER. At ſi nemo eſſet qui vacare ſtudio ſcientiarum vellet, & propterea geometriæ ſcientia interiret, nunquid propterea geometricæ etiam res ipſæ nullæ eſſent. RESP. Minime. Nam etiam in muſica antiquitus concentum ex dieſis interuallo muſici audiebant. poſtea vero neglecta harmonica modulatione, in qua dieſis interuallum conſonabat, ſenſus huiuſcemodi concentus non amplius extitit: & tamen in rerum natura ſenſibile hoc interuallum adhuc ſupereſſe perſpicuũ eſt: licet eius ſenſus iam defecerit. Ariſtoteles vero in huiuſce rei teſtimonium quadraturæ circuli meminit. Eſt autem hoc, quod in quæſtionem apud veteres veniebat: an quemadmodum in aliis figuris euenit, vt tantum ſpatium, quantum circulus, complectantur: ita in quadrato quoq; efficiatur. Atq; eſſe quidem quædam demonſtratio videtur, qua quadrata figura non ſecus atq; aliæ, circulo circunſcribi queat: nondum tamen inuenta eſt: vel ſi nunc eſt inuenta, vt nonnulli dicunt, Ariſtotelis tempore nondum erat. Quare licet ſcibile eſſet, quadratum ſpatium circulo poſſe cõprehendi: nõdum tamen erat inuentum. Nam defectuum quoq; ſolis & lunæ cognitio & prædictio nunc eſt: cũ ante Thaletem nondum eſſet, quamuis ſciri poſſet. Sed ſcibile quidem ſublatum, tollit ſcientiam. at ſi ſcientia ſublata ſit, ſcibile tamen minime tollitur. prius igitur ſcibile, quam ſcientia eſt. & cum ſint ad aliquid, ſimul non ſunt. Quare non in omnibus quæ ſunt ad aliquid, illud ineſt, vt ſimul natura ſint: atq; idcirco neq; proprium eorum erit. INTER. Nunquid ita res vere ſeſe habet? RESP. Nequaquã. Neq; enim ſenſibile quatenus eſt ſenſibile, manet, aut eſt, niſi etiã ſenſus eius ſit: neq; ſcibile, quatenus ſcibile, remanet, aut eſt, niſi eius quoq; extet ſcientia. Nam ſi ſcientia non ſit, poteſtate tantum erit ſcibile, non actu. Quod ſi poteſtate eſt ſcibile, quia eius eſſe ſcientia poſſit: poteſtate etiã erit ſcientia, quia ſimili modo eſſe eius poſſit. Sed conſiderandum tamen eſt, nunquid etiam ſi alicuius ſcibilis ſcientia apud homines non ſit, in natura tamen rerum omnium ſcibilium ſcientiam eſſe exiſtimandum videatur: ex mente videlicet æterna, quæ omnia quæ ſunt, cognoſcit: vnde multorũ ſcientia in homines identidem deſcendit. Ita fieret, vt ſi eſt ſenſibile eius quoq; vniuerſalis ſenſus eſſet. & ſi eſt ſcibile, ſcientia eius vniuerſalis eodẽ modo extaret. Atq; hoc pacto ſimul erũt omnia quę ſunt ad aliqd. INTER. Age vero cum Ariſtoteles dixerit: plerunq; enim rerum quæ prius ſunt, ſcientiam acquirimus: nam in paucis, aut nullis ſcientiã ſimul cum ſcibili fieri videre quiſpiam poſſet: in quibuſnam rebus ſcientia ſimul exiſtit? RESP. In figmentis quidem. ſimul enim atq; confinxit ſibi chimæram quiſpiam, & ſcientia chimæræ, & figmentum eodem tempore exiſtit. Et qui literas primus docuit, vna cum ſcientia literarum literas ipſas quoq; introduxit. Qui item picturam inuenit, eodem modo vna cum pictura imagines protulit. INTER. Cur addidit Ariſtoteles, aut nullis? RESP. Quia fortaſſe etiam hæc in rerum natura erant, & nos poſtea ſcientias eorum deprehendimus. INTER. Sed ſi ſenſus non ſit, quo pacto ſenſibile etiam non eſſe dices? RESP. Quia ſi ſenſus non ſit, mel quidem erit guſtabile, ſed ſenſibile non erit: color item erit, ſed non viſibilis, ſi viſus ſublatus ſit.

Ex data diffinitione eorum quæ ſunt ad aliquid, quæ abſurditas ſequatur.

INTER. Sed quænam deinceps Ariſtot. diſſerit? RESP. Si data hac quaſi diffinitione ea quæ ſunt ad aliquid, aſſignentur, fore, vt aliquæ ſubſtantię ad aliquid etiam ipſæ ſint. INTER. Cur quaſi diffinitionem, & non diffinitionem abſolute dixiſti? & quænam eſt hęc quaſi diffinitio eorum quæ ſunt ad aliquid? RESP. Quaſi diffinitionem dixi, propterea ꝙ ſupremorum aſſignare diffinitionem non licet. ſuprema autem genera ſunt, quæ in prædicamenta rediguntur. Quaſi diffinitio vero eorum quæ ſunt ad aliquid, aſſignata hæc eſt: ꝙ quę ſunt ad aliquid, ea ſunt quę ea ipſa quæ ſunt, eſſe aliorum dicuntur. iuxta igitur hanc deſcriptionẽ aliquæ ſubſtantiæ ad aliquid eſſe viderentur. INTER. Quid abſurdi in ſe id haberet? RESP. Illud ſane, ꝙ quę ſunt ad aliquid, accidentia ſunt: ſubſtantia vero accidens nullo modo eſt. Quod ſi aliquæ ſubſtantiæ in eo quod ſunt ſubſtantię, ad aliquid ſint, ſubſtantia quatenus eſt ſubſtantia, accidens erit. INTER. Quo pacto id demonſtrabis? RSSP. Nam ſi quæ ſunt ad aliquid, eiuſmodi ſunt vt ad aliquid aliud dicantur, manus vero hominis ad aliquid aliud dicitur, manus ad aliquid proculdubio erit. Simili modo & pes, & oculus, & alię partes ex quibus vnuſquiſq; noſtrum cõſtat. INTER. Quam abſurditatem id affert? RESP. Quod ſi ſubſtantiarum partes non ſunt ſubſtantiæ, totum etiam non erit. Quo quid eſſe abſurdius poſſit, non video. Vel igitur diffinitio iam data corrigenda eſt: vel ſi eam quaſi bene ſeſe habeat, admittamus, nullam ſubſtantiam eſſe ad aliquid aſſerere difficile eſt.

Ex aſſignata diffinitione fieri non poſſe quin ſubſtantia aliqua ſit ad aliquid.

INTER. Quo pacto vero ex aſſignatione eorum quæ ſunt ad aliquid, aliquam ſubſtantiam ad aliquid eſſe demonſtrabis? RSSP. Si ſubſtantias in hunc modum diuiſero. Dicam enim, vel indiuiduam ſubſtantiam, vel partes eius, vel communem hoc eſt genera & ſpecies ſubſtãtiarum, vel partes generum & ſpecierum ad aliquid dici, vel nullam ex ipſis aſſerendũ eſſe. Ac de primis quidẽ ſubſtantijs, hoc eſt indiuiduis non poſſe dici, ꝙ aliqua ex ipſis ad aliquid ſit, difficile non eſt demonſtrare. Socrates enim alicuius quidã Socrates non dicitur. Nam ſi quis aſſerere contentioſe velit Dei eſſe Socratem poſſe dici, is cogetur reciprocare, & dicere Deum quoque Socratis Deum eſſe,

quod abſurdum eſt. erit enim etiam lapidum, & quarumcunq; ſubſtantiarum, non rationalium tantum animalium Deus. Adde ꝙ vt poſſeſſiones particulares ſubſtantiæ Dei eſſe dicerentur. Hic vero nobis nõ eſt quæſtio, an ſubſtantię vt poſſeſſiones aliquorum ſint; ſed an ſubſtantiæ vt ſubſtantiæ, eſſe aliquorum dicantur. id quod de indiuiduis ſubſtantijs probari nullo modo licet. Sed neq; de partibus indiuiduarum ſubſtantiarum demonſtrari id poteſt. Neque enim alicuius manum eſſe alicuius quandam manum dicimus, ſed abſolute alicuius manum: cum caput quoq; alicuius caput, non alicuius quoddam caput dicamus. INTER. Neq; ſubſtantias indiuiduas, neq; earum partes dici ad aliquid poſſe, ſatis declaratum nunc a te eſt. Reſtat vt de ſecundis ſubſtantijs, earumq; partibus idem demonſtres. RESP. In ſecundis ſubſtantijs idem eſt. homo enim qui communiter prædicatur, alicuius homo minime dicitur: neque bos, alicuius bos, neq; lignum alicuius lignum: ſed ſi modo dicitur, poſſeſſio alicuius dici conſueuit. Diuerſum autem eſſe hominem, aut bouem, aut lignum, & poſſeſſionem eſſe perſpicuũ eſt. INTER. Nullam etiam ex his ſubſtantijs eſſe ad aliquid conſtat. Sed nullam etiam ex earum partibus eſſe iam demonſtra. RESP. Id ſane non poteſt. INTER. Cur? RESP. Quia caput alicuius eſſe caput, ſicut gubernaculum alicuius eſſe gubernaculum negari non poteſt. Quocirca caput dum communiter dicitur, alicuius caput, hoc eſt capitatæ rei: & manus item manuatæ, vt ita dicam, rei manus erit. Quod ſi ad aliquid ea ſunt, quæ ea quę ſunt, aliorum dicuntur: omnes ſecundarum ſubſtantiarum partes, cum aliorum dicãtur, ad aliquid proculdubio erunt: quippe cum caput eius eſſe dicatur, quod habet caput, & manus, & oculus, & naſus, & pes ſimili modo eius quod ipſa hæc habet. Partes igitur ſecundarum ſubſtantiarum ex aſſignata eorum quæ ſunt ad aliquid diffinitione ad aliquid erunt. INTER. Nunquid partes has genera & ſpecies ſubſtantiæ eſſe dicere poſſumus? RESP. Plane quidem. INTER. Quo pacto? RESP. Quædam enim manus & genus & ſpeciem habet, ſpeciem manum, genus membrum. Secundæ igitur ſubſtantiæ hæ etiam ſunt, manus videlicet & pes. ſed manus alicuius manus, & pes alicuius pes eſt, ergo ad aliquid ſunt.

Altera verior diffinitio eorum quæ ſunt ad aliquid.

INTER. Sed quoniam abſurdum eſt, vt aliquas ſubſtantias eſſe ad aliquid dicamus, quid facit Ariſtoteles? RESP. Repudiata priore deſcriptione alteram affert. INTER. Quamnam? RESP. Ad aliquid ea eſſe, inquit, quibus eſſe idem eſt, quod ad aliquid quodammodo ſe habere. INTER. Sed obſcura tamen hæc deſcriptio eſt, & per id quod quæritur, aſſignata. Quia cum in quæſtione eſſet, quænam eſſent ad aliquid, aſſignaſti ea eſſe ad aliquid, quibus eſſentia idem eſſet quod ad aliquid eſſe: obſcura enim hęc aſſignatio eſt: perinde ac ſi quęrentibus quęnam ſint ad aliquid, ea ad aliquid eſſe dixeris, quæ ſunt ad aliquid, & pro idem quod quæritur, diffinitionem aſſignaris. RESP. Sed quanuis ita reprehendi hæc diffinitio poſſit, aſſignata tamen recte eſſe videbitur. INTER. Explica igitur, quid ſibi aſſignatio hæc velit. RESP. Multæ res ſunt quæ alio modo ſubſiſtunt, atque alio deſcribuntur: vt diſtinctione vtendum ſit; atq; ita demonſtrandum quamnam habere diffinitionem debeant. Verbi cauſa, album poteſt, & de albedine intelligi, cum dicimus colorem album, & de corpore quod particeps albedinis eſt: nam etiam corpus album appellamus. Si igitur aliquis diceret album eſſe colorem diſgregatiuum viſus: & alius album eſſe id cui album accideret, non de albedine quidem, ſed de corpore intelligens: is in eadem albi diffinitione album ipſum ſumeret, & neque errorem commiſiſſe, neque in quæſitę rei explicatione re ipſa quæ in quæſtionem venit, vſus eſſe diceretur. Immo ſi album eſſe corpus diſgregatiuum viſus, & non illud cui album accideret, non abſurdum eſſe nullo modo potuiſſet. Ita hic quoque non abſolute dictum eſt, ea quæ ſunt ad aliquid, eſſe idem quod ad aliquid quodam modo ſeſe habere, ſed adiunctum eſt, quibus eſſe idem eſt, quod ad aliquid quodam modo ſe habere. eſſentia enim eorum, quæ ſunt ad aliquid, nihil aliud eſt quam ad alterum reſpicere, ita vt illud quoq; ad quod dicitur, idem quod reſpectus ille ſit. Duplum enim, ſit autem quatuor & duo, non quatenus eſt quatuor, ad aliquid eſt, neq; quatenus duo: ſed quatenus quatuor in dupla ad duo, & duo in dimidia ad quatuor proportione eſt. Ea igitur quæ ſunt ad aliquid, idem ſunt, quod ſubiectorum inter ſe reſpectus: non quantum quidem ad ea ſpectat, quę reſpectui ſubijciuntur, quibus ſane eſſentia idem quod reſpectus minime eſt: ſed reſpectus ipſe inter ſe eſt ad aliquid, eo ꝙ ad aliquid quodam modo ſeſe habet. Ea itaque ad aliquid ſunt, quibus eſſe idem eſt, quod inter ſe quodam modo ſeſe habere. INTER. Apertius explica, quod inquis. RESP. Id quod ſibi vult eiuſmodi eſt. Ea quæ ſunt ad aliquid cum in ſubiectis quibuſdam ſint, ad aliquid ſunt, non quatenus ſubiecta ea ſubſiſtunt: ſed in eo ꝙ ſubiecta ſeſe mutuo videntur reſpicere, reſpectuq; eo abundare. Quatuor enim ad duo reſpectu abundant: cum quatuor duplum, & duo dimidium dicantur. Nam quatuor non tantum quatuor dicuntur, ſed duplum etiam: vt hac appellatione abundare videantur, in eo ꝙ ratio dupli in ipſis conſideratur. Et item duo eodem modo, quatenus dimidium dicuntur. In eo igitur, ꝙ rationem dupli & dimidij ſubeunt, ad aliquid ſunt. Ratio autem horum in duobus quę reſpectum inter ſe habeant, conſideratur. INTER. Sed quo pacto fit, vt prior etiam ratio eorum quæ ſunt ad aliquid, non idem ſignificet? RESP. Quia quod conſequebatur ex ijs quæ ſunt ad aliquid, ſignificabat, quid eſſent vero, non exprimebat. Si enim quicpiam ad aliquid eſt, ad aliquid prorſus eſſe, & alicuius dicitur: non tamen ſi alicuius eſt quicquã, continuo etiam ad aliquid eſt: quippe cum alicuius eſſe vniuerſalius ſit, & latius pateat. Vt ſi quid eſt homo, id prorſus eſt etiam mortale, & ſimili modo rationale, non autem contra: ſic ſi quid eſt ad aliquid, id prorſus alicuius eſt: non autem ſi alicuius eſt quicpiam, prorſus id ad aliquid quoq; eſſe neceſſe eſt: Vnde efficiebatur, vt multa quæ non ſunt ad aliquid, inter ea quæ ſunt ad aliquid, complecteretur: quaſi alicuius eſſe ſolis ijs quæ ſunt ad aliquid, aſcriberetur. Secunda vero diffinitio non eo nititur, ꝙ alicuius ſint: ſed ꝙ in reſpectu quem inter ſe habent, ea quæ ſunt ad

aliquid,

aliquid, eſſentiam ſuam habeant. Quaſi enim mediũ quoddam inter ſubiecta reſpectus is eſt, quo ſubſiſtunt ea quæ ad aliquid ſunt: qui quidem non alia quadam re præter ſubiecta exiſtit, quam ꝙ coniunctionem quandam indicat, quæ in ipſis inter ſe eatenus conſideratur, quatenus his nominibus appellantur. Ne tamen idem ipſum quod deſcriptione indiget, ſumptum eſſe in deſcriptione videatur, nonnulli deſcriptionem faciendam eſſe cenſuerũt in hunc modum: quibus eſſe idem eſt, quod ad quodcunq; quodam modo ſe habere: Vel quemadmodum Andronicus, quibus eſſe idem eſt, quod ad alterum quodam modo ſe habere, ea ad aliquid ſunt. INTER. Sed quidnam huiuſmodi ratio declarat? RESP. Illud proculdubio, ꝙ in ſubiectis rebus inſint ea quæ ſunt ad aliquid, neq; ita vt ſubſtantiam earum expleant, neque ſicut alia accidentia, quæ in ipſis ſubiectis rebus innaſcuntur, vt perpeſſio, vel actio: ſed quiddam ſint, quod extrinſecus ipſis adueniat. Vnde fit, vt nihil etiam patientibus ipſis ſubiectis & accedant, & recedant.

Qui vnum præfinite norit in ijs quæ ſunt ad aliquid, etiam alterum cognoſcet.

INTER. At vero ipſe Ariſtoteles quid de huiuſcemodi deſcriptione inquit? RESP. Quod ſi aliquid ex ijs quiſpiam præfinite norit, illud etiam ad quod dicitur, præfinite eſſe cogniturum. INTER. Cur & quo pacto? RESP. Nam ſi quatuor ad aliquid eſſe cognouerit quiſpiam, eſt autem eſſe ijs quæ ſunt ad aliquid, idem quod ad aliquid quodam modo ſeſe habere: is illud quoque ad quod quatuor quodam modo ſeſe habent: hoc eſt quatuor ad duo duplam rationem obtinere, proculdubio etiam nouit. Si enim omnino ignorat id ad quod quodam modo ſe habet, neque ad aliquid quodam modo ſe habere illud ſciet. fieri ſiquidem nullo modo poteſt, vt quatuor eſſe dupla quiſquam cognoſcat, & duorum eſſe dupla non intelligat. Item ſi patrem eſſe Sophroniſcum præfinite ſcit aliquis, cuius quoque pater ſit, hoc eſt Socratis, Socratemq; eſſe Sophroniſci filium non percipere non poteſt. INTER. Poſteaquam hæc de ijs quæ ſunt ad aliquid, demonſtrata ſunt: quid ex his eventurum ſit, doce. RESP. Illud profecto, ꝙ partes ſubſtantiæ ipſa ea quæ ſunt, præfinitæ cognoſcet quiſpiam, & tamen quænam ſit præfinitæ ad quæ dicuntur, poterit ignorare. Cum enim verbi cauſa manus demonſtratur, eam eſſe quidem alicuius manum poſſumus ſcire, cuius vero ſit, Dioniſne an Theonis, aut alicuius alterius præfinire non poſſumus: licet inſpiciatur, & manus eſſe demonſtretur. Quod ſi ea quæ ſunt ad aliquid & indefinita ad indefinita, & definita ad definita dici neceſſe eſt: partes autem ſubſtantiæ licet præfinitę cognoſcantur, præfinitæ tamen ad ea non referuntur, ad quæ dici conſueuerunt: partes ſubſtantiæ ad aliquid proculdubio non ſunt. Caput enim, & manum, & vnumquodq; huiuſmodi quod ſubſtantia eſt, ipſa ea quæ ſunt, cognoſcere præfinitę valemus: illud vero ad quod dicuntur, præfinitę cognoſcere non eſt neceſſe. Cuius etenim ſit caput, aut manus, ſcire præfinitę nõ licet. Hæc igitur ad aliquid nullo modo ſunt. Nam de his non erat tantum quæſtio, an ſubſtantiæ cum eſſent, eſſe ad aliquid poſſe viderentur: ſed an neq; alia aliqua ſubſtantia, neq; partes eius, quatenus eſſent ſubſtantiæ, eſſe ad aliquid poſſent. INTER. Nunquid igitur nullam ſubſtantiam eſſe ad aliquid cenſendum eſt? RESP. Vehementer aſſerendum id non cenſet Ariſtoteles, niſi ſæpius rem, atq; exactius perpenderimus: quippe cum de ſingulis ex his exquirere inutile non ſit. Fieri enim poſſet, vt aliquis etiam de partibus ſubſtantiæ ſe præfinitæ cogniturum eſſe affirmaret. Qui enim cuius eſſet manus, videret, is præfinitæ huius eſſe manum cognoſceret. Nam qui occultati alicuius manum inſpicit, manum quidem alicuius eſſe ſcit, ſed cuius tamen ſit, ignorat. Atqui manum hanc pręfinitæ nouit, eum etiam nouit, cuius manus eſt: quippe cum cognoſcere hanc manum eſſe huius, nihil aliud ſit, quam hunc cognoſcere. Ob huiuſcemodi igitur dubitationes videtur adiũxiſſe, ſubſtantiam non eſſe ad aliquid, non eſſe vehementer aſſerendum.

DE QVALI, SEV QVALITATE,

Cur ita facta inſcriptio ſit.

INTERROGATIO.

POſt prædicamentum eorum quæ ſunt ad aliquid, quodnam ſubſequitur? RESP. Qualitatis prædicamentum. Nam poſt ſubſtantiam & quantitatem dubitabatur, nunquid ſtatim qualitas deberet. Quia vero multæ quæſtiones in prædicamento quãtitatis inciderant de ijs quę ad aliquid eſſent: deinceps poſt quantitatem docere de his fuit neceſſe. Vnde poſt horum tractationem de qualitate cõſiderandum videtur. Quippe cum poſt magnitudinem quæ eſt quantitas, & poſt maius quod eſt ad aliquid, ſuboriantur affectiones, hoc eſt calidum, frigidum, ſiccum, humidum, atque huiuſmodi cætera, quæ qualia ſunt. INTER. Sed quale & qualitas qua re differunt? RESP. Eo ſane, ꝙ quale duobus modis ſumi poteſt: quippe cum quale & ipſam qualitatem ſignificet, & illud etiam, quod qualitate affectum eſt. Album enim & albedinem quæ qualitas eſt, veteres ſæpenumero appellant, & album, quod eſt quale. At qualitas non duplici, ſed ſimplici tantum modo dicitur. Caliditas ſiquidem, & albedo qualitas vocatur, non autem album: neq; omnino quod particeps qualitatis eſt, dici qualitas poteſt, ſed quale tantummodo. tametſi qualitas dici quale etiam poteſt. INTER. Clarius explica, quod inquis. RESP. Quædam res eſt ipſa albedo, & quędam item, quæ albedinis eſt particeps. albedo igitur, & quod habet albedinem, quale dici poteſt. INTER. Cur vero de quali vel qualitate inſcriptionem fecit? RESP. Nonnulli non eſſe ipſius inſcriptionem hãc aſſerunt: propterea quòd neque in alijs prędicamentis id fecerit, ſed ſine inſcriptione de ipſis tractarit. Alij ita inſcripſiſſe aiunt, vt vſum nominum indicaret. propterea enim quòd qualitas etiam quale dicitur, voluiſſe eum ſignificare affirmant, nihil referre ſiue qualitatem, ſiue quale prædicamentum ipſum appellemus. Si enim quale non ſolum qualitatem, ſed illud etiam quod ipſam habet, ſignificat, neceſſe erat vt id ex qualitatis & qualis nomine cognoſceremus.

Qualitatis deſcriptio.

INTER. Quo pacto vero deſcribit qualitatem Ariſtoteles? RESP. Qualitas eſt, ex qua dicimur quales. INTER. Sed quo pacto non eſſe abſurdum videtur, ſi cum vult deſcribere qualitatem, eam eſſe dicat, ex qua dicamur quales: cum vero quale, id eſſe, quod qualitatem habeat: ita vt eum qui ſcire cupit, quid ſit quale, ad qualitatem reuocet? Nanque ita fit, vt qualitas ſit, quam habet qualis, qualis vero, qui habet qualitatem: ſicq; incertum adhuc reſtat, quid ſit qualitas. Ac ſimilis quidẽ res perinde euadit, ac ſi interrogante aliquo quid eſſet qualitas, nihil aliud eſſe quã qualitatem reſponderemus. Si enim qualitas ex quali, & quale ex qualitate demonſtratur, nemini dubium eſt, quin qualitatis ex qualitate demonſtrata eſſe exiſtimetur. RESP. Si hæc eſſet diffinitio, vitio profecto huiuſcemodi reciprocatio non vacaret: ſed quia ſupremorum generum nulla eſt diffinitio, iccirco reprehendendum hoc minime eſt. propterea ꝙ ex notiori id quod minus erat notum, nobis explanauit: notius enim quale eſt, quam qualitas. nam album quam albedo, & grammaticum quam grammatica perſpicuum magis eſt.

Qualitas quo modo non ſit æquiuoca, etiam ſi multis modis dicatur.

INTER. Sed quo pacto, ſi ea quæ æquiuoca dicuntur, multis modis dici aſſerit Ariſtoteles, multis modis hic qualitatem dici ait? RESP. Non ſane ꝙ æquiuoce dici qualitatem intelligat. æquiuocorum enim nullum eſt commune genus: quare neq; qualitatis vllum eſſet vnum genus, ſi æquiuoce diceretur. Sed multis modis dici, dupliciter ſumi ſolet: vel enim æquiuoce ſignificat, vel diuerſe. Quo in ſignificato ſumptum hic eſt. Si enim multis modis pro æquiuoce hic dictum eſſet, vocis in ſignificata diuiſio hæc eſſet. Sed quia multis modis pro diuerſe accipitur, hæc generis in ſpecies diuiſio eſt. INTER. Sed vnde id conſtat, ꝙ generis in ſpecies, & non vocis in ſignificata partitio hæc ſit? RESP. Inde ſane, ꝙ ipſe ita ſubiungit, vna igitur ſpecies qualitatis habitus & diſpoſitio dicatur: & nõ, vnum qualitatis ſignificatum. Aequiuoca enim in diuerſa ſignificata: genera autem in ſpecies diuerſas diuidi conſueuerunt. Ipſæ vero ſpecierum diuerſarum, non ſignificatorum mentionem facit. Vnde cum inquit, multis modis dici, id non pro æquiuoce, ſed pro diuerſe accipiendum eſt.

Quæ nam ſint qualitatis ſpecies, & quòd habitus & diſpoſitio ſit vna ſpecies.

INTER. Quotnam autem ſunt qualitatis ſpecies? RESP. Quatuor. INTER. Quænam? RESP. Vna eſt habitus & diſpoſitio. INTER. Nunquid habitus & diſpoſitio, ſicut ſpecies inter ſe differunt, an numero tantum diuerſitatem habent? RESP. Tanquam ſpecies inter ſe minime differunt, vt homo & equus. non enim ſpecificis differentijs, vt equus ab homine, diſtant: ſed numero tantum diſcrepant, ſicut Socrates & Plato, qui non ſpecifica diuerſitate, ſed proprietate cuiuſdam qualitatum concurſus a ſe mutuo differunt. Quemadmodum igitur album quod diuturnius eſt, a diali albo ſpecie non differt: quippe cum nihil in eo diuerſum ſit, quatenus eſt album: ſed tempore tantum diſcrepat. Vtriuſque ſiquidem eadem ratio eſt: nam vtraque diſgregatiui viſus colores ſunt. Mel item nihilo minus mel eſt, etiam ſi melle ſit dulcius. Sic habitus, licet longe ſit ſtabilior quam diſpoſitio, in eo quòd eſt ſtabilior, à diſpoſitione videtur differre, non in eo quòd qualitas eſt.

Secunda qualitatis ſpecies naturalis potentia vel impotentia.

Secunda vero ſpecies qualitatis eſt naturalis potentia vel impotentia, qua pugillatorij nonnulli dici conſueuerunt. Pugil enim, ſeu pugillator eſt, qui pugnis decertandi ſcientia eſt præditus. at pugillatorius nondum pugillandi ſcientiam habet, ſed ad eam acquirendam idoneus eſt. Dicendum igitur naturalem hanc potentiam innominatam eſſe, atq; omnino hãc qualitatis ſpeciem nomine vacare. cui quidẽ huiuſcemodi qualitates nomen imponere oratione quadam videri poſſent. aptitudo ſiquidẽ ad pugillandũ ea diceretur, ex qua pugillatorius aliqs eſt: & aptitudo ad ægrotandum, ex qua morbidus, & morboſus aliquis dicitur. Salubris item ex aptitudine, quam habet quiſpiam ad ſanitatem conſequendam. Ariſtoteles vero potentiam & impotẽtiam ipſam eiuſdem appellauit. INTER. Sed quo pacto cõtraria ſuſcipere ſimul quiſpiam poteſt? nam potentia contraria eſſe impotentiæ videtur. RESP. Nihil abſurdum id eſt. quanta enim potentia eſt præditus quiſpiam, ei tantam etiã impotentiam accidere inueniemus. qui enim potentiam habet ſanitatis, impotentiam facile ægrotandi idem habere dicendus eſt. Item quando alicui potentia ineſt, vt pugillator euadat, eidem vt non euadat, impotentiam ineſſe perſpicuum eſt. INTER. Quo pacto hoc dixit Ariſtoteles? RESP. Dum inquit, ſalubres eos dici, qui naturalem potentiam habent nihil facile patiendi ab ijs, quæ occurrunt: perinde ac ſi diceret, qui patiendi facile à morbis imbecillitatem habent. INTER. Sed cur in hac qualitatum ſpecie & durum & molle etiam ſtatuit? RESP. Quia durum vim habet, vt non facile diſcindatur: propterea ꝙ nullum in generatione & corruptione corpus eſt, quod non diſcindi queat: at molle, quia econtrario ea vi eſt præditum, vt diſcindi posſit.

Tertia qualitatis ſpecies paſſiuæ qualitates & affectiones.

Tertium qualitatis genus eſt, pasſiuæ qualitates & affectiones. INTER. Quid ſibi volũt hæ pasſiuę qualitates & affectiones? RESP. Qualitatis porrò hæc ſpecies affectionis ſignificationem præſefert, non circa idem tamen, neq; vno modo. INTER. Plane explica, quod inquis. RESP. Qualitates quædam ſunt, quæ animalibus ſenſu præditis affectiones circa ſenſus afferunt, ac propterea affectiuæ ſeu pasſiuę qualitates appellantur. Aliæ vero ſunt, quæ ex affectione in ijs quæ ipſas habent, extiterunt. Vt dulcedinem, & amaritudinem, & acerbitatem eſſe quidem qualitates conſtat: quippe cum ex ipſis quales res dicantur, quæ

ipſas

ipſas ſuſceperint. nam &.ex dulcedine dulce mel, & ex amatitudine amarum abſinthium dicitur. Sed affectiuæ qualitates ex eo vocantur, ꝙ affectiones ſenſibus inferant. Simili modo quoque caliditas & frigiditas, non eo ꝙ ipſæ in ſe affectiuæ quadam qualitate ſint, ſed quia affectionem etiam in alio efficiant. INTER. Hanc quidem qualitatis ſpeciem declaraſti: quo pacto vero affectiuæ qualitates & affectiones dicantur, oſtende. RESP. Albedo & nigredo, & alij colores affectiuæ qualitates dicuntur, propterea ꝙ quæ ipſis prædita ſunt corpora, quadam modo fuerunt affecta. Nam & qui timuit, pallidus, & qui verecundatus eſt, ruber affecto corpore euaſit. Quemadmodum vero ex affectione pudoris effectum eſt, vt rubuerit, & ex timore, vt palluerit quiſpiam: ſic ex natutali quoq; affectione euenire ait, vt talem colorem corpus conſequatur. Sed in timore & pudore opinationes quædam præcedunt, in naturalibus temperaturæ quædã. Qualitates autem has quoq; eſſe illud declarat, ꝙ ex albedine album, & ex nigredine nigrum quodlibet dicitur. INTER. Nunquid huiuſcemodi omnes abſolute qualitates dicuntur? RESP. Minime. INTER. Sed qua nota diſcernendæ ſunt? RESP. Ea videlicet, ſi ita ſtabiles & diuturnæ ſint, vt auelli difficulter queant. neque enim qui ex ſole nigredinem ad breue tempus contraxit, ita eſt niger, ſicut ſi ab ortu niger eſſet effectus: neque qui præ pudore rubuit, ita ruber eſt, ſicut ſi eiuſmodi eſſet genitus, vt propterea ruber appellari deberet. Quia igitur quales ex talibus coloribus non dicuntur, neque qualitates in iis qui ita afficiuntur, ſed affectiones vocantur.

Affectiuæ qualitates & affectiones in anima.

INTER. Poſtea quam affectiuas qualitates, & affectiones in corpore quęnam eſſent, diffiniuiſti, eaſdem in anima ex proportione etiam expone. RESP. Qualitates in anima eſſe quæ ex affectione exiſtant eas aſſero, quæ ſtabiles ita ſunt, vt mutari difficulter poſſint. cuiuſmodi eſt auaritia, & inſana mentis exturbatio, atque ira. Non enim qui aut ſemel, aut ob ea quę debet, iraſcitur, iracundus eſt: ſed qui eſſe iraſcendo infeſtus ſolet, atq; id vel ex morbo, vel ex peruerſione contraxit. Oportet autem, vt iracundum hic intelligamus, non qui naturalem aptitudinem & procliuitatem ad iraſcẽdum habet: ita enim ad ſecundam ſpeciem referri deberet: ſed qui iracundia ita affectus eſt, vt quaſi morbum contraxerit. Tales etiam ſunt amicitia, & amatoria inſania. Nam ſi ſtabiles non ſint ira & cupiditas, affectiones tantum ſunt, non qualitates.

Tertia ſpecies qualitatis quo modo à prima & ſecunda differat.

INTER. Sed quid erit quo à prima ſpecie differre hæ qualitates videantur? RESP. Quod illæ ex doctrina atque extrinſecus perfectionem conſequebantur. Scientiæ enim & virtutes maiori ex parte doctrina comparari conſueuerunt. Hæ autem non doctrina, ſed natura perficiuntur. nigredo enim, & albedo, & dulcedo natura exiſtunt. Temulentia item & Auaritia non ex diſciplina, ſed ex prauis moribus inoleſcunt. INTER. Atenim ſi natura & conſuetudine hæc inſunt quo pacto à ſecunda ſpecie diſtant? RESP. Hoc modo videlicet, ꝙ illæ in potentia, & ſola aptitudine conſiderabantur. Hæ vero quæ in tertia ſpecie ſunt, in eo exiſtunt, ꝙ perfectionem iam habẽt. Albedo enim & tumulentia ſtabiles & iam perfectæ atque abſolutæ qualitates ſunt. INTER. Sed quo modo in prima ſpecie caliditates & frigiditates, & morbum & ſanitatem inter diſpoſitiones enumerauit: nunc vero quaſi diuerſa ab ea ſpecies ſit, caliditatẽ & frigiditatem affectiuam qualitatem eſſe inquit? RESP. Quia illic calidum & frigidum ex eo ꝙ diſpoſitum quodam modo quicpiam eſſet, licet non ſtabiliter, diſpoſitiones vocauit: hic vero affectiuas qualitates ex eo nuncupat, ꝙ affectionem in alia inducant. Nihil abſurdi autem res in ſe habet, ſi idem alio atq; alio modo ſumptum alterius atque alterius ſpecies ſit. Exempli gratia pater, quatenus eſt Socrates, ſubſtantia eſt, quatenus pater, ad aliquid. Ita caliditas, in eo ꝙ ſubiectam rem quodam modo diſponit, diſpoſitio eſt: ſi permanens ita euadat, vt difficulter tolli queat, eſt habitus: in eo ꝙ ſenſu appropinquantem calefecit, affectiua qualitas eſt. INTER. At temporaria calefactio cum ſit affectio, eſt ne idem quod diſpoſitio? RESP. Ea quidem quæ ab habente corpore in alterum inducitur, dum calefit, diſpoſitio eſt. Quæ vero ita caleſcentis eſt, vt aliud corpus calefacere tamen nequeat, eſſe affectio dicenda eſt: ita vt affectionis incrementum ſit diſpoſitio: quæ quidem eſſe etiam affectiua qualitas videtur: diſpoſitionis autem incrementum habitus, & maxime affectiua qualitas ſit.

Quarta qualitatis ſpecies figura & forma, & quo modo figura alio modo qualitas alio quantitas ſit.

INTER. Quarta qualitatis ſpecies quænam eſt? RESP. Figura, & vniuſcuiuſque rei forma. INTER. Quidnam eſt figura? & quo pacto à geometris diffinitur? RESP. Figura eſt, quæ ab aliqua, vel ab aliquibus lineis continetur. INTER. Nunquid ſpatium aliquod quatenus ab vna, vel tribus, vel quatuor lineis continetur, qualitas eſt? in eo videlicet ꝙ à tot lineis comprehenditur? RESP. Minime. Id enim cum ex multitudine conſtet, quãtitas potius eſſet, quam qualitas. INTER. Sed cur tu figuram in qualitate conſtituiſti? RESP. Quia non abſolute ita conſideratur, quatenus trium linearum numerus figuram conſtituit: ſed quatenus lineæ ita inter ſe locatæ ſunt, atque angulos efficiunt. Quando enim lineę ad angulos tres coniunctæ ſpatium quoddam intra ſe comprehenderint, & terminauerint, triangula euadit figura, quæ qualitas eſt: non in eo quòd tres habeat lineas, ſed in eo quòd ex tribus lineis, tribuſque angulis forma quædam exiſtat, quæ quidem non colore vllo prorſus, ſed tali quadam ſuperficiei figuratione conſideretur. Sic quoque ſubiecta ſuperficie circulariter terminata extat circulus. Eſtque qualitas circulus, & triangula figura, & quadrangula: quin cætera etiam omnia geometrica in vnam qualitatis ſpeciem reducuntur. Quæ etiam in fine enumerat Ariſtoteles. Linea igitur quoque ſi vt longitudo carens latitudine conſideretur, eſt quantitas: ſi quatenus eſt recta, vel curua, qualitas. Superficies item quantitas eſt, quatenus eſt ſuperficies: in eo vero quòd eſt plana, ad qualitatem referenda eſt.

Quæ

Quæ forma qualitatis ſpecies ſit.

INTER. Sed de figura quidem quo pacto ſumpta qualitatis ſpecies ſit, ſatis declaraſti. Quocirca quo modo forma etiam ſit qualitas, demonſtra. RESP. Forma duobus modis apud Ariſtotelem dicitur: vno enim ſignificato ſubſtantiales formæ ita appellantur: altero ea, quæ ex ſubſtantialibus formis in ſuperficiebus expreſſa exiſtunt. Quo quidem ſignificato pulchræ & formoſę ſpecies abſq; vllo ſubſtãtiallum contactu dici conſueuerunt. Forma igitur hoc modo ſumpta, perinde ac figura qualitas eſt. INTER. Quaſnam alias qualitates dixiſti? RESP. Rectitudinem & curuitatem, & quicquid ſimile his eſt. INTER. Quęnam alia ſimilia his ſunt? RESP. Spirata, turbinata, lenticulata, atq; huiuſcemodi cæteris figuris prædita. INTER. Vnde has qualitates eſſe conſtat? RESP. Inde, ꝙ cum aſſignata qualitas ea ſit, ex qua quæ denominantur, qualia ſunt: ſi ab ijs quæ ſuperius diximus, denominata ſunt qualia, qualitates has à quibus denominantur, eſſe perſpicuum eſt.

Cur raritas & denſitas, aſperitas & leuitas non ſint qualitates.

INTER. At vero ſi denominata ab aliquibus qualia eas eſſe qualitates oſtendunt, ex quibus denominatur: à raritate autem rarum, & à denſitate denſum dicitur: & à læuitate item læue, & ab aſperitate ſimili modo aſperum denominatur: qua de cauſa etiam raritatem & denſitatẽ & læuitatem & aſperitatem qualitates eſſe non aſſeramus? RESP. Quia huiuſcemodi ſubiectorum differentiæ efficiunt, vt quodam modo hæc ſe habeant: neq; ex qualitate appellationem ipſis præſtant, ſed ex eo potius ꝙ poſitione quadam in ipſis his formis conſiderantur. Quippe cum denſa dicantur eo ꝙ partes ita prope inter ſe ſitas habeant, vt nullum aliud diuerſi generis corpus incidere inter ipſas queat: ſicut in auro & ferro, atque huiuſmodi corporibus cæteris conſpicitur. Rarum autem econtrario, eo ꝙ ita partes eius inter ſe diſſideãt, vt diuerſi generis corpus aliud penetrare inter ipſas poſſit: cuiuſmodi ſunt ſpongiæ, & pumex, & lana. Lęue item eſt id, cuius partes ex ęquo ita collocatæ inter ſe ſunt, vt alia aliam nullo modo excedat: ſicut aſperum contra, cuius partes talem habent ſitum, vt altera alteri ſupereemineat: quem in modum ſerræ partes ſeſe habent. INTER. Quidnam ex his diffinitionibus colligis? RESP. Quidnam aliud, quam ꝙ raritas & denſitas, læuitas & aſperitas poſitionum ſpecies ſint. INTER. Sed hoc facit, ne qualitates propterea eſſe cenſeantur? RESP. Multum ſane. Nam cum poſitionem prædicamenti ad aliquid eſſe oſtenderit, ſi rarum & denſum, læue & aſperum poſitiones quædam ſunt, in prædicamento ad aliquid etiam ipſa, & non in qualitate erunt conſtituenda. INTER. Nunquid ſolæ hæ quatuor ſpecies qualitatis ſunt? RESP. Fortaſſe. INTER. Cur dixiſti fortaſſe? RESP. Quia Ariſtoteles dixit, Fortaſſe igitur alius etiam modus qualitatis eſſe videretur. INTER. Sed vbinam de his inquiſiuit? RESP. In libris, quos μετὰ τὰ φυσικά, hoc eſt poſt naturalia inſcribit. INTER. Cur hic exactam de hac re conſiderationem omiſit? RESP. Propterea quòd elementalem hanc prędicamentorum traditionem ad introducendos, poſt naturalia vero ad eos qui inſtructi iam eſſent, conſcripſit.

In quibus qualitatis nomen non habeat, ſed quale: vel non quale, ſed qualitas.

INTER. Sed cur dixit, Ac qualitates quidem antedictæ ſunt: qualia vero ea quæ ex his denominatiue, vel quocunque alio modo dicuntur? qua de cauſa adiunxit, vel quocunque alio modo dicuntur? RESP. Quia vſus interdum variat. INTER. Quo pacto? RESP. In nonnullis tam qualitas ipſa, quam quale nomen habet, vt grammatica quæ eſt qualitas, & grammaticus qui qualitate ea eſt præditus: & cætera huiuſmodi, quæ vtraq; nominibus exprimuntur. In quibuſdam aut quale tantum modo, & non qualitas, aut tantum qualitas & nõ quale nomine exprimi poteſt, cuiuſmodi ea ſunt, quæ in ſecundam qualitatis ſpeciem referuntur. Aptitudini enim naturali cum nomen nullum impoſitum ſit, pugillatorius tamen, & curſorius, & ſalubris, non ex ea quidem qualitate quam iam habent, ſed ex ea quam ſunt habituri, ita vocari conſueuerunt: quippe cum ex pugillatoria ſcientia pugiles, ex luctatoria luctatores dicantur. Ex ui autem & facultate pugillatorij & luctatorij nõ denominentur, ſed ex eo ꝙ idonei ad ſuſcipiẽdas ſcientias ſint: vt ex ſpe appellationem huiuſmodi habere videantur. Quia enim vbi ſcientiam adepti fuerint vel pugiles, vel luctatores fore ſperamus, illos pugillatorios, hos luctatorios nuncupamus. Atque hi quidem licet qualitas nomen non habeat, quales ita appellantur. Alia ſunt in quibus qualitas nominata eſt: ab ipſa vero quales aliqui non dicuntur. Cum enim optimus habitus ἀρετῆς hoc eſt virtutis nomine cenſeatur, ab ipſa non denominatur quiſpiam. neq; enim ἀρεταῖος. i. virtuoſus in vſu eſt: neque ἐνάρετος: cum neque ἐγγράμματος. i. literatus ſeu qui literis conſtat, de eo dici conſueuerit, qui qualitate grammaticæ præditus ſit. Sed à virtute σπουδαῖος i. ſtudioſus & honeſtus, vel probus dicitur. Adde ꝙ quocunque alio modo etiam illa dici cenſenda ſunt, quæ licet denominentur, non proprio tamen modo dici videntur: cuiuſmodi eſt à iuſtitia iuſtus. i. ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης δίκαιος: δίκαιος enim proprie ab eo quod eſt δίκη, deducitur. item à temperantia temperans. i. ἀπὸ τῆς σωφροσύνης σώφρων. & non σωφρόσυνος quaſi temperantium dicas: ſicut ἀπὸ τῆς εὐφροσύνης εὐφρόσυνος. i. à lętitia lætum. Quin in alijs quoque multis varietatem atque inæqualitatem reperire huiuſmodi poſſumus.

Contrarietatem ineſſe in qualitate, ſed non omni, neque ſola.

INTER. Quoniam in alijs prædicamentis & quæ eſſent communia cum alijs, & quæ propria vniuſcuiuſque, inquiſiuit: nunquidnam idem quoque hic facit? RESP. Facit ſane. INTER. Quo pacto? RESP. Ineſſe enim inquit etiam contrarietatem in quali. INTER. Sed cur dixit, etiam contrarietatem, & non contrarietatem tantum modo abſque coniunctione illa etiam? RESP. Quia alia quoque in qualitate ineſſe oſtendit. Præter alia igitur, ſciendum eſſe ait, contrarietatem

trarietatem etiam ipſi ineſſe. INTER. Nunquid omni & ſoli qualitati contrarietas ineſt? RESP. Minime. Soli enim non ineſſe ex eo perſpicuum eſt, q ijs etiam ineſt quæ ſunt ad aliquid: non omni vero, inde conſtat, q neque illi ſpeciei ineſt quæ figura conſtat: neque rubro & viridi, aut cuiquam ex huiuſmodi coloribus, qui medij ſunt, ſed nigrum tantum & album contrarietatem inter ſeſe habent. INTER. Quo modo figuris nullum eſt contrarium? RESP. Quia neq; triangulæ, neque quadrangulæ, neque alteri alicui figuræ reperiri aliquid contrarium poteſt. INTER. Nunquid ijs quæ ex qualitatibus admittentibus magis & minus ſunt qualia, aliqua eſt contrarietas? RESP. Eſt quidem. Vt iuſtitiæ iniuſtitia, & albo nigrum. INTER. Nunquid ſi alterum eſt quale, eſſe etiam alterum neceſſe eſt? RESP. Prorſus. Nam ſi iuſtitia contraria iniuſtitiæ eſt, & eſt qualitas, iniuſtitiam quoq; qualitatem eſſe omnino oportet. INTER. Sed cur dixit, iuſtitia iniuſtitiæ contraria eſt, & iniuſtum iuſto: & non ſimili modo iuſtum iniuſto? RESP. Quia nonnulli erant, qui iniuſtitiam contrariam eſſe iuſtitiæ non concederunt, ſed contrarium ei eſſe habitum aſſererent, qui nomine careret, iniuſtitiam vero priuationem eſſe, non habitum dicerent: propterea q habitus affirmatiuæ, priuationes negatiuæ eſſent appellandæ. INTER. Nunquid recte dicunt, qui ita ſentiunt? RESP. Nequaquam. Nā ſæpe habitus priuatiue appellare conſueuimus: ſicut temperantiæ contrarium habitum intemperantiam, & prudentiæ imprudentiam, & liberalitati illiberalitatem, & pietati impietatem dicimus: & econtrario priuationes affirmatiuo vocabulo pronunciamus: cuiuſmodi eſt cæcitas, ſurditas, atque alia id genus.

Quo modo priuationis genus inquirendum ſit.

INTER. Si quæramus in huiuſcemodi contrarietatibus in quo genere vnaquæque priuatio ſit, qua via vtendum nobis erit? RESP. Sumemus oppoſitum eius quod quæritur, quod notius eſt: & conſiderabimus quo in prædicamento contineatur: quod vbi conſtabit, eius quoque contrarium in eodem erit ſtatuendum. Exempli cauſa, ſi quiſpiam quærat cuius prædicamenti ſit iniuſtitia, iuſtitiam ſpectabit. eſt autem iuſtitia qualitas: iniuſtitia igitur etiam qualitas erit. Simili modo in cæcitate erit faciendum. cuius prædicamenti ſit viſio, inſpiciemus: quæ ſi fuerit qualitas, qualitatem quoque eſſe contrariam ipſi cæcitatem neceſſe erit.

Quæ qualitates magis & minus ſuſcipiant.

INTER. Quoniam in ſuperioribus prædicamentis de ſuſceptione magis, & minus dictum fuit: nunquid qualitas quoq; magis & minus admittit? RESP. Admittit quidem: ſed neque ſola, neque omnis: nam & nonnulla etiam ex ijs quæ ſunt ad aliquid, id admittebant, vt magis & minus dicerentur: & circulus aut triangulus aut quadrangulus nec magis, nec minus, aut circulus, aut triangulus, aut quadrangulus dicitur. Adde quod neque perfecta virtus, neque perfecta ars id admittit. Multæ tamen qualitates ſunt, quę etiam magis & minus dici poſſunt. album enim & nigrum magis & minus aliud alio dici manifeſtum eſt. INTER. Clarius & diſtinctius explica an qualitates, & quæ ab ipſis qualia denominantur, magis & minus ſuſcipiant. RESP. Sed quo pacto diſtincte quicpiam hac de re pōt definiri, in qua opiniones plures ſunt? Alij enim ſunt, qui & habitus omnes materiarum, & qui quales ab ipſis dicuntur, intendi, ac remitti aſſerant: quaſi ipſa quoque materia magis & minus ſit. Huius ſententiæ nonnulli Platonici extiterunt. Alij quoſdam habitus, & qui ex ipſis nominarentur quales, magis & minus non admittere exiſtimabant: quoſdam vero admittere: cuiuſmodi ſunt artes omnes, & mediæ qualitates, & qui ab ipſis nuncupantur. Cuius opinionis fuerunt Stoici. Tertia opinio fuit, cuius Ariſtoteles etiam meminit, eorum qui habitus quidem intentione & remiſſione omni carere aiebant, ſed qui dicerentur quales, magis vel minus eiuſmodi eſſe poſſe, neque id tamen omnes. INTER. Sed quo pacto huiuſce ſectæ mentionem feciſſe Ariſtotelem inquis. RESP, Vbi ait, Nonnulli enim hac de re altercantur: qui iuſtitiam quidem iuſtitia non magis vel minus dici, neque ſanitatem ſanitate concedunt: magis tamen vel minus alterum altero vel ſanitatis, vel iuſtitiæ habere poſſe non negant, vt vel ſanior vel iuſtior dicatur. Triangulum vero & quadrangulum, neque quampiam ex alijs figuris admittere magis vel minus perſpicuum eſt. Quæ enim trianguli aut circuli rationem admittunt, ea omnia ſimili modo aut trianguli ſunt, aut circuli: quæ vero non admittunt, nulla alterum altero dici magis vel minus poſſunt. Nihilo enim magis quadrangulus quam altera parte longior figura, eſſe circulus poteſt: cum neutrum circuli rationem admittat. INTER. Nunquid hanc de intentione & remiſſione in qualitatibus & qualibus opinionem approbas? RESP. Profecto quidem. INTER. Quid vero? Qui immateriales quæ per ſe ſunt qualitates magis & minus non admittere, materiales vero omnes, & qui ex ipſis quales dicuntur, admittere aſſerunt, nunquid recte tibi videntur ſentire? RESP. Minime. INTER. Qua de cauſa? RESP. Quia qualitates immateriales, & quæ per ſeſe exiſtunt, ne qualitates quidem prorſus ſunt, ſed ſubſtantiæ: ac propterea quia neque alijs vllis ſubſtantijs id accidit, magis & minus admittere nequeunt.

Qua regula in exploranda ſuſceptione magis, & minus vtendum ſit.

INTER. Sed quamnam in vniuerſum normam Ariſtoteles nobis præſcribit, qua quidnam magis & minus admittat, & quid non admittat, explorare valeamus? RESP. Illam ſane, q quæcunque propoſitæ rei rationem non admittunt, ea magis & minus eiuſmodi dici non poſſint. Verbi cauſa, neque triangulus quadranguli, neque quadrangulus circuli rationem admittit: iccirco incidere non poteſt, vt inter hæc magis vel minus reperiatur. Indumentum vero, & nix, & multa alia, quia rationem albi in ſe admittant, nihil vetat quo minus, vel magis, vel minus alba etiā dicantur. INTER. Nunquid omnia quæ eandem rationem admittunt, magis & minus dici queunt? RESP. Nequaquam. Quippe cum omnes particulares homines, rationem hominis admittant, & tamen

propterea

propterea non fiat, vt homo homine magis & minus vel dicatur quiſpiam, vel ſit. At illud pro certo tamen habeatur, quod eandem rationem non ſubit, id vt magis vel minus dicatur, fieri nullo modo poſſe: eo ꝙ ad ſimilia, non ad diuerſa fieri comparationes quæ per magis & minus exiſtunt, omnino debeant.

Proprium qualitatis eſſe ſimile & diſſimile dici.

INTER. At enim ſi neq; hoc qualitatis proprium eſt, quidnam eſſe cenſendum eſt? RESP. Simile & diſſimile. quippe cum ſolis qualitatibus hoc accidat, vt ex ipſis ſimile vel diſſimile eſſe alterum alteri dicatur. Quapropter vt ſimiles vel diſſimiles dicamur, qualitatis ſine vllo dubio proprium eſt.

Habitus quo modo eſſe & qualitas, & ad aliquid poſſit.

INTER. Sed dubitare quiſpiam poſſet quo pacto cum eorum quæ ſunt ad aliquid, ſpecies enumerans, habitus etiam inter ipſas repoſuerit: hic qualitatis primam ſtatim ſpeciem eſſe habitum & diſpoſitionem dicat. Habitus enim hoc modo duorum prædicamentorum, & qualitatis, & ad aliquid eſſe videretur. Quod ſi eſſet, efficeretur, vt vnus & idem habitus diuerſas ſpecie differentias admitteret: propterea ꝙ diuerſorum generum, & eorum quę ſubalternata non ſunt, diuerſæ etiam ſpecie differentiæ ſint. Inuenienda igitur ratio aliqua eſt, quę huiuſcemodi dubitationem diſſoluat. RESP. Sed Ariſtoteles quoque hoc turbaturum eſſe multos animaduertit: atq; iccirco duas dubitationis huius ſolutiones adduxit. INTER. Quaſnam? RESP. Vnam quidem, ꝙ multa differentia eſt, ſi in genere, aut in particulari tale quicpiam dixerimus. Genus enim eſt ſcientia, ſpecies grammatica: indiuiduum autem Ariſtarchi grammatica. Scientiam igitur quæ ſpeciales omnes & particulares ſcientias excedit, habitumque eius, ad aliquid eſſe dictum eſt: ſpeciales vero, atque etiam magis indiuiduas & particulares, qualitates. Nam indiuidua grammatica quæ eſt Ariſtarchi, & indiuidua muſica Ariſtoxeni, indiuidua item medicina Hippocratis qualitates cum ſint, ad aliquid eſſe nullo modo poſſunt. Qualitates autem eſſe perſpicuum eſt, propterea ꝙ ex ipſis quales dicuntur. qualitates vero illæ erãt, ex quibus quales denominabantur aliqui, aut quocunque alio modo dicebantur. At ſi ipſas ad aliquid eſſe quiſpiam dicat, id quantum ad genus ipſarum attinet, intelligendum erit. quippe cum grammatica alicuius ſcientia eſſe dicatur, non grammatica Ariſtarchi grammatica: nam ſi ita eſſet, facere etiam reciprocationem poſſemus, & dicere: Ariſtarchus eſt grammaticæ Ariſtarchus. Genus igitur, hoc eſt ſcientiam eſſe ad aliquid dico: eſt enim ſcientia ſcibilis rei ſcientia: & ſcibile ſcientia ſcibile: particulare autem hoc eſt Ariſtarchi grammaticam non eſſe amplius ad aliquid, ſed qualitatem: propterea ꝙ & Ariſtarchus, & vnuſquiſque qui particularem ſcientiam habet, non à generali ſcientia, ſed à particulari denominetur: Ariſtarchus à ſua grammatica, item à ſua muſica Ariſtoxenus, & cæteri etiam ſimili modo à proprijs ſcientijs, quæ particulares ſunt. INTER. Sed vna quidem hæc eſt ſolutio, quam attuliſti. cum duas autem eſſe dixeris, reſtat, vt alteram quoque adducas. RESP. Dicendum igitur eſt, ſi quiſquam eſt, qui hanc non admittat, illam admittere omnino debere: cum dicimus, nihil, prohibere, quin vna & eadem res in duobus prædicamentis conſtituatur. id enim abſurdum non eſt: ſed ſi idem in eo ꝙ eſt idem, in duo diuerſa prædicamentorum genera, non ſubalterna referatur. idem enim in alio atque alio ſignificato ſumptum in diuerſis ſtatui prædicamentis ſine vlla abſurditate optime poteſt. Quippe cum etiam ipſe Socrates multa eſſe demonſtrari non difficulter queat. ſubſtantia enim eſt, quatenus eſt homo: quatenus autem eſt tricubitalis, ſi ita inciderit, eſt quantus: in eo vero ꝙ eſt pater, eſt ad aliquid: in eo ꝙ eſt temperans, qualis eſt: atq; ita in alia atque alia diuerſa prædicamenta reducitur. Quod ſi Socrates cum vnum & idem ſit, alio atque alio modo ſumptus in diuerſis prædicamentis reperitur: quid abſurdi eſſe debet, ſi habitus alia ratione ad aliquid, alia eſſe qualitas dicatur? Sed quatuor hucuſque prædicamenta iam pertractauit, quæ maiorem inquiſitionem exigere videbantur.

DE FACIENDO ET patiendo.

INTERROGATIO.

Reliqua autem quænam ſunt? RESP. Facere, pati, ſitum eſſe, quando, vbi, & habere. INTER. Sed quidnam? Hæc ſex nõne etiam ipſas diſputationes aliquas, & dubitationes admittunt? RESP. Admittunt quidem: ſed iis qui modo diſcere incipiũt, ſatis eſt, ſi ea quæ iam diſputata ſunt, optime perceperint, & hæc quæ ſequuntur, ita ſummatim tenuerint, vt ad ipſa redigere vnumquodque ex ſimplicibus valeant. Nam de faciendo & patiendo in libris de generatione & corruptione copioſe pertractauit: De quando vero, quod tempus ſignificat, & de vbi, quod ad locum attinet, in naturalis audientiæ libris, vbi de loco & tempore agit, omnia perquirit. Qui etiam de omnibus his rem exequitur in ea tractatione, quam μετὰ τὰ φυσικὰ .i. poſtnaturalia inſcripſit. Nunc autem cum facere, verbi cauſa vrere, operationem: pati vero, hoc eſt vri affectionem ſignificare perſpicuum ſit: facere & pati contrarietatem admittere aſſerit: quippe cum calefacere & frigefacere, necnon calefieri & frigefieri, lætari item & triſtari contraria inter ſe proculdubio eſſe conſpiciantur. INTER. Sola ne igitur contrarietas ipſis accidit? RESP. Non ſane: ſed magis etiam & minus, & moleſtare & moleſtari quiſpiam poteſt: ita vt facere magis & minus, & pati ſimili modo contingat.

DE EO QVID EST ſitum eſſe.

INTERROGATIO.

Sed hæc quidem hactenus de faciendo & patiendo dicta ab Ariſtotele ſunt. De eo vero quod ſitum ſeu poſitum eſſe ſignificat quid dices? RESP. Illud profecto, ꝙ poſitionem eſſe ad aliquid demonſtratum

ſtratum iam ſit, poſitum vero ſeu ſitum eſſe denominatiue à poſitione eſſe dictum: quippe quod non in prædicamento ad aliquid ſit, ſed in eo quod ſitum eſſe ſignificat. INTER. Apertius expone, quod inquis. RESP. Poſitio quidem cum alicuius ſit poſitio, ad aliquid proculdubio eſt. Vnde etiam recubitus, ſtatio, & ſeſſio, quæ ſunt poſitiones, ad aliquid etiam ipſæ erunt. Sed ea tamen quæ ab his dicuntur denominatiue, quod eſt, recubare, ſtare, ſedere, ad aliquid non ſunt. Iccirco neque ſunt poſitiones, ſed à poſitionibus denominatiue appellata: atq; ita in alio genere collocantur, quod eſt ſitum eſſe.

DE EO QVOD EST, QVANDO, & vbi, & habere.

INTERROGATIO.

REſtant adhuc tria prædicamenta, quando, vbi, & habere: de quibus nihil dici hic ab Ariſtotele manifeſtum eſt. Tu vero de ipſis quid habes, quod dicas? RESP. Quidnam aliud, quam ꝙ ſicut ea quæ ſunt ad aliquid, non ad ipſas res ſpectant, quæ prima ratione conſiderantur, ſed perinde atque appendices ipſis agnoſcuntur, ac ſuperueniunt: ita quoque in ijs quæ quantitati, & ſubſtantiæ ſubiectæ ſunt rebus quando, & vbi, & habere ſuperexiſtere conſueuit. Nam neque ſi locus & tempus non ſit, quæ ſunt quantitates, vbi, & quando exiſtere vllo modo poterunt: licet neque tempus quando, neque locus vbi ſit: neque ſi tollatur ſubſtantia, haberi quicpiam ab aliquo poterit. Sicut enim quando ſubſtantiæ ad tempus, & vbi ſubſtantiæ ad locum, ita habere ſubſtantiæ ad ſubſtantiam relationem ſignificat.

FINIS.

DEXIPPI PHILOSOPHI PLATONICI IN ARISTOTELIS Prædicamenta quæſtionum Liber primus.

SELEVCVS.

ETsi pudor quidam me deterret, o doctiſſime præceptor Dexippe, dum honeſtum admodum & egregium à te petere beneficium ſtudeo: quia tamẽ Heſiodo fidem adhibeo, qui ait, Nã pudor haud bonus eſt homini quãdo indiget vlli, eo dimiſſo tecum agere fidenter volo. DEXIP. Sed ego equidem iamdudum mirabar o bone Seleuce, ꝙ cũ iſta ętate eſſes, docilitate & modeſtia ita pręſtares, vt ſtudioſiſſime ad diſcẽdum ventitares, & quæ didiciſſes, ſtabiliter conſeruares: ſolertia vero & acumine ingenij ita eſſes incitatus, vt longo interuallo in interrogationibus omnibus alijs antecelleres. Quocirca tibi nũc ita diſcendi cupido obſequi in omnibus paratus ſum. Nam licet ex ijs quæ ad bonam fortunam ſpectant, nihil tibi deeſſe videatur, & genere, & gloria ita clareas, vt noſtræ huius cõditionis alius nemo: animi tui tamen ad bona & honeſta omnia propenſionem præcipue admirandam duco: & ꝙ cęteris externis contemptis eruditionis, & diſcendi inſatiabili quodam deſiderio tenearis. Iccirco quidcquid cupis, qđ ad literas attineat, iubere ne verearis. SELEV. Explica igitur quæ de prædicamentis Ariſtotelis venire in quæſtionem cõſueuerunt, eorumq; ſolutiones ſubiunge. DEXIP. Magnum quidem eſt quod iubes, o cariſſime Seleuce, quodque non facile perfici à me in præſentia queat: cum & caſus recẽs ſapientis & honeſtæ filiæ meæ perquam moleſtus mihi acciderit: & corpus etiam morbis iam contabuerit. libenter tamen tibi obtemperabo: modo mihi è longinquo non ſecus ac timidi certatores facere ſolent, cõfiteri illud liceat, difficile admodum eſſe Plotino Platonico philoſopho poſſe contradicere, qui adeo ſubtiles ac profundas dubitationes adduxit. Tametſi cum dijs etiã, vt Homericus ille heros, cauſa tua congredi non recuſabo. Tu tamen diſputationem meã adiuuabis, ſi particulares explanationes minime requiſiueris quippe cum multa in hunc librum commentaria cum multi alij, tum vero Porphyrius, & deinde Iamblicus conſcripſerint, tam profunditate quam copia perceptu perquam difficilia. Ne igitur idem quod illis nobis etiam contingat, & tu ea tantum quæ in dubium veniunt, requires: & ego ita reſpondebo, non quaſi deficiens aliquid adiungere cogitem: non enim ita inſanio: ſed vt & apertas & breues ſolutiones cito ſubiiciam. Nam qui quæſtiones has percipere volet, oportebit, vt is prius ipſam prædicamentorum tractationem exacte intelligat: alioqui ex iis quæ hic dicentur, percipiet nihil.

Cur multi in prædicamenta Ariſtotelis dubitationes conſcripſerint. Cap. I.

SELEV. Quid in cauſa fuit, cur veteres philoſophi multas & varias inter ſe altercationes habuerint ſuper hoc Ariſtotelis libro, quem prædicamentorum appellamus? Animaduerti .n. nullam aliam fere tractationem eſſe, de qua plures controuerſiæ, maioreſque contentiones extiterint, nõ Stoicis tantum, & Platonicis, qui Ariſtotelis prędicamenta nituntur labefactare, ſed inter ipſos etiam Peripateticos: dum alij ſententiam auctoris magis aſſecutos ſe eſſe arbitrantur: alij dubitationes ab alijs illatas diſſoluere ſe expeditius putant. DEXIP. Id propterea mihi videtur incidiſſe, o ſtudioſiſſime Seleuce, quia propoſitum libri huius eſt de primis & ſimplicibus vocibus, iiſque quæ ab ipſis ſignificantur. Cum igitur oratio omnibus philoſophiæ ſpeciebus perquam vtilis ſit, orationis vero principia ſint voces, & quæ à vocibus ſignificantur, merito effectum eſt, vt dubitantium recte necne de his pertractarit Ariſtoteles, tot exortæ contentiones fuerint.

Cur librum hunc prędicamenta inſcripſerit. Cap. 2.

SELEV. Sed quid ſibi vult libri inſcriptio, nomenq; hoc τῶν κατηγοριῶν? Non enim ſcilicet diſſerere inſtituit, quo pacto homines in iudicijs ſe mutuo accuſent: quippe cum accuſationi cui opponi defenſio cõſueuit, nomen hoc κατηγορίας græcorũ lingua impoſitũ ſit. Qua re merito in hoc videretur eſſe reprehen-

dédus, ꝙ verbis prętor cõſuetudinē abutatur. DEXIP. Huic quidem criminationi o Seleuce occurri pro Ariſtotele multis modis ſolet: ſicut ex Alexandri & Porphyrij libris colligere poſſemus. ſed mihi videor recte facturus, ſi pleriſque omiſſis eam tantum reſponſionem expoſuero, quæ profundior mihi eſſe videatur. Nomina profecto rebus ipſis non adæquantur: neq; eandem habent naturam, eundemque ordinem ea quæ ſignificantur cum ijs quæ ſignificant: ſed à rebus nominum ſignificatio longe ſuperatur. Quocirca philoſophis qui rerum pleriſque ignotarum interpretes ſunt, neceſſe omnino eſt, vt vel nouis verbis vtantur, & ab vſu communi alienis: vel ſi conſuetis vti velint, ea ad alia ſignificanda detorqueant. Nam cum nomina ſigna ſint quæ res ipſas indicent, neceſſe eſt, vt rebus omnibus notis impoſita nomina iam fuerint, quæ ipſas ſignificarent: quæcunq; vero res ſunt, quæ ad ſcientias pertinent, eæ nominum impoſitionem à ſcientibus requirerent. Ita igitur Ariſtoteles quoque interdum innouat quædam, vt in ἐντελεχίᾳ, hoc eſt perfectihabita, quam ipſe ſibi finxit: interdum ab ijs quæ in conſuetudine ſunt, ad ea transfert ſignificatum, quæ ad docendum propoſuit. Quemadmodum nunc in categoriæ nomine feciſſe conſpicitur. Cum enim κατηγορεῖν in eo ſignificato plerique vſurpent, vt de accuſatione ſumant, quæ apud iudices fieri conſueuit: ipſe id ad ea tranſtulit, quæ abſolute de aliquo dicerentur. Inſcriptio itaque ipſa categoriarum hoc eſt denuncupationum nihil aliud ſignificat, quam ꝙ genera & ſpecies & omnia vniuerſalia de ijs quæ ſub ipſis ſunt, dicantur, ac prædicentur. Significatiuæ item dictiones communes de omnibus ſubiectis particularibus dictionibus denuncupantur.

Quidnam prædicamentum ſignificet, vocem ne, an rem. Cap. 3.

SELEV. Categorias quidem hoc eſt prædicamenta ſeu denũcupationes ab eo fuiſſe nominatas ꝙ prędicentur & denuncupentur, hoc eſt de aliquo ſubiecto dicantur, recte ſimul & breuiter expoſuiſti. Nam recte etiam in eo mihi videris ſenſiſſe, ꝙ ſi cuipiam alteri rei, breuitati præcipue conſulendum cenſueris, ne in eaſdem, in quas priores illi, difficultates incideremus. Sed quia mihi adhuc in dubium venit, quidnam ſit id quod dicatur, vox ne, an res, an nomen, id mihi plane adhuc coneris explicare. DEXIP. Poteram quidem reſponſionem ita breuiter abſoluere, vt dicerem, quæ primo ſignificarentur, intellectus noſtri notiones eſſe: quæ ex accidenti vero & ſecundo, res. Quia tamen magna de ijs quæ dicuntur, quæſtio eſſe conſueuit, plura etiam ego diſſerere ſuper hac re non recuſabo. Soſigenes ſane peripateticus de ijs quę dicuntur, inter ſe oppoſitas argumentationes ita eſt perſequutus, vt pares inter ſe pugnantes rationes omiſerit, non in vnam partem magis propendere eius aſſertio videretur. Quocirca ego videor mihi non ab re facturus, ſi eius dubitationibus prius perpenſis ſententiam meam poſtea ſubiunxero. De rebus igitur ille dum probationes affert, ac res eſſe ea quę dicantur, aſſerere vult, huiuſmodi aggreſſione vtitur. Si dicendi, & nõ dicendi dominium quodam modo obtinent res: dum enim nihil eſt, nihil dicimus, dum eſt aliquid, dicimus: res ipſæ eſſe ea quæ dicuntur, proculdubio debent. Huic rationi occurrere ita poſſumus, vt dicamus nihil vetare, quo minus res in cauſa ſint, vt aliqd dicamus, nõ tamen continentur ac proxime, id quod nunc quærimus: quæ dicantur ea eſſe intelligentes, quæ proxime & inhærendo dicendi cauſam prębeant. Nam licet fabricandi cauſa, ſi ita incidat, inſolatio: dolendi item acu facta punctio ſit: neque tamen inſolatio in febri, neque acus in dolore ineſt. Ex cauſis enim aliæ ſunt extrinſecus ſeparabiles, aliæ ſimul inſunt. Quapropter optime fieri poteſt, vt res quamuis dicendi in cauſa ſint, non ſint tamen propterea ea quæ dicantur. quippe cum & de rebus non præſentibus, & de præteritis, & de futuris dicamus, quæ tamen vna cum dictione minime ſint. Quod ſi ſimul cum dicendo non ſunt, eſſe ea quæ dicantur, non poſſunt. Adde ꝙ dicere poſſumus etiam ea quæ non ſunt, vt hippocentauros, & hircoceruos. Quin etiam inſani & furentes multa dicunt. Vnde ſi res eſſent ea quæ dicerentur, & illi de rebus inſana ea dicerent, & nos dicere ea quæ non ſubſiſterent, nequiremus. Præterea ſi vera, inquit, & falſa ex rebus oratio eſt quæ dicitur, aliud eſſe quod dicatur, & aliud quod veritatem & falſitatem efficiat, nullo modo poteſt. Quare ea quæ dicuntur, res ſunt, quæ integræ orationis cauſam afferant. Miror ſane quo pacto viſus hoc argumẽto Soſigenes non aduerterit, ſi omnis oratio eſſet vera vel falſa, ſe videri poſſe, res eſſe ea quæ dicerentur, confirmaſſe: ſed cum ſit aliqua oratio, quæ neque vera ſit, neque falſa, cum de nulla ſubiecta re quicpiam dicimus: quo modo hac ratione effici quicquam poteſt? Deinde aliud eſt de re dicere, & de ea aliquam veram vel falſam orationem conſtituere. nunc vero quæ ſint ea quæ dicantur, in quæſtione eſt. Accedit ꝙ etiam ſi res in cauſa ſint, vt vera vel falſa oratio euadat, non propterea tamen neceſſario cõſequitur, vt res ſint ea quæ ſignificentur. quippe cum eſſe poſſit, vt ex rebus, ſi modo conceſſerit quiſpiam, vera vel falſa oratio aliqua efficiatur, alia tamen ſint, quæ ab oratione ſignificentur. Non enim quoniam veritatem vel falſitatem admittit oratio, ideo ex rebus vera vel falſa effecta eſt: ſed ex accidenti ipſi ineſt, vt vera vel falſa ſit: ex ſeſe autem & eſſentia ſua habet vt tale aliquid primo ſignificet. Sed ſunt adhuc, inquit, res, poſteaquam dictæ fuerint, puta equus, & bos, & lapis, & cætera huiuſmodi. conſtat igitur hæc eſſe ea quæ ſignificentur: alioqui enim vbi ceſſauit oratio, non extarent. Immo è contrario dici poſſet, non eſſe res ea quæ dicantur, propterea quòd ad primas eas oratio non ſpectat: quippe cum oratio quæ de ipſis dicit, prætereat, res vero adhuc maneant. Nam ſi ea quæ ſignificantur, eſſent res, oporteret, vt vbi oratio pręterijſſet, neque ipſæ amplius eſſent: vel contra vbi ipſæ præterijſſent, oratio non eſſet. At qui dicit, quique audit, adhuc, ſi ita inciderit, remanet: res vero ipſæ de quibus ſermo eſt, non ſunt. At vero ſi id quod facit, tunc neceſſe eſt eſſe, cum id patitur, quod afficitur: id quod dicitur quoque tunc vt ſit, neceſſe eſt, cum id quod audit, iam audit. Si vero qui dicit & qui audit, iam eſt, res autem non ſunt, cum de tranſactis iam rebus oratio habetur, qui fieri poteſt, vt res ſint ea quæ ſignificentur? Ac de rebus quidem hactenus. Si autem dictiones & verba eſſe ea

quæ

quæ dicantur, aſſerat quiſpiam: quippe quæ & à pluribus audiri, & eſſe ac dici, ſiue ſint res, ſiue non ſint, ſiue dubio posſint: dicendum eſt, aliud eſſe aliqua ſignificari, & aliud per aliqua. Si enim per vocem pronunciare idem eſſe exiſtimamus, quod dicere, dictiones ſane & verba quia per vocem pronunciantur, erũe ea quæ dicantur. Si vero nominare verbum, nooeſt dicere, ſed per verbum: aliud quid erit quod per orationem ſignificetur. At nunc quid ſit illud quod per orationem ſignificetur, nõn quid per vocem pronuncietur, in quæſtione eſt. At enim ſicut, inquit, ingredi ingredientis, & ſcribere ſcribentis, ſic dicere dicentis eſſe operationem conſtat. Qui vero dicit orationes & partes earum dicit. Hæ igitur ſunt ea quę dicantur. Ad hoc nos reſpondemus, aliud eſſe operationem, & aliud quod ab operatione efficiatur. non. n. ædificium idem quod operatio ædificantis, neque pictura idem quod pictoris operatio eſt: ſed diuerſa ab operatione effectæ ipſæ res proculdubio ſunt. Quapropter dictio quoq; cum dicentis operatio ſit, aliud quoddam habet, quod efficiat ac ſignificet. Item dicere, inquit, à dictione denominatiue deducitur. dictiones igitur eſſe ea quæ dicantur, aſſerendum eſt. Sed hac ratione non video quo pacto conuinci contrarium potius nõ debeat. Si enim dicere à dictione denominatur, dictiones nullo modo dicimus. quippe cum neque ingresſionem ingrediamur, neque ſanitatem ſanemus, neq; actiones aut affectiones, aut agamus, aut efficiamus. Adde ꝙ qui ambigua & æquiuoca pronunciant, licet vnam orationem, aut vnum verbum dicant, plura tamen ſignificant. non ſunt igitur dictiones & verba quæ dicantur. Præterea quando obſcure quicpiam dicitur, verba quidem audire nos fatemur, quid dicatur tamen non ſatis percipere: vt inde non eſſe verba ea quæ dicantur, & ſignificentur, perſpicuum ſit. Sed quid de vocibus nihil ſignificantibus dicendum eſt? cum enim verbum & dictio exprimitur, nihil ſignificatur. Idem ex multiuocis colligi poteſt. cum enim plura ſint verba quæ pronunciantur, vna res tantummodo eſt. Quod ſi idem non eſt res quod dictio, & verbum, alia quædam præter hæc erunt, quæ ſint ea quæ dicantur. Atque hæc quidem in vtranq; partem diſputata ita ſint. Solas vero animi notiones eſſe ea quę dicantur, veteres aſſerunt, propterea ꝙ de rebus, atq; ex rebus exiſtunt. Primo quidem notiones, ſecundo vero etiam res ſunt, quæ ſignificẽtur. Nam verum & falſum in rebus non eſt, ſed in animo, & in intellectus noſtri cogitationibus. In tertio ſiquidem de anima Ariſtoteles in hunc modum inquit. Atque indiuiſibilium quidem intellectio neq; vera neq; falſa eſt. in quibus vero eſt falſitas ac veritas, intellectionum ac notionum compoſitio iam eſt. Notiones igitur ſunt illæ, quæ primo ſignificantur, ac dicuntur. quippe cum & de ijs quæ facta iam ſunt, & de ijs quæ non ſunt, notiones in animo concipiamus, quas pronunciãdo explicamus ac dicimus. Vnde falſa aut vera oratio eſſe nullo modo poteſt: niſi ex notionibus verum aut falſum admiſerit. Prima enim dictio in animo eſt, ex qua & dicere. & dictionem in voce veriſimile eſt fuiſſe appellatam. Pręterea in ambiguitatibus & ęquiuocationibus, & in omnibus demum ex quibus in dictione deceptio accidit, cum ad aliud atq; aliud intelligendũ cogitatio feratur, plures notiones exiſtere conſueuerunt, atque ita vnum nomen eſt, notiones vero & intellectiones plures, & plura item ea quę dicũtur, ſunt. Idem ex contrario quoque demonſtrari poteſt: nam ſiue vinum, ſiue temetum dixero, ex vtriuſq; vna notio exiſtit: licet diuerſa nomina & non eadem ſint. Nam nihil ſignificantes voces notiones eſſe ea quæ ſignificentur, manifeſte declarant. Dicimus enim eum qui has pronunciet, nihil dicere, propterea ꝙ neque qui dicit, neque qui audit, notionem vllam concipere ex ipſis poteſt. Cantillantes item ac vibriſſantes nihil dicere aſſerimus, eo ꝙ intelligere quicpiam nõ licet. Ac cætera demum animalia cum mentis ac notionis expertia ſint, nemo eſt qui dicere affirmaret. Atque ita ex omnibus his notiones eſſe ea quæ primo ſignificentur, ſecundo vero res, eſſe nobis perſpicuum poteſt. Eſt enim prædicatio ſeu denuncupatio dictio, quæ verbi cauſa Socratis notionem ſignificat: non alio modo, quam Socratis imaginationem. licet notio animi motus ſit indiuiſibilis ac ſimplex, & operatio, quæ non in affectione conſideretur: imaginatio vero in affectione exiſtat: quæ cogitatio quædam & diſcurſio animi etiam ipſa eſt. Non dico tamen cogitationem & intellectionem imaginationẽ eſſe, quippe cum de incorporeis rebus notiones & intellectiones eſſe posſint, imaginationes non posſint: ſed imaginationem inſinuare ſe in notionem aſſero. Nõ igitur ipſæ res ſunt prædicamenta, ſed dictiones, quę notiones & res ſignificant. Cum enim animal de homine denuncupari ac prædicari dicimus, illud dicimus ſignificatiuam dictionem animalis, quod eſt nomen hoc animal, de notione quæ à dictione quæ eſt homo, ſignificatur, & de re etiam notioni ſubiecta prædicari. quippe cum prædicari ac denuncupari vocum ſignificantium proprium ſit, quæ videlicet & notiones & res ipſas ſignificant.

Quo pacto prædicamenta inuenire & non ſuccumbere Stoicorum dubitationibus debeamus.

Cap. 4.

SELEV. Sed quo pacto diſcernere poterimus propoſitas quæſtiones, vtrum in prædicamenta cadant, necne? Præſcribe igitur aliquam normam, qua ea quę in prædicamentorum diuiſionem non incidant, dijudicare valeamus. DSXIP. Omne ſignificatiuum genus prius exiſtere oportet. perinde ac ſubiectum, atq; id in principijs decem in huiuſcemodi diuiſione ſtatui debet. nunquam enim fieri poteſt, vt abſq; voce quæ non hoc modo ſeſe habeat, aliquid de altero prędicetur. Vnde ſi aliqua pars ſit, quę vel nihil abſolute ſignificet, vt blityri: vel ad alteram ſignificatiuam referatur, vt quæ relationes appellantur, quæ ad indefinitas partes relatæ quicpiam indicant, vt vox hæc, ille, quæ ad, quis, correſpondet: vel ſimul cum alia ſit ſignificatiua, vt articuli, & coniunctiones: eæ nullo modo reponi in prædicamentis debent. Præterea prædicamentum ex reſpectu ad res, & ex rerum differentia conſtitui proprie ſolet. propterea ꝙ principali ratione ſignificans dictio primum orationis vſum ſequitur, quo res ſignificare nobis mutuo cupimus. Exempli cauſa dictio hæc, homo, ad ſubſtantiã reſpicit: albedo aũt ad qualitatẽ, & reliquę ſimili modo. Quod ſi dictio ita formetur, vt primæ ſignificationis ora-

tionũ nõ ſit, ſed propriis partibus obtingentem notam præſcribat: vt inde, cælitus, pulcherrime, rectisſime, ſaberrime. Vel ex notionum inter ſe connexione, quemadmodum in conſequutione ſuppoſitiui, vt ſi dies eſt: & ex repugnantia diuiſiui, vt ſvel dies eſt: oulla ex buiuſcemodi dictionibus eſſe prædicamentis conueniens poteſt. Quippe cum omnes hi orationis vſus à principali prædicamentorum coordinatione quam ad res habent, alieni prorſus ſint. Item ſi aliqua ineffabilis motio animi ſit, vt gemitus, & fremitus, vel aliquis inarticulatus ſonus, cuiuſmodi eſt ſibilus, vel vox aliqua quæ imaginatiooe concipi nequeat, qualem vibriſſationes edere conſueuerunt, vel ſi quid aliud nomeo ſit, quod nihil ſignificet, id nequaquam in prædicamento vllo eſt: quippe cum proprietatem prædicabilis eſſentiæ nullo modo ſeruet. Accedit, ꝙ ſupremorum generum, vel ſi ita libet dicere, generalisſimarum dictionum diſtantiæ cum oihil iuter ſe habeant commune, nihil etiam habent eſſentiale aliud ſupra ſe, quod de ipſis prædicari queat. Quo circa qui prædicamenta exquirere recte vult, is iuxta hanc diſtinctiooem debet, oeque vnum quaſi omnibus commune asſignare: alioqui enim non eſſent decem, ſed in vnum ſolum genus redigerentur: oeque motiooem de faciendo & patiendo quaſi commune quoddam prædicare: nam neque ita duo hæc eſſent genera, ſed vnum quod vtraque complecteretur, quę eſt motio. Sed ſimplex & incompoſitum, ſiue id io generibus rerum, ſiue in generalisſimis dictionibus, ſiue io vtriuſq; quiſpiam cõſideret. ita enim vbiq; ootam prædicameutorum præfiniret. Neq; igitur compoſita, vt Dion deambulat, neq; ſubcompoſita, vt multifidus, neq; ea quę vel per ſyncopam, vel per apocopen, id eſt conciſionem vel reciſionem dicuntur: neq; factitia, neq; figurata, neq; adiectitia, neq; demum quæcuuq; poeticæ aut rhetoricæ propria ſunt: vllo pacto prædicamentis poſſunt coouenire. quippe cum ea conſiderare altèrius contemplationis ſit, quę ſecunda eſt, & circa dictiones verſatur. Prędicamentum enim principalem ſignificationem dictionum ſcrutatur: principaleſq́ue communitates rerũ, quę eſſentiales ſint: quæ in ſupremis generibus ſpectantur: oon quæ ex accidenti ſumantur: quas inueſtigare alterius ſecundæ cõſiderationis eſt. Figurationes.n. nominum, & ſimilia, quæ in infinitum progredi poſſunt, inutilia ad ſcientiam ſunt. Generales vero ſignificatiuę dictiones, ſeu primorũ generum cõprehenſiones, cum in infinito termioũ conſtituant, exactã cognitionem & orationis & rerũ ſimul afferunt. Vtendum igitur præcipue his initijs eſt, quæ merito ab ijs fueruot pertractata, qui & orationis & eſſentiæ iudagatores extitere. Neq; ergo figuratum verbum, aut tranſlatitium, cuiuſmodi eſt, refrenauit, aut pes infimus Idæ: quin etiã neq; modi, vt neceſſe eſt, aut cõtingit: neq; determinatiooes, ſicut ſunt, omnis, uullus, aliquis, nõ aliquis: io prædicameotis ſtatui debẽt. Nihil enim ex talibus eſt quod præfinitam rerum naturam ſignificet. Quocirca uon ioiuria reprobanda hæc ſunt, quippe quæ antedictorum prædicamentorum ſcopo minime accommodentur. Nã quæ ad veritatem ſpectat oratio, & iu qua verum vel falſum dicere licet, eam præcipue prędicamentis cõuenire exiſtimatim. Quæcunque igitur partes vocis ſignificatiuę in ſimplicem prędicatiuam propoſitionem ſumpta, terminos ex quibus proprie conſtat propoſitio, poſſunt abſoluere, ea ſunt, quæ prædicamentis aſcribuutur. Sed diluciditatis cauſa age ſi placet per iuterrogationem & reſponſionem ſermonem ſaciamus. Cum.n. multæ de his quæſtiones exiſtant, non ab re erit, ſi in hoc aliquantulum immoremur. Interroga igitur ſi vis. SELEV. Ens cuiuſnã eſt prædicamenti? DEXIP. Nullius. SELEV. Quã ob rẽ? DEXIP. Quia ęquiuoce de decem generibus dicitur. SELEV. Quid vero? vnum cuius eſſe prædicamenti dicendum eſt? DEXIP. Nullius etiam ipſum. SELEV. Cur? DEXIP. Propterea ꝙ ipſum quoq; decẽ modis dicitur, non ſecus atque ens. Vni autem contraria eſt multitudo. SELEV. Sed multitudo in quo prædicamento eſt conſtituenda? DEXIP. In nullo. SELEV. Qua de cauſa? DEXIP. Quia etiam multitudo decem modis fertur. eſſe poteſt enim vel ſubſtantia, vt homines: vel quantitas, vt bicubitales: vel qualitas, vt albi: vel ad aliquid, vt patres: vel quicquid demum in cæteris prædicameutis continetur. SELEV. At vero noo ens cui prædicamento eſt asſignandum? DEXIP. Nõ ens ſane duobus modis ſumi põt: voo cũ omnis naturæ ſublationẽ penitus ſignificamus. id quod omnino eſt nõ ens: cũ neq; ſubſtãtia, neq; quantitas, neq; qualitas, neq; quicpiam ex reliquis ſit: altero modo, cum quoddam nou eſſe, puta uon eſſe qualitatem, aut non eſſe ſubſtantiã, ſed aliud aliquid tamen eſſe, cuiuſmodi eſt quãtitas aut ad aliquid, aut ſimile quicpiam intelligimus. SELEV. Sed vtrunq; non ens cuius prædicamenti eſt? DEXIP. Quod vndequaque eſt non ens, nullius eſſe prædicamenti conſtat, cum nulla eſſentia prędita ſit. Quod vero nõ eſt quoddã, ipſum quoq; quia decem modis dicitur, nullum prædicamentũ habebit, cui aſcribatur. eſt ſiquidem aut non ſubſtantia, aut noo qualitas, aut non quantitas, aut non quicpiã aliud ex cæteris. SELEV. Eſt verbum, in quo prædicamento ſtatui debet? DEXIP. In oullo. SELEV. Cur? DEXIP. Propterea ꝙ eſt ad decem genera æquiuocũ. SELEV. Sed idem & diuerſum nonne alicuius erunt prędicamenti? DEXIP. Nullius ſaue. nam vtrunq; etiã ipſorum decem modis dici couſueuit. nam idem eſſe dicitur vel ſubſtantia cum ſubſtantia, vel quantitas cũ quautitate, vel qualitas cum qualitate, & io cæteris ſimiliter: aut ſubſtantia cum qualitate, vel quantitate, vel cæteris: ita vt decem quoq; altera hinc ſignificata exiſtant. ſi vero à quãtitate inceperimus, & idem eſſe dicamus quantitatem cum qualitate, aut cum ijs quæ ſunt ad aliquid, aut cum cęteris ſigillatim, nouem: ſi à qualitate, octo: ſi ab ijs quæ ſunt ad aliquid, ſeptẽ alia eiuſdẽ ſignificata euadent: ſi à reliquis, ſex, aut quinq;, atq; ita deinceps pro ratione cõparationis numerus efficietur. Diuerſum quoq; ſimili modo decies ſumitur, ſi vel ſubſtantia ſubſtãtiæ, vel quantitas quãtitati, vel qualitas qualitati, & cętera eodẽ pacto ſibi compararentur. Si vero vnũ ex decem ad reliqua omnia ſigillatim referatur, diuerſi quoq; pro eadẽ ratio ſignificata plura exiſtunt. SELEV. Nunquid vnũquodq; prędicamentũ eſſe quid, dicendũ eſt? DEXIP. Sane quidẽ. SELEV. Sed quo pacto vnũquodq; eſt quid? DEXIP. Decem modis: aliud ſiquidem eſt quid vt ſubſtantia, aliud vt quantitas, aliud vt qualitas, & cætera ſimili modo. SELEV. Sed diffinitio nonne ſignificat quid?

DEXIP.

DEXIP. Prorſus. SELEV. Sed cuiuſmodi quid? DEXIP. Quod proprietatem ſignificat. SELEV. Quam proprietatem? DEXIP. Ea proprietas etiam decem modis dicitur: quippe cum alia ſubſtantiæ ſit, alia quantitatis, alia eorum quæ ſunt ad aliquid, & cæterorum. SELEV. Vnáne igitur eſt diffinitio? DEXIP. Nequaquam: ſed etiam ipſa tot generum eſt, quot eſt ens. SELEV. Quam ob cauſam? DEXIP. Quia ſi diffinitio vniuſcuiuſque proprietatem explicat, eus aũt decies quoq; proprietas dicatur, neceſſe eſt. diffinitio porro ex genere & proprio conſtat. SELEV. Ex quonã genere, & proprio? DEXIP. Decem modis quoq; & genus & proprium ſumi conſueuit. quot enim ſunt prædicamenta, tot ſunt & genera, & propria. SELEV. Differt ne genus à prædicamento? DEXIP. Partim differt, partim minime. SELEV. Quo pacto differt, & quo pacto non differt? DEXIP. In eo ꝙ ad ſubiecta refertur, non differt: quippe cũ ſubiecta decem ſint. Quatenus vero ea quidem ſunt prædicamenta, genera aũt naturæ rerum ſunt, eatenus differentia eorum eſt. Similì modo quoq; differentia. cũ. n. vniuſcuiuſq; generis differentia ſit, & genus decem modis dicatur; diuiſio quoq; generis, quæ diſtributio in ſpecies eſt, decẽ modis quoq; ipſa ſit, neceſſe eſt. Quot. n. modis genus ſecatur, tot etiã ſpecies inter ſe diſtinguuntur. SELEV. Sed quo pacto ſi multis modis dicitur genus, diffinitionem eius aſſignat Ariſtot. genus eſſe inquiens, quod de pluribus & differentibus ſpecie in q̃d ſit, prædicatur? DEXIP. Quia nihil vetat, quo minus eorũ quę multis modis dicuntur, diffinitionem quoq; afferamus, quæ multis modis dicatur. Nã ſicut genus, ita id etiã quod in quid ſit, prædicatur, multiplex eſt. SELEV. At vero cum idem tripliciter dici afferat Ariſtoteles vel genere, vel ſpecie, vel numero, qui ſit vt decem modis idem dici affirmaris? DEXIP. Quia quod genere idem eſt, decẽ modis dicitur: vt in ſubſtantia idem ſunt homo & equus: genere. n. quod eſt animal, eadem ſunt. ſic in quantitate linea & ſuperficies, magnitudine ſiquidem ſunt eadẽ. Item in ijs quæ ſunt ad aliquid, duplum & triplum, quippe cum multiplicia vtraq; ſint. album & nigrum item in qualitate, vtrunq; enim eſt color. atq; in cæteris ſimili modo. Sic quod ſpecie eſt idem, decem modis etiam ipſum dicitur vel in ſubſtantia, vel in cæteris ſigillatim: & quod numero eſt idem, ſimili modo. SELEV. Itane diuerſum quoque decem modis dicitur? cum ipſe diuerſum ſimili modo tripliciter genere, ſpecie, vel numero, eſſe dixerit? DEXIP. Quod vel genere eſt diuerſum, vel ſpecie, vel numero decem modis ſingula dici ſine dubio aſſerendum eſt. Qua in re quia adeo aperta res eſt, prætermittenda exempla eſſe exiſtimo. SELEV. Dupliciter vero & tripliciter, & bifariam & trifariam in quodnam prædicamentum reducenda ſunt? DEXIP. Dictum iã ſæpe eſt, ex dictionibus alias primæ eſſe ſignificationis: alias ad ſecundũ vſum orationis ſpectare, quæ prædicamentis non aſcribuntur. Quocirca ſi hæc quoque ad primas notiones referat quiſpiam, ex quibus incitata mens huiuſcemodi motiones procreauit, eſſe quantitatis dicentur. ſi autem à primis notionibus quæ rebus annexæ ſunt, ſeparantur, cuiuſnam ſint generis prædicamentorum requirendum non eſt. SELEV. Totum & partem in quonam prædicamento ſtatuere debemus? DEXIP. Hæc quoque ad ſecundum orationis vſum attinent. manus enim & caput prima ſunt nomina. Quando vero manus & caput partes torius ſunt, & vt partes nominantur, ea indicarionis vocalis ſecunda motio eſt. Socrates enim ſubſtantiæ appellatio eſt. at ſi nomen etiam hoc, Socrates, conſideremus, ad ſecundã impoſitionem nominis ſpectabit. Ita & totum & pars ſeſe habet. iccirco referenda in prædicamenta non ſunt. Sed ſi modo id volumus, in prædicamento eorum quæ ſunt ad aliquid, ſunt conſtituenda. quippe cum pars totius pars, & totum ex partibus totum ſit. SELEV. Vniuerſale autem, & omnino, & funditus, ad quodnam prædicamentum reduci debẽt? DEXIP. Hæc ex prædicamentis abſtracta ſunt, cum per participationem primorum quorundam, & exemplarium prædicamentorum progrediantur. SELEV. Idem & diuerſum, & proprium, & alienum, & commune, & differentiam, & ambiguitatem, & æquiuocationem vbi reponere debemus? DEXIP. De omnibus quidem vnumquodque horum dici explicatum iam eſt. Quoniam vero ſunt nomina, & ſecundæ eſſe impoſitionis nominum videntur, è prædicamentorum ſerie excluduntur. Sæpe enim iam diximus, prædicamenta penes ſignificationem differentiarum quę in rebus ſunt, exiſtere. Vnde etiam indiuidua, & quæ commonſtrari queunt magis conſideranda eſſe cenſemus: vtpote quæ & principaliora ſint in prædicamentis, & explere profeſsionem ipſorum magis poſsint. His igitur ita diſtinctis, operæ precium eſt animaduertere, atque ad perfectiſsimam ſcientiam ipſorum cognitionem referre.

Cur cum de prædicamentis diſputare propoſuerit, non ſtatim ab illis exordium ſumpſerit, ſed de æquiuocis & vniuocis prius agat.

Cap. 5.

SELEV. Quid eſt in cauſa, cur cum de prædicamentis dicere propoſuerit, non de ipſis diſſerere incipit, ſed de æquiuocis & vniuocis & denominatiuis prius agit? cum tamen in cæteris operibus ſemper ad ſcopum propoſitum ſpectare, & nihil præter ea dicere conſueuerit, quæ ad propoſitam rem facere videantur? DEXIP. Nomina multitudini rerum minime adæquantur: neque quot ſunt res, totidem etiam ſignificatiuæ earum dictiones ſunt, neque ſigillatim, neque communiter & generatim: ſed alicubi excedunt, alicubi deficiunt. Nam vnius rei ſæpe plura nomina reperiuntur: & plurium rerum è contrario vnum nomen: quod nihil commune & idem ſignificet. Quia igitur videndum eſt ad quodnam prædicamentum ſimplex & incompoſita dictio propoſita redigatur: propterea de æquiuocis, & vniuocis, & denominatiuis prius tractat, vt vndecunque explorare nos doceat, nunquid dictionibus tale quiſpiam acciderit: atque ita ea quæ præponenda ſunt, prius tradit ijs qui prædicatiuas dictiones exacte cogituri ſunt. Quemadmodum enim in alijs ſcientijs nonnulla prius explicare conſueuimus, ſine quibus aut difficile eſt, aut fieri non poteſt, vt res propoſita percipiatur: ita hic ante quam ad diuiſionem in prædicamenta veniamus, exponi quædam debent, quæ ad ſequentium diluciditatem faciant.

Cur Archytas in dictionibus vniuerſalibus de æquiuocis, & vniuocis, & denominatiuis nihil dixerit. Cap. 6.

SELEV. Debebatne igitur etiam Archytas antequàm de vniuerſalibus dictoribus ageret, quæ nos prædicamenta ſeu denuncupationes dicimus, eadem hæc explicare? DEXIP. At pythagoricisne in mentem quidem huiuſmodi nominum diuiſio venire pôt, qui cum nomina impoſita eſſe rebus natura opinentur, inæqualitatem omnem circa dictiones repudiare conſueuerunt.

Cur non omnia quæ vtilia ad prædicamenta erant, antepoſuerit, ſed alia poſt prædicamentorum traditionem ſubiungenda cenſuerit. Cap. 7.

SELEV. Sed hæc quidem omittenda in præſentia ſunt, quippe cum huiuſmodi quæſtionum genus requirendum ab ijs eſſe videatur, qui Pythagoricas ſuppoſitiones admirantur. At ſi Ariſtoteles, vt inquis, ea quæ vtilia erant futura, exponere prius debuit: qua de cauſa poſt prædicamẽtorum traditionem de contrarijs, & oppoſitis, & motionibus, atque alijs huiuſmodi quædam ſubiunxit? DEXIP. Quia videlicet de ijs quorum nullam prorſus notionem habemus, merito oportet vt à ſcientibus prædoceamur: cuiuſmodi ſunt æquiuoca, & vniuoca, & denominatiua, quorum nulla in animo noſtro anticipatio ineſt: vt opus omnino fuerit nobis præmonitione, qua in eorum cogitationem aliquatenus induceremur. Quorum vero notionem quandam natura quidem inſitam habemus, ſed non admodum tamen diſtinctam: in his primum communi notione vtendum eſt, ne continuata doctrinæ ſeries interrumpatur: deinde ſingula exactius poſtea explicanda, ita tamen, vt naturalis contemplatio non adhibeatur. Iam enim quaſi in genere quædam doctrinam reducit, dum de contrarijs, & oppoſitis, & alijs, nec non de motione, & de eo quod eſt ſimul, hic non admodum acurata tractatione vſus, in naturalibus diſputationibus rem exquiſitius perſequitur.

Cur primum de æquiuocis diſſerat. Cap. 8.

SELEV. Sed quid fuit in cauſa, cur prius de æquiuocis, quam de vniuocis mentionem fecerit? Cum tamen æquiuoca in vno ſolo, quod eſt nomen: vniuoca autem in vtriſque tam in nomine quam in ratione etiam conueniant. DEXIP. Cauſa ad prædicamenta ipſa referenda eſt. Quia.n. ea æquiuoca ſunt, quod præcedebat, & in omnibus ipſis communiter inerat; merito antepoſuit. Licet enim vnumquodque quantum ad genus ipſius ſpectat, de ſpeciebus quæ ſub ipſo ſunt, vniuoce prædicetur: In vniuerſum tamen omnia æquiuoce prædicamenta appellantur.

Cur non potius de æquiuocatione dixerit. Cap. 9.

SELEV. At ſi propoſitum ipſi eſt de dictionibus dicere tam alijs, quam ijs quę æquiuocationem habent: cur de æquiuocatione nihil dicit, de æquiuocis vero ipſis agit, quæ ratione diuerſarum rerum duplicem habere ſignificationem intelliguntur? DEXIP. Quia ſi ordine progrediamur, ex rebus quæ diuerſo modo ſe habent, æquiuocatio dignoſcitur. Ex quibus igitur primo æquiuocatio exiſtit, quæque eius præcipue iis cauſa ſunt, in quibuſq; eſſentiam ſuam habet, ea primo etiam ipſe exponit: quæ dum animo concipiuntur, ſimul dictio quoque eſſe æquiuoca conſideratur. Nam cum res ſunt plures, ſtatim nomina quoque ipſa multis modis dici demonſtrantur. Merito igitur ea antepoſuit, ex quibus inuentio & facillima & promptiſſima exiſtit: quæ res ſunt, in quibus faciendæ æquiuocationis vis omnis conſiſtit Quapropter cum ex rerũ diuerſitate æquiuoca manifeſtarit, ſimul etiã de æquiuocatione agit, quæ ex rebus conſequitur.

Cur adiunxerit, ſolum, vbi inquit, quorum nomen ſolum commune. Cap. 10.

SELEV. Cum autem ſolum duobus modis ſumatur: vel enim de vno ſolo intelligitur, vt cum ſolum eſſe ſolem aſſerimus: vel ad diſtinctionem aliorum poni conſueuit, vt cum tunicam ſolum aliquem habere dicimus: hic cum inquit, æquiuoca dicuntur, quorum nomen ſolum commune eſt, ratio autem ſubſtãtiæ iuxta nomen diuerſa: vel ſolum diſtinctionem à ratione ſignificat, vel non ſignificat. ſi ſignificat, ſuperuacanea reliqua ſunt: ſi non ſignificat, ſuperuacue ſolum poſitum eſt. DEXIP. Additiones quidẽ dilucidıtatis cauſa ſumi conſueuerunt, cuius ijs qui loquuntur, præcipuam curam eſſe debere nemini dubium eſt. Vnde hic quoque ſolius ambiguitatem id quod ſubiungitur perſpicue tollit. Quemadmodum enim qui dixit, tunicam ſolum habet, is ſi adiunxerit, pallium autem non habet clariorem orationem reddidit: ita & Ariſtoteles cum ſoli addiderit, ratio autem ſubſtantiæ iuxta nomen diuerſa, non abſurde affectaſſe perſpicuitatem cenſendus eſt.

Cur cum multa æquiuocis communia ſint, de nomine tantum commune dixerit. Cap. 11.

SELEV. Iam vero non ſolum nomen æquiuocorum eſſe commune, ſed alia etiam complura aſſerere poſſet quiſpiam. Aiacibus enim non ſolum nomen commune eſſe cõſtat, ſed illud etiam ꝙ græci ſint, ꝙ duces, ꝙ amici. Cur igitur cum multa alia communia æquiuocis ſint, nomen ſolum commune eſſe dixit? DEXIP. Quia non quid commune Aiacibus ſit quãtum ad dictiones, aut ad genus attinet, conſiderandum eſt, ſed quatenus tantummodo æquiuoci inter ſe ſunt. Quare hęc ſolius additio neceſſaria eſt: quippe cum æquiuocum quantum ad nomen ſolum commune ſpectat, æquiuocum ſit.

Quòd neque quantum ad commune indiuiſibile, neque quantum ad diuiſibile attinet, commune æquiuocis nomen ſit. Cap. 12.

SELEV. Atenim cum commune multis modis dicatur: nam commune eſt, quod vel in partes diuidi non poteſt, vt æquus, & ſeruus multis communis vel

vel diuidi poteſt, atque id quidem diuerſo modo: vel enim ita diuiditur, vt licet præoccupatione ſingulorum effectum ſit, poſt vſum tamen in commune redire conſueuerit, cuiuſmodi eſt forum, aut theatrum: vel ita, vt poſt diſtributionem ſingulis proprium efficiatur: vt ſpolia hoſtium militibus. Cum igitur ita ſit, & nullus ex his communitatis modis conuenire æquiuocis posſit, æquiuocorum eſſentiam tolli neceſſe eſt. Nam neq; vt indiuiſibile commune nomen eſſe æquiuocis poteſt, quo modo equus hominibus eſſe communis dicitur, qui per vices ad vſum ſingulorum accommodatur: quippe cum nihil vetet, quo minus multi ſimul eodem nomine appellentur. Neq; vt diuiſibile: non enim nominis participatio ſyllabatim efficitur. Quod ſi neque vt indiuiſibile, neque vt diuiſibile commune nomen habent æquiuoca, qua alia ratione cōmune eſſe ipſis nomen poteſt? DEXIP. Sed qui hæc in dubitationem vocat, videtur ignorare, commune indiuiſibile vnum eſſe quod per vices in vſum ſingulorum abit, vt equus: alterum, quod ſimul abſque vlla diuiſione participari multis poteſt: qui communicationis nominis modus eſt. nomen enim abſque vlla ſui diuiſione totum ſeſe omnibus quæ ipſum admittunt, participat.

Alia dubitatio de communi. *Cap.* 13.

SELEV. Sed ſi nomen ſignificatiuum eius eſt, cuius eſt nomen nulla re extrinſecus indigens: nam ſi alio aliquo ad ſignificandum indigeret, ne nomen quidem eſſet: quod vero multis eſt commune, vnius ſignificatiuum non eſt: incertum ſiquidem eſt, quidnam ex multis velit ſignificare. qui enim canem dicit, is non eſſe quidem equum, aut bouem, aut hominem, quod ſignificatur, manifeſtat: quemnam canem tamen velit ſignificare, non exprimit. Quod ſi commune nihil expreſſe ſignificat, nomen vero ſignificatiuū omnino eſt, commune eſſe pluribus nomen non pōt. ſi vero commune nomen non eſt, neque æquiuoca vlla res erit: quippe cum æquiuoca cum plures res ſint, ſignificari ab vno communi nomine debeant. At ſi nomen ad ſignificādam vnam rem ex multis quam quiſpiam velit, additione aliqua indigeat: ſimili modo omnis æquiuocorum ratio ſubuertetur. nā commune non amplius permanebit nomen, ſi additione differentiæ proprium alicuius euaſerit: Verbi cauſa, ſi cani vel terreſtre, vel aquaticum adiunxeris. Non modo enim commune nomen non amplius remanet, ſed aſſumpta differentia ne nomen quidem amplius eſt. DEXIP. Licet nimis curioſa dubitatio eſſe videatur, ſoluenda tamen eſt, & non repudianda. Commune in nomine male ſumptū eſt. non enim ita commune eſſe nomen dixit Ariſtoteles, vt lyram, antequum, ſed eo modo, vt communis vox in theatro eſt, quæ licet vna & eadem ſit, ad diuerſorum aures tamen tota defertur. Nam hic quoque nomen vnum & idem cum ſit, diuerſis rebus accōmodatur. SELEV. Si quis vero ita dicat, omne ſenſibile mutabile eſt atque alterabile. omne alterabile nunquam idem manet, ſed alias aliud euadit, ſiue in pluribus, ſiue in vno alterationem quiſpiam ſumpſerit. Quod autem eſt alterabile, commune eſſe nullo pacto poteſt: eo q permanere id quod commune ſit, debeat. Quod ſi non permanet, proprium vniuſcuiuſq; euadit, quod vnicuique conuenit. Nomen vero ſenſibile eſt, nam vox eſt ſenſibilis: quare neque hoc pacto commune eſſe poſſet, atque iccirco neque æquiuocum. Hanc quidem dubitationem captioſam eſſe ipſe etiam ſentio, ſed cupio tamen, vt aliqua eius ſolutio afferatur. DEXIP. Qui hæc dicunt, non aduertunt commune hic non ita appellari, vt diuidi in plures partes queat: ſed ita, vt totum vniuſcuiuſque idem efficiatur, non alterum huius, alterum illius, vt propria quædam figurarum comprehenſio æquiuocationis communitas ſit. atque ita qua ratione proprium vniuſcuiuſq; nomen eſt, commune etiam permanet. Adde q mutabile & alterabile licet de voce vtpote quæ corpus ſit, ſumptum fuerit, de nomine tamen quod immutabile debet permanere, ſumi recte non poteſt.

Quod ſuperuacue adiunxerit, ratio autem ſubſtantiæ iuxta nomen diuerſa. *Cap.* 14.

SELEV. Quoniam vero non hæc tantum reprehendere conſueuerunt, ſed redundare etiam deſcriptionem hanc aſſerunt, id animaduerſione quoque non indignum videtur. Satis enim fuiſſe aiunt, ſi dixiſſet, æquiuoca dicuntur, quorum ſolum nomen commune eſt, ſed diffinitiones diuerſæ. DEXIP. At ſi additum non fuiſſet, ratio autem ſubſtantiæ iuxta nomen diuerſa, æquiuoca eſſe vniuoca liceret demonſtrare, vtputa Aiaces. niſi enim iuxta nomen Aiacum diffinitio aſſignetur, vna & eadem vtrorumq; diffinitio eſſet, quatenus homines ſunt: & ita eſſe vniuoci demonſtrarentur.

Cur non dixerit diffinitio ſubſtantiæ, ſed ratio. *Cap.* 15.

SELEV. Sed qua de cauſa non dixit, diffinitio autem ſubſtantiæ iuxta nomen, ſed ratio? DEXIP. Quia non omnes res explicari diffinitionibus poſſunt, ſed nonnullæ ſunt, quæ deſcriptiones tantum requirant. Iccirco rationem ſubſtantiæ, quippe quæ vtraſque complectatur, loco diffinitionis poſitam fuiſſe, exquiſitæ diligentiæ eſt.

Quòd æquiuoca poſſint eſſe vniuoca. *Cap.* 16.

SELEV. Quoniam vero nonnulli æquiuoca eſſe vniuoca nituntur demonſtrare, age quæſo hoc etiam mihi explana. Inquiunt enim ſi vniuoca ea ſunt, quorum & nomen, & ratio iuxta illud nomen eadem eſt: æquiuoca autem & nomen idem habent, vocantur enim æquiuoca, & rationem eandem æquiuoci admittunt: fieri non poſſe, quin æquiuoca vniuoca omnino ſint: At vniuoca etiam multo prius eſſe vniuoca: hæc igitur eſſe vniuoca aſſerunt. DEXIP. Oportebat quidem, vt ad ita inſtructas rationes ne conaremur quidem reſpondere: ne tamen aliquid dicere videamur, occurrendum ipſis in hunc modum eſt, vt dicamus nihil obſtare, quin res eædem & æquiuocæ, & vniuocæ eſſe posſint, ſi alio atq; alio modo conſiderentur. Quemadmodum hic quoque omnia æquiuoca eodem æquiuoci nomine prædita ſunt: vt Aiaces. quippe cum vterque ex ipſis & Aiax, & æquiuocus

cus appelletur. Vnde quatenus ſunt Aiaces, cum nullam rem commnnem habeant, æquiuoce dicuntur. Quatenus vero æquiuoci communem tationem habent, vninoce dici etiam poſſunt.

Quo modo cum vniuocum in omnibus prædicamentis conſideretur, ratio ipſius æquiuoca quæ in ſola ſubſtantia ſunt, circunſcribat.
Cap. 17.

SELEV. Illis vero qui æquiuocotum deſctiptionem deficere aſſerunt, quo modo occurremus? Non enim in ſola ſubſtantia, ſed in qualitate, & quantitate, & alijs generibus ineſſe æquiuocationem aiunt. quippe cum in illis quoque æquiuoce res dici poſſint. Cum igitur in diffinitione æquiuocorum dixit, ratio autem ſubſtantiæ iuxta nomen diuerſa, videtur defeciſſe, propterea quod cum æquiuocatio in omnibns generibus ſit, diffinitio hæc ea tantum æquiuoca videtur comprehendere, quæ in ſubſtantia ſunt. DEXIP. Ptimum quidem non in omnibus exemplaribus particula hæc, ratio ſubſtantiæ, adiuncta reperitur, vt Boethus, & Andronicus teſtantur. Deinde ſi etiam adiecta ſit, id quod in pleriſque videre licet, recte adiectam fuiſſe confirmandum eſt. nam cum ratio multis modis ſumi poſſit, de ratiocinatione enim & de inductione etiam dicitur, à quibus ratio quæ eſſentiam explicat, proculdubio differt: iccirco recte factum eſt, vt addiderit, ratio autem ſubſtantiæ. Tametſi ὀυσίαν hic non tam ſubſtantiam interpretari, quam eſſentiam debemus, cum enim non ſubſtantia tantummudo, ſed etiam accidens eſſe dicatur, eſſentiæ ratio non tam ſubſtantiam, quam cætera etiam genera complectetur, eo quod ipſa quoque entia appellentur. Ratio enim quæ vniuſcuiuſque accidentis eſſentiam exprimit, recte ratio eſſentiæ nuncupantur. Adde quod rationem ſubſtantiæ æquiuocorum ſubſiſtentiam intelligere etiam conuenit.

Cur poſt æquiuoca vniuoca ſtatuerit.
Cap. 18.

SELEV. At vero cum vniuoca & rationem eãdem, & nomen habeant, quid in cauſa eſt, cur his poſtpoſitis de æquiuocis prius mẽtionem fecerit? Nam ſi de ſupremis generibus tractaturus eſt, quibus illud ineſt, vt de ijs quæ ſub ipſis ſunt, vniuoce prędicentur, æquiuoce vero minime: vniuocum ipſis ineſt, æquiuocum non ineſt. Quod vero ineſt, antecedere illi proculdubio debet, quod non ineſt. Quapropter de vniuocis prius agere, deinde de æquiuocis ipſum oportebat. DEXIP. Quod de æquiuocis prius diſſerat, illud in cauſa eſt, quòd ens non vt alijs videri ſolet, vniuocum, ſed æquiuocum Ariſtoteli eſt. Vnde ſi ens quod de omnibus prædicamentis dicitur, æquiuocum eſt, merito præcedere apud ipſum doctrina æquiuoci debet, & demonſtratio eius quod non ineſt. quippe cum prius diſtinguenda æquiuocatio ſit, deinde ita in numerum redacta, ac diffinita ſigillatim genera deinceps demonſtrandum, quo pacto de ijs quæ ſub ipſis ſunt, vniuoce prędicentur.

Quod quæ cum complexione & ſine complexione dicuntur, errata ſint. *Cap.* 19.

SELEV. Nonnulli ſunt qui diuiſionem cum complexione, & ſine complexione damnandam putent: propterea quod non prorſus aut cum complexione, aut ſine complexione ſint ea quę dicuntur. Cum enim dicimus, homo deambulat, id cum complexione non eſſe aiunt, quia nulla copulatiua coniunctione connexa oratio ſit. Cum vero hominem, aut bouem dicimus, non ſine complexione eſſe affirmant: eo quod quãdam ſyllabarum & elemẽtorum compoſitionem verba ipſa habeant. DEXIP. Qui complexionem ſolam copulatiua coniunctione connexam pronunciationem appellant, Stoicos ſequi videntur: quibus antiquior Ariſtoteles veterum conſuetudine eſt vſus, qui plurium partium orationis congreſſum complexionem vocabant. Hominem autem, vel bouem cum complexione propterea dici, quia ſyllabarum & elementorum compoſitio in ipſis conſpiciatur, abſurdum eſt aſſerere. non enim elementorum, ſed partium orationis compoſitionem veteres complexionem nominant.

Quod ex deſcriptione eius quod eſt in ſubiecto, corpus eſſe in loco & tempore tanquam in ſubiecto poſſit. *Cap.* 20.

SELEV. Si in ſubiecto illud eſt, quod cum in aliquo non vt pars inſit, ſine eo eſſe non poteſt, in quo eſt: corpus vero à loco ſeparari nullo mòdo poteſt: in ſubiecto igitur erit corpus in loco: ſimili modo etiam ea quæ ſunt in tempore: quippe cum neq; partes eius ſint, neque eſſe ſine eo queant. Nam licet à particulari loco & tempore ſegregari ea quiſpiam dicat, à loco tamen in vniuerſum & tempore nunquam diſiunguntur. DEXIP. Sed ad hoc dicendum, nihil quod commune ſit, eſſe aut hoc, aut aliquid poſſe. Quocirca neque in aliquo erit, id quod in generali & vniuerſali loco, aut tempore fuerit. Adde quod aliud per ſe in tempore eſt, id videlicet quod mouetur, & mutatur: ſimul quippe cum tempore progreditur, ſimulque immutatur. Quod vero eſt æternum, id ex accidenti eſſe in tempore dicitur, cum immobile, atque immutabile prorſus ſit: nam eatenus tantum eſſe in tempore dicitur, quatenus tunc etiam eſt, quando eſt tempus. His igitur ita diſtinctis, ſi illud quod mouetur, quatenus mouetur, ſimul cum tempore pertranſit, in loco eſſe non poterit, cum vtraque videlicet per ſe moueantur. Quinetiam neq; in tempore erit: neutrum enim permanet. Non erit igitur alterum in altero, ſiue particulare, ſiue vniuerſale accipiatur. Sed ſi tamen in tempore eſſe contenderit quiſpiam, de communiori, non de præfinito erit intelligendum: quippe cum neque motionis, neque temporis eſſe commonſtratio poſſit. vtraque enim in latitudine quadam conſiderantur, & in tranſitu, & continua partium generatione exiſtunt, quę vel anteceſſerint, vel ſubſequantur. Quod ſi ita eſt, aliud eſſe in loco & tempore, aliud eſſe in ſubiecto aſſerendum eſt.

Quod quæ in ſubiecto ſunt, partes ſubſtantiæ eſſe dicantur. *Cap.* 21.

SELEV. Si partes illæ ſunt, quæ vniuſcuiuſque ſubſtantiam

ſtantiam explent:notio ſiquidem partis ea eſt, vt ſubſtantiæ expletiua eſſe intelligantur: corporis vero quod abſolute dicitur ſubſtantiam color, & figura, & quantitas abſoluunt, atq; explent. quippe cum ſine colore, aut figura, aut quantitate eſſe nullum corpus queat. Cuiuſdam item corporis, vtputa ignis, aut niuis, caliditas, aut frigiditas, & fulgor, aut albedo eſſentiam explet: Vel hæc eſſe partes ante dictorũ cenſendum eſt: atq; ita ea quæ ſunt in ſubiecto, ineſſe vt partes reperientur. vel ſi partes non ſint, ad eſſentiam eorum explendam non facient. DEXIP. Ad hanc dubitationem illud eſt obijciendum, ſubiectũ & ex Stoicorum & ex antiquorum etiam ſcientia eſſe duplex: vnum, quod primum ſubiectum dicatur, cuiuſmodi eſt qualitate omni carens materia, quam poteſtate corpus Ariſtoteles appellat: alterum ſecundum, quod qualitate effectum eſt. cuiuſmodi eſt & æs & Socrates, ijs quæ ipſis inſunt, aut de ipſis prædicantur. Subiectum enim cum alicuius ſit ſubiectum, dici ad aliquid videtur. Aut igitur abſolute & communiter, aut proprie & priuatim eorum quæ in aliquo inſunt, & de aliquo prædicãtur ſubiectum eſſe dicitur. Abſolute quidem omnibus quæ ſiunt & prædicantur, materia prima eſt ſubiectum. Quibuſdam vero ſubiectum quæ ſiunt & prædicantur, æs & Socrates eſt. Cum igitur duo hæc ſubiecta ſint, efficitur, vt multa ex ijs quæ inſunt, ſi ad primum ſubiectum referantur, in ſubiecto ſint, ſi ad ſecundum, non ſint in ſubiecto, ſed partes eius eſſe cenſeantur. Nam omnis color, & omnis figura, & omnis qualitas primæ materiæ in ſubiecto ſunt: quippe cum in ea exiſtant non vt partes ipſius, & ſine ipſa eſſe non poſſint. At ſecundi ſubiecti color & figura non omnis in ſubiecto eſt. ſed quando eſſentiam eius non abſoluunt, tunc huiuſmodi qualitates in ſubiecto eo ſunt. In niue autem nõ in ſubiecto ſunt, ſed ipſæ ſunt ſubiectum. albedo enim niuis neque de ſubiecto dicitur alio corpore, neque in ſubiecto corpore eſt, ſed vt pars eſſentiam explet. Ariſtoteles itaque ſecundum ſubiectum in doctrinam aſſumens omne id quod non eſſentialem in modum alicui ineſt, in ſubiecto eſſe inquit: atque entia ea eſſe ſtatuit quæ eſſentiam complent: quæ non complent: ea non partes rei, ſed accidentia & affectiones appellat. ita vt primi ſubiecti qualitates & quantitates accidentia & affectiones ſemper ſint: ſecundi vero ſubiecti quando eſſentiam eius explent, partes ſint.

Quòd ratio eorum quæ ſunt in ſubiecto, communis etiam illis ſit, quæ in ſubiecto non ſunt. Cap. 22.

SELEV. Sed ſi quis etiam concederet non eſſe partes ea quę ſunt in ſubiecto, abſurdum tamen eſſe illud videtur, ꝙ diffinitio hæc eorum quæ ſunt in ſubiecto, illis etiam conueniat, quæ aut in ſpecie, aut in genere, aut in partibus ſunt. Neque enim ſpecies pars generis eſt, quippe cum detracta ſpecie adhuc ſeruari genus poſſit: vt animal, etiam ſi homo fuerit ſublatus: neque eſſe ſine genere ſpecies poteſt. ſi enim animal non ſit, quo pacto homo erit? Quin etiam totum in ſuis partibus cum ſit, neque pars ipſarum eſt: quid enim eſſet abſurdius, quam ſi totum partium ſuarum eſſe partem aſſereremus? neque eſſe ſine ipſis poteſt. Quam ob rem ratio hæc non ijs tantum quæ ſunt in ſubiecto, ſed illis etiam eſſe communis videtur quę in ſubiecto non ſunt. DEXIP. At enim ſpeciem non ita quidem eſſe partem, ſicut manum totius corporis, ſed tanquam partem tamen conſiderari perſpicuum vnicuique eſt. Ariſtoteles autem non dixit, quod in aliquo ineſt non pars, ſed non tanquam pars: vt hoc dicendi modo illud quoq; quod vt ſpecies ineſt, excepiſſe videatur. Totum autem nõ in aliqua ex ſuis partibus, ſed in omnibus cõſideratur. Ipſe autem inquit, quod aliquo non tanquam pars ineſt. Totum igitur quoque excipi ea particula intelligendum eſt, cum inquit, non tanquam pars. non enim ſolum quod ineſt non debet eſſe pars, verum etiam ſubiectũ oportet non eſſe partem eius quod ineſt. Totum ſiquidem in omnibus partibus cũ ſit, de ſubiectis ipſis dicitur.

Quòd odores cum ſint qualitates, & in ſubiecto, ſeparabiles ſint. Cap. 23.

SELEV. At illud quod inquit, non poteſt eſſe ſine eo in quo eſt, quo pacto abſurdum nõ ſit, non video: cum odor & à pomis, & à roſis ſeparari manifeſte cõſpicitur. Qualitates enim ſæpenumero remanẽt, cum tamen ea in quibus prius erant, non amplius ſint: cuiuſmodi eſt odor, qui ex vino iam epoto, & allio comeſto exiſtit. DEXIP. Sed aduertendum eſt, non dixiſſe Ariſtotelem, non poſſe ea quæ ſunt in ſubiecto ab ijs ſeparari in quibus inſunt, ſed ſine ipſis & ſeorſum eſſe nõ poſſe. Nam ſuauis odor ſeparari quidem à roſis poteſt, ſine ipſis tamen eſſe non poteſt: ſed vel interit prorſus, vel in alia ſubiecta traducitur. Id quod exactius etiam ſequens additio declarat. Non enim dixit, ſine eo ſolo & ſeorſum ab eo ſolo eſſe non poſſe, in quo erat, ſed abſolute à quocunque in quo eſt. Vnde etiam ſi ſubiecta permutet in aere ſuſceptus odor, qui in pomo prius erat, in ſubiecto tamen quodam adhuc eſt. Atq; ita ſit, vt nullum accidẽs reperiatur, quod effugere hãc diffinitionẽ vllo modo poſſit.

Dubitationes complures de proprietate eorum quæ de ſubiecto dicuntur, & earundem ſolutiones. Cur item homo de Socrate dicatur, ſpecies vero non ita. Cap. 24.

SELEV. At vero quo pacto contentioſis occurrere poterimus, qui cum ea quæ non inſunt, ita ſumpſerint, quaſi de ſubiecto prædicentur, ratiocinationem contradictionis ad ſubiectum conſtituunt, vt eũ hominem de ſubiecto de Socrate prædicari non eſſe. Socratem autem de homine dici aſſerunt. DEXIP. Aduerſus hos obijciemus, non ꝙ vt Stoici dicunt, negatiua ineſſe ſtatuant, ſed ꝙ ſicut Ariſtoteles docet ea quæ eſſentiali modo inſunt, nõ ſumant. id enim iſti omittentes captioſæ ratiocinantur, dum ea quæ non inſunt, quaſi eſſentiali modo de ſubiecto dicantur, aſſumunt. SELEV. Si vero non omnino de altero dici genus, cum de ſpecie dicitur, contenderet quiſpiã: propterea ꝙ eadem ratione de ſubiecto prædicatur; & quatenus ipſi eãdem eſſentiam participat. Genera enim mente & cogitatione à ſpeciebus ſeparamus: quippe cum ipſa per ſe non ſubſiſtant, ſed in ſpeciebus eſſentiam ſuam habeãt. Quid ad hoc reſpondere

poſſemus?

poſſemus? DEXIP. Quid aliud, quam quod iu his videtur eſſe idem, reſpectu quodam & ratione diuerſum eſſe: eo modo quo indiſtributum à diſtributo diſtat. Genus enim nondum diſtributum eſt, perinde ac ſi hominem per ſe ipſum conſideremus: ſpecies vero iam eſt diſtributa in peculiares differentias, non ſecus ac ſi ciuem ac tribulem excogitaremus; SELEV. Sed quo pacto fit, vt homo de Socrate, & ſpecies de homine dicatur, ſpecies vero de Socrate prædicari minime poſſit: & item de homine animal, & de animali genus, de homine autem genus non ita? DEXIP. Propterea ꝙ iuxta nomen tantum, non autem iuxta rationem etiam ſuperiora hic de inferioribus prædicantur. Neq; enim ſi quis velit aſſignare quid ſit homo, ſpeciem dicet, neq; rationem ſpeciei homini attribuet. Idem de genere dicendum eſt. Præterea ſpecies & genus alijs accidunt, & ad diſtinctionem aſſignari conſueuerunt, alterum ꝙ non ſit ex ſpeciebus, altera ꝙ ex indiuiduis non ſit ea res, cui attribuuntur. At quæ de ſubiecto dicuntur, eſſentiam rei vniuſcuiuſq; explent. Accedit, ꝙ hęc de omni dicuntur: omnis enim homo eſſe animal, merito dici poteſt: eo ꝙ nihil eſt ex ijs quæ ſub homine ſunt, de quo animal nō dicatur. Omnem vero hominem eſſe ſpeciem, falſo aſſereremus, & omne animal eſſe genus, non vere dicitur: quippe cum aliquis homo, homo quidem ſit, non tamen ſpecies: item aliquod animal, animal cum ſit, eſſe genus non poſſit. Species igitur & genus de omni minime prædicantur: ſed communitates quædam cum ſint, de homine aut animali ita dici conſueuerunt. Illa enim differentia eſt, ꝙ homo & animal eſſentiam expleat, ſpecies & genus nominis tātum impoſitionem iuxta communem reſpectum indicant. non enim homo aut Socrates ea communitas eſt, quę de ipſo prædicatur. Vnde nominis potius videtur eſſe expoſitiua, quanam ad aliud ratione habita aut homo, aut animal fuerit appellatum. atq; ita primorum nominum ſecunda ipſa ſunt nomina. Non enim principalem dictionum obtinent ſignificationem, neque naturam ipſam rerum quæ nominantur, ſignificant: ſed qua ratione nominatæ res ipſæ ſint, iudicant.

Quo modo quaſdam, & quo modo omnes, & quales vtroque modo dicat prædicari differentias, & eius quod prædicatur, & eius quod ſubijcitur. Cap. 25.

SELEV. Sed contraria in ſe habere præſens inſtitutio videtur: Cum enim inquit, nihil prohibere, quin ſubalternorum generum eædem ſint differentię: quaſi de quibuſdam, & nō de omnibus abſolute loqui videtur. Cum vero poſtea ſubiungens, ſuperiora de inferioribus prædicari, & quæcunque eius quod prædicatur, ſunt differentiæ, eas eſſe etiam ſubiecti aſſerit, quaſi de omnibus differentijs in vniuerſum nulla excepta, ita definit. DEXIP. Non eodem modo ſane de quibuſdam, & de omnibus, ſed diuerſa ratione exponit. cum enim aliæ ſint ſpecificæ differentiæ, quibus in ſpeciem redigitur, & qualitate afficitur genus, vt animal animato & ſenſibili, quę ipſius eſſentiam abſoluunt: aliæ vero diuiſiuæ, quibus genus in ſpecies ſuas diuiditur, vt animal in rationale, & irrationale: perſpicuum eſt, eas differentias quæ quantum ad eſſentiam attinet, inſunt in ſpecie, multo prius futuras eſſe in ani: eas vero quibus genus in ea ſecatur, quæ ab ipſo continentur, interdum futuras, vt irrationale, interdum minime, ſi nullam communicationem cum ipſa habuerint: cuiuſmodi eſt rationale. Verum igitur eſt & quaſdam & omnes eſſe eas differentias quæ prędicantur, & ſubijciuntur: & quænam vtræque ſint, diſtinctum iam eſt. Non eſt itaque emendandus locus, vt in contrarium commutetur enunciatio, in hunc modum: quare quæcunque ſubiecti ſunt differentiæ, eædem eius etiam erunt, quod prædicatur. Falſa enim eſſet emendatio. non enim hominis differentiæ, puta bipes, & loquens, & reliquæ de animali dici vllo modo poſſent. Sed vt non omnes prædicentur, diuiſiuis: vt omnes, ſpecificis conuenire manifeſtum eſt. Ac mihi quidem ipſe etiam hoc videtur declarare, cum ſuperius ab inferiori ex oppoſito diſtinguit, non in generibus tantum, verum etiam in differentijs diſtinctione huiuſcemodi vſus. Superius igitur eas eſſe differentias ſtatuemus quæ ſubſtantiam ipſam explent, quas de ſubiectis etiam prædicari licet: Inferius, quicquid in prioribus ipſorum generibus continetur: hoc eſt eas differentias, quæ prædicari interdum nequeunt. Diuidere etiam differentias quiſpiam hoc pacto poſſet, vt alias generales, alias ſpeciales appellaret: ac ſpeciales quidem eas, quibus & genus ſecatur, & ſpecies quæ ſub genere ſunt, formantur, ac conſtituuntur: generales vero, ipſas generum ſubſtantiæ expletiuas, quæ generibus ipſis formā afferunt. Sunt tamen quædam etiam ex diuiſiuis, quæ ineſſe ijſdem poſſint, vt in ſubalternatis demonſtratum eſt,

Quòd nonnulla licet ſint genera diuerſa, eaſdem tamen differentias habeant. Cap. 26.

SELEV. Quid vero dicturus ad illud es, ꝙ diuerſa genera eaſdem differentias habeant? æquilatera enim & inæquilatera ex æquo rectilineæ figuræ appellantur: atque vnum & idem recti lineę figurę nomen eſt, quod de vtriſque ipſis dicatur. Virtutum item & vitiorum quæ genere inter ſe diſtant, eaſdem eſſe differentias conſtat: quippe cum tam rationale, quam irrationale de vtriſq; prædicetur. DEXIP. At qui huiuſcemodi dubitationes afferūt, errare ex ignoratione diuerſi generis videntur. Hæc enim quæ commemoraſti, licet non ſint ſubalterna, diuerſa tamen non ſunt: ſiquidem ſub vnum commune genus rediguntur: ſicut æquilatera & inæquilatera ſub figuram. nam virtutem & vitium quoque ſub habitum referri nemini dubium eſt. vt diuerſa propterea huiuſcemodi genera non amplius ſint.

Dubitationes de diuerſo genere. Cap. 27.

SELEV. His ſimiles fortaſſe etiam illæ dubitationes ſunt. Terreſtre enim, inquiunt, & volucre, & animal, & auis, eaſdem habent nonnullas differentias: nō igitur in congeneribus tantum, & ſubalternis, verum etiam in inter ſe diuerſis generibus eædem differentiæ interdum reperiuntur. DEXIP. Hoc eodem modo falſum eſt. vnde eadem etiam reſponſio conueniet. Non recte inquam, ita enim ad iſtos etiam dicendum eſt, non recte o boni viri diuerſa genera ſumitis.

Quippe

Quippe cum non ea quæ parum variant, ſint diuerſa, ſed ea quæ vndequaque ſeparata inter ſe ſunt. SELEV. Si vero dicant, animal terreſtre, & animal volucre cũ ſubalterna non ſint, ſed inter ſe ex oppoſito diſtincta, iiſdem differentiis vti conſpiciuntur: nam & carniuora, & feminiuora vtraq; ſunt: quid erit obijciendum? DEXIP. Idem proculdubio. nam terreſtre & pedeſtre cum in animali vtraq; conueniant, non vſquequaque diuerſa inter ſe ſunt.

Quid ſit ſpecies; & quid differentia, quo pactóque à ſe mutuo diſtent. *Cap.* 28.

SELEV. Sed quæſo mihi & ſpeciei, & differentiæ rationem breuiter explica. DEXIP. Species quidem communem habet rationem, & à proprio genere ſpecificis differentijs ſeparata eſt: propriamque communitatis diſtinctionem habet, ꝙ ſicut genus ſpeciebus, ita ipſa indiuiduis ſeſe communicat. Differentia autem eſt, quę ad diſtinguenda ea idonea eſt, quæ ſub eodem genere collocata ſunt: quaque fit, vt vnaquæque ſpecies differat. quantum enim ad genus ſpectat, ſpecies altera ab altera nullo modo diſcrepat. Tametſi non id quod abſolute ſeparat, eſt differentia, ſed quod in eſſentia rei ſeparationem facit. licet enim nauigare ab alijs animalibus nos diſtinguat, non tamen propterea nauigabile differentia hominis eſt: quippe cum nõ in eſſentia, ſed in accidente diſtinctio ea conſpiciatur. Differentia igitur eſſentiæ eſſe pars debet. proprietatem enim eorum quæ diſtinguuntur, in eſſentia definit. Species igitur & differentia ita inter ſe diſtant, vt totum à parte. quemadmodum enim nomen hoc rationale ſeſe habet ad diffinitionem, ita res quoque quæ à differentia ſignificatur, à ſpecie ipſa continetur.

Vnde generis, & ſpeciei, & differentiæ inuentio ſuppetat. *Cap.* 29.

SELEV. Quoniam vero in omnibus maxime eſſe neceſſarium videtur, vt earum quæ proponuntur conſiderationes, inuentionem cognoſcamus, hic quoque enitendum eſt, vt in præſentia quadam artificioſa methodo inuentionem nobis horum preſinias. DEXIP. Ex communitate quidem ſubſtantiali & genus & ſpeciem inueniri perſpicuum eſt. Propterea ꝙ quemadmodum ſuperius definitum iam eſt, ſicut ſpecies communitate ſua ad indiuidua, ita genus vniuerſalius cum ſit, ad ſpecies diffunditur: At differentia ex diuerſitate quæ ſpeciebus notam imprimit, inuenitur. eſtque media inter ſubſtantiam & qualitatem, ſiue quia ex vtriuſque conſtituta ſit: ſiue quia aut ſubſtantia qualitatem, aut econtrario qualitas ſubſtantiam admiſerit: ſiue quia inter qualitatem & ſubſtantiam ita ſit interiecta, vt vtraque extrema fuerit egreſſa. Opus igitur eſt, vt differentiæ ratio ab eſſentia ſpecierum nuſquam abſit: alioqui ex accidenti erit. Sicut enim ex communicatione eſſentiæ ad ſpecies generis inuentio exiſtit: ſpeciei vero, cum ea quæ numero diſtinguũtur, in eſſentia communicant: ita ex diuerſitate quoque quæ in proprietate eſſentiæ conſideratur, differentiæ ſumuntur. atque hoc pacto eorum facile haberi inuentio poteſt.

Quo pacto dixerit, diuerſæ ſpecie etiam differentia. *Cap.* 30.

SELEV. Explana quæſo illud quod inquit, diuerſorum generum diuerſas quoque eſſe ſpecie differentias. DEXIP. Specie inquit, pro ratione & diffinitione: quemadmodum in topicis quoque mos ipſi eſt, vt vtraque hęc viciſſim alterum pro altero ſumat. Vult autem accurata hac loquutione maius quicpiam nobis declarare. Ne enim nomini tantum attendentes eaſdem & vaſis & animalis eſſe differentias diceremus, verbi cauſa, pedatum & impedatum: propterea adiunxit ſpecie & ratione. Hæc enim nomine ſolo differentias habere eaſdem videntur. Vel ita etiam dicere poſſemus, diuerſas eſſe ſpecie differentias, quę in ſpecie vniuſcuiuſque ex diuerſis generibus ſumuntur: hominis videlicet in animali, & muſicæ in ſcientia. Diuerſas item ſpecie eas poſſumus intelligere, quę ſpecificæ ſunt. ne videlicet eas ſumat quicpiam, quæ ex accidenti attribuuntur, vt eſt nauigare hominis. Non enim quæ quomodocunque ſeparant, ſed quæ in ſpeciei formatione & eſſentia diſtinguũt, eæ proprie diuerſæ ſpecie differentiæ ſunt.

Quo pacto indiuiduum & vnum numero dicatur. *Cap.* 31.

SELEV. Reliquum eſt, vt quidnam ſit indiuiduum, & vnum numero, exacte diſtinguamus. DEXIP. Indiuiduum quidem dicitur, non quod indiuiſibile ſit, & ſecari in partes non poſſit: ſed quod neque generis in ſpecies, neque ſpeciei in ea quæ ſigillatim numero diſtincta ſunt, partitionem admittat. Quodlibet autem ex ſenſibilibus vnum dicitur, non ex vna poteſtate, quam habeat, ſed quia omnia in vnam eſſentiam tendant. Quia vero vnum & genere & ſpecie & pluribus alijs modis dicitur, iccirco præfinit nunc ſe vnum numero intelligere: neque id tantummodo quo numeramus, vt calumniantur nonnulli, verum etiam quod numeratur. Quippe cum quinque etiam equos in numero quodam eſſe dicamus.

Quo pacto vnus & indiuiduus ab vno & indiuiduo poſſit differre. *Cap.* 32.

SELEV. Sed ſi ſpecies eſt quę de pluribus differentibus ſpecie in quid ſit, prædicatur, qua re indiuiduus vnus ab vno & indiuiduo diſcrepabit? nam vnum numero tam hũc quã illum eſſe perſpicuum eſt. DEXIP. Qui quidem dubitationem hanc eo modo ſoluunt, vt dicant ex propria qualitate differre vnumquemque, quia videlicet hic verbi cauſa naſi aduncitate, aut flauitate capillorum, ille ſimitate, aut caluitie, alius aliquo alio qualitatum concurſu peculiari prędit ſit: non recte ſoluere mihi videntur. non enim qualitatum concurſus facit, vt numero quicpiam differat: ſed vt qualitate. Magis igitur hoc pacto dubitationi huic eſt occurrendum. ꝙ quæ numero diuerſa ſunt, natura & eſſentia à ſe mutuo non differant, ſed diuerſa in eo ſint, ꝙ numerantur. Diuerſa igitur ſunt in eo, ꝙ ſunt numerabilia: quippe cum in eo ꝙ ſigillatim vnumquodque numeratur, numerus accedat. Differentia igitur numero, hoc eſt diſtantia, eatenus mihi

videtur

videtur appellare, quatenus ſunt numerabilia. vt quod de ſpecie dicitur, huiuſmodi ſit: ſpecies eſt, quæ de pluribus & differentibus in eo ꝙ numerantur, prędicari conſueuit: vt differre pro diſtare dictum eſſe intelligamus.

Quòd prædicamentorum diuiſio non redundet, Cap. 33.

SELSV. Aodi autem huic prædicamentorum diuiſioni à quibuſdam vitio dari, ꝙ redundaret. Facere enim & pati non recte aiebant fuiſſe inter ſe diſtincta: cum vtraque ſub vnum genus quod eſt moueri, referri debuerint. DEXIP. Sed horum criminationi illud obiiciendum, ꝙ neq; quod facit, in eo ꝙ facit: patitur: neq; quod patitur, facit in eo ꝙ patitur. neq; in compoſitis duo in idem conueniunt, ex eo ꝙ duo principia ad vnum & idem coire vtraq; non poſſunt. In patiendo igitur eſt quidem, vt moueatur. quod facit tamen, immobile cum ſit, tantum mouet. Sunt tamen nonnulla quæ faciunt ex ſenſui expoſitis rebus, quæ propterea ꝙ duo in ſe principia habent, ex accidenti etiam moueantur. Id quod non repugnat ijs quæ de cauſis ex opinione eiuſdem dicuntur. SELEV. Aliud rurſus crimen infertur, ꝙ ſuperuacua ſit hæc diuiſio. Nam alij ita diuidendum eſſe cēſent, vt alia per ſe ſint, alia ad aliquid: atque his comprehendi genera omnia exiſtimant. Alij ſatis eſſe opinantur, ſi in ſubſtantiam tantum & accidens diſtributio efficiatur. DEXIP. Sed vtrique errant. Qui enim bipartito ſecant prædicamenta in ſubiectum & accidens, ij ſane primam Ariſtotelis diuiſionem quę in paucisſima genera fit, quadam ex parte videntur attingere: atque in hoc recte ſe gerunt. In eo tamen peccant, ꝙ vniuerſali & particulari omiſſo diuiſionem imperfectam relinquunt. Qui vero in ſubſtantiam, & ad aliquid partiuntur, propterea ꝙ accidentia alterius ſint, atq; ita prædicamenta vniuerſa in duo ſola genera redigunt: ij inopiæ nominum inſultant. Quatenus enim ſunt accidentia, non omnia ſed vnum tantum eſt quod ad aliquid dicatur. Sed omnia tamen accidentia eſſe ad aliquid ex eo videntur, quòd nos eorum nomina quę ſimul ſignificari conſueuerunt, quia nota ſunt, detrahimus. albedo.n. eſſe alicuius videtur: cum per ſe alicuius non ſit. Nam hac ratione ea quoque quæ præcipue per ſe ſunt, ad aliquid eſſe dicerentur. Socrates enim Sophroniſci dicitur, non eatenus, quatenus eſt Socrates: ſed quatenus eſt filius, quod tamen quia notum eſt, prætermittere conſueuimus. nam ea ratione qua eſt Socrates, eum nullius eſſe perſpicuum eſt. Sic accidens, ſi ad ſubiectum referatur, ad aliquid eſt: non ſecus atq; ager, qui ſi vt poſſesſio conſideretur, alicuius eſſe dicitur: per ſe autem ſumptum, natura quędam eſt peculiaris. Sic materia quoque & ſubiectum, quatenus his nominibus nuncupatur, ad aliquid eſt: alicuius enim & materia & ſubiectum dici conſueuit. in eo vero ꝙ eſt principium, ſeparata res eſt, ac per ſe. Oportet igitur, vt nō verborum vſum, ſed rerum ipſarum naturam perpendamus: neque nominum inopiæ inſultemus, ſed diuerſas rerum proprietates attendamus. Si enim ita fecerimus, non pauciora eſſe genera quam decem reperientur. SELSV. At ſi quis tanquam ſubiectum diuidendo partitionem hanc in decem ſuperuacuam corrigendam putaret? DEXIP. Ipſe etiam falleretur, cum ad vnum & præfinitum ſubiectum ea quę circa ipſum eſſent, indefinite diſtingueret. Atq; hæc quidem in præſentia breuiter aduerſus eos diſputata ſufficiant, qui prædicamentorum diſtributionem eſſe ſuperuacuam aſſerunt.

Quòd prædicamentorum diuiſio non deficiat. Cap. 34.

SELSV. Ad eos etiam tibi occurrendum reſtat, qui deficere ipſam arbitrantur. Quid enim, inquiunt, facere & pati inter ſe diſtinxit, habere vero & haberi nō item? DEXIP. Non ſane quia prætermiſerit quicpiā, ſed quia in prædicamentum poſitionis quod præfinitum iam erat, incidebat: quippe cum habere ſcutum quiſpiam dicatur: & ſcutum item haberi, dum ita quodam modo poſitum eſt, & circuniectum. Non aliud quid igitur eſſe poſitionem exiſtimandum eſt, quam ordinem quendam eorum quæ habentur. SELEV. Sed cur, aiunt, coniunctiones omiſit? DEXIP. Quia non principalis eſt earum vſus in oratione, ſed ſecundus, neque perfectus, ſed imperfectus, vt notam potius, quam dictionem aliquam præ ſe ferat. Non enim principali ratione ſignificant, ſed eum in modum, quo quas διπλᾶς vocant. i. duplas faciunt: hoc eſt notæ illæ duplicium linearum, quas carminibus aſcribere conſueuimus: quæ ſimul cum oratione abſolutam ſententiam indicant, per ſe vero ſumptæ ſignificant nihil. Sic coniunctiones vna cum alijs orationis partibus ſignificant, per ſe non ſunt ſignificatiuæ, vt glutino perquā ſimiles eſſe videantur. Vnde neque inter elementa orationis eſſe eas ſtatuimus: ſed ſi modo partes dicendæ ſunt, dictionis partes erunt, non orationis: & ſi ſignificant, in conſtructione ſignificant, non ſecus ac pa ſyllaba. Hic autem de dictionibus quæ ſine conſtructione & per ſe ſignificant, ad antecedentemq́ue orationis, non ad ſubſequentem vſum ſpectant, eſſe diſputationem aſſerimus. SELSV. Alij de articulis inquirunt, vbi conſtituendi ſint. DEXIP. Sed de his dicendum idem eſt, quod de coniunctionibus. coniunctionum enim in maribus & fœminis vim habent, vna cum eo ꝙ ſubiectum indefinite ſimul ſignificant. Vnde etiam indefinitos nonnulli eos vocāt. ὁ enim articulus. i. hoc, ſubiectum indicat: qui ſi cum mare iungatur, marem, ſi cum fœmina fœminam exprimit. Deductum autem eſt ὅδε. i. hoc ἀπὸ τοῦ ποιὸς, id eſt ab aliquo. Vterlibet vero ex articulis marem, vel fœminam in conſtructione ſimul indicat: per ſe autem ſignificatione caret. SELEV. At negationes, inquiūt, & priuationes, & indefinita, & modi vniuſcuiusq́ue prædicamenti, vbinam conſtituentur? DEXIP. Hoc Ariſtoteles ipſe explicat. propoſitis enim prædicamentis vna cum caſibus, & negationibus, & priuationibus, & indefinitis, ſimul de ipſis doctrinā inſtituit. caſos enim modos appellat. Excalciatum igitur eſſe einſdem eſt prædicamenti, cuius eſt eſſe calciatum: & exarmatum eſſe, ſicut eſſe armatum in prædicamento habendi conſtituitur. negationes etiam in eo ſunt, in quo affirmationes, & indefinita in quo definita. In vniuerſum enim negationes & priuationes in eo eſſentiam ſuam habent, ꝙ ea quæ deſtruuntur non ſunt. Vnde in ea quæ ſunt in habitu, & affirmantur, referri merito

merito debent. Mortuus enim ibi erit, vbi eſt viuens: & cæcitas, vbi habitus eius reperitur: & cætera eodem modo. Quin de vno etiam quòd extra prædicamentorum ſeriem non exeat, multis modis demonſtrare quiſpiam poſſet. Nam vt principium numerorum, & vt pars, inter ea quæ ſunt ad aliquid, collocabitur. ſi quis vero incorporeum, & per ſe numerum eſſe ſtatuat, vnitas ſubſtantia erit. Si autem numerum duplicem ſtatuamus, vnitas in duobus generibus reperietur: quippe cum ſi ad ea referatur quæ ex compoſitione numerantur, in iis quæ ſunt ad aliquid: ſi ad intelligibilia ſpectet, in ſubſtantia ſit. Si quis vero vnitatem partem etiam quantitatis eſſe opinetur, vt Alexander, in quantitate etiam erit. Tametſi hoc falſum videtur. Vbi enim diuerſus eſt terminus ab eo, quod termino circumſcribitur. Quocirca vnitas quoque cum terminus, & principium quantitatis ſit, eſſe quantitas non poteſt. Sed melius tamen fortaſſe eſt, vt vnum æquiuocum relinquamus, cum multis aliis modis, tum ſicut etiam nunc dicimus: non enim ex eo vlla eſſe diuiſio principalis in prædicamenta: neque in vnum genus vlla eſſe præfinita prædicamentorum conſtitutio poteſt.

Quòd alia loco aliorum prædicamentorum genera non introducat. *Cap.* 35.

SELEV. Atque hunc locum quidem aduerſus eos qui diſtributionem hanc deficere aſſerebant, ſatis expurgaſti. aduerſus eos autem quo modo te geres, qui alia loco aliorum prædicamentorum genera introducere Ariſtotelem dicunt? Faciendi enim & patiendi motionem debere eſſe genus affirmant. quippe cum neq; ipſa in aliud genus poſſit redigi, neque ſuperius aliud genus habeat, quod de ipſa in quid ſit, prædicetur. non enim in faciendo ſtatui poſſe, cum in patiendo quoque multæ motiones ſint. DEXIP. Ad hæc illud diſtinguendum eſt, ꝙ quod poteſtate & actu eſt, æquiuoce in decem prædicamentis conſideratur. Quocirca neque poteſtatem neque actum reponere in prædicamento vllo debemus: quippe cum æquiuocorum, & eſſentiâ prorſus diuerſorum vnum eſſe commune genus nullo modo poſſit. Cum igitur motio quoque à poteſtate in actum & perfectionem pregrediatur, alio modo in qualitate, alio in quantitate, alio in aliis prædicamentis, ob æquiuocationem fieri nequit, vt vnum prædicamentum excogitemus, quod ipſi aſcribamus. Quod ſi ſtatum quiſpiam introducat, eadem dicenda aduerſus ipſum ſunt. tum illud inſuper, quòd ſtatus non his quæ in generatione conſtituta ſunt, ſed intelligibilibus rebus conuenıat. Si item in eo quod quodam modo ſe habet, pleraque prædicamenta conſtituat aliquis, vt Stoici ſolent: eũ plurimas res prætermittere demonſtrandum eſt: quæ in loco, & tempore ſunt: quantitates quæ & ad numerum, & ad magnitudines attinent: calciatum eſſe: & cætera huiuſmodi, nihil enim ex his eſt, quod in eo quòd quo modo ſe habet, contineri queat.

Quòd ens non vniuocum ſit, ſed æquiuocum. *Cap.* 36.

SELEV. Sed vniuocum eſſe ens aſſerere quiſpiam poſſet. nam & nomen, inquiunt, & diffinitio entibus omnibus conuenit. eſt enim vnumquodque ens, vel faciens, vel patiens, vel vtraque. Quod ſi & nominis & rationis eiuſdem particeps omne ens eſt: ens vniuocum eſt. DEXIP. Ad hoc facilis reſponſio eſt, ſi negemus eam eſſe entis diffinitionem, quod vel facit, vel patitur, vel vtraque: propterea ꝙ rationis huius aſſignatio omnia quæ ſignificantur, tanquam entia complectitur, quæ autem ea ſint, non exprimit. Sicut igitur difinitio canis non eſt, animal terreſtre, aut marinum, aut cœleſte, ſed ea quæ naturam ipſius indicat: ita neque antedicta ratio eſſe entis poteſt: prẹſertim cum neque de ſpeciebus entis vera ſit. diffinitio autem generis ſpeciei quoque conueniat neceſſe eſt. Quemadmodum igitur animalis diffinitio homini quoque conuenit, ita hanc etiam rationem vnicuique entis ſpeciei accommodari oportebat: vtputa cani, aut homini, aut equo. Sed qui diffinitionem equi ita aſſignaret, vt eum eſſe, id quod facit, vel patitur, vel vtraque, diceret, eſt nemo.

Quòd, eſt, vel de vnoquoque prædicamento prædicaremus, & ita in infinitum progrederemur: vel ſi ab ente declinatum eſt, & deductum, ens genus ſit. *Cap.* 37.

SELEV. Dubitare autem aliquis poſſet, quo pacto, eſt, quod in vnoquoq; prædicamento dicitur, ſumi debeat. Vel enim idem ſignificat, quod illud de quo prædicatur, & diuerſum. Sed ſi idem eſt ſubſtantia, & eſt, ſuperuacuum videtur, vt, eſt, de ipſa prædicemus. poteſtate enim & ſubſtantia ſubſtantia, & qualitas qualitas erit. Quare ne nugemur, ſi de ipſis, eſt, prædicemus, diuerſum quid ſignificari dicendum eſt. At ſi, eſt, diuerſum ſignificat, atque id in vnoquoque prædicamento, non decem tantummodo erunt prẹdicamenta, ſed altera etiam decem exiſtent, de quibus, eſt, prædicabitur. Adde quòd ſi iterum de ſingulis ipſis alterum, eſt, atque ita deinceps prẹdicemus, infinite res progredietur. Si vero vnum & commune in omnibus, eſt, ſit, quod prædicetur, vt ab ente, eſt, inclinatum ſit, ac deductum: ens eſſe omnium genus dicendum erit. DEXIP. Licet manifeſte captioſa ratio hæc ſit, nihil vetat tamen, quo minus expediendæ ſolutionis cauſa, ipſi occurramus. Quando enim, eſt, de ſingulis prædicatur, ea additione ſingulorum eſſentia indicari conſueuit. eſſentia enim, & eſſe ſubiectum, non ſeparatam quandam rem à ſubiecto ſignificat: ſed in vnoquoque prædicamento ex decem eſſentiæ illud atteſtatur, quòd non ſit res, quæ ſubſiſtendi ratione penitus careat, ſed ſubſiſtat, & ſit. Eſſe igitur etiam erit, & decem modis dicetur, quot entia.

PRIMI LIBRI FINIS.

DEXIPPI PHILOSOPHI PLATONICI IN ARISTOTELIS Prædicamenta quæſtionum Liber ſecundus.

DEXIPPVS.

HACTENVS quidem, o ſtudioſiſſime Seleuce, nonnullas partim à veteribus ſumptas, partim à te excogitatas dubitationes propoſuiſti. Nunc verò cum iam in ipſa prædicamentorum genera ſimus ingreſſuri, viſne Plotini dubitationes ſeiungere, atque vltimo loco reſeruare, an ipſas quoque prout verba Ariſtotelis requirent, ita interſerere?

Vtrum diuiſio ſit, an enumeratio in prædicamentis. *Cap.* 1.

SELEVCVS. Mihi quidem videtur continuata diſputationis ſeries non eſſe interrumpenda, ſed deinceps quæcunque inciderint, perpendenda. Quocirca antequam ſubſtantiam ineamus, de expoſitis his prædicamentis ſcire illud cupio: vtrum diuiſa hic, an enumerata tibi eſſe videantur. DEXIP. Diuiſa quidem hic eſſe prædicamenta cenſendum non eſt. quippe cum neque generis in ſpecies diuiſio ſit. non enim commune aliquod prædicamentorum genus eſt, aut ens, aut vnum, ſicut nonnulli introducunt: neque ſi non eſt genus, quod diuidatur, eſſe vllo modo poſſunt ea, quæ diuidant. Quod ſi neque commune aliquod genus ſupra hæc inuenire, neque diuiſiuas differentias poſſumus, diuiſio hæc appellanda non eſt. SELEV. Nunquid igitur militaribus ordinibus ſimilis diuiſio hæc eſt per centurias diſtinctis? quippe cum ſicut illic ſingulis aciebus ſinguli centuriones præſunt: ita hic ſubſtantia ſubſtantiarum omnium, & cætera genera in ſingulis prædicamentis eorum quæ ſub ipſis ſunt, omnium principatum obtineant. DEXIP. Sed ſi ita dicamus, diſperſa quædam ac diuulſa multitudo entium erit, ſimilisque iis qui ex diſtantibus tribubus, & curiis congregantur. id quod ſeriei perpetuitatem, mutuæque connexionis diſpoſitionem tolleret. Rectius igitur eſt, vt genera quibuſdam primis proprietatibus diſtinguamus, atque ita eſſentiæ vniuſcuiuſque rationem per ſe circumſcribamus: vt eo pacto ſingula à ſe mutuo ſeparentur. Tametſi quatenus accidentia circa ſubſtantiam ſunt, & in ſubſtantia, & cum ipſa proculdubio connectuntur: eatenus aſſerere ſimilia eſſe illis poſſumus, quæ ab vno, & ad vnum referri conſueuerunt. SELEV. Quid? nonne dici partitioni totius ſimilis eſſe diuiſio hæc poteſt? DEXIP. Minime. Non enim quaſi concretum quoddam propriis quibuſdam partibus circunſcribit: ſed in ſimpliciora, & elementalia reſoluit, elementalibus ſententiarum notionibus ſubinde vtens. Ordinem tamen eum ſeruat, qui ad vnum, & ab vno exiſtit. quippe cum inter entia ſubſtantia primum & præcipuum locum adepta ſit: accidentia vero circa ipſam ſubſiſtant.

Plotini dubitatio, quòd ſubſtantia et in primis entibus & poſterioribus idem non ſignificet, cum genus commune in iis non ſit, in quibus prius eſt & poſterius. *Cap.* 2.

SELEV. Ac de his quidem ſatis. Nunc ad primam Plotini dubitationem veniamus. Quærit enim cum duplex ſubſtantia ſit, & intelligibilis, & ſenſibilis, quo pacto idem vtrarumque eſſe genus queat. Commune ſiquidem in vtriſque his quantum ad id quod ſunt, ſpectat, ineſſe quoddam videtur. Quod ſi ſit, aliud prius his ſit, neceſſe eſt, quod neq; corpus ſit, neque incorporeum. atque ita aut incorporeum corpus, aut corpus incorporeum erit. DEXIP. Facilis quidem ad hæc reſponſio eſſet: quod præter tractationis huius propoſitum dubitationem hanc afferat. Nam neque de entibus, neque de generibus primæ ſubſtantiæ diſputare nunc Ariſtoteli propoſitum eſt: ſed ea rem tractare, vt ad adoleſcentium captum, qui non niſi ſimpliciora percipere poſſunt, accommodata ſit. Quapropter cum agere hic de dictionibus ſtudeat, quibus ineſt, vt de ſubſtantiis dicantur: in huiuſcemodi conſideratione Plotinus quæſtionem de rebus fruſtra introducit. Sed mihi tamen neque id eſſe ſatis videtur, ſi quantum ad præſentem rem attinet, dubitationis huius ſolutionem expediuerimus: niſi etiam ab ipſa Plotini philoſophia exorſi, ad vniuerſam eius cõtemplationem huiuſce rationis explicationem referamus. Vnum itaque genus inter intelligibilia ſubſtantiam eſſe hic ſtatuit, quæ communiter & incorporeis ſpeciebus, & ſenſibilibus ac materialibus vt ſint, exhibet. Vnde ſi ita res ſe habet, & ſubſtantiæ origo in omnia diffunditur: eadem primorum, & ſecundorum, & tertiorum ordines obtinebit, quibus & his primo, & illis ſecundo, aut alio quodam modo eſſentiam exhibet. Atque ita ſi omnia in ipſam referuntur, vtpote quæ ab ipſa dependeant: huius quoque deſcriptio ſignificare originem illam poteſt, ex qua ipſa in vltimam ſubſiſtentiam delapſa eſt.

Quòd licet ex Platonicis ſuppoſitionibus afferri huiuſmodi ſolutio queat; ex Ariſtotelicis tamen enodandum ſit, quod in quæſtionem venit. *Cap.* 3.

SELEV. Atſi iiſdem ſuppoſitionibus quibus Plotinus, vteretur etiam Ariſtoteles: hæc quæ dixiſti, rationi conſentanea eſſe viderentur. Sed tu cum ea quæ illi placent, quaſi conceſſa ſumpſeris, pro Ariſtotele decertaſti. DEXIP. Ad hanc quæſtionem igitur iis vtar, quę in ſupranaturaliũ diſputationibus ipſe inquit. Sunt.n. duæ ſubſtantiæ ex Ariſtotelis ſententia, intelligibilis, & ſenſibilis: inter quas mediam naturalem conſtituit. Ac ſenſibilis quidem eſt compoſita: naturalis ad materiam & formam ſpectat: ſupra quam intelligibilis eſt, & incorporea: quam immobilem mobilem tamen ſæpenumero vocat, propterea quod motionis quæ in vita hac exiſtit, in cauſa eſt. Hæc.n. ſunt, quæ de his ſubſtantiis in vndecimo ſupranaturaliũ libro Ariſtoteles demonſtrat. Atque ita multas ſubſtantias in vniuerſam ſubſtantiam complexus eſt. Simul enim ipſas in vnum ordinem redactas: ad vnum principiũ refert. Valde enim ſcilicet aliud quicpiam vnius

vnius eſſe particeps poſſet, ſi ipſa ſubſtantia quæ in vno eſſentiam ſuam habet, ordine eo priuaretur, qui ad vnum reducitur. Cum itaq; inexplicabilia ea ſint, quæ intellectu percipiuntur, ad ea exprimenda ex tranſlatione & proportione ab iis quæ ſenſui patent, nomine ſubſtantiæ vtitur. Tribus enim modis fit vt eiuſdem nominis cõmunioné aliqua habeant: ęquiuoce, vniuoce, proprie, & per trãſlationé. Aequiuoce vt pes inſtruméti ad alios inſtrumentorũ pedes. Vniuoce, vt cum gladius gladio acutior dicitur, aut vox voce. gladius enim voce acutior dici non ſolet, propterea ꝙ acumen in vtriuſque generis diuerſi eſt. Proprie vero, & per tranſlationem, vt pes in nobis & montibus. Cum igitur ineffabilia ſint intellectualia, in eis ſubſtantiæ nomine tranſlatitie eſt vſus: vt à ſenſui expoſitis, nobisque perceptis imperceptibilia manifeſtaret. Hæc igitur ſi ad intelligibilem referatur, æquiuoca mererit proportione ſola & conuenientia ſignificationem eius nobis afferens. ſi ad naturalem ſpectet, vniuoca, dum compoſitione eius illam nobis repreſentat. Quemadmodum enim in ſupranaturalibus incorpoream quandam ſubſtãtiam vocat, quam propterea ꝙ ab intellectuali proceſſerit, ita appellat: quia vero ad ſenſibilem iam deuenit, cum corpore eſſe atteſtatur: ita hanc quoque ſubſtantiam ad naturalem vniuoce, ad intellectualem æquiuoce appellans per eam de illis etiam docet: præſertim cum ipſius deſcriptio, ꝙ neque de ſubiecto dicatur, neque in ſubiecto vllo ſit, accommodari illis etiam poſſit. Atque ego quidem, o optime Seleuce, ex decretorum rationibus paulo altius ita aduerſus Plotinum diſputo. ſed tu, quia profundiores fortaſſe hæ ſolutiones ſunt, ad eos qui ex philoſophia proficiſcuntur, huiuſcemodi reſponſionibus vti poteris: ad eos vero qui dogmatum ſunt imperitiores, faciliores ſolutiones afferes: illud ſubiungens, morem eſſe Ariſtoteli, vt conſentaneo quodam ordine traditiones ſuas faciat: atque iccirco neque nunc quicquam à ſublimioribus philoſophiæ diſputationibus petitum huc inferre: ſed ſubſtantia hic æquiuoce vti: cum principale ei propoſitum ſit, de dictionibus agere, ex accidenti vero & hæc & quæ ab ipſis ſignificantur, res etiam doceat. Vt ſuperuacaneæ de his introducẽdæ quæſtiones nõ ſint.

Plotini dubitatio, an & in ſenſibilibus & intelligibilibus eadem genera entium ſint. Cap. 4.

SELEV. Iſdem ne rationibus vtendum erit, cum ita etiam inquiſierit Plotinus, vtrum eadem prædicamentorum genera tam in primis entibus, quam in poſterioribus ſint: an in intelligibilibus plura, in ſenſibilibus pauciora reperiantur, an ecõtrario? DEXIP. Sed hæc ſuperiori de ſubſtantia per quam ſimilis dubitatio eſt. Quocirca à prædicamentorum propoſito eodem modo petere eius ſolutionem poteris. Tam etſi altera quoq; reſponſio ex opinione ea ſuppetet, quam in ſupranaturalium libris Ariſtoteles exponit. Cum enim decem ſint vniuerſa genera, eſſe in compoſitis omnia aſſerit: quippe quæ in eo compoſitionem etiam maxime præ ſe ferant, ꝙ in particularibus quoque ea omnia inſint. Additio enim & multiplicatio in corporibus ſubinde elucet. Quapropter in ſenſibilibus decem omnia prædicamenta inſunt. vnde etiam in Socrate vniuerſa commonſtrari queunt. In illis vero quæ intellectu tantum percipiuntur, non omnia, ſed ea tantum inſunt genera, quæ ſimpliciſſimis, & perfectisſimis conueniunt. Neque fit propterea, vt diuiſio ipſa manca eſſe exiſtimari debeat. Non enim, ſi non omnia in illis inſunt, iccirco generum quæ ad hæc ſpectant, imperfecta diuiſio eſt. Sed quia & in intelligibilibus inſunt ea quę ineſſe poſſunt, & in ſenſibilibus plura ob compoſitam ſubſtantiam ineſſe conſpiciuntur: ideo nihil deeſſe vniuerſali prędicamentorum diſtributioni cenſendum eſt.

Plotini dubitatio aduerſus Ariſtotelem, quid nam commune in materia & forma, & ex vtriſque compoſito inſpexerit, vt propterea omnia ſubſtantias appellarit. Cap. 5.

SELEV. Rurſus in dubitationem hanc Plotinus rem vocat: cum tribus modis dicatur ſubſtantia, atq; alio modo alia, ecquænam ea ſit, quam prædicamẽto huic ſubiicit, materia ne, an forma, an quod compoſitum ex vtriſque eſt? Nam cum non vna tantum ſit, neque vno modo omnes dicantur, fieri non poſſe, vt præſentibus rationibus omnes ſubiiciãtur. Quocirca quancunque ſubſtituerit quiſpiam, neceſſe eſt, vt aliæ omittantur. DEXIP. Sed enim qui vnam & compoſitam dixit, is in ipſa eas quoque quæ vt partes continentur, complexus proculdubio eſt. In vniuerſum enim quod cum alio quicpiam componit, ac perficit, id alterum in altero eſſe nullo modo poteſt. In eo igitur communicant omnia hæc tria, ſpecies inquam & materia, & cõpoſitum, ꝙ alterius non ſint, ſed ſui tantũ, quodq; in ſubiecto nullo eſſe poſſint. Suntq; hæ tres ſubſtantiæ, cum ex vna cõpoſita omnes ſignificentur.

Plotini dubitatio de ſubſtantia quæ nam ipſius prima & maxime ſimplex notio ſit: quoque pacto explicare ipſam liceat. Cap. 6.

SELEV. Dubitationem item affert Plotinus, non eſſe facile aſſerens, vt quænam ſit ipſa ſubſtantia, explicetur. DEXIP. Sed ſi vis notionem eius inuenire, prius ad doctrinam eius, quæ per nomina fit, animaduerte. Confuſa enim & tota prima ſunt, quæ primo animi appulſu percipimus. Secunda vero ea, quæ rationem & diſtinctionem maiorem requirunt. Hæc igitur nunc exponit, quaſi proprietatem quandam ſubſtantiæ attribuens, ꝙ neque de ſubiecto aliquo dicatur, neque in ſubiecto vllo ſit. Non eſſe enim in ſubiecto ipſam perſpicuum eſt: quippe cum & ipſa omnibus ſubiiciatur, & ſine ipſa eſſe alia non poſſint. De ſubiecto autem non dici indiuiduæ ſubſtantiæ proprium eſt. propterea enim ꝙ diuidi in ſpecies nequit, de ſubiecto nullo dicitur: ſed de ipſa vt de ſubiecto ſecundæ dicuntur. Quæ igitur ſubſtantiis etiam aliis ſubiicitur, principali ratione & proprie ſubſtantia eſt: quippe cum ſi ea non fuerit, nihil eſſe ex aliis poſſit. Cum igitur tribus modis appelletur ſubſtantia, ſicut dictum eſt, de compoſita nunc mentionem facit. de reliquis vero duabus poſtea faciet, vbi ipſas quoque eſſe partes ſubſtantiæ aſſeret.

Plotini dubitatio, cur ſubſtantia antepoſita aliis fuerit. Cap. 7.

SELSV. Dignum quoque inquiſitione Plotinus eſſe inquit, cur ſubſtantia principem in prædicamentorum ordine locum obtineat. DEXIP. Duas cauſas requirere quiſpiam poſſet, cur prima collocari ſubſtantia debeat. Vna, ꝙ ſola ipſa eſt quæ omnibus ſubiiciatur. ſiue enim materiam ſpectes, ſiue formam conſideres & ſpeciem, accidentibus ſuppoſita eſt: vt vtrobique quaſi fundamentum primum omnium ſit. Altera cauſa eſt, ꝙ ipſa per ſe ipſa ſubſiſtit, & conſideratur: cætera in ipſa, aut non ſine ipſa poſſunt exiſtere. Prius autem illud eſt, quod per ſe eſt, quam quod cum illo & non ſine illo exiſtit. Sic vnitas quoque eſſe prior dualitate ex eo conuincitur, quòd vnitas etiam ſine dualitate, dualitas vero cum vnitate omnino intelligitur.

Quòd aſſignata ipſius ratio quid ſit ſubſtantia, non explicet. Cap. 8.

SELEV. At vero illud quoque dubitationem habet: quòd non doceat, quid ſit ſubſtantia, ſed vbi ſit: quodq; hæc ratio efficiat, vt nõ ipſam, ſed alia cognoſcamus. perinde ac ſi quis hominem diffinire volens eſſe eum, neq; equũ, neq; bouem, neq; canem diceret. is.n. quid non eſſet homo explicaret, quid vero eſſet, nihilo magis hac negatione ſignificaret, ꝙ antequã à principio diffiniuiſſet. Adde ꝙ neq; ſi proprium dicat quiſpiã, vt hominem eſſe riſibile, cõtinuo rem percipimus. DEXIP. Dicendum ad hoc eſt, nõ eſſe diffinitionem hanc, ſed deſcriptionem. prꝫterea multas eſſe diffinitiones quæ ſi nota ſatis rerum quæ negãtur, affirmatio ſit, per negationẽ afferri cõſueuerint. Quemadmodum cum bonum & malum ſatis pateat, indifferens nonnulli ita diffiniunt, vt dicant, illud eſſe quod neq; bonum, neq; malum ſit. Iccirco hic quoq; prius expoſuit, quod in ſubiecto eſſet, & de ſubiecto diceretur: vt ex negatione ipſorũ poſtea maxime propriã ſubſtantiã manifeſtaret. Qua in re tamen neq; ſola negatione fuit contentus, ſed exemplo etiam ſubiuncto clarius ipſam explicauit. Nõ ſecus ac ſi quis vbi dixiſſet hominem eſſe neq; bouem, neq; equum, deinceps adderet, vt Socrates.

Quòd proprium ſubſtantię non omnibus conueniat. Cap. 9.

SELEV. Dubitat itẽ Plotinus, atq; id quod inquit, ſubſtantiam vna cũ ſit, contrariorũ per vices capacẽ eſſe, non omnibus neq; intelligibilibus, neq; naturalibus conuenire aſſerit. DEXIP. Ad hoc ſane dicere illud poſſumus, ipſum non omnis ſubſtantiæ hic proprietatẽ appoſuiſſe: atq; id ex eo conſtare, ꝙ in principio deſcriptionis, eſt, dixerit, cũ ait: ſubſtantia aũt eſt, quæ neq; de ſubiecto dicitur, neq; eſt in ſubiecto: deinceps vero ſubiũxerit, quæ dicitur ſubſtãtia: quaſi de ea intelligendũ eſſe cenſeat, quę in cõmuni vſu nomine hoc nũcupari cõſueuit. Alia.n. eſt, quæ apud philoſophos, alia quę apud alios ſubſtãtia dicaẽ. Huic igitur quæ apud pleroſq; dicitur, propriũ hoc attribuiſſe eũ cenſendum eſt. Omni etenim huic cõpoſitæ ſubſtantiæ, & ſpeciebus & generibus ipſius accommodatur.

Quo pacto hic ſubſtantiam ſenſibilem omnibus aliis anteponat, & primam appellet, alibi vero poſt incorpoream eam eſſe dicat. Cap. 10.

SELEV. Sed qua de cauſa ſenſibilem ſubſtantiam hic primam, alibi ſecundam appellat, quaſi ſub incorporea collocata ſit? DEXIP. Quia de illis hic diſputare non propoſuit: quippe quæ in communi conſuetudine ſubſtantiæ non appellentur.

Quòd ipſe ſibi videatur aduerſari cum in naturalibus diſputationibus communia & prima, hic ſingularia & particularia anteponat. Cap. 11.

SELEV. Ad eandem quæſtionem quoque ſpectare illud videtur, cur in naturalibus diſputationibus communia vt prima, hic particularia primo loco conſtituat. DEXIP. Huiuſce ordinis illud in cauſa eſt, ꝙ ipſe prius & poſterius duobus modis vocare conſueuit, & quantum ad naturam attinet, & quantum ad nos. Ad nos priora ſunt particularia, quæ primo nobis occurſu percipienda ſeſe offerunt. Ad naturam priora communia ſunt, propterea ꝙ particularia ſub vniuerſalibus collocãtur. Vnde ſi quis à natura exordiri velit, is ſimplicia, cauſas, ea quæ per ſe ſunt, atque ex ſeſe ſubſiſtunt, vniuerſalia, impartibilia, atque huiuſmodi alia proculdubio anteponet. At ſi à ſignificatiuo reſpectu ad res progrediamur, ordo econtrario erit commutandus.

De communibus aduerſus Alexandrum altercatio Cap. 12

SELEV. Sed quid ad eos dicemus, qui neque natura priora vniuerſalia particularibus, ſed poſteriora eſſe contendunt? DEXIP. Eos ſane ſi recte conſideremus, quæ in controuerſia ſunt, tanquam conceſſa ſumere inueniemus. Quando enim vniuerſalia ſingulis quibuſque natura eſſe priora dicuntur, & particularia cõtra poſteriora, ipſi vero particularia priora natura eſſe ſtatuunt: non recte illud quod in quæſtionem venit, demonſtrationeque indiget, ſibi ipſi ſumunt. Leues etiam illæ argumentationes ſunt, cum dicunt: ſi commune eſt, indiuiduum quoque ſit, neceſſe eſt: quippe cum in communibus indiuidua quodam modo inſint. Si vero eſt indiuiduum, non continuo etiam commune erit: ſiquidem commune poſt multa eſt. Patet enim particulare cum in eo commune diſtributum ſit, eſſentiamque eius expleat, indiuiduum eſſe: quidam etenim homo, etiam homo eſt. Vnde ſublato communi non continuo etiam tolli indiuiduum falſum eſſe conſtat. Cum enim commune in eo eſſentiam ſuam habeat, quòd in omnia quæ ſub ipſo ſunt collocata, diffundatur, ac permeet: qui hanc ſuſtulerit, proculdubio etiam omnia illa ſuſtulit, quæ ſubſunt. Atque ita quidem Alexandro & Boetho, aliiſque peripateticis, qui huiuſcemodi argumentis innituntur, reſpondendum eſt. demonſtrandumque inſuper exponendo ea quæ in ſupranaturalibus inquit, communia etiam in ſenſibilium conſideratione Ariſtotelem anteponere.

Quòd

Quòd cauſa prius fuerit explicanda, qua ſecundæ ſubſtantiæ dicerentur. Cap. 13.

SSLEV. Nonnulli ſunt, quibus hic ordo non recte ſeruatus eſſe videatur. Conſentaneum enim, vt inquiunt, erat, vt prius cauſa cur ſecundæ ſubſtantiæ ſecundæ eſſent, afferretur: deinde ita ſecundarum ſubſtantiarum inter ſe comparatio fieret. DEXIP. Sed hoc anticipatum ſatis euidenter iam fuit, vbi ea quæ de ſubiecto dicuntur, diuiſit, eamq́ue eſſe proprie ac præcipue ſubſtantiam demonſtrauit, quę neque de ſubiecto diceretur, neq; in ſubiecto eſſet. ex hoc. n. neceſſario conſequitur, vt illæ ſecundæ ſubſtantię ſint, quæ & in ſubiecto non eſſent, & de ſubiecto dicerentur.

Quòd cum primam ſubſtantiam magis & minus eſſe non demonſtrarit, ſpecies magis & minus eſſe dicat. Cap. 14.

SELSV. Plotinus de ordine inſuper dubitat, prius demonſtrãdum fuiſſe inquiens, primam ſubſtantiam magis & minus ſubſtantiam non eſſe: deinde ad magis & minus quod in ſpecie & genere exiſtit, procedendum. DEXIP. Ad hoc quoque eadem reſponſio afferenda eſt: ꝙ ſimili modo præoccupatum fuerit, primam ſubſtantiam nõ eſſe magis & minus, vbi eam eſſe primo. & maxime proprie ſubſtantiam aſſerit. Quippe cum hæc præfinita omnia ſint: neque quòd magis aut minus ſint, infinitatem habere vllã queant. Nam magis & minus ſine vllo termino ſemper procedunt. Quod vero maxime eſt, excellentia: quod primo, principio: quod maxime proprie, præcipua naturæ proprietate terminatum eſt.

Si nulla ſubſtantia eſt magis & minus, quo modo ſpecies magis ſubſtantia quàm genus dicatur. Cap. 15.

SSLEV. Si vero nulla ſubſtantia magis & minus eſt: quo pacto ſpecies magis ſubſtantia quam genus dicitur? DSXIP. Quia non in eo quòd ſunt ſubſtantiæ, magis & minus admittunt, ſed in eo quòd à ſenſu vel magis vel minus recedunt.

Quòd ſi cauſam ſenſibilis ſubſtantiæ ſumat, minus ſubſtantiam ſumat. Cap. 16.

SELEV. At ſi cauſam ſenſibilis ſubſtantiæ ſumit, ſenſibilia enim fiunt: & non ſunt: cum id non dicat, abſurde diſputationem de iis quæ prima natura ſunt, introducit. Nos vero nunc non ea quæ natura prima ſunt, quærimus, ſed ea quæ prima noſtri ratione ſunt. DSXIP. Sed ea etiam quæ in eo quòd dicuntur, ſunt prima, ſpecies ſunt. ſpeciebusq́; prius appellauimus, deinde generibus: & prius ſpecies, deinde genera ſignificamus: vt merito magis ſubſtantiæ ſpecies quam genera dicantur.

Quòd generalem ſubſtantiam non diffinierit. Cap. 17.

SSLEV. Cum vero ſecundas ſubſtantias genera & ſpecies primarum ſubſtantiarum eſſe dixerit: quaſi ſectionem generis in ſpecies fecit, vt commune genus ſit ſubſtantia, ſpecies vero & indiuidua ſubſtantia & ſecunda ſint. Quod ſi ita eſt, vbinam generalem ſubſtantiam diffiniuit? DEXIP. Cum primam ſubſtantiam ita deſcripſerit, vt eam eſſe diceret, quæ neq; de ſubiecto diceretur, neq; eſſet in ſubiecto, ſecundam vero, quæ in ſubiecto non eſſet, & de ſubiecto diceretur: commune illud ab vtriſque ſumit, quòd in ſubiecto non ſit. Vnde ſi primæ proprium eſt, vt de ſubiecto non dicatur: communis erit, in ſubiecto non eſſe. atque ita neque ipſa erit prætermiſſa.

Quòd ſubſtantias non diuiſerit. Cap. 18.

SELSV. Atenim ſi diuiſio proprie generis in ſpecies eſt: prima vero ſubſtantia non eſt ſpecies, propterea ꝙ ipſa vna & vnum numero, ſpecies autem multa numero eſt: quo pacto hęc ſubſtantię eſſe diuiſio põt? DSXIP. Ad hoc dicendum eſt, eam eſſe communem omnis primę ſubſtantiæ rationem, ꝙ vna numero ſit: quippe quod maxime ſubſtantiæ proprium ſit: commune item illud, ꝙ neque ſit in ſubiecto, neque dicatur de ſubiecto. Quidam igitur homo, aut quidam equus ſpecies quidem non eſt: ſed quatenus tamen prima huiuſmodi omnis ſubſtãtia eſt, eſſe ſpecies põt.

Quòd cum inquit, manifeſtum eſt ex dictis, non perſpicuum ſit de quibus dictis intelligatur. Cap. 19.

SELSV. Cum inquit, manifeſtum eſt ex dictis, neceſſe eſſe vt ea quæ dicuntur de ſubiecto, & iuxta nomen, & iuxta rationem prædicentur: nihil ſuperius dictis videtur demonſtraſſe. Ex iis enim quæ de ſubſtãtia dixit, nihil huiuſmodi declaratur. Primas ſiquidem ſubſtãtias eſſe indiuiduas: ſecundas eſſe ipſarum ſpecies, & ſpecierum harum genera, ſupra expoſuit. id quod ad manifeſtãdum, ꝙ & ratio & nomen de ſubiecto prædicetur, nihil facit. DSXIP. Qui hæc reprehendunt, ſine cauſa proculdubio mouentur: cum ex illis huiuſce rei perſpicuitas petatur, quæ paulo ſuperius in hunc modum inquit: Cum alterum de altero prædicatur, vt de ſubiecto, quæcunq; dicuntur de eo quod prędicatur, eadẽ etiam de ſubiecto dicentur. Ex his. n. manifeſte ſequitur, vt qđ de ſubiecto prædicatur, & nomine, & ratione verificari de eodem debeat.

Quòd vtilis de differentiis conſideratio ſit. Cap. 20.

SSLEV. Quoniam de differẽtijs inquit, quod cõmune illud cum ſubſtantia habeant, ꝙ in ſubiecto non ſint: vnde non eſſe id ſubſtantiæ proprium confirmat: prius ad quænam vtilis de differentiis cõſideratio ſit, explicandum videtur. DSXIP. Illud quidem quod natura idoneum ad ſeparanda ea eſt quæ ſunt ſub eodem genere, eſſe differentiam conſtat. atque ex huiuſmodi diſtinctione quantum ad genus ſpectat, ipſius diuiſio intelligitur. Magis proprie tamen de ea quiſpiam diceret, ſi ſpeciei differentiam eſſe coniungendam aſſeueraret. Vnde etiam pro ſpecie ſæpenumero ſumi cõſueuerunt. Vniuerſæ. n. differẽtiæ de genere dici ſimul poſſunt. Vnaquæq; vero per ſe ſumpta de iis quidem quæ ſub ipſa ſunt, de quibus dicitur, de

omni prædicari poteſt: de genere tamen non poteſt; quippe cũ ſingulæ generis formatrices minime ſint. Diſtat autem à ſpecie differentia, ſicut pars à toto. eſt enim qualitas quę ſubſtantiam rei complet. Atque ita fit, vt differentia neq; in ſubiecto ſit, quia ijs ad eſſentiam confert, quæ in ſpeciem redigit: neq; ſit ſubſtantia, propterea ꝙ non ad eſſentiam, ſed ad talem eſſentiam confert. Cum autem tale dicimus, id non ita intelligi debet, ſicut cum de albo dici conſueuit. album enim à ſubiecto ſeparari poteſt: differentia nõ poteſt, niſi ſimul cum ſubiecto etiam intereat. Quod ſi quis dicat ſubſtantiale ſeu eſſentiale etiam accidens abſq; corruptione non ſeparari, ei perfecta & præcipua diſtantia eſſentialis accidentis, & differentiæ afferenda eſt: ꝙ circa eſſentiale accidens inuentio & remiſſio conſideretur: vt in æthiope, ſi in alia loca tranſlatus fuerit, remitti niger color poteſt: in lacte item minor albedo, & in niue maior interdum efficitur: in differentia autem magis & minus ſpectari non valeat. magis enim bipes bipede, aut pedeſtre pedeſtri, aut minus eſſe quicpiam nequit.

Dubitatio de differentia vbi ſtatuenda ſit. Cap. 21.

SELEV. Sed ſi neq; ſubſtantia eſt differentia, neq; accidens, & quod diuerſum à ſubſtantia & accidente ſit, tertium eſt nihil: quippe cum omnia entia aut de ſubiecto dicantur, aut ſint in ſubiecto: cum vel ſubſtantiæ vel accidentia ſint: vbinam differentiam conſtituemus? DEXIP. Multæ huiuſce rei ſolutiones ſunt, quas paulo poſt ſubiungemus. prius enim quędã quaſi auctoramenta & propoſita ſtatuenda mihi videntur, ex quibus & quæſtionem hanc & eius ſolutionem poſſimus dijudicare. Iis igitur qui rerum inueſtigationis peritia callẽt, abſtruſus quidam eſſe atq; arcanus naturæ ab vno genere in aliud genus tranſitus videtur: cum medium quod intercedit, identidem nos lateat. cuiuſmodi in ſubſtantijs eſt, quod poteſtate exiſtit. exempli cauſa in hominibus, aut alijs animalibus, cum adhuc in ſemine conſiderantur, nondum neque ſubſtantia ineſt, cum imperfectum adhuc quoddam ſit: neque actus, quæ perfectio ipſa rei eſt. Reſtat igitur, vt aliud quoddam in ſubſtantijs reperiatur, quod inter eum qui actu homo eſt, & qui eſt poteſtate, medium interiectum ſit. Eadem de differentia ratio eſt. nam etiam ipſa inter qualitatem & ſubſtantiam media exiſtit, Vnde etiam ad id rei confert vt ſit, & vt talis ſit. ac propterea in ſubiecto non eſt. Iccirco diffinitioni eius quod eſt in ſubiecto, illud videtur addendum, ꝙ ad ſubiecti eſſentiam nihil conducat: ſpecies enim & differentia proculdubio conducunt. Atq; hæc quidem ea ſunt, quæ prius eſſe ſtatuenda indicauimus. Nunc ad veterum philoſophorum ſolutiones deueniamus. Vna opinio eorum eſt qui differentiam qualitatem eſſe ſtatuunt, ac qualitatem quidem eſſentialem, quæque rei eſſentiam compleat. Altera eorum qui differentiam mediam inter qualitatem & ſubſtantiam collocandam eſſe putent; quæ & ſubſtantijs ad eſſentialia accidentia, & accidentibus ad ſubſtantias communem quendam nexum præbeat. Nam cum natura à contrarijs ad contraria, vtputa ab animalibus ad plantas non ſtatim tranſeat, ſed paulatim vita eius prius interiecta quod plãtanimal, hoc eſt ζωόφυτον dicitur: quæ vtraque illa extrema inter ſe cogat, & colliget: ita quoque hic diuerſorum generũ ſubſtantiæ & accidẽtis medium quoddam ſtatuendum eſt: quod ex quorundam ſententia vtrorumque ſit particeps: ex quorundam, ab vtriſque diuerſum ac ſeparatum. Tertia eſt opinio aſſerentium differentiam non ſolum eiuſmodi eſſe vt eſſentiam expleat, ſed partem quoque eius eſſe. ſiue quia ex eo ꝙ vna cum ſubiecto comprehenditur, pars eſſe ſubſtantiæ conſideretur, quæ circa ſpeciem eſt: ſiue quia ſimul cum ſubiecti conſiderationibus etiam ipſa immutetur, vtpote quæ erga ipſum quodam modo ſeſe habeat, & diuerſe efficiatur.

Dubitatio quòd differentia de ſubiecto non dicantur. Cap. 22.

SELEV. Differentiam autem de ſubiecto prædicari nullo modo eſſe verum videtur: quippe cum neque nomen, neque ratio differentiæ dici de ſubiecto poſſit. Id quod perſpicuum inde eſt: Nam cum pedeſtre duo ſignificet, vnum ipſum pedibus incedendi habitum: alterum id quod habitu eo præditum eſt: hoc quod habitum habet, proculdubio differentia nõ eſt, ſed res quæ à differentia ita eſt affecta. Quocirca omiſſo eo quod nõ eſt differentia, id eſt pedeſtre, ipſam differentiam ſumamus, quæ ſi ita dicere liceat, pedeſtritas eſt. Nũquid igitur fieri vllo modo poteſt, vt vel nomen, vel ratio differentiæ de ſubiecto prędicetur: vt ſubiectum vel pedeſtritatem, vel habitum eũ eſſe dicamus, ex quo pedeſtres reddantur, qui participes eius fuerint? Non ſane. Non recte igitur dictum eſt, & nomen & rationem differentię dici de ſubiecto. Neque igitur vniuoce dicitur. Vnde neq; de ſubiecto: ſiquidẽ ea quæ dicuntur de ſubiecto, vniuoce de omnibus quæ ſub ipſis ſunt, prædicantur. DEXIP. Ad hoc ita occurrere poſſemus. Neq; enim, quod illi volunt, cõcedendum omnino eſt, vt pedeſtritas ipſa differentia ſit, quod vero ipſius eſt particeps, non ſit. Cogitatione enim & mente pedeſtritatem ſeparantes, quod cum ſubiecto comprehenditur, eſſe differentiam negant. Sed aliud eſt cogitatione à re aliquid ſeparare, & aliud tanquam cum ſubiecto coniunctum quicpiam ſumere. Quocirca quoniam etiam Ariſtoteles de diffinitiua ratione hic loquens, cum differentias vniuoce prædicari inquit, de differentijs vna cum materia ſumptis intellexit: nos quoque ad eundem modum accipere idem debemus. Pedeſtre enim pedeſtritatem etiam habet, at pedeſtritas cum cogitatione tantum exiſtat, pedeſtre in ſe non continet. Ratio igitur diffinitiua, & ſubiectæ ſpeciei diſtinguendæ inter ſe non ſunt. Nam ſi diffinitiua ratio, quid ſit eſſe rei, explicat, eſſentia autem rei nihil aliud quam ſpecies eſt. non alia erit ratio quantum ad ſubiectum, neque alia quantum ad diffinitionem ſpectat. Abſurdum enim eſſet, ſi in eſſentia rei eſſet aliquid, nomen vero & ratio de ſubiecto dici vere non poſſet. Atque ita quidam nos reſpondendum ducimus. Altera tamen neq; ea aſpernanda ſolutio eſt. Quia enim differentia eſt, quæ maxime facit ſpeciem, rationem eius de ſubiecto verificari ex eo dixit, ꝙ ſubiecti ratio à differentia expletur. De ſubiecto igitur dicitur, etiam

vt ipſi

vt ipſi volunt, quia rationis ſubiecti expletiua ipſa eſt. Nam ſi pedeſtritatem dixero, motionem in terra cruribus factam intelligo. at motio in terra cruribus facta, & pedeſtre, & id quod ita mouetur, etiam declarat. Miror autem Stoicos, ꝙ habitus à ſubiectis ſeiungant, ac ſeparent. Cum enim incorporea illi per ſe nõ admittant, quando contendendũ ipſis eſt, in huiuſcemodi prehenſiones confugiunt. Si enim qualitates abſque ijs quæ qualia ſunt, non exiſtunt: neque habitus ſine ij quæ habitu ſunt prædita, neque differentiæ abſque ſubiecto conſiderabuntur: ſed ſua diffinitiua ratione ſubiecta perficient, ac complebunt.

Quo modo cum dixerit, omni ſubſtantiæ videtur ineſſe hoc quiddam dici, deinceps ſubiungat, non tamen verum hoc eſt. Cap. 23.

SELEV. Sed quo pacto ita ſtatim ſententiam mutauit? Cum enim dixerit, omni ſubſtantiæ ineſſe illud videri, vt hoc quiddam dicatur, ſubiungit deinceps, non tamen verum hoc eſt. DEXIP. Propterea ꝙ primum illud non ex opinione ſua expoſitum eſt, ſed quorundam, qui & genera & ſpecies ſubſiſtere aſſerunt: ſecundum vero eſt, quod ipſi placet. Iccirco cum prius ea poſuerit quæ ab alijs dicuntur: poſtea quod ipſe approbat, ſubiungit. SELEV. Sed quo modo fit, vt quendam hominem, & hominem, & animal, & rationale, & mortale eſſe dicamus, ſi hoc quiddam omnia hæc non ſignificant? DEXIP. Quia videlicet ſpecies diſtributas, & in indiuiduis contentas hoc quiddam eſſe dicimus. Hic autem de ijs ſermo eſt, quæ per ſe conſiderantur. SELEV. At ſubſtantia ipſa indiuidua quo pacto hoc quiddam eſſe dicenda eſt? nunquid quantum ad formam attinet, an quantum ad materiam, an ad id quod ex vtriſque compoſitum eſt? DEXIP. Quantum ad omnia quidem ſpectat: ſed quantum ad materiam attinet in eo, ꝙ ſubiacet, & in admittendæ formæ actum procedit: quantum ad formam, in eo ꝙ definita eſt: quantum ad vtrumque, in eo ꝙ vnum iam numero eſt. Nam ſi quis indefinitam eſſe materiã dicat, ac propterea ipſum hoc quiddam eſſe nullo modo poſſe: illud ſubijciendum eſt, nos nõ de materia abſolute hic loqui, quæ nullam ad aliud rationem habeat, ſed de ea quæ ad formam reſpicit.

Si nihil contrarium ſubſtantiæ eſt, quo pacto rationale animal irrationali contrarium ſit. Cap. 24.

SELEV. Quo pacto rationale animal irrationali contrarium non eſt? DEXIP. Quia differentia quæ in aliquo eſt, alteri quæ ineſt, cõtraria quidem eſt: totum vero toti eſſe contrarium nullo modo poteſt. Quod enim contraria ſuſcipit, ipſum eſſe contrarium propterea nequit, quia ſi ab vno ex contrarijs occuparetur, idoneum eſſe ad ſuſceptionem alterius contrarij non poſſet. vtputa anima, aut corpus, aut indiuidua ſubſtantia, aut ſecunda: ſi admiſerint contraria, ipſa per ſe contraria non ſunt. Adde ꝙ neque ſi diuidatur quicpiam in contraria, vt animal, propterea contrarium erit. ſed ipſum eiuſmodi eſt; vt contrariorum diuiſionem complectatur. Quapropter nihil ex his contrarium eſt. Id autem ex diffinitione etiam contrariorum perſpicere vnuſquiſque poteſt. contraria enim ea eſſe diffinimus, quæ plurimum à ſe mutuo ſeparata ſunt. Ad hæc de quibus nunc loquimur, circa eandem ſubſtantiam, quæ animal eſt, exiſtit.

Si nihil ſubſtantiæ contrarium eſt, quo modo ignem aquæ, & alia elementa contraria appellet Ariſtoteles. Cap. 25.

SELEV. At quo pacto ignem aquæ, & aërem terræ contrarium eſſe inquit Ariſtoteles? DEXIP. Quantum videlicet ad ſpecierum effectrices differentias ſpectat, quæ ſubſtantiæ non ſunt. Calidum. n. & frigidum, humidum & ſiccum contraria inter ſe ſunt. totæ vero ſubſtantiæ totis ſubſtantiis contrarietatem nullã habent: quippe quæ in eadem etiã materia ſubſiſtant.

Quòd homo equo, vel aliquis homo alicui equo eſſe contrarius poſſit. Cap. 26.

SELEV. Si vero hominem equo, aut quendam hominem cuidam equo contrarium eſſe quiſpiam diceret, quo pacto reſpondendum ei eſſet? DEXIP. Nihilo magis videlicet aliquem equum aut aliquem bonem, quam quicpiam aliud ex primis ſubſtãtiis alicui homini eſſe contrarium. ꝙ ſi fieri non poteſt, vt indefinitorum ad definita contrarietas ſit: neceſſario enim vnum vni eſſe contrarium, præfinitum eſſe debet: non recte ita ſumendæ contrarietates ſunt.

Quo pacto formam priuationi, & materiam formæ eſſe contrariam in diſputationibus naturalibus dicat, ſi nihil contrarium ſubſtantiæ eſt. Cap. 27.

SELEV. At vero ſi formã priuationi in naturalibus diſputationibus eſſe contrariam inquit, quomodo verum eſt quod nunc aſſerit, nihil ſubſtantię eſſe contrarium? DEXIP. Quia contraria interdum cõmunius ſolet appellare ea quoq; quæ per priuationem opponuntur. Vnde quando in naturalibus habitũ & priuationem cõtraria eſſe dicit, turbari propterea nihil debemus, ꝙ cum in prędicamentis ſubſtantiam ſubſtantiæ nõ eſſe contrariã aſſeruerit, illic eius inter ſe contrarietatẽ admittere videatur. nomine enim contrarietatis pro aliis etiã oppoſitionibus vtitur. Atq; hæc quidem ſolutio contemnenda non eſt. ſed illa tamen vt mihi quidẽ videtur, melior eſt, & Ariſtotelicæ doctrinæ accõmodatior: ſi dicamus, formam priuationi, non vt ſubſtantiã ſubſtantię, ſed vt ens nõ enti, & principium vltimo, & bonũ malo opponi: ita vt ex maxima diſtantia, vel ſubtractione perfecta ineſſe contrarietas poſſit. Nã ſi hoc modo diſtinxerimus, nulla in ſubſtantia contrarietas cõſpicietur: ſed alia tñ in principiis contrarietatis diffinitio apparebit, quippe quæ ſub eodẽ genere minime ſit. Nã neq; vtraq; contraria in eſſentia cõtinet: neq; genera vtraq; exhibet. ſed alterũ in eo quod eſt, alterum in eo qđ nõ eſt, conſiſtit.

Quòd nihil ſubſtantiæ eſſe contrarium, in particularibus demonſtratum ſit, non in vniuerſalibus. Cap. 28.

SELEV. Nihil quidem ſubſtantiæ eſſe contrarium

ex inductione in particularibus fuit demonſtratum: ſubſtantiæ autem in vniuerſum non reperiri contrarium demonſtratum non eſt. DEXIP. Qui hoc in dubitationem vocat, is diuidendi methodum, eiuſq; vſum videtur ignorare. Nam cum de generaliſſimis ex prioribus & cauſis demonſtrationes facere non poſſimus, neceſſe eſt, vt in his diuiſionibus integris omnia quæ ſub ipſis ſunt, diſtinguamus, atq; ita ipſorum communitatem exploremus. Quemadmodum exempli cauſa cum animal diuidimus in rationale & irrationale: in pedatum & depes: in bipes, & quadrupes: & quæcunque alia demum ſunt, quæ cadere in eius diuiſionem poſſunt. Tum nihil ex his extra animalis naturam egredi deprehendentes generis communitatem non ex inductione, ſed ex perfecta diuiſione colligimus. Sicut igitur in aliis fit, vt diuiſio communitatem in iis quæ ſub ipſis ſecantur, conſeruet: ita in ſubſtantiis quoque nunc demonſtratur. Si enim ſubſtantiæ omnes in primas & ſecundas ita fuerunt diuiſæ, vt nihil ex ipſis fuerit prætermiſſum: & neutræ habere contrarietatem conſpiciuntur: quippe cum diuiſio perfecta cum ſit, omnia quæ ſunt ſub ſubſtantia, fuerit complexa: efficitur, vt neque alicui, neque omni abſolute ſubſtantiæ contrarium quičpiã ſit. Veruntamen dubitationi huic illo etiam modo occurri poteſt: vt quando aliquid ſumptum fuerit, quod eſſentiam expleat: id ſi in ſingulis verum ſit, continuo etiam in omnibus eſſe verum aſſeramus. vt rationale tam de vnoquoque, quam de omni homine dici vere poteſt. Sic ſi ſubſtantiæ illud eſſentiali modo ineſt, vt contrarietatem nullã habeat: id nõ de aliqua, ſed de omni etiam ſubſtantia verum eſſe reperietur.

Quo pacto cum dixerit prius ſpeciem magis ſubſtantiam eſſe, quam genus, hic non admittere magis & minus ſubſtantiam dicat. Cap. 29.

SALEV. Illud præterea dubitatione quoque dignum incidit: quo pacto cum ſuperius ſecundas ſubſtantias alteram altera magis & minus ſubſtantias eſſe dixerit, nunc idem negare videatur. DEXIP. Quia quod illic, & hic dicit, non vno modo eſſe intelligendum cenſet. Hic enim ex ſe, illic ex accidenti magis & minus conſiderat. Non enim ſpecies magis quam genus ſubſtantia eſt, quatenus eſt ſubſtantia: ſed quatenus ad indiuiduam ſubſtantiam vicinius accedit. & genus item in eo eſſe minus dicitur, ꝙ ab eadem abeſt longius. id quod proculdubio accidens eſt. Hic vero in eo quod vnumquodq; eſt, magis & minus dici eam negat. Hęc igitur ſuperius dictis minime aduerſantur.

Quòd qui magis eſt rationalis, magis homo ſit. Cap. 30.

SELEV. Illud quoque inquirendum videtur, quo pacto qui magis rationalis eſt, magis homo quoque eſſe cenſeri non debeat? DEXIP. Quia non ex eo homo eſſentiam ſuam habet, ꝙ ſit magis rationalis, ſed ex ſpecie, quæ ſemper eadem manet. Operatio autem quæ ex magis rationali proficiſcitur, rationaliorem hominem reddit non in eo quod ad humanitatem ſpectat. Nam quantum attinet ad humanitatem, & ad id ꝙ poteſt eſſe rationalis, ſimili modo eſſentia omnibus eſt. Erunt igitur ſimili modo omnes homines: ſed operatio tamen rationalis magis & minus admittet. Atque hæc ſolutio quidem ſatis placet. ſed ſi ex Ariſtotelis ſententia profundius ipſam velimus elicere, quæſtionem hanc ſubtilius in hunc modum poterimus explicare. Natura enim comparatum eſt, vt cum vnaquaque ſpecie & forma qualitas etiam quædam exiſtat: quæ diuerſa à ſpecie cum ſit, ſemper tamen ipſi annexa inhæret. Ac ſpecies quidem & forma pars compoſitæ & indiuiduæ ſubſtantiæ eſt, eamq; explet: atque iccirco magis & minus admittere nullo modo poteſt. At qualitates quæ formis his eſſentialibus inhærent, quæ ſunt alicubi rationalitas, alicubi caliditas, alicubi ſiccitas, nihil obſtat, quominus admittant, vt vel magis vel minus dicantur. Atque ita fit, vt exceſſus hic qui videtur eſſe ſpeciei, qualitatis ſit. Nam cum etiam virtute prędıtus vir magis homo dicitur, non quatenus eſt homo, dici conſueuit, ſed quatenus ea animi affectio in ipſo augetur: quæ proculdubio non ſubſtantia, ſed qualitas eſt. Quapropter ſubſtantiam alteram altera magis vel minus ſubſtantiam non eſſe, perſpicuum eſt.

Quo modo materia magis & minus dicatur. Cap. 31.

SELAV. Sed quo modo ſit, vt materia magis & minus dicatur: vt contraria in ipſa conſiderentur, paruum & magnum, exceſſus & defectus: & quicquid polliceatur, falſum ſit: ſi magnum, id paruum ſit; ſi magis, id minus eſſe conſpiciatur? DEXIP. Omnia hæc in materiam cadere ex ratione quam ad formam habet, cenſendum eſt. Omnes enim huiuſmodi viciſſitudines ex eo acquirit materia, ꝙ ad ſpeciem & formam reſpicit: ad quam diuerſo modo ſeſe habet. Nam ſi magis in materiam inualeſcat formã, expreſſior; ſi minus, obſcurior & exilior etiam ipſa apparet. Ipſa vero materia, ſi per ſe conſideretur, nullo modo differt: cum omnia poteſtate ſit: & parem ad omnia entia ſuſceptionem præ ſe ferat.

Quid in cauſa ſit, quòd ſubſtantia magis & minus non admittat, qualitates vero admittant. Cap. 32.

SELEV. At vero hoc ipſum quoque dubitationem affert, cur cum ſubſtantiæ magis & minus non admittant, qualitates admittant? DEXIP. Hoc ſolui eadem ratione poteſt: ſi ſubſtantias eo ꝙ in ſeipſis ſunt, ſemper in eodem termino perſiſtere: qualitates autem eo ꝙ in aliis eſſentiam ſuam habent, cum illis ſimul alterari ac commutari aſſeremus. Merito igitur fit, vt ſubſtantiæ neque ex ſeſe, neque ex aliis incrementum aut decrementum vllum queant admittere: qualitates vero ex ſubiectis in quibus inſunt, magis & minus intendantur.

Cur adiunxerit, videtur, dum proprium ſubſtantiæ aſſignat. Cap. 33.

SALAV. Multi ſunt qui ipſum accuſent, ꝙ non aſſerendo, ſed quaſi ambigendo proprium ſubſtantiæ aſſignarit: cum inquit, maxime aũt eſſe eius proprium videtur,

videtur, ꝙ idem & vnum numero cum ſit, contrariorum ſit capax. DEXIP. Sed diceudum ad hoc eſt: cum proprium multis modis dicatur, & præcipuum illud ſit, quod ſoli & omni ineſt, nunc verbum, videtur, Ariſtotelem adiunxiſſe, vt hoc & vniuerſalis & primæ ſubſtantiæ non poſſe eſſe proprium oſtendat: quod tamen eiuſmodi ſit, vt in nullo alio prædicamento reperiri queat. Ita enim ignis quoque tenuisſimarum partium eſſe dicitur, non quod omnis ignis eodem modo ſit tenuiſſemus, ſed quia in igne tenuisſimum reperitur. Hic quoque propterea ꝙ ſi quid eſt indiuiduum contrariorum capax, id continuo in ſubſtantia eſt: iccirco hoc videtur etiam ſubſtantiæ abſolute proprium eſſe, ꝙ ſuſceptrix contrariorum ſit. Id quod ex reciprocatinne ipſa cognoſci apertius poteſt. Si quid enim eſt ſubſtantia, opus eſt vt in ipſa indiuiduum reperiatur, quod vnum & idem cum ſit, admittere contraria vicisſim posſit. Si quid cōtra eſt, quod vnum & idem cum ſit, contrariorum eſt capax, id ſubſtantia continuo eſt. Ita igitur erit proprium, vt in nullo alio prædicamento, niſi in ſola ſubſtantia, atque ea indiuidna tantum dicatur.

Cur adiunxerit vnum numero, dum proprium ſubſtantiæ exponit. Cap. 34.

SELEV. Neque vero in eo dubitandum eſt, ꝙ cum vnum numero adiūxerit, ſolorum indiuiduorum hoc proprinm asſignarit? neque enim generi, aut ſpeciei ineſſe hoc proprium poteſt. DEXIP. Sed huiuſce dubitationis non difficilis explicatio eſt. Vnns enim cognitionis modus eſt, qui ex parte totum ſignificat. Vnde hic quoque ſi indiuidui proprium hoc eſt, nihil repugnat, quin generis etiam eſſe idem posſit. quia enim ob indiuiduam ſnbſtantiam, & eo ꝙ in ipſa ſunt ſecundæ ſubſtantiæ, contraria dicuntur admittere, proprium ipſarum ita diffiniuit: vt oſtenderet ſe non abſolute hominis qui cogitatione concipitur, neque communis & per ſe intellecti animalis proprium nūc asſignare, ſed eius quod diſtributum eſt, & exiſtit, & in iudiuiduo ineſt. Homo enim qui in particularibus conſideratur, & animal quod diſtributum in ipſis eſt, proprium hoc ſine dubio admittit.

Cum volumus confirmare omni ſubſtantiæ ineſſe, quòd contrariorum per vices ſuſceptrix ſit, non aduertimus deterius aliud nos probare, quòd non ſoli ipſi hoc inſit. Cap. 35.

SELEV. At ſi ex confirmationibus his ſumpta occaſione quiſpiam nobis aliud deterius obiiciat, ac nō eſſe ſolius ſubſtantiæ proprium hoc dicat, eo ꝙ habitus quoque & diſpoſiriones capaces contrariorum ſint: quid reſpondere huic poterimus? Habitus.n. & diſpoſitio & actio bona & mala: motio item tarda & velox dicitur. Non ſolis igitur ſubſtantiis, ſed multis etiam aliis ineſt, vt admittere in ſe contraria valeant. DEXIP. Ex iis quæ iam dicta ſunt, ita obiicientibus occurrendum eſt. Nō enim ſpecies & genera ſubſtantiarum ipſa per ſeſe, quatenus ſunt genera & ſpecies indiuiduorum, conſiderantes contraria ſuſcipere vicisſim dicimus: ſed quatenus in indiuiduis conſiderantur, & in ipſis inſunt. Alio igitur modo in ſubſtantiis ſpectatur, ꝙ per vices contrariorum ſint ſuſceptrices, & alio in motione, & actione, & diſpoſitione & huiuſmodi cæteris. Subſtantia enim vna & eadem cum permaneat, vtputa Socrates, per vices contraria admittit: quare ſpecies quoq;, id eſt homo, & genus, hoc eſt animal, quæ in ipſo conſiderantur, vicisſim contraria etiam ipſa ſuſcipient: propterea ꝙ Socrates & homo & animal eſt. At in aliis non ita euenit. Nam hæc actio, exempli cauſa Ariſtidis honeſta eſt: illa puta Euribatæ praua. Simili modo quoque habitus ex quo actio profecta eſt, alter bonus, alter prauus. Aliæ igitur atque aliæ effectæ actiones, & item habitus honeſtatem & prauitatem ſuſcipiunt, dum ſimul cum vno ex contrariis mutationē in ſe admittunt. Quemadmodum enim verbi cauſa, ſi quatuor id amiſerint, vt quatuor ſint, eſſe paria non amplius poterunt: ita actio quoque honeſta puta Ariſtidis, ſi honeſtate & iuſtitia priuetur, neque actio amplius eſſe Ariſtidis dicetur. Eurybatæ item actio ſi non amplius illud in ſe habeat, vt ſit praua, neque Eurybatæ actio amplins dicetur. Nam ſi honeſta Ariſtidis actio, praua etiam fieri poſſet: amiſſa honeſtate permanere eadem actio Ariſtidis poſſet. Quoniam igitur actio ſi detrahatur ꝙ ſit honeſta, non amplius ne per ſe quidem actio nominatur: bonam actionem proculdubio ſoli bono, & paruam item ſoli malo coniunctam habere eſſentiam ſuam conſtat. Subſtantiæ vero cum in ipſis contraria vicisſim inmutentur, ipſæ eædem permanent.

Quòd pater contrarium admittat, cum non ſit ſubſtantia. Cap. 36.

SELEV. Sed quo modo pater interdum ſanus eſt, interdum ægrotat? DEXIP. Quia videlicet homo eſt. Nam quatenus eſt pater, eiuſmodi prædicatio ex accidenri eſt. proprium vero ſubſtantiæ non ex accidenti, ſed ex ſeſe ineſt. neque ob aliud, quam ex eo ꝙ in ipſa mutatio contrarij exiſtat.

Aeternis ſubſtantiis proprium hoc non conuenire. Cap. 37.

SELEV. At ſol cuiuſnam contrarij erit capax, cum in vna ſpecie ſemper eodem modo perſtet? nihil enim naturæ eius cōtrarium eſt. Quin etiam cœlum ipſum ſtare qui poterit? ſtatio.n. motioni eſt contraria. Adde ꝙ ignis quoque qui ex iis eſt, quę corruptioni ſunt obnoxia, caliditatis capax cum ſit, frigiditatem nullo pacto admittit: & nix cum frigiditatis ſit particeps, caloris expers omnino eſt. DEXIP. Ad hæc primum illud reſpondendum eſt: proprium hic omnis eius ſnbſtautiæ asſignari, quæ mutationibus ſit obnoxia: non quæ in eſſentia ſua formarum immntabilitatem obtineat. Deinde illnd animaduertendum, ſubſtantiam hic ſuſceptricem eſſe contrarinrum, nō in contrariis habere eſſentiam ſuam dici. Ignis vero caliditatem non admittit, ſed eam in ſua natura inſitam habet. nihil autem eſt quod ſeipſum ſuſcipiat: ſed externum aliquid eſt, quod admittitur. vt aqua caliditatem, quæ ipſi eſt aduentitia qualitas, admitterę dicitur, humiditatem vero minime, proptereaque inſita ipſi eſt. Sic terra humorem vtpote externam qualitatem cum ſuſcipiat, ſiccitatem quæ in ſubſtantia ſua ineſt,

ineſt, minime admittit. Cœleſtia item corpora cum in circulari motione eſſentiam habeant, ſuſceptricia eſſe contrarietatis alicuius non poſſunt. Accedit, ꝙ ne qualitates quidem huiuſmodi proprietates ſunt, ſed eſſentiales differentiæ, quæ ſubſtantiam vniuſcuiuſq; explent. Vnde permanere nullo modo poſſet quicpiam, ſi iis exueretur, quæ in ſubſtantia ipſi inſunt. Ea igitur cõtrariorũ ſuſceptricia dicenda ſunt, quibus non natura, & inſeparabili modo inſitum alterum eſt.

Si quemadmodum genera et ſpecies ipſa per ſe ipſa contrarium non admittunt, ita neq; habitus & diſpoſitiones, ſed ſenſibilia quæ ſub ipſis ſunt: non erit hoc proprium ſubſtantiæ, vt contrariorum viciſſim ſit ſuſceptrix: quippe cum quod in generali habitu & diſpoſitione ſpectatur, idem in generalibus quoque ſubſtantiis conſideretur: atque ita commune etiam aliis erit, quòd contrariorum viciſſim ſint ſuſceptricia. Cap. 38.

SELEV. Sed ad aliud prædicamentum rurſus redeamus. Quemadmodum genera & ſpecies quãtum ad propriam ſubſiſtentiã attinet, ad ſuſcipienda contraria ſeipſis contenta non ſunt, ſed ſubiectis indiuiduis ſubſtantiis indigent: ſic neq; habitus, & diſpoſitiones, & motiones ex ſeipſis, ſed ex ſubiectis ſenſibilibus contrarietatem admittunt. DEXIP. At ſubſtantia propterea ineſt, vt contraria ſuſcipiat, quia vbiq; omnibus ſubiicitur: ita vt & circum ipſam & in ipſa omnia exiſtant: atque iccirco cõtraria quoq; circum ipſam ſint, neceſſe eſt. Vt autem contrariorum capax ſit, nulli ex aliis ineſt. Accidentia enim ne ſibi quidem ad ſubſiſtendum ſunt ſatis: ſed alio fundamento ipſis eſt opus, cui eſſentia ipſorum innitatur. Ac nulli prorſus præterea ſubiacent. Quæ vero non ſubiacent, quo pacto admittere contraria poterunt? Nam ſubiectum, hoc eſt corpus album & nigrum efficitur permanens corpus: at color non ita. Quin neque cum ex albo nigrum fit, album eſt quod nigredinem admittat: ſed neque amplius eſt, tantumq; abeſt, vt cõtrariam formam in ſe ſuſcipiat, vt altero ſuperueniente alterum excedat, atq; exturbetur. At animal & homo propterea ꝙ permanent, quatenus ſubſtantię in quodam homine ſunt, contraria admittunt. Color vero non admittit, quia nõ permanet. ſimul enim atq; album abit, color etiam cum ipſo recedit, neq; amplius eſt. ſimul item ac introducitur nigredo, color cum ipſa ſuperuenit. Vel ſi hoc interdum ita nõ fit, nunquam tamen permanens color accedentia & recedentia admittit.

Plotini dubitatio, quòd eſſe contrariorum ſuſceptricem per vices, tanquam accidens ſubſtantiæ inſit. Cap. 39.

SELEV. Rurſus Plotinus accidens eſſe ſubſtantiæ inquit, ꝙ per vices contrariorum ſit ſuſceptrix. Vnde neque quid ſit ſubſtantia, neque quid ſemper ipſi proprie inſit, explicaſſe Ariſtotelem aſſerit: ſed illud tantum, quod ex accidenti ipſam cõſequitur. DEXIP. Ad hominem qui hanc dubitationem affert, dicendum eſt, eum cum de ſubſtantia hic intelligatur indiuidua & ſenſibili, cuius proprium eiuſmodi eſſe debet, quod eandem ſubſtantiæ formam omnibus præbeat: non aduertere, cum ea congeſta ac concinnata ſit, propria etiam eiuſmodi habere oportere, cuiuſmodi ipſa fuerit. Nam ipſe etiam Ariſtoteles nunc cum congeſtionem hanc materialis, & compoſitæ, & in generatione conſtitutæ ſubſtantię velit ſignificare, ex mutatione in contraria eam aſſignauit. Compoſitæ enim ſubſtantiæ & in multitudine conſideratæ ita proprium contemplatur, vt naturæ ipſius, & eiuſmodi ſubſtantiæ ſimul omnino inſit. Vnde ſi quandoque id haberet ſubſtantia, vt contrariorum per vices eſſet capax, quandoque non haberet: accidens hoc proculdubio dicendum eſſet. Quoniam vero poteſtate hoc ipſi ineſt, vt ad contraria ſubiiciatur: eiuſmodiq; eſt compoſita ſubſtantia, vt omnium formarum ſit capax, & ex omnibus quæ in materiam veniunt concinnata ſit: merito ſit, vt ad compoſitionem ipſius ſuſceptio contrariorum etiam accedat.

Plotini dubitatio, quòd ſi quantum ad compoſitionem attinet, ſubſtantiam conſideremus, materia magis ſubſtantia eſſe inuenietur. Cap. 40.

SELEV. Simili modo quoque Plotinus dubitat, ſi ſenſibilis ſubſtantia neq; ſine magnitudine, neq; ſine qualitate eſt, quo pacto accidentia ab ipſa ſeparemus? exempli cauſa, cum ignis ſubſtantia dicatur, ſi ſiccum & calidum ab eo velimus ſegregare, totum in ſubſtantia non amplius reſtabit, ſed pars ipſius quædam, quæ materia eſt. Vnde effici aiebat, vt ſola materia ſubſtantia eſſe inueniretur. DEXIP. Primum dici ad hoc poteſt, eam commixtionem & continuationem huiuſce ſubſtantiæ non aduertere: ſed diſtinguendo ea quæ ipſi inſunt, per ſe cõſiderare, cum per ſe ipſa ſubſiſtere ſeparatim nullo modo queant: ſed omnia in ſe & ſecum mutua connexione quomodocunque exiſtant. Deinde ſiccitatem & caliditatem, quæ formæ expletiuæ differentiæ ſunt, quaſi ſeparabiles qualitates ſumit: neque ſubſtantiæ quæ ad formam ſpectat, naturam conſiderat: neque primam compoſitæ ſubſtantiæ eſſentiam ex materia & forma exiſtere animaduertit, ſicut in naturalibus diſputationibus demonſtratur: ex iis vero quæ inſunt ipſi, alia vt ſubſtantiales qualitates quæ ipſam complent, ſimulque cum ipſa exiſtunt: alia vt ſeparabilia accidentia ineſſe. Hinc enim in eam opinionem venit, vt materiam ex Ariſtotelis ſententia eſſe proprie ſubſtantiam exiſtimaret. Id autem verum non eſt. nam in libris de naturalibus formam eſſe maxime ſubſtantiam demonſtrauit. Adde ꝙ neque qualitates eſſentiales quę cum ipſa exiſtunt, ſeparari ab ea poſſunt, ſed poteſtate ipſam conſeruant: quippe cum ipſarum concurſus totum conſtituat. Manet igitur poteſtate materia, ſiue ſubſtantiales, ſiue ſeparabiles qualitates admiſerit. Quod autem neque ſine magnitudine, neque ſine qualitate ſenſibilis ſubſtantia conſideretur, illud quidem recte dicitur, non habet tamen id adiunctum quod verum eſt: ꝙ etiam ſi formas cogitatione ſeparauerimus, materia tamen ipſa poteſtate remaneat ſub formarum concurſu imaginatione concepta. Vnde efficitur, vt ſi abſque formis materia eſſe nequit, magis proprie ſubſtantia ea ſit, quæ ad formam ſpectat.

Quòd

Quòd non ſubſtantiæ tantummodo, ſed orationis quoque & opinionis proprium hoc ſit. Cap. 41.

SELEV. Nunquid vero oratio & opinio quia ab externis non afficiuntur, neque affici omnino dicendæ ſunt? afficitur quidem oratio, & in ſe veri & falſi mutationem admittit, quę quidem orationis, & item opinionis contrarietas eſt. Alioqui enim neque animam contrariorum eſſe capacem dicendum erit, quia albũ & nigrum non ſuſcipit. vt hæc enim queat admittere natura comparatum non eſt. ſed ea tamen, quę ad naturam ipſius ſpectant, vt prudentiam & imprudentiã, vt iuſtitiam & iniuſtitiam, & cætera huiuſmodi admittit. Quapropter propriam contrarietatem eſſe circa ipſam aſſerimus. Ita hic quoque cenſendum videtur, orationem & opinionem contraria admittere, cum veri & falſi, non ſedendi & non ſedendi mutationem ſuſcipiat. Contrarietas igitur circa orationem & opinionem ex mutatione quę ipſis conuenit, ſimili modo exiſtet. DEXIP. Ad hæc ita occurrimus, vt dicamus non per ſe orationem verum & falſum admittere: ſed cum index rerũ ſit, ex eo ꝙ eſt ad aliquid, non ex propria natura veri & falſi capacem fieri. Ex eo.n. ꝙ vel cum rebus conſentit, vel à rebus diſſentit, vera vel falſa eſſe dicitur. Sicut igitur in iis quæ ſunt ad aliquid, qui eſt dexter, nulla in ſe mutatione ſuſcepta ſiniſter euadit, ſi alter videlicet fuerit tranſmutatus: ita hic quoq; non ꝙ aliquo modo affecta, aut mutata ſit oratio vel opinio, ex vera falſa euadit: ſed ipſa immota perſiſtens ex rerum mutatione ſeſe habere alio atque alio modo videtur. Sed ſi quis etiam conceſſerit orationis quatenus eſt oratio, & opinionis quatenus eſt opinio, huiuſmodi mutationes eſſe: in eo tamen erũt, ꝙ veræ vel falſæ efficiantur, non ꝙ ipſę cum immotę omnino permaneant, affectæ aliquo modo fuerint.

Plotini dubitatio, quòd quænam ſit ſubſtantia, non declaret hoc quod proprium eſſe eius dicitur. Cap. 42.

SELEV. Sed age, inquit Plotinus, ſi vis, ſolius ſubſtantiæ eſſe hoc proprium cõcedamus. Nunquid etiã quidnam ſit ſubſtãtia, manifeſtabit? Cui.n. rei innitetur mens noſtra, vt alia ſubſtantias, alia affectiones eſſe dicamus? Si.n. ex eo dicemus, ꝙ hoc quiddã ſint, & in alio non ſint: genera & ſpẽs id non habebunt: quippe cum ſpẽs de indiuidua ſubſtantia, genus vero & de ſpecie & de indiuiduis dicatur. DEXIP. Sed facilis huiuſce rei ſolutio eſt. Primum.n. illud ignorãdum non eſt, hæc non ita de alio dici, ſicut accidẽtia, quæ in alio ſunt: ſed ſicut genera & ſpẽs, quæ ſubiecti eſſentiã explent. Deinde quod ad hominem ſępe dictum iam eſt, illud ſubiungimus: non oportere neq; in corporibus ſubſtantiã incorpoream, neq; vnum per ſe ſeparatũ in iis require, quæ admittere talia non poſſunt. Illud præterea ſciendum eſt, fieri nõ poſſe, vt ſupremorum generũ exquiſitæ diffinitiones reddantur, quæ eſſentiam ipſorum totã perfecte cõprehendant. Omnis.n. doctrina quæ de ipſis ſit, à poſterioribus ſumi cõſueuit, commemorationi & deſcriptioni potius ſimilis. Non eſt igitur in diſputatione amplius exigendum q̃ rerum ipſarum euidentia admittat. Quapropter ſatis quoque eſſe hic debet, ſi proprium eiuſmodi aſſignetur, ex quo an dictiones eſſentialem in modum prædicentur, cognoſcere valeamus.

FINIS.

DEXIPPI PHILOSOPHI PLATONICI IN ARISTOTELIS Prædicamenta quæſtionum Liber tertius.

DEXIPPVS.

AC QVAESTIONES quidem de ſubſtantia amicorũ meorũ, optime Seleuce, excuſſæ iam in hunc modum à nobis ſunt. Viſne igitur, vt hucuſque conſiſtamus? an rurſus ad quantitatis naturam indagandam tranſeundum ducis? SELEV. Sed neque alteri vlli ex philoſophis, neque tibi præcipue conuenit, vt imperfectam hãc tractationem reliquas Heſiodus quidem ſane etiam pulchra ædificia ad finem vſq; perducenda, atque abſoluenda eſſe cenſet, ne qua ipſis clamãs, vt inquit, inſiſtat garrula cornix. Nos vero ſi ad calcem operis non peruenerimus, ne quis nos ignauiæ merito accuſet, non timebimus? immo vero alumnos ſpei eſſe neget, quam dulcem eſſe, & cordi creſcenti cõſentire vult Pindarus? Sed hęc miſſa faciamus. de ordine aũt prædicamentorũ inter nos iam diſſeramus.

De ordine prædicamentorum, quòd qualitas poſt ſubſtantiam collocanda eſſe videatur. Cap. 1.

Primum igitur opus eſt, vt cauſam afferas, cur quantitas ſecundo loco poſt ſubſtantiam conſtituatur. Plotinus enim euidentiſſima vt ſibi videtur, indicia profert de qualitate, ꝙ propius ad ſubſtantiam accedat, ratiocinando in hunc modum progrediens. Subſtantiam, inquit, maxime proprie ex Ariſtotelis ſententia formam eſſe ſtatuimus. Illud igitur quod maiorem cum forma cognationem habebit, prius illis eſſe cenſebitur, quæ longius diſtant. Sed primo à forma eiuſmodi qualitatem exiſtere, qualis ipſa forma fuerit, conceſſum eſt. Quapropter ſi qualitas pręcipuæ ſubſtantiæ quæ eſt in forma, coniuncta eſt, merito ſecundum poſt ſubſtantiam obtinere locum debet. Adde ꝙ qualitas impartibilis eſt, & indiuiſibilis: indiuiſibiliter enim corporibus aduenit, licet ex accidenti poſtea propterea diuidatur, quia quod qualitatis eſt particeps, quale eſt. Vnde iure ex hoc quoque anteponenda quantitati videtur. quippe cum quod dimenſione caret, re dimenſibili, quod partiri non poteſt, eo quod partitionem admittit, quod indiuiſibile per ſe eſt, diuiſibili, ſimplex demum compoſito, & natura antecedat, & ad incorporea principia affinius & coniunctius ſit. DEXIP. Immo vero, o ſtudioſiſſime Seleuce, Archytas quoq; Pytagoricus eodem hoc ordine vſus conſpicitur, vbi in hunc modum inquit: Ordo quidem ipſorum ita ſeſe habet: Prima ſubſtantia ſtatuitur, eo ꝙ ſola ipſa & aliis ſubiiciatur, & per ſe intelligi poſſit: reliqua vero ſine ipſa nõ poſſint: vel enim de ipſa dicũtur, vel in ſubiecta ipſa ſunt. Secunda eſt qualitas: propterea ꝙ ſine eo quod eſt quod, vt quale ſit, fieri nullo modo queat. Atque ita quidẽ Pytagorici & Plotinus procedunt. Nos autem,

vt pro

vt pro Ariſtotele reſpondeamus, talem cauſam ordinis afferimus. Primum vna cum ente & intelligibili, & vno multitudo etiam, & forma, & exempla ſubſtiterunt: quæ licet in Dei intellectione vnita omnia ſint, propriam tamen ſubſtantiam & circunſcriptionem in ſe, vnionem in Dei ſimplicitate habent. Quod ſi vna cum ente ſtatim numerus formarum exiſtit, à primis cauſis & intelligibilibus qualitatem exordiri cenſendum eſt. At ſi quis hanc quæ ab vno producta eſt, tolli multitudinem ſupponat quiſpiam: quæ extra quidem expoſita non ſit, neque à producente ſeparata, ſed in ipſo & circa ipſum eſſentiam ſuam habeat: efficietur, vt multitudine eiuſmodi ſublata ſpecies quoque ipſæ & formæ è medio tollantur. Quantitatis igitur proprietate detracta ſtatim formę quoque intellectio ſimul auſertur. Atque ita contrarium potius euenit, quam id quod iſti volunt. Atque hoc pacto quidem aduerſus intellectuales viros, & de intelligibilibus differentes, qui quemadmodum illa, ita ſenſibilia quoque eſſe ſtatuenda opinantur, intellectualiter occurrendum fuit. Si autem Ariſtotelis verius cõſideranda ſententia eſt, rem ita perpendamus. Corpori, & eius dimenſioni quantitatis magis, quam qualitatis natura cognata eſt. Vnde quia in pluribus cum quantitate, quam cum qualitate ſubſtantia communicationem habet: non immerito quantitas ſecundum locum poſt ſubſtantiam obtinuit. Nam ꝙ diuiſibilis ſit, ꝙ compoſita, ꝙ tribus dimenſionibus diſtet, ꝙ partibilis ſit ſubſtantia, ex quantitatis natura habet. Qualitatis autem natura ſolum id, vt talis ſit, præſtat. Debuit igitur prius ſtatui quod in pluribus, quam quod in vno tantum commune eſt. Quam ob rem cum ipſe compoſitam & corpoream ſubſtãtiam primam eſſe ſtatuerit, conſentaneum fuit, vt ipſi ſtatim quantitatem adiungeret, vtpote quæ & cognatior, & propior ipſi eſſet, atque eiuſmodi, vt ex dimenſione eius ſimul exiſteret. Quinetiam in hunc modum reſpondere poſſumus, vt dicamus, quia ad eum vſum vt dicatur, compoſitum nobis notius eſt, propterea id quod dimẽſibile eſt, compoſito ſimilius cum ſit, prius ſtatui debere, quam qualitatem quæ dimenſione omni vacat.

Plotini dubitatio, ſi continua eſt quantitas, diſcreta non erit, & è contrario. *Cap. 2.*

SELEV. Quoniam vero rurſus inſtat Plotinus, vtraſque ita eſſe dicendas quantitates negans: ſi enim inquit, continua eſt quantitas, diſcreta non erit: ſi contra, diſcreta eſt, continua non erit: opus eſt, vt tu quidnam commune in vtriſque ſit, explices. DEXIP. Breuiter quidem ad quæſtionem hanc reſpondere ita poſſem, ſi dicerem communem hæc in ſe ipſis menſuram & terminum habere: id quod & in diſcreta & in continua conſideratur. Quia tamen veriſimile eſt, vt qui contentioſe agere velit, quantitatem quæ eſt in magnitudine, in eo eſſe quantitatem aſſerat, ꝙ particeps numeri ſit: tuncque vnumquodque quãtitatem aſſumere, cum in numerum fuerit redactum, dum bicubitale aut tricubitale eſſe præfinitur: de hoc quoq; diſſeramus, neceſſe eſt. Continuum & diſcretum in vniuerſi mundi conſtitutione propriam habere naturam vtrunque conſpicitur. Nam diſcretum per appoſitionem & aceruationem, continuum per vnionem & mutuam cohærentiam conſideratur. ac continuum quidem & vnitum magnitudo, appoſitum & diſcretum multitudo vocari conſueuit. Cum hæc igitur definita ita ſint, mundus quantum ad magnitudinis ſubſtantiam attinet, & vnus, & ſolidus, & globoſus, & ſibi ipſi mutua partium cohærentia coaptatus dicitur: quantum vero ad multitudinis contra notionem & naturam ſpectat, in orbes, ſtellas, elementa, animalia, plantas, atque id genus cætera diſtinctus eſt, ac diſtributus. Continui vero & vniti diuiſio in infinitum, incrementum in infinitum procedit. Multitudinis autem è contrario ſicut auctio eſt infinita, ita finita diuiſio eſt. Porro vtraque hæc genera ſcientiis, arithmeticæ multitudo, geometriæ magnitudo ſubiiciuntur. Quapropter ſiue in eo quòd ſubſiſtunt, ſiue in eo ꝙ inter ſe diſtinguũtur, nullo modo efficietur, vt multitudo per ſe, magnitudo ex accidenti quãtitas ſit, quaſi ex numero quãtitatem admittat. Commune enim vtriſque illud eſt, vt ex propria quidque ſubſtantia menſurentur, & terminentur. Atque hęc ad allatam dubitationem in præſentia dicta ſufficiant.

Quòd diſcreta prior continua ſit, ac propterea vtrarumque idem genus eſſe non poſſit. *Cap. 3.*

SELEV. Ac mihi quidem diſcreta eſſe prior continua videtur, ſi in hunc modum progrediamur. Continuum diuiſibile eſt in ea, quæ ſemper admittere diuiſionem poſſunt. Vnde ſi diſcretum nõ ſit, ne ipſum quidem eſſe continuum poterit. prior igitur diſcreta quantitas quam continua eſt. Quod ſi eſt prior, communis eſſe vtriſque quantitas nequit. propterea ꝙ in quibus prius aliquid eſt, & poſterius, in iis commune genus reperiri non valeat. quippe cum ſpecies ſe mutuo ſimul non interimant: nulliuſque ſpeciei ſublatione fiat, vt genus tollatur. At in iis alterum ab altero mutuo interimi demonſtratur, in quibus prius & poſterius eſt. DEXIP. Atenim ſi vere conſiderare ipſam rem velimus, prius & poſterius ex alio ipſis attribuemus. ex eo enim ꝙ eiuſdem generis vtræque participes ſunt, æqualem ipſis communicationem in eſſe deprehenduntur. Nam vna & eadem ratio quæ in genere conſideratur, quæ vniuſcuiuſque ſpeciei naturam explet, à nullo impeditur, quo minus ſimul omnibus iis adſit, quæ ex æquo capacia eſſe eius queunt. Vnde quamuis alia priora ſint, alia poſteriora; modo natura ea prædita ſint, vt ex ſe proxime generis communicationem poſſint percipere: vtriſque ex æquo ſimul genus ſeſe participabit, ac diſtribuet. Ita quoq; licet affirmatio prior natura ſit, quam negatio, vtraſque tamen in enunciando, & in eo ꝙ verum aut falſum dicunt, ita ſumimus, & conſideramus, vt ſub eodem genere eſſe intelligantur: cum ex alio habeant, vt priores ſint, & poſteriores: ex eo vero ꝙ eiuſdem generis participes ſunt, illud conſequantur, vt tanquam ſpecies inter ſe diſtinctę opponantur. Quinetiam Ariſtoteles ipſe in ſe in his eiuſdem eſſe ſententiæ, dum numerum priorem quidem eſſe ordine, ſed ratione quam habet ad genus in æquali diuiſione collocandum eſſe cenſet, vel ex ipſo ordine quo in his diſponendis ſtatim eſt vſus, declarat. Nam & in prima di-

uiſione diſcretum continuo antepoſuit: & in ſingulorum enumeratione prius ea recenſuit, quæ diſcretæ quantitatis erant, quam quæ ſub magnitudinem referebantur. Propterea ſiquidem antepoſitus numerus eſt, quia per eum fieri uidetur, vt quantum in magnitudine percipiamus. Quemadmodum enim affirmatio quamuis prior negatione ſtatuatur, quia per eam negatio innoteſcit: quantum tamen ad æqualem diuiſionem ſpectat, ad commune genus non magis accedit: ita hic quoque propterea inter ſe hæc ex oppoſito diſtinxit, quia ad rationem generis conueniunt, atque ad id ex æquo præparantur. Accedit, quòd aliud eſt diuidi, & aliud diuiſum eſſe ac diſcretum. Quare ſi quod poteſtate eſt, in eo continetur, quod eſt actu: continuum autem diuidi poteſt: non rectè id quaſi iam diſcretum ſit, ſumi debet. immo quod eſt poteſtate eo poſterius proculdubio habetur, quod actu & re ipſa eſt.

Quòd numerus aliam per ſe eſſentiam habebat, & aliam, vt quantitas. *Cap. 4.*

SELSV. Communiter quidem de diuiſione hac, & de quantitate in vniuerſum ſatis hæc ſint: ſeparatim autem de ſingulis ſpeciebus quæ Plotinus in dubitationem vocat, ea ſubiungenda mihi eſſe duco. Statim enim de numero inquirit, atque aliam eius ex ſeſe ſubſtantiam eſſe inquit, aliam ex eo quòd quantitas eſt. Nam quæ eius eſſentia per ſe eſt, prætermiſſa eſt ab Ariſtotele, vt ipſe inquit: altera explicatur, dum numerum quantitatem eſſe dicit. DEXIP. Si ad Plotini inſtitutiones, & Platonis decreta prædicamenta perpendimus, quod dicis, eſſe rationi conſentaneum videbitur. At ſi Ariſtotelem ſequi velimus, numerum in quantitate conſideratum nullo modo bipartito diuidemus. Non enim putat Ariſtoteles aliud eſſe quo ſit numerus, & aliud quo quotus ſit: ſed compoſitorum & materialium, & eorum quæ in particulari ſpeciem habent, proprium hoc eſſe inquit. At quæ materia carent ſpecies, & incompoſitæ ſunt, eas eſſe eaſdem & quantum ad eſſentiam earum ſpectat, & quantum ad ea quæ ipſas ſuſcipiunt, in omnibus ſuis diſputationibus aſſerit. Quod ſi & intelligibiles numeros, & eos qui illorum ſunt participes, ſeparans Plotinus proprietatem vtrorunque ſeorſum aſſignet, ſuppoſitiones ſuas pertractat. Nos vero exploratum illud habeamus, numeros ex Ariſtotelis ſententia ipſis rerum ſubſtantiis eſſe neque priores neque poſteriores, ſed ſimul cum ipſis exiſtere: ita vt à nulla ex illis rebus abſint, quæ eorum quomodocunque eſſe participes poſſint, ſed omnibus etiam ſua illa indiuiſibili eſſentia ſeruata, licet ex ſuſcipientium diuerſitate poſtea immutentur. Atque ita ſit, vt ſimul & numeri, & vna cum iis quæ numerantur, quoti exiſtant.

Vtrum in numeratis ſit numerus, an ſine ipſis metiatur: Plotini dubitatio. *Cap. 5.*

SELSV. Perſequitur eandem dubitationem Plotinus, & rurſus quærit, vtrum numerus hic inſit in iis quæ numerantur, an abſque ipſis tanquam regula metiatur. Nam ſi ipſe per ſe ſubſiſtit, menſura erit, & non quantitas: ſin autem ineſt etiam ipſe in rebus, ab alio menſurabitur. DEXIP. Quod à principio diximus, idem nunc repetendum eſt. adeſſe enim numeratis rebus numerum aſſerimus. & ſimul cum ipſis exiſtere, non tamen ita in ipſis ſubſiſtere, vt accidentis loco habeantur. Nam ſicut materiales ſpecies & formę, licet propriam ſingulæ eſſentiam habeant, ſimul cum materia tamen ſunt: ita quoque numeri cum ex propria eſſentia ſubſiſtant, cum rebus ipſis ſunt, quas diſtinguũt: quibuſque menſuram ſuam afferunt, vtpote numerantes cum iis coniuncti quæ numerantur. Quemadmodum enim ſpeciem afferentia iis quæ in ſpeciem rediguntur, coniungi ita primum conſueuerunt, ſicut in ſeipſis ſunt, deinde ex ſubiecto diſtantiam efficiunt: ſic numerantia quoque numerabilibus coaptata ad propriam menſuram ſingula reducunt, id quod ſunt, permanentia, nihilque immutata ab iis quæ numerantur. Sed exemplo rem dilucidiorem faciamus. Forma ſtatuæ propriam rationem per ſe habet: nihilo minus tamen cum materia etiam conſideratur. Sic numerus cum numerabilibus rebus vnitus propriam ex ſeſe ſubſiſtentiam habet. SELSV. Sed quantum, inquit, eſſe quantitas non poteſt. DEXIP. Si aliquid aliud oſtendere eſſe quantitatem pręter quantum poſſet, rectè hæc fortaſſe aſſeueraret. Sed cum iam à principio nihil aliud eſſe contendamus, quod & quantitati originem præſtet, & quanto: nequaquam quantitatem eſſe quantum negare merito quiſpiam poſſet. Id quod ex eo etiam perſpicere facile licet, quòd fieri omnino nequit, vt vllum aliud prædicamentum naturæ quanti ſubiiciatur: ſed ipſa principium quoddam ſeparatum eſt, quod cum nullo ex aliis generibus communicationem habeat. Quare numerus ſiue per ſe ſumptus, ſiue in iis quę ipſius ſunt capacia, ſiue ſimul cum ipſis conſideratus, quantitas vbique eſt. Atque ita Plotini de numero dubitationes diſſoluimus.

Quòd oratio ex accidenti ſit quantitas, per ſe vero aut in faciendo, aut in patiendo, aut in vtriſque collocanda ſit. *Cap. 6.*

SELSV. Sed iam ad orationem deinceps transeamus, & quæ de ipſa in dubium vocat, conſideremus. Inquit enim orationem cum propriam ſuam habeat eſſentiam, quantitate poſtea tanquam accidente eſſe præditam. Nam quatenus oratio ſignificatiua eſt, aerem habere materiam, ex cuius videlicet verberatione exiſtat. Siue igitur ſit aeris verberatio oratio quæ pronunciatur: ſiue nõ ſimplex verberatio, ſed impreſſio quædã, & cõformatio aeris: vtroq; modo fieri, vt effectio ſit: atq; ita aut in faciendo, aut in patiendo, aut in vtriſq; eſſe cõſtituendã orationẽ, quæ in voce exiſtit, non in quantitate. Quid ad hoc obiiciendum putas? DEXIP. Illud profectò, quòd nõ abſolute percuſſionem aeris vocem eſſe dicimus. nã digitus quoq; dũ hac illac mouetur, aerem percutit, & nondum tamen vocem facit. ſed percuſſio quanta, & vehemens, & tanta vt audiri poſſit: quæque inter exceſſum & defectum ita eſt moderata, vt menſuræ auditionis adæquetur. Idcirco Ariſtoteles cum ex magnitudine & quantitate verberationis modum vocis pręfiniat, merito ipſam eſſe quantum aſſerit.

Quòd oratio quatenus in tempore dicitur, ratione temporis quantitas ſit: Plotini dubitatio. *Cap.* 7.

SELEV. Sed quia in tempore, inquit Plotinus, dicitur oratio, quod quantitas eſt, etiam ipſa quantitas eſſe exiſtimatur. eſt tamen in tempore quantitas, & ob tempus. DEXIP. Ad hoc dicimus, in voce eſſe magnitudinem & paruitatem ex ſua ipſius natura, aut ex arteriæ magnitudine & paruitate. Quando enim aperitur & dilatatur, multitudinem; quando anguſtatur, paucitatem emittit. Quæ igitur ex natura ſua eſt breuis, in breui tempore, quæ eſt longa, in longo conuenienter pronunciatur. Vnde oratio quantitatem quæ in voce eſt, priorem in ſe habet, quam illam quæ eſt in tempore. nam licet non pronuncietur, ea tamen quę ſcripta eſt oratio, longam in ſe natura, & breuem ſyllabam continet. Adde quòd illud quoque non ignoramus, fieri poſſe, vt & longa ſyllaba in breui tempore, & breuis in longo proferatur. quemadmodum interdum poetę faciunt, qui & metrum & rhythmum immutant, quin etiam elementa ipſa & literas, cum ξηρὸν, ideſt ſiccum, & Βάκχον, ideſt Baccum, η in ι, & ο in ω transmutantes ξιρὸν & Βάκχων dicunt. Quod ſi in his natura longum, & tempore manifeſte diſtare conſpicitur, non ex breuitate temporis ſyllaba breuis dicitur, ſed ex eo quòd eſt breuis ſyllaba fit, vt in breui tempore pronuncietur.

Non ſatis eſſe ad id vt aliquid ſit quantitas, quòd menſuretur: Plotini dubitatio. *Cap.* 8.

SELEV. Sed quid ad aliam hominis obiectionem afferemus? cum ait, non ſatis eſſe ad id, vt aliquid quantitas ſit, quòd menſuretur. nam lignum quoque, inquit, cubito menſuratur, & tamen non propterea ipſum eſſe quantum quiſpiam aſſerit, quia menſuretur, ſed quia magnitudo ſit. quod enim ad ipſam quantitatem attinet, quæ accidit ligno, menſuratur à quantitate, quæ cubitali ligno accidit: lignum vero ipſum à ligno non menſuratur. Ita oratio quatenus quidem eſt oratio, non menſuratur, ſed quatenus in tempore eſt. Tempus igitur erit, quòd menſuret tempus, breuius videlicet, illud quod longius eſt. DEXIP. Sed his quoque eodem modo occurrendum eſt. Nam ſi ex ſe iuſtam habet magnitudinem vox, vnde etiam interualla ipſius muſici facere conſueuerunt, ex ſe etiam quantitatem, non ex accidenti habebit. Quippe cum omne menſurabile aut menſurans ex natura ſua quoque quantum eſſe cenſendũ ſit. Quòcirca hæc quoque tempore quæ à tempore menſuretur, quantitas ſit neceſſe eſt.

F I N I S.

PORPHYRII INDEX.

CVR CATEGORIARVM hoc eſt præ-dicamentorum nomine liber inſcribatur. 3
Cur ante topica, aut de generibus entis, aut de decem generibus inſcriptiones non ſint admittendæ. 3
Cur de prędicamentis inſcriptio ſit accommodata: vbi etiam de nominibus primæ & ſecundæ impoſitionis, & propoſito libri. 3
De propoſito libri ex Hermini ſententia. 4
Cur ante prædicamentorum doctrinam quædam alia exponantur. 4
Quomodo æquiuoca, vniuoca, multiuoca, diuerſiuoca, & denominatiua exiſtant. 5
Cur de æquiuocis, vniuocis, & denominatiuis tantum hic mentio fiat. 5
Cur prius de æquiuocis agat. 5
Cur non de æquiuocatione agat, ſed de æquiuocis. 5
Aequiuocorum diffinitio. 5
Cur cum alia multa æquiuoca ſint, de ſolo nomine meminerit. 5
Quo modo non ſolum nomen commune dicatur. 5
Quo modo nomen dicatur commune, & quot modis commune dicatur. 6
Cur dictum non ſit ratio ſubſtantiæ diuerſa, ſed additum ſit, iuxta nomen. 6
Cur non dictum ſit ratio ſecundum nomen diuerſa, ſed additum fuerit, ratio ſubſtantiæ. 6
Quot modis æquiuoca ſumantur. 6
Quo modo tranſlatio ab æquiuocatione differat. 7
Vniuocorum diffinitio. 7
Multiuocorum diffinitio. 8
Diuerſiuocorum diffinitio. 8
Denominatiuorum diffinitio. 8
Ad denominatiua conſtituenda quot requirantur. 8
Propoſitum libri de ſimplicibus dictionibus eſſe, & quæ dicantur cum complexione, & ſine. 8
Quænam ſit minima & maxima generum diuiſio. 9
Quo modo minima diuiſio in quatuor exiſtat. 9
Quod Ariſtoteles pro ſubſtantiæ & accidentis, vniuerſalis item & particularis nominibus deſcriptionibusq́ eorum rationibus vſus ſit. 9
De ſubſtantia vniuerſali. 10
De accidente particulari. 10
De accidente vniuerſali. 10
De ſubſtantia particulari. 11
Quid ſit eſſe in ſubiecto, & quot modis dicatur quicpiam eſſe in aliquo. 11
Quod diuiſio ab Ariſtotele ſubſtantiæ & accidentis vniuerſalis & particularis per decuſſationem fiat. 11
Quo modo quod eſt in loco, non ſit in ſubiecto. 12
Quo modo odor nunquam ſit ſine ſubiecto. 12
Quid ſit dici de ſubiecto. 12
Quo modo cum ſpecies de homine prædicetur, de Socrate dici non poſſit. 12
De differentiis. 13
Differentiam non ſemper de pluribus differentibus ſpecie dici. 13
Non ſemper ſpeciem de pluribus differentibus numero dicicar. 13
Quæ ſint diuerſa genera & ſubalterna. 13
Quo modo ſubalternorum eædem interdum, interdum non eadem ſint differentiæ 14
Quęnam differentiæ ſuperioris de inferiori omnes, & quæ non omnes prædicentur. 14
Diuiſionem in maxima eſſe potius enumerationem. 15
Quæ ſint cum complexione, & ſine complexione. 15
Cur nullius ex decem generibus eſſe diffinitio queat. 15
Ex prædicamentorum compoſitione propoſitio exiſtit. 15
DE SVBSTANTIA, & cur primum de ea diſputet. 15
De qua ſubſtantia in prædicamentis agatur. 16
Diuiſio ſubſtantiæ in primas & ſecundas. 16
Primę ſubſtantię deſcriptio. 16
Cur indiuidua ſubſtantia maxime proprie, & primo, & maxime ſubſtantia dicatur. 16
Secundæ ſubſtantię quę ſint. 16
Cur genera & ſpecies primę ſubſtantię potius non appellentur, quam indiuidua. 16
Quæ ſpecies & genera ſecundę ſubſtantiæ ſint. 17
Cur genera & ſpecies ſubſtantiarùm ſecundæ ſubſtantiæ appellentur. 17
Species magis ſubſtantia quam genus quo modo ſit. 17
Neque ſpecies inter ſe neque genera, neque primæ ſubſtantiæ altera quam altera magis ſubſtantia eſt. 18
De proprio ſubſtantiæ, & quot modis proprium dicatur. car. 18
In ſubiecto non eſſe non ſolis ſubſtantiis eſſe proprium. 18
Omnia ex ipſis vniuoce dici non omnibus ſubſtantiis eſt proprium. 18
Differentia eſſe qualitatem eſſentialem. 18
Hoc quiddam ſignificare non omnibus ſubſtantiis conuenit. car. 19
Quo modo homo & animal qualitatem ſignificent. 19
Nihil ipſi eſſe contrarium non ſolis ſubſtantiis conuenit, ſed etiam quantitati. 19
Non admittere magis & minus non ſolius ſubſtantiæ proprium eſt. 19
Proprium ſubſtantiæ vt vna & eadem numero cum ſit, ſuſceptrix ſit contrariorum. 20
Solius ſubſtantiæ proprium vt ſuſceptrix ſit contrariorum. car. 29
Quo modo omnis etiam ſubſtantiæ ſit proprium, vt ſuſceptrix ſit contrariorum. 20
DE QVANTITATE, cur poſt ſubſtantiam primo ſubſequatur. 21
Quantitatis diuiſio, & quòd eiuſdem rei multæ eſſe diuiſiones poſſint. 21
Diſcreta quantitas quænam ſit. 21
Oratio diſcreta quantitas eſt. 21
Continua quantitas quænam ſit. 21
De ſuperficie. 21
De corpore. 22
De loco quo modo ſit quantitas continua. 22
De tempore quo modò ſit quantitas. 22
Quæ ſint ea quæ poſitionē habeant, et quæ non habeant. 22
Quantitatis ex accidenti quæ ſint. 23
De motu quòd ſit quantitas ex accidenti. 23
Quantitati nihil eſt contrarium. 23
An in loco vlla ſit contrarietas. 23
Magnum & paruum neque quantitates definitas eſſe neque contraria. 24
Magnum & paruum, multum & paucum non eſſe quantitates, ſed ad aliquid. 24
Non ſuſcipere magis & minus quantitatis ſolius non eſſe

proprium. 25
Quod æqualis vel inæqualis dicatur, proprium quantitatis eſſe. 25
DE IIS QVAE *ſunt ad aliquid, cur poſt quantitatem primo ſubſequantur.* 25
Quænam ſint ad aliquid. 25
Non omnia ad aliquid ad eundem caſum dici, immo aliqua ne ad caſum quidem vllum dicuntur. 25
Differentia eorum quæ ad eundem caſum dicuntur. 26
Cur recumbere, ſtare, & ſedere ad aliquid non ſint. 26
In quibus ex iis quæ ſunt ad aliquid, ſit contrarietas & in quibus non. 26
Magis & minus non omnia quæ ſunt aliquid admittunt. 26
Proprium eorum quæ ſunt ad aliquid dici ad ea quæ reciprocantur. 27
Accommodate faciendum attributionem, vt reciprocatio fieri omnium poſſit. 27
Quo pacto nomina fingenda ſi deſint, vt accommodate fieri attributiō poſſit. 27
Quid obſeruandum in aſſignatione accommodate faciendacar. 27
Quæ ſunt ad aliquid, ſimul natura ſunt. 28
De prioribus & poſterioribus natura. 28
De ſcientia & ſcibili, ſenſu & ſenſibili quòd ſimul natura ſint. 28
Ex data diffinitione eorum quæ ſunt ad aliquid, quæ abſurditas ſequatur. 29
Ex aſſignata diffinitione fieri non poſſe quin ſubſtantia aliqua ſit ad aliquid. 29
Altera verior diffinitio eorum quæ ſunt ad aliquid. 30
Qui vnum præfinite norit in iis quæ ſunt ad aliquid, etiam alterum cognoſcet. 31
DE QVALI *ſeu qualitate, cur ita facta inſcriptio ſit.* 31
Qualitatis deſcriptio. 32
Qualitas quo modo non ſit æquiuoca etiam ſi multis modis dicatur. 32
Quænam ſint qualitatis ſpecies, & quòd habitus & diſpoſitio ſit vna ſpecies. 32
Secunda qualitatis ſpecies naturalis potentia vel impotentia. 32
Tertia qualitatis ſpecies paſſiuæ qualitates & affectiones.car. 32
Affectiuæ qualitates, & affectiones in anima. 33
Tertia ſpecies qualitatis quo modo à prima & ſecunda differat. 33
Quinta ſpecies qualitatis figura & forma, & quo modo figura alio modo qualitas alio quantitas ſit. 33
Quæ forma qualitatis ſpecies ſit. 34
Cur raritas & denſitas, & aſperitas, & leuitas non ſint qualitates. 34
In quibus qualitas nomen non habeat, ſed quale: vel non quale, ſed qualitas. 34
Contrarietatem eſſe in qualitate, ſed non omni neque ſolacar. 34
Quo modo priuationis genus inquirendum ſit. 35
Quæ qualitates magis & minus ſuſcipiant. 35
Quæ regula in exploranda ſuſceptione magis et minus vtendum ſit. 35
Proprium qualitatis eſſe ſimile & diſſimile dici. 36
Habitus quo modo eſſe & qualitas & ad aliquid poſſit. 36
DE FACIENDO *& patiendo.* 36
DE EO QVOD *eſt ſitum eſſe.* 36
DE EO QVOD *eſt quando, & vbi, & habere.* 37

DEXIPPI PHILOSOPHI PLATONICI IN ARISTOTELIS Prædicamenta quæſtionum Libri tres.

Primi libri capita.

CVR MVLTI *in prædicamenta Ariſtotelis dubitationes conſcripſerint.* 37
Cur librum hunc prædicamenta inſcripſerit. 37
Quidnam prædicamentum ſignificet, vocemne, an rem. 38
Quo pacto prædicamenta inuenire, & non ſuccumbere Stoicorum dubitationibus debeamus. 39
Cur cum de prædicamentis diſputare propoſuerit, non ſtatim ab illis exordium ſumpſerit, ſed de æquiuocis & vniuocis prius agat. 41
Cur Archytas in dictionibus vniuerſalibus de æquiuocis, & vniuocis, & denominatiuis nihil dixerit. 42
Cur non omnia quæ vtilia ad prædicamenta erant, antepoſuerit: ſed alia poſt prædicamentorum traditionem ſubiungenda cenſuerit. 42
Cur primum de æquiuocis diſſerat. 42
Cur non potius de æquiuocatione dixerit. 42
Cur adiunxerit, ſolum, vbi inquit, quorum nomen ſolum commune. 42
Cur cum multa æquiuocis communia ſint, de nomine tantum commune dixerit. 42
Quòd neque quantum ad commune indiuiſibile, neque quantum ad diuiſibile attinet, æquiuocis nomen cōmune ſit. 42
Alia dubitatio de communi. 43
Quod ſuperuacaneæ adiunxerit, ratio autem ſubſtantiæ iuxta nomen diuerſa. 43
Cur non dixerit, diffinitio ſubſtantiæ, ſed ratio. 43
Quod æquiuoca poſſint eſſe vniuoca. 43
Quo modo cum vniuocum in omnibus prædicamentis conſideretur, ratio ipſius æquiuoca quæ in ſola ſubſtantia ſunt, circumſcribat. 44
Cur poſt æquiuoca vniuoca ſtatuerit. 44
Quod quæ cum complexione, & ſine complexione dicuntur, errata ſint. 44
Quod ex deſcriptione eius quod eſt in ſubiecto, corpus eſſe in loco & tempore tanquam in ſubiecto poſſit. 44
Quod quæ in ſubiecto ſunt partes ſubſtantiæ eſſe reperiantur. 44
Quòd ratio eorum quæ ſunt in ſubiecto, communis etiam illis ſit quæ in ſubiecto non ſunt. 45
Quod odores cum ſint qualitates & in ſubiecto, ſeparabiles ſint. 45
Dubitationes complures de proprietate eorum quæ de ſubiecto dicuntur, & earundem ſolutiones. Cur item homo de Socrate dicatur: ſpecies vero non ita. 45
Quo modo quaſdam, & quo modo omnes, & quales vtraque modo dicat prædicari differentias & eius quod prædicatur, & eius quod ſubiicitur. 46
Quod nonnulla licet ſint genera diuerſa, eaſdem tantum differentias habeant. 46
Dubitationes de diuerſo genere. 46
Quid ſit ſpecies, & quid differentia: quo pactoque à ſe mutuo diſtent. 47

Vnde

Vnde generis, & ſpeciei, & differẽtiæ inuentio ſuppetat. 47
Quo pacto dixerit, diuerſæ ſpecie etiam differentiæ. 47
Quo pacto indiuiduum, & vnum numero dicatur. 47
Quo pacto vnus & indiuiduus ab vno & indiuiduo numero poſſit differre. 47
Quod prædicamentorum diuiſio non redundet. 48
Quod prædicamentorum diuiſio non deficiat. 48
Quod alia loco aliorum prædicamentorum genera non introducat. 49
Quod ens non æquiuocum ſit, ſed vniuocum. 49
Quod eſt vel de vnoquoque prædicamento prædicaremus, & ita in infinitum progrederemur: vel ſi ab ente declinatum eſt ac deductum, ens genus ſit. 49

Capita ſecundi libri.

VTrum diuiſio ſit an enumeratio in prædicamẽtis. 50
Plotini dubitatio, quòd ſubſtantia & in primis entibus & poſterioribus idem non ſignificet, cum genus commune in iis non ſit, in quibus prius eſt, & poſterius. 50
Quod licet ex Platonicis ſuppoſitionibus afferri huiuſmodi ſolutio queat: ex Ariſtotelicis tamen enodandum ſit quod in quæſtionem venit. 50
An & in ſenſibilibus & in intelligibilibus eadem genera entium ſit: Plotini dubitatio. 51
Plotini dubitatio aduerſus Ariſtotelem, quidnam commune in materia, & forma, & ex vtriuſque compoſito inſpexerit, vt propterea omnia ſubſtantias appellarit. 51
Plotini dubitatio de ſubſtantia, quænam ipſius prima, & maxime ſimplex notio ſit: quoque pacto explicare ipſam liceat. 51
Cur ſubſtantia aliis antepoſita fuerit. Plotini dubitatio. 52
Quod aſſignata ipſius ratio, quid ſit ſubſtantia, non explicet. 52
Quod proprium ſubſtantiæ non omnibus conueniat. 52
Quo pacto hic ſubſtantiam ſenſibilem aliis omnibus anteponat, & primam appellet, alibi vero poſt incorpoream eam eſſe dicat. 52
Quod ſibi ipſe videatur aduerſari, cum in naturalibus diſputationibus communia & prima, hic ſingularia & particularia anteponat. 52
De communibus aduerſus Alexandrum digladiatio. 53
Quod cauſa prius fuerit explicanda, quæ ſecundæ ſubſtantiæ dicerentur. 53
Quod cum primam ſubſtantiam magis & minus eſſe non demonſtrarit, ſpecies magis & minus eſſe dicat. 53
Si nulla ſubſtantia eſt magis & minus, quo modo ſpecies magis ſubſtantia quam genus dicatur. 53
Quod ſi cauſam ſenſibilis ſubſtantiæ ſumit, minus ſubſtantiam ſumat. 53
Quod generalem ſubſtantiam non diffinierit. 53
Quod ſubſtantias non diuiſerit. 53
Quod cum inquit, manifeſtum eſt ex dictis, non perſpicuum ſit, de quibus dictis intelligatur 53
Quod vtilis de differentiis conſideratio ſit. 53
Dubitatio de differentia vbi ſtatuenda ſit. 54
Dubitatio, quòd differentiæ de ſubiecto non dicantur. 54
Quo modo cum dixerit, omni ſubſtantiæ videtur ineſſe hoc quiddam dici, deinceps ſubiungat, non tamen verum hoc eſt. 55
Si nihil contrarium ſubſtantiæ eſt, quo pacto rationale animal irrationali contrarium ſit. 55
Si nihil ſubſtantiæ contrarium eſt, quo modo ignem aquæ, & alia elementa contraria appellet Ariſtoteles. 55
Quod homo equo eſſe contrarius poſſit, vel aliquis homo alicui equo. 55
Quo pacto formam priuationi, & materiam formæ eſſe contrariam in diſputationibus naturalibus dicat, ſi nihil contrarium ſubſtantiæ eſt. 55
Quod nihil ſubſtantiæ eſſe contrarium in particularibus demonſtratum ſit, non in vniuerſalibus. 55
Quo pacto cum prius dixerit ſpeciem magis ſubſtantiam eſſe quam genus, hic non admittere magis & minus ſubſtantiam dicat. 56
Quod qui magis eſt rationalis, magis ſit homo. 56
Quo modo materia magis & minus dicatur. 56
Quid in cauſa ſit, quòd ſubſtantia magis & minus non admittat, qualitates vero admittant. 56
Cur adiunxerit, videtur, dũ proprium ſubſtãtiæ aſſignat. 56
Cur adiunxerit vnum numero, dum ſubſtantiæ proprium exponit. 57
Cum volumus confirmare omni ſubſtantiæ ineſſe, quòd contrariorum per vices ſuſceptrix ſit, non aduertimus deterius aliud nos probare, quòd non ſoli ipſi hoc inſit. 57
Quod pater contrarium admittat, cũ non ſit ſubſtantia. 57
Aeternis ſubſtantiis proprium hoc non competere. 57
Si quemadmodum genera & ſpecies ipſa per ſe ipſa contrarium non admittunt, ita neque habitus & diſpoſitiones, ſed ſenſibilia quæ ſub ipſis ſunt: non erit hoc proprium ſubſtantiæ, vt contrariorum vicissim ſit ſuſceptrix. quippe cum quod in generali habitu & diſpoſitione ſpectatur, idem in generalibus quoque ſubſtantiis conſideretur, atque ita commune etiam aliis erit, quòd contrariorum viciſſim ſint ſuſceptricia. 58
Plotini dubitatio, quòd eſſe contrariorum ſuſceptricem per vices, tanquam accidens ſubſtantiæ inſit. 58
Plotini dubitatio, quòd ſi quantum ad compoſitionem attinet ſubſtantiam conſideremus, materia magis ſubſtantia eſſe inuenietur. 58
Quod non ſubſtantiæ tantummodo proprium hoc ſit, ſed orationis quoque & opinionis. 59
Plotini dubitatio, quòd quænam ſit ſubſtantia non declaret hoc, quod proprium eſſe eius dicitur. 59

Capita tertij libri.

DE ordine prædicamentorum, quòd qualitas poſt ſubſtantiam collocanda eſſe videatur. 59
Plotini dubitatio, ſi continua eſt quantitas, diſcreta non erit, & econtrario. 60
Quod diſcreta prior continua ſit, & ideo vtrorumque idem genus eſſe non poſſit. 60
Quod numerus aliam per ſe eſſentiam habeat, & aliam vt quantitas. 61
Vtrum in numeratis ſit numerus, an ſine ipſis metiatur: Plotini dubitatio. 61
Quod oratio ex accidenti ſit quantitas, per ſe vero aut in faciendo, aut in patiendo ſit, aut in vtriſq; Plotini dubitatio. 61
Quod oratio quatenus in tempore dicitur, ratione temporis quantitas ſit: Plotini dubitatio. 62
Non ſatis eſſe, ad id vt aliquid ſit quantitas, quòd menſuretur: Plotini dubitatio. 62

FINIS.

Series chartarum,

A B C D E F

Terniones omnes præter F duernio.

Venetiis apud Hieronymum Scotum. M D LXVI.